

วารสารหาดใหญ่วิชาการ

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2566

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ นิติศาสตร์ และสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านการวิจัย และบทความวิชาการรูปแบบต่าง ๆ ของอาจารย์ และนักวิชาการทั่วไป
3. เพื่อเป็นสื่อกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการวิจัย ค้นคว้า อย่างต่อเนื่อง

กำหนดเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม

เจ้าของ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

คณะที่ปรึกษา

อาจารย์ประณีต ดิษยะศริน
ศ.ดร.ไพศาล เหล่าสุวรรณ
ผศ.ดร.วิทวัส ดิษยะศริน สัตยารักษ์
ดร.ธารพรรษ สัตยารักษ์

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.กอแก้ว จันทร์กิงทอง

รองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.ปกรณ ลิมโยธิน

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.ธีระ เอกสมทราเมษฐ์	ม.สงขลานครินทร์
ศ.ดร.ศากุน บุญอิต	ม.ธรรมศาสตร์
รศ.ดร.ขวัญกมล ดอนขวา	ม.เทคโนโลยีสุรนารี
รศ.ดร.สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล	จ.ชุมพร (เกษียณ)
รศ.ดร.อาภรณ์ ตีนาน	จ.ชลบุรี (เกษียณ)
รศ.ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์	ม.ศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์	ม.วลัยลักษณ์
รศ.ดร.ณัฐสิทธิ์ เกิดศรี	ม.มหิดล
รศ.ดร.อนุ เจริญวงศ์ระยับ	ม.ราชภัฏพิบูลสงคราม
รศ.ดร.บุญอริ ยี่หะ	ม.ราชภัฏสงขลา
รศ.ดร.นิคม นาคอ้าย	ม.ราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.กฤษฎา กุณฑล	ม.ราชภัฏยะลา
ผศ.ดร.อนิวัช แก้วจำนงค์	ม.ทักษิณ
ดร.กิตติพร เนาว์สุวรรณ	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
รศ.ทัศนีย์ ประธาน	ม.หาดใหญ่
ผศ.ดร.เอียรชัย พันธงค์	ม.หาดใหญ่
ดร.สิริลักษณ์ ทองพูน	ม.หาดใหญ่
ดร.เจตน์สฤษฏี สังขพันธ์	ม.หาดใหญ่

ฝ่ายตรวจสอบด้านภาษา

อาจารย์เอริค แกร์อัลลีน
ดร.เกริก กี่สวัสดิ์คอน

ฝ่ายบริหารจัดการ

อาจารย์สุชาดา สุวรรณคำ
นางสาวอริศรา พุกษ์ภากรณ์
นายณัฐวุฒิ ชิวพิทักษ์ผล

ติดต่อสอบถาม ส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์ บรรณาธิการวารสารหาดใหญ่วิชาการ ฝ่ายเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110 E-mail : hu_apc@hu.ac.th

❶ บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ❶ ข้อความและบทความในวารสารหาดใหญ่วิชาการเป็นแนวคิดของผู้เขียน มิใช่เป็นความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ❶ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารหาดใหญ่วิชาการ

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2566

สารบัญ

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

ธัญภัทสร คล่องแคล่ว และ วีรวรรณ วงศ์ปิ่นเพชร.....205

อิทธิพลของรูปแบบกลยุทธ์การตลาดต่อคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

ภัทรียา สังข์น้อย, วัศนันท์ อุปรมัย, สุรีย์ เข้มทอง, และ สุภมาส อังศุโชติ.....225

การจัดการธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อรองรับชีวิตปกติวิถีใหม่ของนักท่องเที่ยว

กรัณณ์พรรัตน์ คะวัติกุล.....243

การพัฒนาความสามารถครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

นภัทร ภัทรเดชากุล, รัตนา ดวงแก้ว, กุลชลี จงเจริญ, และ พิชิต ฤทธิ์เจริญ.....261

คุณลักษณะและความต้องการที่หลากหลายของเด็กนอกระบบการศึกษาในประเทศไทย

สุรศักดิ์ แก้วเอี่ยม, วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, และ ชุตินา ชุมพงศ์.....293

อนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร

สุนิดา ยิ่งเจริญสมสุข และ ศิลป์ชัย สุวรรณมณี.....311

การลดความเหลื่อมล้ำทางอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิทวัส ขุนหนู.....333

การวิเคราะห์กลยุทธ์ในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปิ่นรัตน์ สิริพันธ์พงศ์.....349

กระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรม สู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนตำบลผาปัง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง

ขวัญนภา สุขคร และ เสาวธาร สมานิตย์.....369

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ

อิทธิพลของการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ต่อการวัดประเมินในภาครัฐ: ปัญหาตัวชี้วัด และประโยชน์ที่แท้จริง

โกสินทร์ เตชะนิยม, เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, และ ศิริคุณ พันธุ์รังษี.....391

HATYAI ACADEMIC JOURNAL

Vol.21 No.2 May - August 2023

CONTENTS

Research Article

- The Causal Relationships of Self-Forgiveness and Subjective Well-Being Among Undergraduate Students in Higher Education Institutions, Chiang Mai Province
Thanphatson Khlongkhlaeo and Veerawan Wongpinpech.....205
- The Influence of Marketing Strategy Model for Halal Food Brand Equity in the Southern Border Provinces of Thailand
Pattareya Sungnoi, Wisanan Ouparamai, Suree Khemthong, and Supamas Angsuchoti.....225
- Hotel Management in Muang District, Phayao Province to Support the New Normal Tourists
Krantharat Khawatkun.....243
- The Development of English Teacher Competency for Student Learning in the 21st Century for Private Basic Education Schools under the Office of the Private Education Commission
Napat Pattaradechakul, Ratana Daungkaew, Koolchalee Chongchaoen, and Pichit Ritcharoon.....261
- Characters and the Various Needs of Out-of-School Children in Thailand
Surasak Kao-lean, Wirathep Pathumcharoenwattana, and Chutima Chumpong.....293
- The Scenario of Local Educational Administration in Form of City Municipality
Sunita Yingcharoensomsuk and Sinchai Suwanmanee.....311
- Reduction of the Authority Inequality between the Community Board with the Member of Local Government Council
Wittawat Kunnu.....333
- Strategic Analysis of Solid Waste Management by Chamai Municipality Thungsong District, Nakhonsrithammarat Province
Pinrat Siripanpong.....349

CONTENTS (cont.)

Value Creation Process from Social and Cultural Capital towards the Development of Community's Strength and Sustainability of Phapang Subdistrict, Maeprik District, Lampang Province

Khwannapa Sukkorn and Saowatarn Samanit.....369

Academic Article

Influence of New Public Management of Government Assessment: Indicator Problem and Real Benefits

Kosin Techaniyom, Chalermchai Kittisaknawin, and Sirikhun Phanrangsee.....391

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการให้อภัยตนเองและสภาวะเชิงอัตวิสัยของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

The Causal Relationships of Self-Forgiveness and Subjective Well-Being Among Undergraduate Students in Higher Education Institutions, Chiang Mai Province

ธัญภัสสร คล่องแคล่ว^{1*} และ วีรวรรณ วงศ์ปิ่นเพชร¹

Thanphatson Khlongkhlaeo^{1*} and Veerawan Wongpinpech¹

Abstract

The aims of this study was to study the causal relationships of self-forgiveness and subjective well-being among undergraduate students in Higher Education Institutions, Chiang Mai Province. The sample consisted of 400 undergraduates both in government and private universities who were randomly selected by multi-stage sampling. Questionnaires were used as means of data collection. The structural equation models for latent variable was utilized to analyze the data. The study findings showed that all path coefficients were statistically significant at .05 levels. The model's overall fits were accepted; chi-square statistics = 65.58, df = 29, p-value = .00, RMSEA = .06, SRMR = .06, GFI = .98, AGFI = .91, CFI = .99, CN = 300.30. Furthermore, the results shown that self-compassion had the most effected on self-forgiveness (path coefficient = .55),

¹ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200

¹Department of Psychology, Faculty of Humanities, Chiang Mai University, Suthep Sub-district, Muang District, Chiang Mai Province 50200

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: thunpassorn@gmail.com)

รับบทความวันที่ 16 ธันวาคม 2564 แก้ไขวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2565 รับลงตีพิมพ์วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2565

inferior to self-esteem and social support (path coefficient = .19, and .13, respectively). Self-esteem had the most effected on subjective well-being (path coefficient = .30), inferior to self-compassion and social support (path coefficient = .28, and .17, respectively).

Keywords: *Self-Forgiveness, Subjective Well-Being, Causal Relationships, Undergraduate Students*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งในมหาวิทยาลัยภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 400 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทุกตัวแปร แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์ (χ^2) = 65.58, df = 29, p-value = .00, RMSEA = .06, SRMR = .06, GFI = .98, AGFI = .91, CFI = .99 และ CN = 300.30 และพบว่าตัวแปรที่ส่งผลกระทบที่สุดต่อการให้อภัยตนเอง คือ ความเมตตา กรุณาต่อตนเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .55 รองลงมา ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .19 และ .13 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่ส่งผลกระทบที่สุดต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .30 รองลงมา ได้แก่ ความเมตตา กรุณาต่อตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .28 และ .17 ตามลำดับ

คำสำคัญ: *การให้อภัยตนเอง สุขภาวะเชิงอัตวิสัย ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ นักศึกษาระดับปริญญาตรี*

บทนำ

ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงเกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เช่น การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในหลายพื้นที่ทั่วโลก ทำให้บุคคลต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม สภาพแวดล้อม และสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป หากบุคคลไม่สามารถปรับตัวได้จะส่งผลให้เกิดความเครียดและความวิตกกังวลจนก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต (Sariwat, 2018) การเปลี่ยนแปลงข้างต้นส่งผลกระทบต่อบุคคลทุกระดับ รวมถึงนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม

และตลาดแรงงาน ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2021) ทั้งนี้ นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้นเป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่มีโอกาสเผชิญปัญหาจากการปรับตัวเพื่อเข้าสู่การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความเครียด ความวิตกกังวล และเกิดปัญหาด้านต่าง ๆ จนนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ (Charoensin, Supinna, Sukim, & Nathongchai, 2019) นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 18 - 24 ปี (Office of the Higher Education Commission, 2013) ซึ่งกรมสุขภาพจิตรายงานว่าในปี พ.ศ. 2560 กลุ่มเยาวชนอายุ 20 - 24 ปี มีอัตราการฆ่าตัวตายอยู่ที่ 4.94 ต่อประชากรแสนคน และในปี พ.ศ. 2561 อัตราการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นเป็น 5.33 ต่อประชากรแสนคน (Institute for Population and Social Research, Mahidol University, 2020) สำหรับการปรับตัวของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนในระดับมัธยมศึกษาไปสู่การเรียนในระดับอุดมศึกษา ทำให้นักศึกษาต้องเผชิญกับการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการเรียน การเข้าสังคม รูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยทำงาน ซึ่งการที่นักศึกษาต้องรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและเผชิญกับการปรับตัวในด้านต่าง ๆ ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความเครียด ความกดดัน ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้ามากขึ้น (Jiang, Yan-Li, Pamanee, & Sriyanto, 2021; Maenin, 2021) จะเห็นได้ว่าการที่นักศึกษาจะสามารถฝ่าฟันบทเรียนต่าง ๆ ที่เข้ามาทดสอบตลอดระยะเวลาของการเป็นนักศึกษานั้น จำเป็นที่นักศึกษาจะต้องมีกำลังใจ กำลังใจ และกำลังสติปัญญาเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การมีสภาวะเชิงอัตวิสัยเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้นักศึกษาเกิดกำลังใจ กำลังใจและกำลังสติปัญญาดังกล่าว โดยสภาวะเชิงอัตวิสัยช่วยให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และความสัมพันธ์ทางสังคม (De Neve, Diener, Tay, & Xuereb, 2013; Diener, Lucas, & Oishi, 2018)

สภาวะเชิงอัตวิสัยให้ความสำคัญกับสภาวะที่เกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยแสดงออกในรูปแบบของการมีความพึงพอใจในชีวิตและอารมณ์ทางบวกในระดับสูง และมีอารมณ์ทางลบในระดับต่ำ (Deci & Ryan, 2008) จากการสังเคราะห์ผลการศึกษากับสุขภาพจิตของนิสิตนักศึกษาในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเกิดภาวะซึมเศร้ามีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาวะเชิงอัตวิสัย ได้แก่ ความเครียด ความวิตกกังวล ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับบุคคลรอบข้าง การมีความทุกข์ทางใจ ความคิดอัตโนมัติทางลบ และเหตุการณ์เชิงลบ (Das et al., 2020; Institute for Population and Social Research, Mahidol University, 2020) ดังนั้นการส่งเสริมให้นักศึกษามีสภาวะเชิงอัตวิสัยจึงมีความสำคัญและจำเป็น การมีสภาวะเชิงอัตวิสัยจะส่งผลให้นักศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป (Kongthanaitthi, Sudhasani, & Chadcham, 2010)

นอกจากสภาวะเชิงอัตวิสัยแล้ว ยังพบว่าการให้อภัยตนเองก็เป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญต่อนักศึกษา เนื่องจากการให้อภัยตนเองจะช่วยลดการลงโทษตนเอง การตำหนิตนเอง

การวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง และความรู้สึกเสียใจ ในขณะเดียวกันก็เพิ่มแรงจูงใจให้เกิดความรักและความเมตตาต่อตนเองส่งผลให้เกิดอารมณ์ทางบวกเพิ่มมากขึ้น (Enright, 1996; Hall & Fincham, 2005; Fisher & Exline, 2010) การขาดการให้อภัยตนเองทำให้เกิดผลเสียต่อนักศึกษา โดยพบว่า นักศึกษาที่มีการให้อภัยตนเองน้อยจะมีอาการซึมเศร้าหรือมีพฤติกรรมการฆ่าตัวตายมากขึ้น หรือเกิดอาการวิตกกังวลมากขึ้น (Gençoğlu, Şahin, & Topkaya, 2018; Hirsch, Webb, & Jeglic, 2011) ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษามีสุขภาวะเชิงอัตวิสัยและสามารถให้อภัยตนเองได้อย่างเหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็น

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทย พบว่า ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศ พบว่า มีปัจจัยที่เชื่อว่าจะส่งผลต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยหลายตัวแปร โดยคาดว่า การให้อภัยตนเองเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษารั้งนี้ โดยตัวแปรที่ส่งผลต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยและ/หรือการให้อภัยตนเอง ได้แก่ ความเมตตากรุณาต่อตนเอง (Self-compassion) ซึ่งเป็นการที่บุคคลไม่ตัดสินตนเอง รวมถึงเข้าใจอารมณ์หรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ (Elices et al., 2017) ดังนั้นเมื่อบุคคลทำผิดพลาด การมีความเมตตากรุณาต่อตนเองจะช่วยให้บุคคลสามารถเข้าใจและยอมรับในความเป็นมนุษย์ของตนเองได้ จากการศึกษาโดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า ความเมตตากรุณาต่อตนเอง มีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยในนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย (Wei, Liao, Ku, & Shaffer, 2011; Cuğ, 2015; Ge, Wu, Li, & Zheng, 2019) สอดคล้องกับการศึกษาของ Williams (2015) ที่พบว่า ความเมตตากรุณาต่อตนเองมีอิทธิพลรวมและอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเองในนักศึกษาระดับปริญญาตรี

การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นการพิจารณาตัดสินคุณค่าของตนเอง ซึ่งแสดงถึงทัศนคติที่บุคคลมีต่อตนเอง (Coopersmith, 1984) จากการศึกษาของ Kamolsuk (2016) และการศึกษาของ Kongthanaithi et al. (2010) พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อความผาสุกแห่งตน (Subjective Well-Being) ในนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Yao, Chen, Yu, and Sang (2017) ที่พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยและการให้อภัยตนเอง และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยผ่านการให้อภัยตนเองในนักศึกษาระดับปริญญาตรี

การสนับสนุนทางสังคม (Social Support) เป็นอีกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย โดย House (1981) อธิบายว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งการให้ความช่วยเหลือด้านอารมณ์ถือเป็นด้านที่สำคัญที่สุด จากการศึกษาของ Yuan (2017) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยในนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับการศึกษาของ Jeon, Lee, and Kwon (2016) ซึ่งพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยในนักศึกษาระดับ

มัธยมและมหาวิทยาลัย

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า ความเมตตากรุณาต่อตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลต่อการให้อภัยตนเองและสภาวะเชิงอัตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่หรือไม่ อย่างไร โดยเหตุที่การศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษาสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากมีการศึกษาพบว่า นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในภาคเหนือ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยา มีความเครียดอยู่ในระดับสูงและระดับรุนแรงคิดเป็นร้อยละ 44.30 และ 16.60 ตามลำดับ (Srichan, Ruanjai, Khunthason, & Apidechkul, 2020) และการศึกษาของ Kajai, Thapinta, and Skunphan (2018) พบว่า นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จังหวัดเชียงใหม่ มีภาวะซึมเศร้าร้อยละ 72.71 ซึ่งการมีความเครียดและภาวะซึมเศร้าย่อมส่งผลต่อสภาวะเชิงอัตวิสัยของนักศึกษา (Zheng, 2016; Denovan & Macaskill, 2017) ประกอบกับจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาของภาคเหนือ และเป็นจังหวัดที่มีจำนวนแหล่งการศึกษามากเป็นอันดับหนึ่งของภาคเหนือ (Chiang Mai Provincial Office, 2019) ทั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าผลที่ได้จากการศึกษาจะทำให้ได้ข้อมูลเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องนำมาใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการให้อภัยตนเองและเกิดสภาวะเชิงอัตวิสัยในนักศึกษาได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการให้อภัยตนเองและสภาวะเชิงอัตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

1. สภาวะเชิงอัตวิสัย

สภาวะเชิงอัตวิสัยมีความสำคัญกับสภาวะที่เกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เป็นการที่บุคคลประเมินคุณภาพชีวิตของตนเองตามความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคลนั้น ๆ ว่าตนเองมีชีวิตที่ดำเนินไปได้ด้วยดี (Diener et al., 2018) สภาวะเชิงอัตวิสัยสามารถวัดได้จาก 3 องค์ประกอบที่เป็นอิสระต่อกัน ได้แก่ อารมณ์ทางบวก อารมณ์ทางลบ และความพึงพอใจในชีวิต (Diener, Suh, Lucas, & Smith, 1999) จากการศึกษาพบว่า สภาวะเชิงอัตวิสัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (Borrello, 2005) สอดคล้องกับการศึกษาของ Ayyash-Abdo and Sánchez-Ruiz (2012) ที่พบว่า สภาวะเชิงอัตวิสัยสามารถทำนายการประสบความสำเร็จด้านวิชาการในนักศึกษาระดับปริญญาตรีได้ จากหลักฐานเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าสภาวะเชิงอัตวิสัยมีความสำคัญต่อนักศึกษาในหลายด้าน ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดสภาวะเชิงอัตวิสัยในนักศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

2. การให้อภัยตนเอง

การให้อภัยตนเองเป็นการลดความคิด อารมณ์ แรงจูงใจ และพฤติกรรมทางลบ ในขณะเดียวกันก็เพิ่มความคิด อารมณ์ แรงจูงใจ และพฤติกรรมทางบวกของบุคคล การที่บุคคลมีอารมณ์ทางลบลดลง เช่น ความรู้สึกผิด ความรู้สึกละอาย ความโกรธ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลละเลยการดูแลตนเอง ขัดขวางการแก้ปัญหา ทำให้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นแย่ง หรือทำให้มีความทุกข์มากยิ่งขึ้น (Hall & Fincham, 2005; Davis et al., 2015) การให้อภัยตนเองสามารถแบ่งออกตามการกระทำผิดได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การให้อภัยตนเองเมื่อกระทำผิดต่อตนเอง (Intrapersonal Transgressions) และการให้อภัยตนเองเมื่อกระทำผิดต่อผู้อื่น (Interpersonal Transgressions) ซึ่งการกระทำที่ส่งผลให้บุคคลรู้สึกผิดต่อตนเองอาจเกิดขึ้นได้ในหลายสถานการณ์ เช่น การสอบไม่ผ่านเนื่องจากการขาดการเตรียมตัว การไม่กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม นอกจากนี้การกระทำผิดต่อผู้อื่นก็ส่งผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกผิดต่อตนเองได้เช่นกัน (Hall & Fincham, 2005) ดังนั้นการให้อภัยตนเองจึงมีส่วนช่วยให้บุคคลมีอารมณ์ทางลบลดลงและมีอารมณ์ทางบวกเพิ่มขึ้น จึงมีความสัมพันธ์กับสุขภาวะเชิงอัตวิสัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Cuğ (2015) และ Yao et al. (2017) ที่ได้ทำการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพบว่า การให้อภัยตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย

3. ความเมตตากรุณาต่อตนเอง

ความเมตตากรุณาต่อตนเอง เป็นการที่บุคคลไม่ตัดสินตนเองและสามารถเข้าใจอารมณ์หรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ (Elices et al., 2017) บุคคลที่มีความเมตตากรุณาต่อตนเองสูงจะตอบสนองเชิงลบต่อเหตุการณ์ด้านลบน้อยกว่า โดยจะยอมรับในข้อบกพร่องหรือความผิดพลาดของตนเองและตอบสนองด้วยความเข้าอกเข้าใจมากกว่าที่จะตำหนิหรือวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง นอกจากนี้การมีเมตตากรุณาต่อตนเองสูง จะทำให้บุคคลมีอารมณ์ทางบวกสูงกว่า มีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่า และมีสุขภาพจิตดีกว่าบุคคลที่มีความเมตตากรุณาต่อตัวเองต่ำ (Neff, 2003a; Neff, Kirkpatrick, & Rude, 2007) ซึ่ง Neff (2003b) ได้นำเสนอองค์ประกอบของความเมตตากรุณาต่อตนเองไว้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีเมตตาต่อตนเอง (Self-kindness) ความเป็นมนุษย์ (Common Humanity) และการมีสติ (Mindfulness) ซึ่งการที่บุคคลมีความเมตตากรุณาต่อตนเองจะทำให้บุคคลยอมรับความรู้สึกที่เกิดขึ้นด้วยความปรารถนาดีและเข้าใจในความเป็นมนุษย์ของตนเอง ทำให้อารมณ์ทางลบเปลี่ยนแปลงไปสู่อารมณ์ทางบวกมากยิ่งขึ้น (Neff, 2003b) สอดคล้องกับการศึกษาของ Wei et al. (2011) ที่พบว่าความเมตตากรุณาต่อตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย

4. การเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการประเมินตนเองด้วยทัศนคติทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะรู้สึกว่าคุณค่าตัวเองดีเพียงพอ เห็นว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีคุณค่า และเคารพในสิ่งที่ตนเองเป็น (Rosenberg, 1965 cited in Mruk, 2006) เมื่อบุคคลมีการทำความผิด การเห็นคุณค่าในตนเองจะส่งผลให้บุคคลเกิดการสำนึกผิดและการชดเชยความผิด ทำให้เกิดการให้อภัยตนเอง (Pandey et al., 2020) นอกจากนี้ การเห็นคุณค่าในตนเองยังทำให้บุคคลพิจารณาความผิดพลาดของ

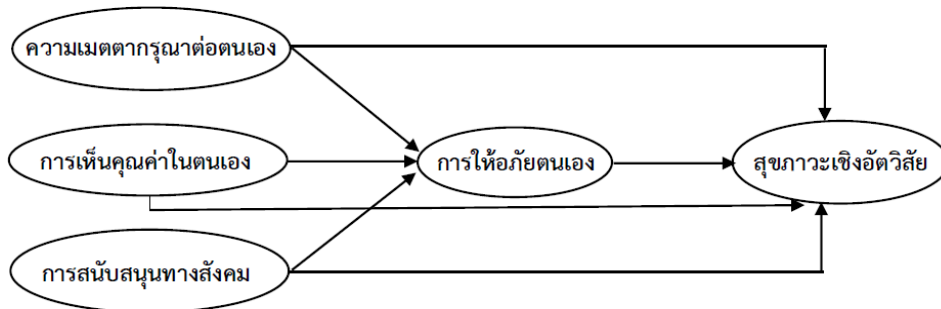
ตนเองด้วยมุมมองทางบวกและรับรู้ว่าคุณค่าที่เกิดขึ้นไม่ได้มีผลต่อคุณค่าที่แท้จริงของตนเอง ช่วยให้บุคคลสามารถให้อภัยตนเองและทำความเข้าใจประสบการณ์ทางลบที่เกิดขึ้นด้วยมุมมองใหม่ที่เกิดประโยชน์กับตนเองได้ ส่งผลให้สภาวะเชิงอัตวิสัยของบุคคลเพิ่มมากขึ้น (Yao et al., 2017) สอดคล้องกับการศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อสภาวะเชิงอัตวิสัย (Kongthanaitthi et al., 2010; Kamolsuk, 2016; Yao et al., 2017; Yildirim, Alshehri, & Aziz, 2019)

5. การสนับสนุนทางสังคม

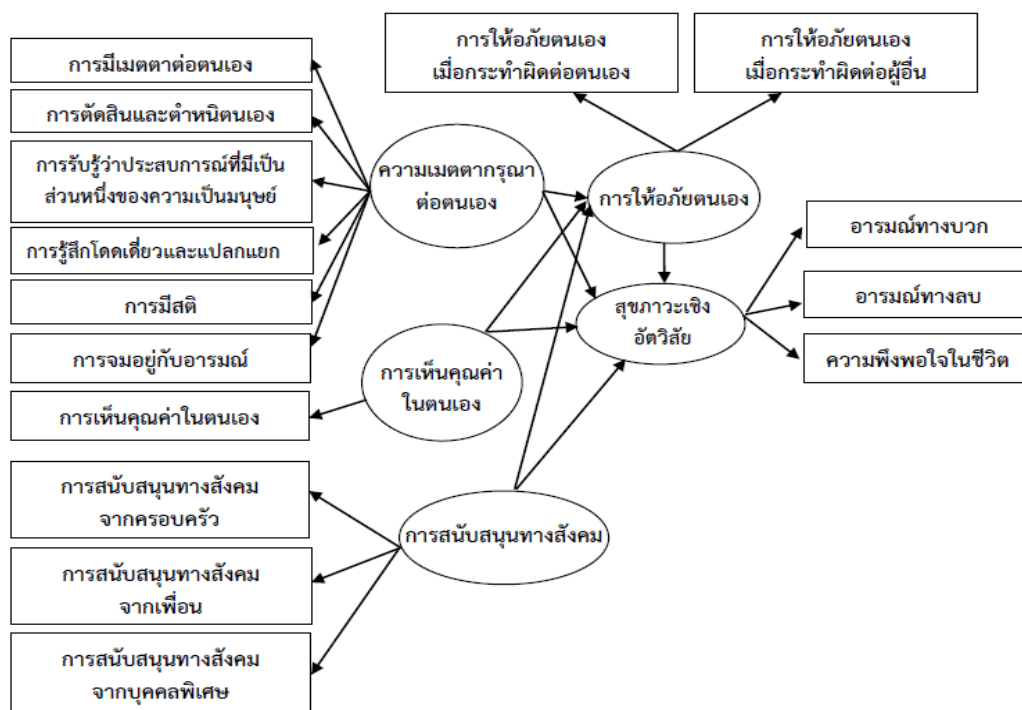
การสนับสนุนทางสังคมเป็นการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลอย่างมีจุดมุ่งหมาย มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการมีข้อมูลที่ทำให้บุคคลเชื่อว่าตนเองได้รับการห่วงใยและเป็นที่รัก (Cobb, 1976) อีกทั้งการสนับสนุนทางสังคมยังช่วยกระตุ้นประสบการณ์ทางอารมณ์ในเชิงบวกของบุคคล ทำให้รู้สึกสบายใจ กล้าหาญ และสามารถรับมือกับปัญหาได้ดีขึ้น (Yuan, 2017) โดย Cohen and Wills (1985) ได้นำเสนอโมเดลกันชนความเครียดจากการสนับสนุนทางสังคมที่อธิบายว่า การสนับสนุนทางสังคมจะทำหน้าที่เป็นกันชนความเครียดในบุคคล ส่งผลให้บุคคลมีอารมณ์ที่มั่นคง และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลอื่นซึ่งจะช่วยให้เพิ่มความสามารถในการเผชิญปัญหา ดังนั้นการรับรู้ว่าคุณค่าของตนเองได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะช่วยลดความเครียดที่เกิดจากการประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถจัดการและแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้และมีอารมณ์ทางบวกมากขึ้น จากการศึกษาของ Yuan (2017) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อสภาวะเชิงอัตวิสัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Peechapat, Chayutasahakit, and Silpawattananun (2011) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมสามารถทำนายองค์ประกอบของสภาวะเชิงอัตวิสัยด้านอารมณ์และความพึงพอใจในชีวิตได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการให้อภัยตนเองและสภาวะเชิงอัตวิสัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดและสมมติฐานในการวิจัย ดังนั้นแนวคิดของ Neff (2003a) ได้แก่ ตัวแปรความเมตตาจากกรุณาต่อตนเอง แนวคิดของ (Rosenberg, 1965 cited in Mruk, 2006) ได้แก่ ตัวแปรการเห็นคุณค่าในตนเอง และแนวคิดของ Cohen and Wills (1985) ได้แก่ ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม ดังภาพที่ 1 และนำมาสร้างเป็นสร้างเป็นแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการให้อภัยตนเองและสภาวะเชิงอัตวิสัย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ความเมตตากรุณาต่อตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยผ่านการให้อภัยตนเอง
2. การเห็นคุณค่าในตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยผ่านการให้อภัยตนเอง
3. การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยผ่านการให้อภัยตนเอง

4. การให้อภัยตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อสภาวะเชิงอัตวิสัย

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ที่กำลังศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรปริญญาตรี ปีการศึกษา 2564 ภาคปกติและภาคพิเศษ ในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 400 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของยามาเน่ กรณีประชากร 100,000 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้เท่ากับ 398 คน (Yamane, 1967) และจากกฎแห่งความชัดเจน (Rule of Thumb) ที่กำหนดอัตราส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ (Kline, 2011) ซึ่งการศึกษานี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 15 ตัวแปร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมอย่างน้อย 300 คน ดังนั้นจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างไว้ที่ 400 คน เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามออนไลน์จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและปัจจัยชีวสังคมที่สนใจศึกษา ได้แก่ เพศ ชั้นปี ประเภทของสถาบันการศึกษา และกลุ่มสาขาวิชา

ในส่วนตอนที่ 2 - 7 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่สนใจศึกษา ผู้ตอบที่ได้คะแนนในแต่ละแบบวัดมากกว่าแสดงว่ามีระดับของตัวแปรในแบบวัดนั้น ๆ มากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนจากแบบวัดน้อยกว่า รายละเอียดของแบบวัด ดังนี้

ตอนที่ 2 แบบวัดอารมณ์ทางบวกและอารมณ์ทางลบ ผู้วิจัยแปลมาจากแบบวัด Scale of Positive and Negative Experience (SPANE) ฉบับภาษาอังกฤษ ของ Diener et al. (2009) ลักษณะแบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บ้อยที่สุด ถึง ไม่เคยเลย) โดยแบ่งเป็น 2 แบบวัดย่อย คือ แบบวัดประสบการณ์ทางอารมณ์ทางบวก จำนวน 5 ข้อ และแบบวัดประสบการณ์ทางอารมณ์ทางลบ จำนวน 5 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .73 และ .85 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 แบบวัดความพึงพอใจในชีวิต ใช้แบบวัดความพึงพอใจในชีวิต (Satisfaction With Life Scale: SWLS) ฉบับภาษาไทยของ Boonyarit (n.d.) มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ ลักษณะแบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ (เห็นด้วยมากที่สุด ถึง ไม่เห็นด้วยมากที่สุด) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .88

ตอนที่ 4 แบบวัดการให้อภัยตนเอง ใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของ Thompson et al. (2005) มีข้อคำถามจำนวน 19 ข้อ ลักษณะแบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ (จริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .85

ตอนที่ 5 แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง ใช้แบบสอบถามเรื่องความรู้สึกต่อตนเอง ฉบับปรับปรุงของ Wongpakaran and Wongpakaran (2012b) มีข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ ลักษณะแบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) มีค่าความเชื่อมั่น

เท่ากับ .75

ตอนที่ 6 แบบวัดความเมตตากรุณาต่อตนเอง ใช้แบบวัดความเมตตากรุณาต่อตนเองของ Boonsrangsom (2013) มีข้อคำถามจำนวน 25 ข้อ ลักษณะแบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (แทบทุกครั้ง ถึง ไม่เคยเลย) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .87

ตอนที่ 7 แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม ใช้แบบสอบถามความรู้สึกหลากหลายมิติเกี่ยวกับความช่วยเหลือทางสังคม ฉบับปรับปรุงภาษาไทย ของ Wongpakaran and Wongpakaran (2012a) มีข้อคำถามจำนวน 12 ข้อ ลักษณะแบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ (เห็นด้วยอย่างมาก ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างมาก) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .89

การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

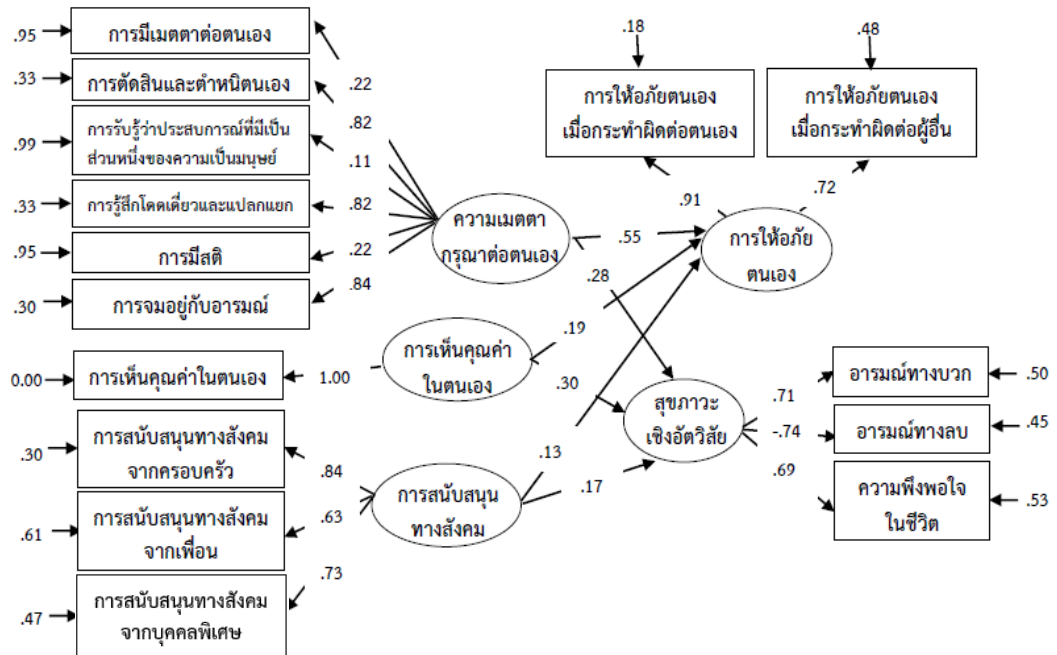
1. ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ค่า Tolerance ค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่าสถิติในการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2. ใช้การวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝงในการตรวจสอบความตรงของแบบจำลองสมมติฐานเชิงทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลอง (Hair, Anderson, Tatham, & Black, 1995; Diamantopoulos & Siguaw, 2000) ดังนี้ ค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2) มักพบนัยสำคัญ (กรณีกลุ่มตัวอย่าง 250 คน) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของค่าความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าน้อยกว่า .10 ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) มีค่าน้อยกว่า .08 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าตั้งแต่ .90 ขึ้นไป และค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (CN) มีค่ามากกว่า 200

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุ โดยการพิจารณาจากค่าความเบ้ ค่าความโด่ง และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการตรวจสอบ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีค่าความเบ้ไม่เกิน 3 (ค่าสูงสุดที่ได้เท่ากับ -.83) ค่าความโด่งไม่เกิน 10 (ค่าสูงสุดที่ได้เท่ากับ .89) ซึ่งถือว่าเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Kline, 2011) และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .05 ถึง .76 ซึ่งไม่เกิน .80 แสดงว่าข้อมูลไม่มีปัญหาวาร่วมเส้นตรง (Shrestha, 2020) และวิเคราะห์ค่า Tolerance และค่า VIF พบว่า มีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง .35 ถึง .55 และ ค่า VIF มีค่าอยู่ระหว่าง 1.81 ถึง 2.83 โดยเป็นไปตามเกณฑ์ที่ระบุไว้หากค่า Tolerance ที่มีค่าน้อยกว่า .01 และค่า VIF มากกว่า 10 จะทำให้เกิดปัญหาวาร่วมเส้นตรงพหุ (Kline, 2011) แสดงว่าตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ไม่มีปัญหาวาร่วมเส้นตรงพหุ ดังนั้นผู้วิจัยจึงถือว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษามีความเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุต่อไป ผลการทดสอบ

ความสอดคล้องของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการให้อภัยตนเองและสภาวะเชิงอัตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ หลังการปรับแบบจำลองและยอมให้ความคลาดเคลื่อนในการวัดมีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

$\chi^2 = 65.58$, $df = 29$, $p\text{-value} = .00$, $RMSEA = .06$, $SRMR = .06$, $GFI = .98$, $AGFI = .91$, $CFI = .99$, $CN = 300.30$

ภาพที่ 3 แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการให้อภัยตนเองและสภาวะเชิงอัตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม อิทธิพลรวม ของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อตัวแปรผล และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุคูณกำลังสองของตัวแปร

ตัวแปรเหตุ	ตัวแปรผล					
	การให้อภัยตนเอง			สภาวะเชิงอัตวิสัย		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ความเมตตากรุณาต่อตนเอง	.55	-	.55	.28	-	.28
การเห็นคุณค่าในตนเอง	.19	-	.19	.30	-	.30
การสนับสนุนทางสังคม	.13	-	.13	.17	-	.17
R^2	.56			.39		

จากภาพที่ 3 และตารางที่ 1 พบว่า หลังการปรับแบบจำลอง เส้นอิทธิพลมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกตัวแปร รวมทั้งค่าการทดสอบความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ทุกค่า และพบว่าการให้อภัยตนเองไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย เมื่อพิจารณาขนาดและทิศทางอิทธิพลของตัวแปรเหตุต่อตัวแปรผล พบว่า ตัวแปรเหตุทุกตัวมีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรผล ดังนั้นความเมตตากรุณาต่อตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .55 และ .28 ตามลำดับ การเห็นคุณค่าในตนเอง มีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .19 และ .30 ตามลำดับ และการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .13 และ .17 ตามลำดับ สำหรับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยกกำลังสอง พบว่า การให้อภัยตนเองมีค่า เท่ากับ .56 และสุขภาวะเชิงอัตวิสัยมีค่า เท่ากับ .39 ตามลำดับ แสดงว่าร้อยละ 56 ของความแปรปรวนของการให้อภัยตนเอง และร้อยละ 39 ของสุขภาวะเชิงอัตวิสัยสามารถอธิบายได้ด้วยความเมตตากรุณาต่อตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากสมมติฐาน 1 ที่ว่า “ความเมตตากรุณาต่อตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยผ่านการให้อภัยตนเอง” ผลการทดสอบ พบว่า ความเมตตากรุณาต่อตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย ขณะที่ไม่พบว่ามีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยผ่านการให้อภัยตนเอง ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐาน 1 เพียงบางส่วน ซึ่งการที่ไม่พบว่าการให้อภัยตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย จึงส่งผลให้ไม่พบว่าการเมตตากรุณาต่อตนเองมีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยผ่านการให้อภัยตนเองนั้น จะอภิปรายผลในส่วนถัดไป

จากผลการทดสอบที่ชี้ให้เห็นว่ายิ่งนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความเมตตากรุณาต่อตนเองมากเท่าใด ยิ่งจะทำให้มีการให้อภัยตนเองมากขึ้นเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาที่พบว่าความเมตตากรุณาต่อตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเอง (Cuğ, 2015; Williams, 2015; Yao et al., 2017) ทั้งนี้ เมื่อนักศึกษามีความเมตตากรุณาต่อตนเองจะส่งผลให้นักศึกษาเกิดการยอมรับและเข้าใจว่าตนเองสามารถทำผิดพลาดได้ เมื่อนักศึกษาปฏิบัติต่อตนเองด้วยความเข้าใจและอ่อนโยนลดการลงโทษหรือตำหนิตนเอง ย่อมส่งผลให้นักศึกษาสามารถให้อภัยตนเองได้ (Woodyatt, Wenzel, & Ferber, 2017) นอกจากนี้ จากผลการทดสอบที่พบว่า ยิ่งนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความเมตตากรุณาต่อตนเองมากขึ้น ยิ่งจะทำให้มีสุขภาวะเชิงอัตวิสัยมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ที่พบว่าความเมตตากรุณาต่อตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยในนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย (Wei et al., 2011; Cuğ, 2015; Williams, 2015; Ge et al., 2019) ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อนักศึกษาต้องเผชิญกับอุปสรรคในการเรียนหรือการใช้ชีวิต หรือประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดอารมณ์

ทางลบ การมีความเมตตากรุณาต่อตนเองจะทำให้นักศึกษาเรียนรู้ เข้าใจ และตระหนักได้ว่าอารมณ์ทางลบที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องพบเจอ นักศึกษาสามารถตอบสนองต่ออารมณ์ทางลบหรือเหตุการณ์อย่างมีสติและเหมาะสม ไม่ตัดสินหรือตำหนิตนเอง ทำให้อารมณ์ทางลบลดลง ส่งผลให้นักศึกษามีสุขภาวะเชิงอัตวิสัยมากขึ้น

2. จากสมมติฐาน 2 ที่ว่า “การเห็นคุณค่าในตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยผ่านการให้อภัยตนเอง” ผลการทดสอบพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย โดยผลการทดสอบส่วนหนึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐาน คือ ไม่พบอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยผ่านการให้อภัยตนเอง ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐาน 2 เพียงบางส่วน อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้ชี้ให้เห็นว่า ยิ่งนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีการเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น ยิ่งจะทำให้มีการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัยมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากการเห็นคุณค่าในตนเองมีผลทำให้บุคคลเกิดความสำนึกผิด และมีการชดเชยความผิด ซึ่งการสำนึกผิดและการชดเชยความผิดของบุคคลนั้น หมายรวมไปถึงการที่บุคคลมีความรู้สึกผิด มีความรับผิดชอบ ยอมรับความผิดของตนเอง การมีแนวโน้มที่จะลดอารมณ์ทางลบต่อตนเอง การมีความประพฤติที่ดี การเห็นคุณค่าในตนเองทำให้บุคคลเกิดกระบวนการดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้เกิดการให้อภัยตนเอง (Pandey et al., 2020) สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ที่พบว่าการเห็นคุณค่าในตนเองสามารถอธิบายความแปรปรวนของการให้อภัยตนเองในนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย (Yalcin, Kavakli, & Kesici, 2017) นอกจากนี้ การที่นักศึกษาได้เรียนในสาขาวิชาหรือคณะที่ตนเองสนใจ ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างการเรียนหรือกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น สามารถรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ทั้งในด้านการเรียนและการใช้ชีวิต ได้รับรู้ว่าคุณค่าตนเองสามารถทำประโยชน์ต่อผู้อื่นได้ ส่งผลให้นักศึกษายอมรับในความสามารถของตนเอง เคารพตนเอง มองตนเองในทางบวก นักศึกษาย่อมเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลมีอารมณ์ทางบวก เกิดความพึงพอใจในชีวิต ทำให้สุขภาวะเชิงอัตวิสัยเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาที่พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย (Kongthanaitthi et al., 2010; Kamolsuk, 2016; Yildirim et al., 2019)

3. จากสมมติฐาน 3 ที่ว่า “การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยผ่านการให้อภัยตนเอง” ผลการทดสอบพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการให้อภัยตนเองและสุขภาวะเชิงอัตวิสัย โดยผลการทดสอบส่วนหนึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐาน คือ ไม่พบอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยผ่านการให้อภัยตนเอง ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐาน 3 เพียงบางส่วน อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้ชี้ให้เห็นว่า ยิ่งนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีการสนับสนุนทางสังคมมากขึ้น ยิ่งจะทำให้มีการให้อภัยตนเองมากขึ้น ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้สนใจการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว เพื่อน และบุคคลพิเศษที่นอกเหนือจากครอบครัวและเพื่อน ผลการทดสอบที่พบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อการให้อภัยตนเอง สอดคล้องกับโมเดลความเครียดและการเผชิญปัญหาของการให้อภัยตนเองกับสุขภาพตามแนวคิดของ

Toussaint, Webb, and Hirsch (2017) โดยสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อนักศึกษารับรู้ว่าตนกระทำความผิด การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง เช่น ได้รับคำปรึกษาคำแนะนำ ได้รับความรักหรือความเข้าใจจะมีส่วนช่วยให้ นักศึกษาสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและเกิดการให้อภัยตนเอง นอกจากนี้จากผลการทดสอบที่พบว่า ยิ่งนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีการสนับสนุนทางสังคมมากขึ้น ยิ่งจะทำให้มีสุขภาวะเชิงอัตวิสัยมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ที่พบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย (Jeon et al., 2016; Yuan, 2017) และการศึกษาของ Peechapat et al. (2011) ที่พบว่า การสนับสนุนทางสังคมสามารถทำนายองค์ประกอบของสุขภาวะเชิงอัตวิสัยด้านอารมณ์และความพึงพอใจในชีวิตได้ การที่นักศึกษารับรู้ว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลรอบข้าง รู้สึกว่าตนเองได้รับกำลังใจ หรือการสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ จากครอบครัว เพื่อน หรือบุคคลพิเศษ ย่อมส่งผลให้นักศึกษามีอารมณ์ทางบวกมากขึ้น หรือมีอารมณ์ทางลบลดลงหากต้องเผชิญกับปัญหา ส่งผลให้สุขภาวะเชิงอัตวิสัยเพิ่มมากขึ้น

4. จากสมมติฐาน 4 ที่ว่า “การให้อภัยตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย” ผลการทดสอบไม่พบว่าการให้อภัยตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน 4 และส่งผลให้สมมติฐาน 1, 2 และ 3 ได้รับการยอมรับเพียงบางส่วนนั้น พบว่า ขัดแย้งกับการศึกษาของ Cug (2015) และ Yao et al. (2017) ที่พบว่า การให้อภัยตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย อย่างไรก็ตาม การที่ไม่พบว่าการให้อภัยตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย อาจเนื่องมาจากช่วงเวลาของผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเป็นช่วงที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 (เก็บข้อมูลในเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน 2564) ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าเวลาที่เก็บข้อมูลดังกล่าวน่าจะมีผลต่อตัวแปรสุขภาวะเชิงอัตวิสัยของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ เนื่องจากมีการศึกษาพบว่าในช่วงที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 นักศึกษามีความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้า ซึ่งเป็นอารมณ์ทางลบเพิ่มมากขึ้น (Jiang et al., 2021) ดังนั้นแม้ว่านักศึกษาจะมีการให้อภัยตนเอง แต่ก็เป็นไปได้ว่าอาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่น่าจะส่งผลกระทบต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยของนักศึกษา อีกทั้งการศึกษารุ่นนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามออนไลน์ซึ่งบรรยากาศหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการตอบแบบสอบถามออนไลน์อาจส่งผลต่อคำตอบของกลุ่มตัวอย่างได้ ทำให้ผลการศึกษาที่ได้ไม่เป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรม นอกจากนี้ การศึกษาของ Fisher and Exline (2006, cited in Messengale, Choe, & Davis, 2017) พบว่า ความรับผิดชอบต่อการกระทำผิดไม่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะของบุคคล แต่มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ทางลบในทิศทางบวก จึงมีความเป็นไปได้ว่าบุคคลที่มีการให้อภัยตนเองอาจใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นอารมณ์เพื่อให้อารมณ์ทางลบลดลง ส่งผลให้สุขภาวะเชิงอัตวิสัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้การให้อภัยตนเองอาจไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัย แต่อาจมีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยผ่านวิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นอารมณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่า การให้อภัยตนเองได้รับอิทธิพลสูงสุดจากความเมตตากรุณาต่อตนเอง รองลงมา คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง ส่วนสภาวะเชิงอัตวิสัยได้รับอิทธิพลสูงสุดจากการเห็นคุณค่าในตนเอง รองลงมา คือ ความเมตตากรุณาต่อตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ อาจจัดกิจกรรม จัดอบรม หรือการให้การปรึกษาทางจิตวิทยาทั้งแบบเดี่ยวหรือแบบกลุ่ม โดยใช้โปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเมตตากรุณาต่อตนเองและการเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาเกิดความเมตตากรุณาต่อตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษามีการให้อภัยตนเองและเกิดสภาวะเชิงอัตวิสัยมากขึ้นตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ตัวแปรสาเหตุที่นำเข้ามาร่วมในการอธิบายการให้อภัยตนเองและสภาวะเชิงอัตวิสัยสามารถอธิบายความแปรปรวนของการให้อภัยตนเองและสภาวะเชิงอัตวิสัยได้ร้อยละ 56 และ 39 ตามลำดับ แสดงว่าอาจมีตัวแปรอื่นที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของการให้อภัยตนเองและสภาวะเชิงอัตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีได้ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการให้อภัยตนเองและสภาวะเชิงอัตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
2. ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Ayyash-Abdo, H., & Sánchez-Ruiz, M. J. (2012). Subjective wellbeing and its relationship with academic achievement and multilinguality among Lebanese university students. *International Journal of Psychology*, 47(3), 192-202.
- Boonsrangsom, W. (2013). *The relationship between perceived stress and happiness of university students with self-compassion as a mediator* (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Boonyarit, I. (n.d.). *Satisfaction with life scale: SWLS*. Retrieved from http://labs.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/SWLS_Thai%20translation.pdf [in Thai]
- Borrello, A. (2005). *Subjective well-being and academic success among college students* (Doctoral dissertation). Capella University, Minneapolis, MN.
- Charoensin, W., Supinna, W., Sukim, J., & Nathongchai, S. (2019). The students suicide and adaptation of family, university and state: The study by using reported cases in Thai newspapers based. *Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences)*, 11(21), 135-147. [in Thai]

- Chiang Mai Provincial Office. (2019). *Chiang Mai smart city strategy plan*. Retrieved from <https://www.chiangmai.go.th/managing/public/D2/2D11Sep2019090618.pdf> [in Thai]
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38(5), 300-314.
- Cohen, S., & Wills, A. (1985). Stress, social support and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310-357.
- Coopersmith, S. (1984). *SEI: Self-Esteem Inventories*. California: Consulting Psychologist.
- Cuğ, F. D. (2015). *Self-forgiveness, self-compassion, subjective vitality, and orientation to happiness as predictors of subjective well-being* (Doctoral dissertation). Middle East Technical University, Ankara, Turkey.
- Das, K. V., Jones-Harrell, C., Fan, Y., Ramaswami, A., Orlove, B., & Botchwey, N. (2020). Understanding subjective well-being: Perspectives from psychology and public health. *Public Health Reviews*, 41(1), 1-32.
- Davis, D. E., Ho, M. Y., Griffin, B. J., Bell, C., Hook, J. N., Van Tongeren, D. R., ...Westbrook, C. J. (2015). Forgiving the self and physical and mental health correlates: A meta-analytic review. *Journal of Counseling Psychology*, 62(2), 329-335.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Hedonia, eudaimonia, and well-being: An introduction. *Journal of Happiness Studies*, 9(1), 1-11.
- De Neve, J. -E., Diener, E., Tay, L., & Xuereb, C. (2013). The objective benefits of subjective well-being. In J. F. Helliwell, R. Layard, & J. Sachs (Eds.), *World happiness report 2013* (pp. 54-79). New York: UN Sustainable Development Solutions Network.
- Denovan, A., & Macaskill, A. (2017). Stress and subjective well-being among first year UK undergraduate students. *Journal of Happiness Studies*, 18(2), 505-525.
- Diamantopoulos, A., & Siguaw, J. A. (2000). *Introduction to LISREL: A guide for the uninitiated*. London: SAGE.
- Diener, E., Lucas, R. E., & Oishi, S. (2018). Advances and open questions in the science of subjective well-being. *Collabra: Psychology*, 4(1), 1-49.
- Diener, E., Suh, E., Lucas, R., & Smith, H. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D., Oishi, S., ... Biswas-Diener, R. (2009). New measures of well-being: Flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*, 39, 247-266.
- Elices, M., Carmona, C., Pascual, J. C., Feliu-Solerd, A., Martin-Blanco, A., & Soler, J. (2017). Compassion and self-compassion: Construct and measurement. *Mindfulness & Compassion*, 2(1), 34-40.

- Enright, R. D. (1996). Counseling within the forgiveness triad: On forgiving, receiving forgiveness, and self-forgiveness. *Counseling and Values*, 40(2), 10-126.
- Fisher, M. L., & Exline, J. J. (2010). Moving toward self-forgiveness: Removing barriers related to shame, guilt, and regret. *Social and Personality Psychology Compass*, 4(8), 548-558.
- Ge, J., Wu, J., Li, K., & Zheng, Y. (2019). Self-compassion and subjective well-being mediate the impact of mindfulness on balanced time perspective in Chinese college students. *Frontiers in Psychology*, 10(367), 1-9.
- Gençoğlu, C., Şahin, E., & Topkaya, N. (2018). General self-efficacy and forgiveness of self, others and situations as predictors of depression, anxiety and stress in university students. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 18(3), 605-626.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1995). *Multivariate data analysis with readings* (4th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Hall, J. H., & Fincham, F. D. (2005). Self-forgiveness: The stepchild of forgiveness research. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24(5), 621-637.
- Hirsch, J. K., Webb, J. R., & Jeglic, E. L. (2011). Forgiveness, depression, and suicidal behavior among a diverse sample of college students. *Journal of Clinical Psychology*, 67(9), 896-906.
- House, J. S. (1981). *Work, stress and social support*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Institute for Population and Social Research, Mahidol University. (2020). *Thai Health 2020*. Retrieved from <https://infocenter.nationalhealth.or.th/Ebook/ThaiHealth2563/book.html> [in Thai]
- Jeon, H., Lee, K., & Kwon, S. (2016). Investigation of the structural relationships between social support, self-compassion, and subjective well-being in Korean elite student athletes. *Psychological Reports*, 119(1), 39-54.
- Jiang, N., Yan-Li, S., Pamanee, K., & Sriyanto, J. (2021). Depression, anxiety, and stress during the COVID-19 pandemic: Comparison among higher education students in four countries in the Asia-Pacific region. *Journal of Population and Social Studies*, 29, 370-383.
- Kajai, C., Thapinta, D., & Skunphan, S. (2018). The relationship between facebook addiction and depression among adolescents attending state university in Chiang Mai Province. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 5(2), 57-69. [in Thai]
- Kamolsuk, N. (2016, June 23). A causal factors influencing subjective well-being of undergraduates. *The 7th Hatyai National and International Conference*. Hatyai University, Songkhla. [in Thai]

- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York: Guilford.
- Kongthanaithi, B., Sudhasani, S., & Chadcham, S. (2010). A causal relationship model of the subjective well-being of undergraduate students. *Research Methodology & Cognitive Science*, 8(2), 30-44. [in Thai]
- Maenin, T. (2021). Adaptation of the first year class of bachelor degree level in Chitralada Technology Institute. *Journal of Rattana Bundit University*, 16(2), 74-90. [in Thai]
- Messengale, M., Choe, E., & Davis, D. E. (2017). Self-forgiveness and personal and relational well-being. In L. Woodyatt, E. L. Worthington Jr., M. Wenzel, & B. J. Griffin (Eds.), *Handbook of the psychology of self-forgiveness* (pp. 101-114). New York: Springer.
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2021). *Plan personal MHESI 2021*. Retrieved from <https://www.ops.go.th/main/index.php/ches-downloads/218-data-documents/4086-2021-10-14-07-46-10> [in Thai]
- Mruk, C. J. (2006). *Self-esteem research, theory, and practice: Toward a positive psychology of self-esteem* (3rd ed.). New York: Springer.
- Neff, K. D. (2003a). Self-compassion: An alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. *Self and Identity*, 2(2), 85-101.
- Neff, K. D. (2003b). The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and Identity*, 2(3), 223-250.
- Neff, K. D., Kirkpatrick, K., & Rude, S. S. (2007). Self-compassion and its link to adaptive psychological functioning. *Journal of Research in Personality*, 41(1), 139-154.
- Office of the Higher Education Commission. (2013). *The Higher Education Development Plan No. 11 (2012-2016)*. Retrieved from http://planning.nida.ac.th/main/images/Planning%20Division/Plan/PlanHEdu11_2555-2559.pdf [in Thai]
- Pandey, R., Tiwari, G. K., Pandey, R., Mandal, S. P., Mudgal, S., Parihar, P., ... Shukla, M. (2020). *The relationship between self-esteem and self-forgiveness: Understanding the mediating role of positive and negative self-compassion*. Retrieved from <https://doi.org/10.22541/au.158981530.01103201>
- Peechapat, J., Chayutasahakit, N., & Silpawattananun, N. (2011). *Effects of self-efficacy, perceived social support on a causal model of subjective well-being in early adolescents* (A senior project). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Sariwat, L. (2018). Why is it necessary to adjust?. *Journal of Educational Administration and Supervisor, Mahasarakham University*, 9(3), 7-17. [in Thai]
- Shrestha, N. (2020). Detecting multicollinearity in regression analysis. *American Journal of Applied Mathematics and Statistics*, 8(2), 39-42.

- Srichan, P., Ruanjai, T., Khunthason, S., & Apidechkul, T. (2020). Factors associated with high-to-severe stress among university students in Northern Thailand. *Journal of the Medical Association of Thailand*, 103(6), 594-603.
- Thompson, L. Y., Snyder, C. R., Hoffman, L., Michael, S. T., Rasmussen, H. N., Billings, L.S., ... Roberts, D. E. (2005). Dispositional forgiveness of self, others, and situations. *Journal of Personality*, 73(2), 313-360.
- Toussaint, L. L., Webb, J. R., & Hirsch, J. K. (2017). Self-forgiveness and health: A stress-and-coping model. In L. Woodyatt, E. L. Worthington., M. Wenzel, & B. J. Griffin (Eds.), *Handbook of psychology of self-forgiveness* (pp. 87-100). New York: Springer.
- Wei, M., Liao, K. Y., Ku, T. Y., & Shaffer, P. A. (2011). Attachment, self-compassion, empathy, and subjective well-being among college students and community adults. *Journal of Personality*, 79(1), 191-221.
- Williams E. C. (2015). *Self-compassion and self-forgiveness as mediated by rumination, shame-proneness, and experiential avoidance: Implications for mental and physical health* (Doctoral dissertation). East Tennessee State University, Johnson City, Tennessee, TN.
- Wongpakaran, N., & Wongpakaran, T. (2012a). A revised thai multi-dimensional scale of perceived social support. *Spanish Journal of Psychology*, 15(3), 1503-1509.
- Wongpakaran, T., & Wongpakaran, N. (2012b). A comparison of reliability and construct validity between the original and revised versions of the Rosenberg self-esteem scale. *Psychiatry Investigation*, 9(1), 54-58.
- Woodyatt, L., Wenzel, M., & Ferber M. (2017). Two pathways to self-forgiveness: A hedonic path via self-compassion and a eudaimonic path via the reaffirmation of violated values. *British Journal of Social Psychology*, 56(3), 515-536.
- Yalcin, S. B., Kavakli, M., & Kesici, S. (2017). The predictive power of undergraduates' personality traits and self-esteem regarding their forgiveness. *Journal of Education and Practice*, 8(18), 13-20.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.
- Yao, S., Chen, J., Yu, X., & Sang, J. (2017). Mediator roles of interpersonal forgiveness and self-forgiveness between self-esteem and subjective well-being. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 36(3), 585-592.
- Yildirim, M., Alshehri, N. A., & Aziz, I. A. (2019). Does self-esteem mediate the relationship between gratitude and subjective well-being?. *Polish Psychological Bulletin*, 50(2), 149-156.

- Yuan, G. (2017). The influence of social support on college students' subjective well-being: The mediating effect based on positive mental quality. *Canadian Social Science*, 13(10), 22-28.
- Zheng, X. (2016). A study on relationship between depression and subjective well-being of college student. *Psychology*, 7(6), 885-888.

อิทธิพลของรูปแบบกลยุทธ์การตลาดต่อคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่
จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

The Influence of Marketing Strategy Model for Halal Food Brand Equity in the Southern Border Provinces of Thailand

ภัทริยา สังข์น้อย^{1*}, วิศนันท์ อุปรมัย¹, สุรีย์ เข้มทอง¹, และ สุกมาส อังคุโชติ²

Pattareya Sungnoi^{1*}, Wisanan Ouparamai¹, Suree Khemthong¹, and Supamas Angsuchoti²

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the consumer behavior components, marketing mix, integrated marketing communication, value added, and Halal food brand equity in the southern border provinces of Thailand, and 2) to analyze marketing strategy models that influence Halal food brand equity in the southern border provinces of Thailand. This research was a quantitative research. The data were collected from 460 Muslim consumers living in the southern border provinces of Thailand and whose age up to 20 years old and above, with a determining sample proportion of gender, age and province. In addition, this research used the stratified random sampling by each province, the data were analyzed by descriptive statistics, confirmatory factor analysis and

¹สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, ²สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120

¹Management Science, ²Office of Registration Record and Evaluation, Sukhothai Thammathirat Open University, Bang Phut Sub-district, Pak Kret District, Nonthaburi 11120

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: pattareya_sung@hotmail.com)

รับบทความวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2565 แก้ไขวันที่ 25 มีนาคม 2565 รับลงตีพิมพ์วันที่ 7 เมษายน 2565

structural equation modeling analysis. The results indicated that 1) consumer behavior components, marketing mix, integrated marketing communications, value added, and brand equity Halal food related to the empirical data which an index value criterion, and 2) brand equity was direct influence from value added and indirect influence from consumer behavior, marketing mix, and integrated marketing communication influence through added value with statistically significant at the 0.05 level.

Keywords: *Marketing Strategy, Brand Equity, Halal Food, Southern Border Provinces of Thailand*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของวิจัยนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนประสมการตลาด การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ มูลค่าเพิ่ม และคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย และ 2) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภค จำนวน 460 คน ที่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป โดยกำหนดสัดส่วนตัวอย่างตามเพศ อายุ และจังหวัด นอกจากนั้น วิจัยนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิกับแต่ละจังหวัด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนประสมการตลาด การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ มูลค่าเพิ่ม และคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งมีค่าดัชนีเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และ 2) คุณค่าตราสินค้าได้รับอิทธิพลโดยตรงจากมูลค่าเพิ่ม และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนประสมการตลาด และการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ โดยมีอิทธิพลส่งผ่านมูลค่าเพิ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: *กลยุทธ์การตลาด คุณค่าตราสินค้า อาหารฮาลาล จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย*

บทนำ

สังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี สงขลา และสตูล มีเอกลักษณ์ที่มีการผสมผสานกันระหว่างประชากรเชื้อสายไทยและจีนนับถือศาสนาพุทธ และเชื้อสายมลายูนับถือศาสนาอิสลามมากกว่าศาสนาพุทธ ส่งผลให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่โดยเฉพาะด้านการบริโภคมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นอย่างชัดเจน

เนื่องจากประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามจะบริโภคอาหารที่ได้รับการอนุมัติหรืออาหารฮาลาลเท่านั้น เป็นผลให้ผู้ประกอบอาหารที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามเห็นโอกาสทางการตลาดในการผลิตอาหาร เพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคที่นับถือศาสนาอิสลามภายใต้เครื่องหมายรับรองฮาลาล ประกอบกับผู้บริโภคที่ไม่ใช่ผู้นับถือศาสนาอิสลามให้ความสำคัญกับสุขภาพมากขึ้น โดยเห็นว่าอาหารฮาลาลเป็นอาหารที่มีกระบวนการผลิตสะอาดและถูกหลักอนามัย (Ruangkalapawongse & Ruangkalapawongse, 2015) ดังนั้นผู้ประกอบการที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม จึงนำประเด็นความเชื่อมั่นและการยอมรับต่อตราสินค้า มากำหนดเป็นกลยุทธ์การตลาด เนื่องจากการเลือกซื้ออาหารของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามจะประเมิน มิติของตราสินค้าที่จะซื้อเป็นสำคัญ ตราสินค้าจะสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคได้ตระหนักถึงภาพลักษณ์ คุณภาพ การรับรู้คุณค่าของอิสลาม และความภักดีต่อหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม (Shafaei & Mohamed, 2015) โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับตราสินค้าต้องอาศัยกลยุทธ์การตลาดที่สำคัญ คือ การสร้างคุณค่าตราสินค้าให้มีความโดดเด่น น่าเชื่อถือ และสร้างการจดจำตราสินค้าให้อยู่ในใจของผู้บริโภค (Tungpradit, Anurit, & Muanchontham, 2017) ทั้งนี้ เพื่อให้การสร้างคุณค่าตราสินค้า เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้ประกอบการต้องบูรณาการกลยุทธ์การตลาดรูปแบบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับ พฤติกรรมผู้บริโภค จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้า พบว่า ปัจจัยทางการตลาดที่นำมาใช้ศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนประสมการตลาด การสื่อสาร การตลาดแบบบูรณาการ และมูลค่าเพิ่ม (González-Mansilla, Berenguer-Contrí, & Serra-Cantalops, 2019; Englund, Hedrick, Duffey, & Kraak, 2020; Joko & Hurriyati, 2020; Nayeem, Islam, & Akter, 2020) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำปัจจัยดังกล่าวมาศึกษาในรูปแบบกลยุทธ์ การตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีผู้นับถือศาสนาอิสลามอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและมีการปฏิบัติตามหลัก ศาสนาอย่างเคร่งครัด จึงนำมาเป็นต้นแบบในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่น ในตราสินค้าอาหารฮาลาล เพื่อเป็นโอกาสในการขยายตลาดให้กว้างขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนประสมการตลาด การสื่อสารการตลาด แบบบูรณาการ มูลค่าเพิ่ม และคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของ ประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior) เป็นการศึกษาพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค

ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ใดผลิตภัณฑ์หนึ่ง เพื่อให้ตนเองเกิดความพึงพอใจสูงสุด โดยใช้คำถาม 5W 1H (Kotler & Keller, 2016) ทำให้ทราบว่า ใครคือลูกค้ากลุ่มเป้าหมายและใครเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ (Who) ผู้บริโภคซื้ออะไร (What) ผู้บริโภคซื้อสินค้าด้วยสาเหตุอะไร (Why) ผู้บริโภคต้องการซื้อสินค้าเมื่อใด (When) ผู้บริโภคซื้อสินค้าที่ไหน (Where) และผู้บริโภคซื้ออย่างไร (How) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัด 4 ตัว คือ ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ เหตุผลที่ทำให้ผู้บริโภคซื้อ และกระบวนการการตัดสินใจซื้อ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค นอกจากนี้ยังพบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคมีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่าเพิ่ม (Kim, Seo, & Nurhidayati, 2019) มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้า (Satvati, Rabie, & Rasoli, 2016) และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าด้วยเช่นกัน (Sehar, Ashraf, & Azam, 2019)

2. แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาด

ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) ประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 4 องค์ประกอบ คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) องค์ประกอบดังกล่าวช่วยกระตุ้นความต้องการซื้อและส่งมอบคุณค่าให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค (Kotler, Armstrong, & Opresnik, 2018) นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบอื่นอีก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ บรรจุภัณฑ์ (Packaging) การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Positioning) และบุคลากร (People) องค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบนี้จะช่วยเสริมสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Tracy, 2014) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัด 5 ตัว คือ ผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด เนื่องจากเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ช่วยให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร และพบว่า ส่วนประสมการตลาดมีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่าเพิ่ม (Wahyudi, Thoyib, & Amri, 2021) มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้า (Joko & Hurriyati, 2020) และในขณะเดียวกันยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าด้วย (Mukherjee & Shivani, 2016)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communications: IMC) เป็นการบูรณาการส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดหลาย ๆ เครื่องมือมาใช้ร่วมกัน โดยเครื่องมือสำคัญพื้นฐานที่นำมาใช้ในการสื่อสารมี 5 เครื่องมือ (Kotler et al., 2018) คือ การโฆษณา (Advertising) การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) การขายโดยบุคคล (Personal Selling) การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) และการตลาดทางตรงและการตลาดดิจิทัล (Direct and Digital Marketing) ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำเครื่องมือการสื่อสารทั้ง 5 เครื่องมือนี้นี้มาเป็นตัวชี้วัดในการกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ เนื่องจากเป็นเครื่องมือการสื่อสารพื้นฐานที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารและบริบทของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษายังพบว่า การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการมีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่าเพิ่ม (Subramaniam & Khan, 2019) มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้า (Grubor,

Djokic, & Milovanov, 2017) และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้า (Kim & Lee, 2020)

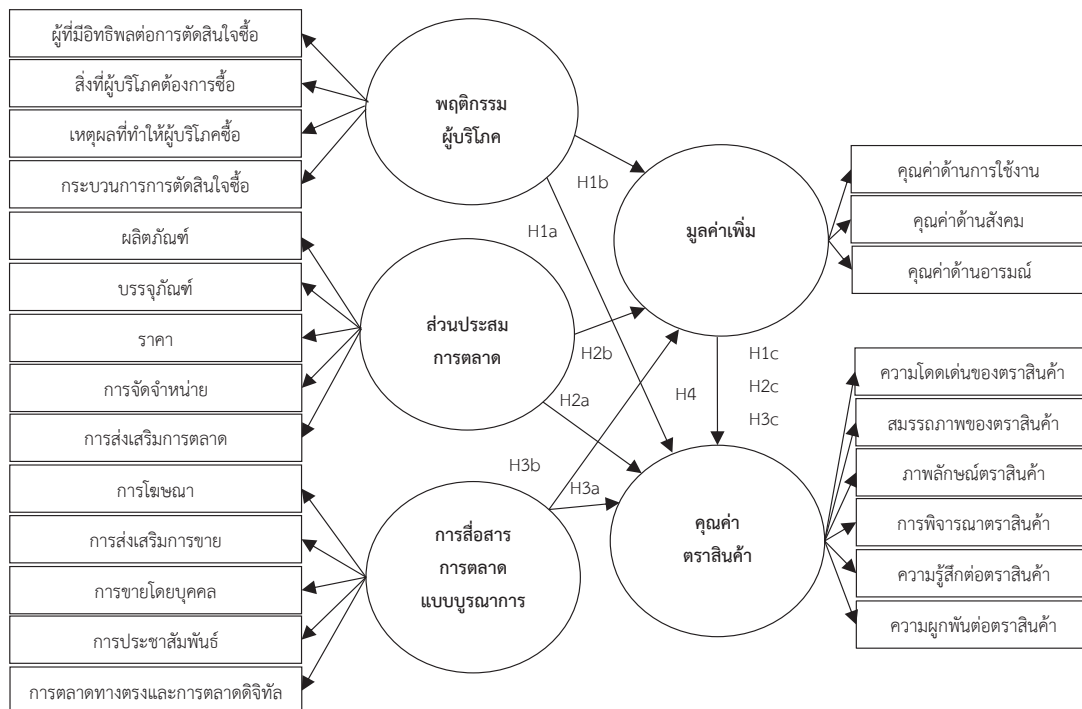
4. แนวคิดเกี่ยวกับมูลค่าเพิ่ม

มูลค่าเพิ่ม (Added Value) หรือคุณค่าของผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการดำเนินกิจกรรมการตลาด เมื่อผู้บริโภคเปรียบเทียบได้ว่ามูลค่าเพิ่มนั้นมีความคุ้มค่าต่องบประมาณที่ตนต้องจ่าย จะนำไปสู่การซื้อซ้ำ เพราะเกิดความผูกพัน และเห็นถึงคุณค่าตราสินค้า ทั้งนี้ มูลค่าเพิ่มที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมี 5 มิติ (Yeo, Mohamed, & Muda, 2016) คือ คุณค่าด้านการใช้งาน (Functional Value) คุณค่าด้านสังคม (Social Value) คุณค่าด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (Emotional Value) คุณค่าด้านความรู้ (Epistemic Value) และคุณค่าด้านเงื่อนไข (Conditional Value) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับมูลค่าเพิ่มผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัด 3 ตัว คือ คุณค่าด้านการใช้งาน คุณค่าด้านสังคม และคุณค่าด้านอารมณ์ เพื่อวัดมูลค่าเพิ่มที่ผู้บริโภคมีต่อผลิตภัณฑ์อาหารเฉพาะกลุ่มซึ่งมีความต้องการอาหารที่มีลักษณะเฉพาะ และยังมีข้อค้นพบอีกว่ามูลค่าเพิ่มมีอิทธิพลทางตรงคุณค่าตราสินค้า (Majid, Alias, Samsudin, & Chik, 2016)

5. แนวคิดเกี่ยวกับคุณค่าตราสินค้า

คุณค่าตราสินค้า (Brand Equity) เป็นคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้ได้จากมูลค่าเพิ่มที่ธุรกิจนำเสนอให้แก่ผู้บริโภค สังเกตได้จากความรู้สึกและการกระทำที่มีต่อผลิตภัณฑ์จนกลายมาเป็นลูกค้าประจำ และมีความผูกพันกับตราสินค้า สำหรับการพิจารณาคุณค่าตราสินค้าในมุมมองของผู้บริโภค ประกอบด้วยมิติหลักสำคัญ 6 ด้าน (Kotler & Keller, 2016) คือ 1) ความโดดเด่นของตราสินค้า (Brand Salience) 2) สมรรถภาพของตราสินค้า (Brand Performance) 3) ภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand Imagery) 4) การพิจารณาตราสินค้า (Brand Judgments) 5) ความรู้สึกต่อตราสินค้า (Brand Feelings) และ 6) ความผูกพันต่อตราสินค้า (Brand Resonance) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่านักวิจัยบางท่านได้นำมิติทั้ง 6 ด้านดังกล่าวข้างต้นมาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าตราสินค้า (Klaysung, Klaysung, & Chueachainat, 2018) ผู้วิจัยจึงนำมิติดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณค่าตราสินค้า โดยมีมิติต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความภักดีต่อผลิตภัณฑ์ในระยะยาว

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า นักวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าเฉพาะปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจง ยังขาดการบูรณาการปัจจัยทางการตลาดในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และยังค้นพบอีกว่าปัจจัยทางการตลาดที่นำมาเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้า ได้แก่ พฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนประสมการตลาด การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ และมูลค่าเพิ่ม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำปัจจัยดังกล่าวมาศึกษาในรูปแบบกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อคุณค่าตราสินค้า ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 (H1): พฤติกรรมผู้บริโภคมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้า โดยส่งผ่านมูลค่าเพิ่ม มีสมมติฐานย่อย ดังนี้

H1a: พฤติกรรมผู้บริโภคมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้า

H1b: พฤติกรรมผู้บริโภคมีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่าเพิ่ม

H1c: พฤติกรรมผู้บริโภคมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าผ่านมูลค่าเพิ่ม

สมมติฐานที่ 2 (H2): ส่วนประสมการตลาดมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าโดยส่งผ่านมูลค่าเพิ่ม มีสมมติฐานย่อย ดังนี้

H2a: ส่วนประสมการตลาดมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้า

H2b: ส่วนประสมการตลาดมีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่าเพิ่ม

H2c: ส่วนประสมการตลาดมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าผ่านมูลค่าเพิ่ม

สมมติฐานที่ 3 (H3): การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้า โดยส่งผ่านมูลค่าเพิ่ม มีสมมติฐานย่อย ดังนี้

H3a: การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้า

H3b: การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการมีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่าเพิ่ม

H3c: การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าผ่านมูลค่าเพิ่ม

สมมติฐานที่ 4 (H4): มูลค่าเพิ่มมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้า

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 5 จังหวัด คือ นราธิวาส ยะลา ปัตตานี สงขลา และสตูล ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ขนาดตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) มีขนาดเป็น 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2014) โดยตัวแปรสังเกตได้มี 23 ตัวแปร ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือ 460 ตัวอย่าง จากนั้น ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยกำหนดเกณฑ์ในการจำแนกกลุ่มตัวอย่างไว้ 3 เกณฑ์ คือ จังหวัดละ 92 คน ในแต่ละจังหวัดต้องมีช่วงอายุ 20 - 29, 30 - 39, 40 - 49, 50 - 59, และ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 23, 21, 19, 17 และ 20 ของประชากร และเป็นเพศชายและเพศหญิงอย่างละครึ่ง เพื่อให้ได้ตัวแทนที่มีความใกล้เคียงกันและเกิดการกระจายกลุ่มตัวอย่างตามโครงสร้างประชากรให้มากที่สุด จากนั้นจึงทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดโดยใช้คำถามคัดกรอง

เครื่องมือวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่เป็นตัวเลือกใช้แบบมาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ คำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อคำถามเพื่อวัดตัวแปรตามกรอบแนวคิดการวิจัย มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของตัวแปรทั้งหมดมีค่าอยู่ระหว่าง 0.861 - 0.953

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ และความโด่ง และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล การวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วย ไคสแควร์ (χ^2) ไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) ดัชนีบ่งบอกความสอดคล้องกลมกลืน (GFI) ดัชนีวัดความกลมกลืน (AGFI) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ (CFI) และดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) สำหรับการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมตามกรอบแนวคิดการวิจัยด้วยค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Analysis)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 20 - 29 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 23.04 รองลงมา คือ อายุ 30 - 39 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 21.09 วุฒิการศึกษา มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 35.22 รองลงมา คือ ประถมศึกษา จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 18.91 มีการศึกษาด้านศาสนาอิสลามในระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มูตะวัซซีฎะห์) จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 อิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวีเยห์) จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 29.57 รองลงมา คือ อิสลามศึกษาตอนต้น

(อิติตาอียะห์) จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 23.91 ประกอบอาชีพอิสระ (ธุรกิจส่วนตัว/เกษตรกร/รับจ้างทั่วไป) จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 54.35 รองลงมา คือ รับราชการ/พนักงานราชการ/พนักงานมหาวิทยาลัย/ลูกจ้างของรัฐ จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 13.26 และมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท จำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 56.96 รองลงมา คือ รายได้ 10,001 - 20,000 บาท/เดือน จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 35.65

2. ผลการศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนประสมการตลาด การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ มูลค่าเพิ่ม และคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบแบบจำลองของตัวแปรทั้ง 5 ตัว มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบเชิงยืนยันของพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนประสมการตลาด การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ มูลค่าเพิ่ม และคุณค่าตราสินค้าของอาหารฮาลาลพร้อมรับประทานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R ²	ρ_c	ρ_v	α
	b (SE)	β					
พฤติกรรมผู้บริโภค					0.70	0.40	0.921
ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ	0.33 (0.04)	0.40	8.06**	0.16			
สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ	0.23 (0.06)	0.36	3.68**	0.13			
เหตุผลที่ทำให้ผู้บริโภคซื้อ	0.70 (0.04)	0.82	18.22**	0.67			
กระบวนการการตัดสินใจซื้อ	0.42 (0.02)	0.80	19.46**	0.64			
$\chi^2 = 0.02$ df = 1 p = 0.893 CFI = 1.00 GFI = 1.00 AGFI = 1.00 RMSEA = 0.000							
ส่วนประสมการตลาด					0.89	0.62	0.946
ผลิตภัณฑ์หรือสินค้า	0.52 (0.02)	0.84	21.46**	0.70			
บรรจุภัณฑ์	0.57 (0.02)	0.90	23.92**	0.80			
ราคา	0.46 (0.03)	0.73	17.72**	0.54			
การจัดจำหน่าย	0.52 (0.02)	0.84	21.63**	0.71			
การส่งเสริมการตลาด	0.44 (0.03)	0.61	13.65**	0.37			
$\chi^2 = 3.00$ df = 3 p = 0.392 CFI = 1.00 GFI = 1.00 AGFI = 0.99 RMSEA = 0.000							

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R ²	ρ_c	ρ_v	α
	b (SE)	β					
การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ					0.89	0.62	0.951
การโฆษณา	0.87 (0.04)	0.87	22.76**	0.76			
การส่งเสริมการขาย	0.86 (0.04)	0.85	22.06**	0.73			
การขายโดยบุคคล	0.46 (0.03)	0.64	14.31**	0.40			
การประชาสัมพันธ์	0.53 (0.03)	0.69	16.12**	0.47			
การตลาดทางตรงและการตลาดดิจิทัล	0.98 (0.04)	0.86	22.36**	0.74			
$\chi^2 = 4.96$ df = 3 p = 0.175 CFI = 1.00 GFI = 1.00 AGFI = 0.98 RMSEA = 0.038							
มูลค่าเพิ่ม					0.62	0.37	0.861
คุณค่าด้านการใช้งาน	0.49 (0.03)	0.74	16.91**	0.55			
คุณค่าด้านสังคม	0.32 (0.05)	0.33	6.03**	0.11			
คุณค่าด้านอารมณ์	0.42 (0.03)	0.67	14.57**	0.45			
$\chi^2 = 3.87$ df = 2 p = 0.14 CFI = 0.99 GFI = 0.99 AGFI = 0.99 RMSEA = 0.045							
คุณค่าตราสินค้า					0.90	0.57	0.953
ความโดดเด่นของตราสินค้า	0.58 (0.03)	0.84	21.22**	0.71			
สมรรถภาพของตราสินค้า	0.54 (0.03)	0.83	20.94**	0.69			
ภาพลักษณ์ตราสินค้า	0.51 (0.03)	0.78	19.15**	0.61			
การพิจารณาตราสินค้า	0.49 (0.03)	0.75	17.31**	0.56			
ความรู้สึกต่อตราสินค้า	0.40 (0.03)	0.68	15.73**	0.46			
ความผูกพันต่อตราสินค้า	0.51 (0.03)	0.74	17.70**	0.55			
$\chi^2 = 7.01$ df = 5 p = 0.220 CFI = 1.00 GFI = 0.99 AGFI = 0.98 RMSEA = 0.030							

** p < 0.01, b หมายถึง ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ, SE หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน, β หมายถึง ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน, R² หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์, ρ_c หมายถึง ความเที่ยงขององค์ประกอบ, ρ_v หมายถึง ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ, α หมายถึง สัมประสิทธิ์แอลฟา

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R²) สัดส่วนความแปรปรวนที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบเกินกว่าร้อยละ 0.50 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดลำดับที่

1 และ 2 ที่มีความสำคัญใช้วัดตัวบ่งชี้ได้ดีที่สุดตามลำดับในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภค ได้แก่ เหตุผลที่ทำให้ผู้บริโภคซื้อ และกระบวนการการตัดสินใจซื้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.82 และ 0.80 โดยค่าความเที่ยงขององค์ประกอบ เท่ากับ 0.70 ค่าเฉลี่ยความแปรปรวน ที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ เท่ากับ 0.40 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.921

ส่วนประสมการตลาด ได้แก่ บรรจุภัณฑ์ และการจัดจำหน่าย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ มาตรฐาน เท่ากับ 0.90 และ 0.84 โดยค่าความเที่ยงขององค์ประกอบ เท่ากับ 0.89 ค่าเฉลี่ยความแปรปรวน ที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ เท่ากับ 0.62 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.946

การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ได้แก่ การโฆษณา และการตลาดทางตรงและการตลาดดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.87 และ 0.86 โดยค่าความเที่ยงขององค์ประกอบ เท่ากับ 0.89 ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ เท่ากับ 0.62 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.951

มูลค่าเพิ่ม ได้แก่ คุณค่าด้านการใช้งาน และคุณค่าด้านอารมณ์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ มาตรฐาน เท่ากับ 0.74 และ 0.67 โดยค่าความเที่ยงขององค์ประกอบ เท่ากับ 0.62 ค่าเฉลี่ย ความแปรปรวนที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ เท่ากับ 0.37 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.861

คุณค่าตราสินค้า ได้แก่ ความโดดเด่นของตราสินค้า และสมรรถภาพของตราสินค้า มีค่าน้ำหนัก องค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.84 และ 0.83 โดยค่าความเที่ยงขององค์ประกอบ เท่ากับ 0.90 ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ เท่ากับ 0.57 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.953

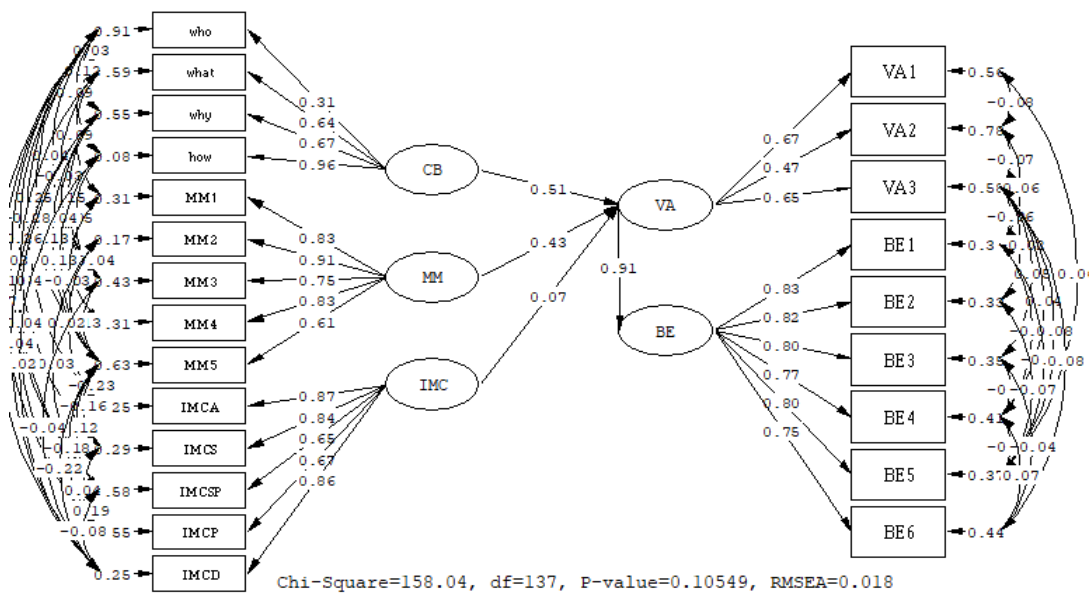
องค์ประกอบส่วนประสมการตลาด การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ และคุณค่าตราสินค้า อาหารฮาลาล มีค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.57 - 0.62 สูงกว่า 0.50 ยกเว้นตัวแปรพฤติกรรมผู้บริโภค และมูลค่าเพิ่ม มีค่าต่ำกว่า 0.50 เล็กน้อย ซึ่งเมื่อพิจารณา ค่าความเที่ยงขององค์ประกอบทั้ง 2 องค์ประกอบแล้วมีค่ามากกว่า 0.60 ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยความแปรปรวน ที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบทั้ง 2 นี้อยอมรับได้ (Fornell & Larcker, 1981) ดังนั้นองค์ประกอบทั้ง 5 สามารถยอมรับได้

3. ผลการวิเคราะห์รูปแบบกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาล ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ตัวแบบกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาล ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ดังภาพที่ 2 และตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรคุณค่าตราสินค้า ได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรมูลค่าเพิ่ม โดยมีขนาดอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.91 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางในระดับความมีอิทธิพลสูงมาก และได้รับอิทธิพล ทางอ้อมจากตัวแปรพฤติกรรมผู้บริโภค โดยมีขนาดอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางในระดับความมีอิทธิพลปานกลาง รองลงมา คือ ตัวแปรส่วนประสม การตลาด โดยมีขนาดอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.39 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์

เส้นทางในระดับความมีอิทธิพลต่ำ และการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ โดยมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.06 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางในระดับความมีอิทธิพลต่ำมาก ตามลำดับ

ตัวแปรมูลค่าเพิ่มได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรพฤติกรรมผู้บริโภค โดยมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.51 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางในระดับความมีอิทธิพลปานกลาง รองลงมา คือ ตัวแปรส่วนประสมการตลาด โดยมีขนาดอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.43 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางในระดับความมีอิทธิพลปานกลาง และการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ โดยมีขนาดอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.07 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางในระดับความมีอิทธิพลต่ำมาก ตามลำดับ โดยตัวแปรในแบบจำลองสมการโครงสร้างตัวแบบกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย สามารถร่วมกันอธิบายคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาล ได้ร้อยละ 83

ภาพที่ 2 แบบจำลองสมการโครงสร้างหลังปรับตัวแบบกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

ตารางที่ 2 อิทธิพลขององค์ประกอบในแบบจำลองสมการโครงสร้างหลังปรับตัวแบบกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

ตัวแปรทำนาย	ตัวแปรผล					
	มูลค่าเพิ่ม (VA)			คุณค่าตราสินค้า (BE)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
พฤติกรรมผู้บริโภค (CB)	0.51*	-	0.51*	-	0.46*	0.46*
ส่วนประสมการตลาด (MM)	0.43*	-	0.43*	-	0.39*	0.39*
การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC)	0.07*	-	0.07*		0.06*	0.06*
มูลค่าเพิ่ม (VA)	-	-	-	0.91*	-	0.91*
R ²		0.82			0.83	

$\chi^2 = 158.04$, $df = 137$, $p = 0.105$, $\chi^2/df = 1.15$, CFI = 1.00, GFI = 0.98, AGFI = 0.94, RMSEA = 0.02

* $p < 0.05$ (t-value ≥ 1.960) DE = อิทธิพลทางตรง IE = อิทธิพลทางอ้อม TE = อิทธิพลรวม

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลขององค์ประกอบในแบบจำลองสมการโครงสร้างหลังปรับตัวแบบกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานได้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย		ผลการทดสอบสมมติฐาน
H1:	H1a	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
	H1b	เป็นไปตามสมมติฐาน
	H1c	เป็นไปตามสมมติฐาน
H2:	H2a	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
	H2b	เป็นไปตามสมมติฐาน
	H2c	เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สมมติฐานการวิจัย		ผลการทดสอบสมมติฐาน
H3:	H3a	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
	H3b	เป็นไปตามสมมติฐาน
	H3c	เป็นไปตามสมมติฐาน
H4:		เป็นไปตามสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์รูปแบบกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า คุณค่าตราสินค้าได้รับอิทธิพลทางตรงจากมูลค่าเพิ่ม และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนประสมการตลาด และการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ โดยมีอิทธิพลส่งผ่านมูลค่าเพิ่ม ดังนี้

พฤติกรรมผู้บริโภคมีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่าเพิ่ม และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าผ่านมูลค่าเพิ่ม พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคโดยเฉพาะเหตุผลที่ทำให้ผู้บริโภคซื้อ และกระบวนการการตัดสินใจซื้อ แสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจซื้อเกิดจากเหตุผลที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อ และการรับรู้ประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์จากกระบวนการตัดสินใจซื้อจนเกิดเป็นประสบการณ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและมูลค่าเพิ่มที่ผู้บริโภคมีต่อผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Choi, Greenwell, and Lee (2018) และ Kim et al. (2019) พบว่า ประสบการณ์ส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจและการรับรู้มูลค่าเพิ่มของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ โดยประสบการณ์ยังช่วยเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ของธุรกิจได้อย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลกระทบบ่อยอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภค และมูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างคุณค่าตราสินค้าได้ตามเป้าหมายที่กำหนด (Tsai & Wang, 2017)

ส่วนประสมการตลาดมีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่าเพิ่ม และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าผ่านมูลค่าเพิ่ม แสดงให้เห็นว่าส่วนประสมการตลาดเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริโภค โดยเฉพาะบรรจุกฎหมายช่วยทำหน้าที่สื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจในการตัดสินใจซื้อ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Potluri and Potluri (2018) พบว่า บรรจุกฎหมายและการรับรองฮาลาลบนบรรจุกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชาวมุสลิมในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ และการจัดจำหน่ายจะช่วยอำนวยความสะดวกในการเลือกซื้อสินค้าระหว่างอาหารฮาลาลและที่ไม่ใช่ฮาลาล ตลอดจนช่วยเชื่อมโยงไปยังสินค้าอื่นได้อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มโอกาสในการจำหน่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Syukur and Nimsai (2018) พบว่า การจัดวางผลิตภัณฑ์ในสถานที่จำหน่ายแสดงให้เห็นถึงการตระหนักรู้ด้านฮาลาลและระดับความรู้ด้านศาสนาของผู้ประกอบการ ซึ่งมีอิทธิพล

อย่างมากต่อความตั้งใจซื้ออาหารฮาลาล โดยตัวบ่งชี้ทั้ง 2 ของส่วนประสมการตลาดจะมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อมูลค่าเพิ่มและจะส่งผลดีต่อการสร้างความภักดีที่มีต่อตราสินค้า (Wu & Li, 2018) และยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการตลาด โดยกระบวนการทางการตลาดจะสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ในมุมมองส่วนบุคคลและสังคม (Pomeroy, 2017) ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์หลักของธุรกิจ และเป็นการตอบสนองความต้องการแบบองค์รวมที่จะนำไปสู่คุณค่าตราสินค้า (Londhe, 2014)

การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการมีอิทธิพลทางตรงต่อมูลค่าเพิ่ม และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าผ่านมูลค่าเพิ่ม แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการมีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนาและรักษาคุณค่าตราสินค้า โดยเฉพาะการโฆษณา และการตลาดทางตรงและการตลาดดิจิทัล ซึ่งสื่อดิจิทัล การตลาดออนไลน์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ และโซเชียลมีเดีย ถูกนำมาใช้ในการโฆษณามากขึ้น โดยแต่ละเครื่องมือต้องได้รับการผสมผสานกันอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้แนวคิดของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการให้เหมาะสมกับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความรู้สึกที่ดีต่อตราสินค้าและองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Finne and Gronroos (2017) ที่กล่าวว่า การโฆษณาผ่านโซเชียลมีเดียหรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่าง ๆ มีผลในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านข้อความ เช่น การโพสต์ข้อความสั้น ๆ ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มที่มีอิทธิพลต่อตราสินค้า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริโภครับรู้มูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากข้อความดังกล่าว โดยการรับรู้มูลค่าเพิ่มมีความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมต่อความตั้งใจซื้อและการแนะนำต่อ (Huang, Jin, Wang, & Zhang, 2019) ก่อให้เกิดการตลาดเชิงสัมพันธ์ที่เอื้อต่อความยั่งยืนของธุรกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณค่าตราสินค้า (Subramaniam & Khan, 2019)

มูลค่าเพิ่มมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้า แสดงให้เห็นว่าความสำเร็จในการสร้างการรับรู้คุณค่าตราสินค้าเกี่ยวข้องกับมูลค่าเพิ่มโดยเฉพาะคุณค่าด้านการใช้งานที่สอดคล้องกับความจำเป็นหรือเหตุผลที่ต้องการซื้อ ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nikhashemi, Tarofder, Gaur, and Haque (2016) พบว่า คุณค่าด้านการใช้งานของผลิตภัณฑ์ส่งผลในเชิงบวกให้ผู้บริโภคเกิดทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้า มีความพึงพอใจและความไว้วางใจในตราสินค้านั้น ซึ่งจะนำไปสู่ความภักดีต่อตราสินค้าในที่สุด นอกจากนี้ยังรวมถึงรูปแบบหรือลักษณะของผลิตภัณฑ์ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มที่ส่งผลต่อการรับรู้ตราสินค้า ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อตราสินค้าในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ทั้งนี้ การสร้างมูลค่าเพิ่มจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการตลาดทุกฝ่ายผ่านความพึงพอใจที่ผู้บริโภคมีต่อตราสินค้า ช่วยให้ตราสินค้ามีความแข็งแกร่งและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Solem, 2016)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

ผู้ประกอบการอาหารฮาลาล ควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการเครื่องมือทางการตลาดที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การใช้บรรจุภัณฑ์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ และใช้คิวอาร์โค้ดเพื่อสร้างการรับรู้และสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภคแบบเฉพาะเจาะจง โดยเชื่อมโยงกับความเชื่อทางศาสนาและผลประโยชน์ส่วนตัวที่ผู้บริโภคจะได้จากประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการยอมรับและตัดสินใจซื้อ โดยหน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือทางการตลาดให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและตลาดเป้าหมาย เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

นักวิชาการสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ไปพัฒนาศักยภาพให้กับผู้ประกอบการอาหารฮาลาลเกี่ยวกับกิจกรรมส่วนประสมการตลาด และการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มและส่งผลดีต่อคุณค่าตราสินค้าให้เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายและตลาดเป้าหมาย ตลอดจนนำผลการวิจัยไปศึกษาเชิงรายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อให้ทราบข้อมูลเชิงประจักษ์ในผลิตภัณฑ์ฮาลาลประเภทอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้บริโภค และทำการเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างอื่นในกลุ่มประเทศมุสลิม เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงกลยุทธ์การตลาดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Choi, C., Greenwell, T. C., & Lee, K. (2018). Effects of service quality, perceived value, and consumer satisfaction on behavioral intentions in virtual golf. *Journal of Physical Education and Sport*, 18(3), 1459-1468
- Englund, T. R., Hedrick, V. E., Duffey, K. J., & Kraak, V. I. (2020). Evaluation of integrated marketing communication strategies used for the Fruits & Veggies Campaign in California and Virginia. *Preventive Medicine Reports*, 18, 101062.
- Finne, A., & Gronroos, C. (2017). Communication-in-use: Customer-integrated marketing communication. *European Journal of Marketing*, 51(3), 445-463.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- González-Mansilla, Ó., Berenguer-Contró, G., & Serra-Cantallops, A. (2019). The impact of value co-creation on hotel brand equity and customer satisfaction. *Tourism Management*, 75, 51-65.

- Grubor, A., Djokic, I., & Milovanov, O. (2017). The influence of social media communication on brand equity: The evidence for environmentally friendly products. *Applied Ecology and Environmental Research*, 15(3), 963-983.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis* (7th ed.). London: Pearson Education.
- Huang, J., Jin, Y., Wang, X., & Zhang, J. (2019). The influence of enterprise microblogging on consumer loyalty: A social identity perspective. *Nankai Business Review International*, 10(2), 259-276.
- Joko, J., & Hurriyati, R. (2020, February). Strengthening brand equity of local food to be a national brand class. In *3rd Global Conference on Business, Management, and Entrepreneurship (GCBME 2018)* (pp. 57-61). doi: 10.2991/aebmr.k.200131.013
- Kim, O. Y., Seo, S., & Nurhidayati, V. A. (2019). Scale to measure tourist value of destination restaurant service. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 31(7), 2827-2844.
- Kim, S. H., & Lee, S. A. (2020). The role of marketing communication mix on Korean customers' coffee shop brand evaluations. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 3(3), 291-309.
- Klaysung, S., Klaysung, C., & Chueachainat, R. (2018). Comparison on brand equity of film companies in Thailand under perspective of upper secondary students in Dusit District, Bangkok. *Saint John's Journal*, 21(29), 288-306. [in Thai]
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Harlow: Pearson Education.
- Kotler, P., Armstrong, G., & Opresnik, M. O. (2018). *Principles of marketing* (17th ed). Boston: Pearson Education.
- Londhe, B. R. (2014). Marketing mix for next generation marketing. *Procedia Economics and Finance*, 11, 335-340.
- Majid, M. A. A., Alias, M. A. M., Samsudin, A., & Chik, C. T. (2016). Assessing customer based brand equity ratings in family restaurant. *Procedia Economics and Finance*. 37, 183-189.
- Mukherjee, S., & Shivani, S. (2016). Marketing mix influence on service brand equity and its dimensions. *Vision*, 20(1), 9-23.
- Nayeem, A. R., Islam, M. S., & Akter, M. F. (2020). The influencing factors of brand equity on consumer purchase intention of cell phones in Bangladesh. *GSJ*, 8(1), 2247-2260.

- Nikhashemi, S. R., Tarofder, A. K., Gaur, S. S., & Haque, A. (2016). The effect of customers' perceived value of retail store on relationship between store attribute and customer brand loyalty: Some insights from Malaysia. *Procedia Economics and Finance*, 37, 432-438.
- Pomeroy, A. (2017). Marketing for sustainability: Extending the conceptualisation of the marketing mix to drive value for individuals and society at large. *Australasian Marketing Journal*, 25(2), 157-165.
- Potluri, R. M., & Potluri, L. S. (2018). Halal packaging and certification in India: Issues and challenges. *International Journal of Islamic Marketing and Branding*, 3(1), 35-44.
- Ruangkalapawongse, S., & Ruangkalapawongse, A. (2015). Factors influencing the intention to buy a cooked and frozen Halal food products of the Muslim consumer in Bangkok Metropolitan area. *Panyapiwat Journal*, 7(2), 71-83. [in Thai]
- Satvati, R. S., Rabie, M., & Rasoli, K. (2016). Studying the relationship between brand equity and consumer behavior. *International Review*, (1-2), 153-163.
- Sehar, R., Ashraf, S., & Azam, F. (2019). The influence of social media's marketing efforts on brand equity and consumer response. *IUP Journal of Marketing Management*, 18(2), 30-53.
- Shafaei, F., & Mohamed, B. (2015). Involvement and brand equity: A conceptual model for Muslim tourists. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 9(1), 54-67.
- Solem, B. A. A. (2016). Influences of customer participation and customer brand engagement on brand loyalty. *Journal of Consumer Marketing*, 33(5), 332-342.
- Subramaniam, K., & Khan, N. (2019). The impact of social media marketing—study from Malaysia perspective. *Inti Journal*, 2019(063).
- Syukur, M., & Nimsai, S. (2018). Factors influencing the purchase intention of halal packaged food in Thailand. *Int. J Sup. Chain*, 7(4), 1-6.
- Tracy, B. (2014). *Marketing (The Brian Tracy success library)*. New York: AMACOM.
- Tsai, C. T. S., & Wang, Y. C. (2017). Experiential value in branding food tourism. *Journal of Destination Marketing & Management*, 6(1), 56-65.
- Tungpradit, W., Anurit, P., & Muanchontham, R. (2017). Building brand equity through brand personality brand image influencing buying behavior of facial care cosmetic products in Thailand. *Modern Management Journal*, 15(1), 161-173. [in Thai]

- Wahyudi, R., Thoyib, M., & Amri, D. (2021, January). Analysis of marketing mix strategy on consumer value in small and medium enterprises in Palembang, South Sumatra. In *4th Forum in Research, Science, and Technology (FIRST-T3-20)*. (pp. 142-146). doi: 10.2991/ahsseh.k.210122.024
- Wu, Y. L., & Li, E. Y. (2018). Marketing mix, customer value, and customer loyalty in social commerce: A stimulus-organism-response perspective. *Internet Research*, 28(1), 74-104.
- Yeo, B. L., Mohamed, R. H. N., & Muda, M. (2016). A study of Malaysian customers purchase motivation of halal cosmetics retail products: Examining theory of consumption value and customer satisfaction. *Procedia Economics and Finance*, 37, 176-182.

การจัดการธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อรองรับชีวิตปกติ วิถีใหม่ของนักท่องเที่ยว

Hotel Management in Muang District, Phayao Province to Support the New Normal Tourists

กรณัฏฐ์รัตน์ คะวัตกุล^{1*}

Krantharat Khawatkun^{1*}

Abstract

The purposes of this research were to examine tourist behaviors in using services of hotels in Muang District of Phayao Province and to study hotel business management to support the “new normal” in tourism. The instruments for collecting data were 1) a questionnaire and samples were 260 people selected by applying accidental sampling and the data were analyzed through descriptive statistics, and 2) an interview with 30 informants selected by using purposive sampling as well as using content analysis by organizing and coding the data. The findings were that staff attention and service (42.31%) is the main factor influencing tourists’ decisions to chose a place to stay, followed by cleanliness and safety (33.85%). The guidelines for hotel business management should include the following four management approaches: 1) the management of assuring safety; 2) the management of marketing; 3) the management of services; and

¹คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา 56000

¹School of Business and Communication Arts, University of Phayao, Maeka Sub-district, Muang District, Phayao Province 56000

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: krantharat.kh@up.ac.th)

รับบทความวันที่ 26 พฤศจิกายน 2564 แก้ไขวันที่ 8 เมษายน 2565 รับลงตีพิมพ์วันที่ 22 เมษายน 2565

4) the management of employees. These four approaches would be managed through the concept of the “new normal” by increasing attention to hygiene, cleanliness, safety, and using various technologies in providing services.

Keywords: *Hotel Management, New Normal, Phayao Province*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของวิจัยนี้ คือ ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโรงแรมในเขตอำเภอเมือง ของจังหวัดพะเยา และศึกษาแนวทางการจัดการธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง เพื่อรองรับการท่องเที่ยววิถีใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ 1) แบบสอบถาม มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน เลือกโดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและ 2) แบบสัมภาษณ์ มีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 คน เลือกโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดระเบียบข้อมูลและการกำหนดรหัสของข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า ความเอาใจใส่และการให้บริการของพนักงาน (ร้อยละ 42.31) เป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยว รองลงมา คือ ความสะอาดและความปลอดภัย (ร้อยละ 33.85) แนวทางการจัดการธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อรองรับการท่องเที่ยววิถีใหม่ ควรมีแนวทางการจัดการ 4 ประการ ดังต่อไปนี้ 1) การจัดการด้านการสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัย 2) การจัดการด้านการตลาด 3) การจัดการด้านการบริการ และ 4) การจัดการด้านพนักงาน แนวทางทั้ง 4 ประการนี้จะดำเนินการจัดการบนแนวคิดความปกติใหม่ โดยเพิ่มความใส่ใจในเรื่องสุขอนามัย ความสะอาด ความปลอดภัย และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการให้บริการ

คำสำคัญ: *การจัดการธุรกิจโรงแรม ชีวิตวิถีใหม่ จังหวัดพะเยา*

บทนำ

ช่วงต้นปี 2563 การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 ที่นอกจากจะส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตแล้วยังส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยอีกด้วย การใช้มาตรการล็อกดาวน์เพื่อควบคุมการระบาดส่งผลให้กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวทั่วโลกต้องหยุดชะงักลง และส่งผลให้พฤติกรรมนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตปกติวิถีใหม่ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยจะมีการวางแผนล่วงหน้า มากขึ้น มีความใส่ใจ รับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ให้ความสำคัญและคำนึงถึงความปลอดภัยมากขึ้น อีกทั้งยังนิยมใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความมั่นใจและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดี (Kaewchoo, 2020) ธุรกิจโรงแรมจัดเป็นหนึ่งในห่วงโซ่อุปทานที่สำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็น ธุรกิจที่ได้รับผลกระทบหนักมากที่สุดธุรกิจหนึ่งจากการระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 (PPTV Online, 2020) โรงแรมหลายแห่งเริ่มปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบการดำเนินชีวิตปกติวิถีใหม่ (New

Normal) ของนักท่องเที่ยว ในขณะที่โรงแรมอีกหลายแห่งต้องปิดกิจการ

กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รายงานจำนวนผู้เข้าพัก จังหวัดพะเยา ตั้งแต่เดือนมกราคม - เดือนพฤษภาคม 2563 (Economics Tourism and Sports Division, Ministry of Tourism and Sports, 2020) พบว่า จำนวนผู้เข้าพักลดลงเมื่อเทียบกับปี 2562 โดยเฉพาะในช่วงเดือนเมษายน อัตราการเข้าพักลดลงถึง ร้อยละ 42.81 และมีจำนวนผู้เข้าพักเพียง 10 คน เท่านั้น ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลตัดสินใจใช้มาตรการขั้นเด็ดขาด โดยประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยหนึ่งในเนื้อหาที่สำคัญ คือ การให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดร่วมกับคณะกรรมการควบคุมโรคสามารถตัดสินใจสั่งปิดกิจการที่มีแนวโน้มว่าเป็นสถานที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 และในช่วงเดือนพฤษภาคม จำนวนผู้เข้าพักในจังหวัดพะเยาเริ่มมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเป็น 2,335 คน เนื่องจากการผ่อนปรน ระยะที่ 1 แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณารายงานจำนวนผู้เข้าพักในจังหวัดพะเยา ประจำปี 2563 แล้วจะพบว่า ในช่วงตั้งแต่ต้นปี 2563 อัตราการเข้าพักและจำนวนผู้เข้าพักลดลง และลดลงอย่างมากในช่วงเดือนเมษายนถึงร้อยละ 42.81 และ 99.95 ตามลำดับ จากสถิติจะเห็นได้ว่าโรงแรมในจังหวัดพะเยามีอัตราการเข้าพักลดลงอย่างมาก ซึ่งถือเป็นวิกฤตของโรงแรมและส่งผลกระทบต่อการทำงานของ

ฉะนั้นกล่าวได้ว่า การระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 ทำให้พฤติกรรมในการใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปส่งผลกระทบต่อธุรกิจโรงแรม ทำให้ต้องมีการปรับหรือเปลี่ยนแปลงการจัดการและการดำเนินการของธุรกิจให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์เพื่อรองรับกลุ่มลูกค้าที่มีการดำเนินชีวิตแบบปกติวิถีใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. ศึกษาแนวทางในการจัดการธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อรองรับชีวิตปกติวิถีใหม่ของนักท่องเที่ยว

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจโรงแรม

ธุรกิจโรงแรมมีบทบาทหลักในการบริการห้องพักแขก (Guest Room) บริการอาหารและเครื่องดื่ม (Food and Beverage) รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Facilities) ให้กับนักท่องเที่ยวและผู้เดินทาง โดย Khwanboon (2006) ได้กำหนดประเภทของโรงแรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกพักได้ตามวัตถุประสงค์และความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของตน ซึ่งหากพิจารณาจากความเป็นเจ้าของ Ownership Hotel หรือ Independent Hotel หมายถึง โรงแรมที่มีรูปแบบการบริหารงานของโรงแรมที่เจ้าของเป็นผู้บริหารงานเอง ไม่จำเป็นต้องมีเจ้าของร่วม สามารถกำหนดนโยบายและวิธีการบริหารได้โดยใช้อิสระ และ Chain Hotel หมายถึง รูปแบบการบริหารงานภายใต้

เครือข่าย โดยการบริหารทุกเครือโรงแรมจะต้องได้มาตรฐานเดียวกัน เช่น Marriott Chain และ InterContinental Chain เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจโรงแรม

การจัดการธุรกิจโรงแรม (Hotel Management) หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลในธุรกิจโรงแรม ร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การประสานงาน การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การควบคุม และการประเมินผล (IM2, 2015) การบริหารและการจัดการโรงแรมเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการสมัยใหม่เข้ามาช่วยเป็นอย่างมาก ในสมัยแรกระหว่าง ค.ศ. 1794 - 1907 ธุรกิจโรงแรมมิได้มีการพัฒนาการบริหารจัดการแต่อย่างใด เพราะส่วนใหญ่เป็นโรงแรมขนาดเล็กจำนวนไม่มาก ไม่มีการแข่งขัน การบริหารจัดการจึงไม่มีความจำเป็นต่อธุรกิจโรงแรม (Dangrojana, 1995) การบริหารจัดการโรงแรมที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีทั้งศิลปะและกลวิธี เพราะจะช่วยให้ผู้บริหารดำเนินการบริหารจัดการได้อย่างรัดกุมและสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตลอด ไม่มีการทกหล่นหรือขาดสมดุลทำให้การบริหารจัดการเป็นไปด้วยความสมบูรณ์เต็มที่

การบริหารจัดการโรงแรม เริ่มจากการวางแผน การจัดองค์การ การประสานงาน การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การควบคุม และการประเมินผล ผู้บริหารจะต้องดำเนินการที่ละขั้นตอนต่อเนื่อง หมุนเวียนสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ อีกทั้งการจัดการธุรกิจโรงแรมจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดผลกำไร ลูกค้านหรือกลุ่มตลาดเป้าหมายจึงเป็นปัจจัยหลักที่จะช่วยสร้างผลกำไรให้เกิดขึ้นแก่ธุรกิจโรงแรม การวางแผนการจัดการด้านการตลาด จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของลูกค้าในการเลือกใช้บริการ ดังนั้นผู้บริหารจะคำนึงถึงส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนทางการตลาดเพื่อดึงดูดความสนใจลูกค้าให้เลือกมาใช้บริการในธุรกิจของตน โดยส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทาง การจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริม (Promotion) กระบวนการ (Process) บุคลากร (People) และองค์ประกอบทางกายภาพ (Physical Evidence)

งานวิจัยนี้ศึกษาแนวทางการจัดการธุรกิจโรงแรม โดยมุ่งเน้นการวางแผนทางการตลาด ซึ่งมีส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือหลักในการพิจารณากำหนดแนวทางการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยผู้บริหารจะใช้ดุลพินิจคาดการณ์ล่วงหน้าเพื่อเป็นแนวทางการทำงานในอนาคต เนื่องจากรูปแบบของธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีลักษณะเป็นการบริหารงานโรงแรมแบบอิสระ (Independent Hotel) จึงมีความสะดวกรวดเร็วต่อการตัดสินใจและวางแผนดำเนินงานให้มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของลูกค้าที่เปลี่ยนไปเพราะสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ให้ทราบถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยว สิ่งสำคัญคือต้องทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคโดยใช้คำถาม 6Ws 1H เพื่อนำคำตอบที่ได้ไปใช้ในการกำหนด

ส่วนประสมทางการตลาด เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม (Kotler, 1997) ซึ่งการวิจัยนี้ได้ประยุกต์ คำถาม 6Ws 1H (Sereerat, 2007) เป็นกรอบในการศึกษา ดังนี้

1. ใครบ้างอยู่ในตลาดเป้าหมาย (Who) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบปัจจัยด้านประชากรศาสตร์
2. นักท่องเที่ยวต้องการซื้ออะไร (What) ใช้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มาอธิบาย
3. ทำไมนักท่องเที่ยวจึงตัดสินใจซื้อ (Why) ต้องการทราบวัตถุประสงค์ในการซื้อ
4. ใครบ้างที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Who) ต้องการทราบบทบาทของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ
5. นักท่องเที่ยวซื้อเมื่อใด (When) ต้องการทราบโอกาสในการซื้อ
6. นักท่องเที่ยวซื้อที่ไหน (Where) ต้องการทราบช่องทางที่นักท่องเที่ยวซื้อบริการ
7. นักท่องเที่ยวรู้จักโรงแรมได้อย่างไร (How) ต้องการทราบเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลและการค้นหาข้อมูล

แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตปกติวิถีใหม่ของนักท่องเที่ยว

ราชบัณฑิตยสภา ได้บัญญัติศัพท์ “New Normal” เพิ่มเข้ามา โดย รองศาสตราจารย์มาลี บุญศิริพันธ์ คณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ราชบัณฑิตยสภา (Thai PBS, 2020) ได้อธิบายคำนี้ผ่านทางเฟซบุ๊ก Malee Boonsiripunth เอาไว้ว่า New Normal แปลว่า ความปกติใหม่ ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วย วิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติและการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะดำรงรักษาวิถีดั้งเดิมหรือวนหาถึงอดีต

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 ที่เรียกว่าการเกิดโรคอุบัติใหม่ หรือโรคติดต่ออุบัติใหม่ หมายถึง โรคติดต่อที่มีแนวโน้มว่าจะพบผู้ติดเชื้อเพิ่มมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ รวมไปถึงโรคที่เกิดขึ้นใหม่ในทีใดที่หนึ่ง หรือโรคที่เพิ่งจะแพร่ระบาดเข้าสู่อีกที่หนึ่ง (Nunthanid, 2018) ซึ่งถือเป็นสถานการณ์ที่ทั่วโลกกำลังประสบปัญหาอย่างปัจจุบันทันด่วน จากสถานการณ์ในครั้งนี้น่าส่งผลถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป จนเกิดคำศัพท์ใหม่ขึ้น คือ คำว่า ชีวิตปกติวิถีใหม่ และรวมไปถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับภาคธุรกิจบริการ โดยเฉพาะธุรกิจโรงแรม ผู้วิจัยได้รวบรวมบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบถึงการดำเนินการธุรกิจโรงแรม และส่งผลกระทบถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ดังนี้

Smart Finder (2021) กล่าวถึงปัญหาที่สำคัญที่สุดของโรงแรมในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา หรือ โควิด-19 คือ จำนวนลูกค้าที่มาใช้บริการลดลงมากจนแทบจะไม่มีเลย

โดยได้เสนอแนวทางการจัดการธุรกิจโรงแรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว ไว้ ดังนี้ 1) ทำการตลาดมากขึ้นเพื่อดึงลูกค้าให้เข้ามาใช้บริการ 2) การพัฒนาศักยภาพการทำงานและศักยภาพการให้บริการของพนักงานโรงแรม 3) จัดโปรโมชั่นที่มีความเหมาะสมด้านต้นทุนและผลกำไร 4) จัดกิจกรรม Staff Party เพื่อเป็นการระดมสมองของพนักงานในการช่วยกันหาวิธีแก้ไขรับมือกับวิกฤตสถานการณ์โควิด-19 อีกทั้งยังเป็นการสร้างกำลังใจให้แก่กันระหว่างพนักงานภายในองค์กรอีกด้วย และ 5) การจัดกิจกรรม Big Cleaning เพื่อเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นในเรื่องความสะอาดและปลอดภัยในการใช้บริการ โดยโรงแรมควรจัดทำคู่มือ SOP (Standard Operation Procedure) เพื่อให้พนักงานเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

การบริหารจัดการของโรงแรมและรีสอร์ทในเครือดุสิต (Dusit Hotels & Resorts, 2020) ผู้บริหารมีการสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าที่มาใช้บริการโดยการออกแบบโปรแกรม “ดุสิตแคร์” ที่ประกอบด้วยมาตรฐานใหม่ในการบริการ 5 ประการ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความมั่นใจในความปลอดภัยเมื่อเข้าพักหรือใช้บริการที่โรงแรมและรีสอร์ทในเครือดุสิต โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เลือกเวลาได้ตามความสะดวกของลูกค้า
2. มั่นใจเต็มร้อยเรื่องความปลอดภัยและการใช้ชีวิตแบบมีสุขภาพดี
3. มอบประสบการณ์แบบโลคัล (Local) อย่างแท้จริง โดยที่ลูกค้าไม่จำเป็นต้องออกเดินทางออกนอกโรงแรม
4. เพิ่มความสะดวกและปลอดภัยด้วยเทคโนโลยี
5. เซ็ตดุสิตแคร์ มีให้บริการฟรีในห้องพักของลูกค้า เพื่อให้ลูกค้ารู้สึกปลอดภัยและมั่นใจ

Innovation Technology Co.,Ltd (2020) กล่าวว่า ด้วยสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 (Covid-19) หลายธุรกิจต่างประสบกับปัญหา อาจถึงขั้นหยุดกิจการหรือปิดกิจการ ซึ่งเป็นผลกระทบอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและธุรกิจการโรงแรม ที่เกิดจากการปิดพื้นที่ Lockdown ประเทศ และถึงแม้ว่าตอนนี้รัฐบาลได้มีมาตรการคลายล็อกดาวน์ เพื่อให้ธุรกิจสามารถกลับมาดำเนินงานได้ปกติอีกครั้ง แต่พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้เปลี่ยนไปตามปัจจัยความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ซึ่งโรงแรมต้องปรับตัว เปลี่ยนแปลง ยกระดับการปฏิบัติงาน การเข้าพัก และการให้บริการให้ได้มาตรฐานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่ดี สร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจเลือกที่พักหรือเข้าใช้บริการ ดังนั้นผู้บริหารธุรกิจโรงแรมจำเป็นต้องหาแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้ธุรกิจอยู่รอด บริษัท อินโนเวชั่นเทคโนโลยี จำกัด จึงได้มีการแนะนำแนวทางต่าง ๆ ดังนี้

1. จัดทำมาตรการเร่งด่วน ยกระดับมาตรฐานด้านความปลอดภัยในสุขอนามัยให้กับโรงแรม โดยโรงแรมควรต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐาน และได้รับสัญลักษณ์ SHA หรือ Amazing Thailand Safety & Health Administration ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่น และความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวหรือลูกค้าที่เข้าใช้บริการ

2. จัดเตรียมแผนสำรองด้านกำลังพลในกรณีฉุกเฉิน เนื่องจากพนักงานถูกกักตัวด้วยเหตุการณ์สัมผัสผู้ป่วย หรือผู้สงสัยติดเชื้อ การจัดตารางการทำงานแบบยืดหยุ่น เพื่อเพิ่มระยะห่างระหว่างพนักงาน

และลดความแออัดในสถานที่ทำงาน

Pitikraisorn (2020) นักวิเคราะห์จากศูนย์ EIC ของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า สถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยวไทยที่ท่องเที่ยวภายในประเทศลดลงอย่างมาก และกลยุทธ์ที่สำคัญสำหรับธุรกิจโรงแรมในภาวะที่จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างมาก ได้แก่ 1) การเพิ่มรายได้จากช่องทางอื่น 2) การลดค่าใช้จ่าย และ 3) การชะลอค่าใช้จ่ายออกไป ปัจจุบันโรงแรมหลายแห่งได้รักษาสภาพคล่องและสภาพการดำเนินงานของธุรกิจระหว่างรอให้จำนวนนักท่องเที่ยวและผู้เข้าพักกลับมาฟื้นตัวอีกครั้ง ผ่าน 3 แนวทางหลัก ดังนี้

1. การสร้างรายได้และสภาพคล่องจากการบริการที่มีอยู่ในโรงแรม เช่น การลดค่าห้องพัก การให้บริการอาหารแบบส่งกลับบ้านและบริการ Food Delivery การให้บริการห้องพักและบริการอื่น ๆ ที่จำเป็นแก่ประชาชนทั่วไปที่ต้องการแยกอยู่อาศัยจากครอบครัวเพื่อกักกันโรค โดยคิดค่าห้องพักเป็นรายสัปดาห์ และการให้บริการห้องพักแก่ผู้ป่วยโรค COVID-19 ที่มีอาการไม่รุนแรงตามโครงการของกระทรวงสาธารณสุข

2. การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น การปิดพื้นที่ให้บริการบางส่วนหรือหยุดให้บริการชั่วคราว การชะลอค่าใช้จ่ายบางประเภทออกไป เช่น ยกเลิกการจ้างบริษัทที่ปรึกษาภายนอก และการเจรจาขอยืดเวลาการผ่อนชำระสินเชื่อกับธนาคารพาณิชย์

3. การสร้างความเชื่อมั่นกับลูกค้าในเรื่องความปลอดภัยของโรงแรม

นอกจากนี้ในส่วนของผู้ประกอบการนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปในลักษณะที่เรียกว่าการใช้ชีวิตปกติแบบวิถีใหม่ หรือ New Normal นั้น Nuntramas, Rueanthip, and Laosamrit (2020) กล่าวว่า การท่องเที่ยวในยุค New Normal คือ “เที่ยวไทย เที่ยวใกล้ และเที่ยวปลอดภัย” โดยพฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนไทยจะเปลี่ยนไป โดยคนไทยมีแนวโน้มที่จะเลือกเที่ยวในประเทศก่อน และการท่องเที่ยวระยะทางไกล ๆ สั้น ๆ โดยรถยนต์ส่วนตัว ซึ่งเป็นวิธีการเดินทางที่ปลอดภัยจากการติดเชื้อได้ดีกว่า นอกจากนี้การเที่ยวสถานที่ Unseen ซึ่งมีคนไม่พลุกพล่าน ทำให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อมากกว่า ทั้งนี้ รายได้จากนักท่องเที่ยวไทยจะกลายเป็นรายได้หลัก โดยจะมีสัดส่วนกว่า 60% ในปี 2563 - 2564 จาก 36% ในปี 2562

Booking.com (2020) กล่าวว่า ผลสำรวจการคาดการณ์การเดินทางของนักท่องเที่ยวในอนาคตแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวจะเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีมาตรฐานความปลอดภัยที่ดี ซึ่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะต้องปรับตัวให้ทันกับความต้องการที่เปลี่ยนไปของนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่กำลังมองหาจุดหมายปลายทางที่เข้าถึงได้โดยรถยนต์ ยิ่งไปกว่านั้นนักท่องเที่ยวชาวไทยชอบประสบการณ์ที่เรียบง่าย และเต็มใจที่จะแสวงหาประสบการณ์การท่องเที่ยวในต่างจังหวัดที่ไม่ค่อยมีใครไป เพลิดเพลินกับประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่คาดไม่ถึง รวมถึงกิจกรรมกลางแจ้งต่าง ๆ นอกจากนี้คนไทยยังเชื่อมั่นในเทคโนโลยีมากที่สุดในการเดินทางท่องเที่ยวทั่วโลก โดย 81% ยอมรับว่าเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญในการควบคุมความเสี่ยงด้านสุขอนามัยระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวชาวไทยเชื่อว่านวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการเดินทางจะถูกพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วจากสถานการณ์การระบาดที่เกิดขึ้น

ทั่วโลก หากพูดถึงมาตรการด้านสุขภาพระหว่างการเดินทาง คนไทยให้ความสำคัญกับมาตรการด้านนี้มากที่สุดในโลก และเลือกปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ด้านความปลอดภัยทางสุขภาพ โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยยอมให้ตรวจสุขภาพเมื่อเดินทางถึงที่พัก และสวมหน้ากากอนามัยในที่สาธารณะ โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกจองเฉพาะที่พักซึ่งระบุข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการด้านสุขภาพและอนามัยไว้อย่างชัดเจนเนื่องจากสุขภาพและความปลอดภัยยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

Thongprakob (2021) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวเลือกที่พัก คือ ราคา โดยราคาที่ยอมจ่ายยังเป็นตัวเลือกสำคัญของนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับโปรโมชั่นและส่วนลดต่าง ๆ รวมถึงค่าเดินทางที่สมเหตุสมผล ที่พักที่ให้บริการดีและให้ความรู้สึกเหมือนอยู่บ้าน ตลอดจนการจัดการเรื่องสุขอนามัยและความปลอดภัยก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่คนไทยนำมาพิจารณา นอกจากนี้พบว่า การเดินทางระยะสั้นและการไปพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติจะเป็นที่นิยมในปี 2564 โดย PMUC (2021) กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยวจะเปลี่ยนไปภายใต้ความปกติใหม่โดยเพิ่มความใส่ใจในสุขอนามัย ความสะอาด ความปลอดภัย ระยะห่างทางสังคม เทคโนโลยี ความน่าเชื่อถือ และความรับผิดชอบต่อสังคม

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา เลขที่โครงการ 2.1/090/63 การดำเนินการวิจัยนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อรองรับชีวิตปกติวิถีใหม่ของนักท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการห้องพักของโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากร ดังนั้นจึงหากกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบของ Choen (1988) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำเท่ากับ 258 คน ในการวิจัยครั้งนี้จึงใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 260 คน โดยดำเนินการเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวในบริเวณโรงแรมต่าง ๆ และสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ที่อยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 คน ได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติงานในธุรกิจโรงแรม และผู้บริหารธุรกิจโรงแรม ที่อยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 10 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนด จำนวน 3 คน ต่อหนึ่งธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

เครื่องมือวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คำถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ และอาชีพ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย พฤติกรรมการท่องเที่ยว (ความต้องการท่องเที่ยว รูปแบบการเดินทาง แรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยว และการป้องกันการติดเชื้อจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19) และพฤติกรรมการใช้บริการโรงแรม (ปัจจัยในการเลือกโรงแรม ความคาดหวังในการบริการของโรงแรม)

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโรงแรมหรือแหล่งท่องเที่ยว

การทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) พบว่า ผลการทดสอบค่า IOC มีค่ามากกว่า 0.50 ทุกข้อ

การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอยู่ที่ 0.90

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อรองรับชีวิตปกติวิถีใหม่ของนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล และตำแหน่งงาน และข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการธุรกิจโรงแรมโดยใช้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดเป็นกรอบในการสัมภาษณ์ภายใต้ประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดระเบียบข้อมูลและการกำหนดรหัสของข้อมูล (Coding)

ผลการวิจัย

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวการให้บริการโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดพะเยาในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 51.15 มีช่วงอายุระหว่าง 34 - 41 ปี ร้อยละ 31.92 ประกอบอาชีพค้าขาย หรือทำธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 38.85 มีความต้องการเดินทางท่องเที่ยว ร้อยละ 73.46 และนิยมเดินทางท่องเที่ยวแบบไป-กลับ มากที่สุด ร้อยละ 70.00 และหากท่องเที่ยวแบบพักค้างคืนจะเลือกที่พักประเภทโรงแรมเพื่อความสะดวกสบายในการพักผ่อน ร้อยละ

53.08 ปัจจัยในการพิจารณาเลือกที่พักแรมของนักท่องเที่ยวคือมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน ร้อยละ 61.54 และราคาไม่สูงมากนัก สิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังจากสถานที่พักแรมนั้น ๆ ได้แก่ การต้อนรับที่เป็นมิตรและอบอุ่น ร้อยละ 42.31 และความสะอาดและความปลอดภัย ร้อยละ 33.85 แรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้สึกมั่นใจในความปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ร้อยละ 34.23 กิจกรรมส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวทำระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว คือ การชมวิว ทิวทัศน์ ร้อยละ 38.08 และไหว้พระ ทำบุญ ร้อยละ 32.31 เนื่องจากจังหวัดพะเยามีกว๊านพะเยา ซึ่งถือเป็นบึงน้ำจืดขนาดใหญ่ ที่นักท่องเที่ยวสามารถชมความสวยงามได้ตั้งแต่เช้าจรดเย็น นอกจากนี้จังหวัดพะเยายังได้ชื่อว่าเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดและโบราณสถานมากเป็นอันดับต้น ๆ ในเขตจังหวัดภาคเหนือ และตลอดการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คำนึงถึงความปลอดภัยทางด้านสุขอนามัยโดยการสวมหน้ากากอนามัย ร้อยละ 33.08 ล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ ร้อยละ 23.85 และพยายามหลีกเลี่ยงการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวแออัดและพลุกพล่าน ร้อยละ 23.85

สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีการพักค้างคืน สถานที่พักแรมส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวนิยมใช้บริการ ได้แก่ โรงแรม ร้อยละ 53.08 และเกสต์เฮาส์ ร้อยละ 28.85 ที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้กับกว๊านพะเยา โดยนักท่องเที่ยวสามารถเดินหรือขี่จักรยานจากที่พักมาสัมผัสบรรยากาศยามเช้าและยามเย็น บริเวณริมกว๊านพะเยาได้อย่างสะดวก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเลือกโรงแรมจากความสะอาดสบาย ร้อยละ 25.00 รองลงมา คือ การเดินทางเข้าถึงง่าย ร้อยละ 23.85 และสิ่งที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คาดหวังจากโรงแรม คือ การต้อนรับที่เป็นมิตรและอบอุ่น ร้อยละ 42.31 รองลงมา คือ ความสะอาดและความปลอดภัย ร้อยละ 33.85 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พึงพอใจในการบริการของโรงแรมนั้น ๆ และคิดว่าจะกลับมาใช้บริการอีกอย่างแน่นอน

การจัดการธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อรองรับชีวิตปกติวิถีใหม่ของนักท่องเที่ยว

ผลการวิจัย พบว่า โดยส่วนใหญ่รูปแบบของธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยามีลักษณะเป็นการบริหารงานโรงแรมแบบอิสระ ฉะนั้นจึงง่ายต่อการพิจารณากำหนดแนวทางการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย การตัดสินใจดำเนินกิจการตามความเหมาะสมตามแนวคิดการบริหารจัดการของผู้บริหารหรือเจ้าของธุรกิจโรงแรม จากการสัมภาษณ์พนักงานที่ปฏิบัติงานและผู้บริหารธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า ทุกโรงแรมได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 เหมือนกัน คือ จำนวนลูกค้าที่เข้าพักแรมลดลง ส่งผลให้รายได้ที่เคยได้รับจากการให้บริการห้องพักลดลง ดังนั้นเพื่อให้ธุรกิจโรงแรมดำเนินกิจการต่อไปโดยไม่กระทบทั้งเจ้าของกิจการและพนักงานลูกจ้าง ทุกโรงแรมจึงมีการวางแผนปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินกิจการ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมีการวางแผนดำเนินกิจการ ดังนี้

การจัดการด้านการสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัย (Product) ทุกโรงแรมดำเนินการตามมาตรฐานความปลอดภัย และมาตรฐานและคุณภาพของสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ภายใต้โครงการ Amazing Thailand Safety & Health Administration หรือ SHA

การจัดการด้านการตลาด (Promotion) ทุกโรงแรมจะใช้วิธีการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการโดยการลดราคาห้องพัก หรือมีการแถมจำนวนวันเข้าพัก ซึ่งมีการประชาสัมพันธ์ในหลายช่องทาง โดยเฉพาะช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของทางโรงแรมเอง หรือผ่านเว็บไซต์ตัวแทนจำหน่ายห้องพัก เป็นต้น

การจัดการด้านการบริการ (Process) ทุกโรงแรมมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้บริการ โดยการเพิ่มระยะห่างระหว่างพนักงานกับลูกค้าและลดความหนาแน่นของลูกค้า เพื่อหลีกเลี่ยงการสัมผัสร่วมกันของลูกค้า และหลีกเลี่ยงการสัมผัสระหว่างลูกค้าและพนักงาน

การจัดการด้านพนักงาน (People) มีการปรับลดจำนวนวันทำงานลง เพื่อลดต้นทุนด้านการจ้างงาน และความหนาแน่นของจำนวนพนักงานในแต่ละวัน นอกจากนี้ยังเพิ่มกฎระเบียบในการทำงานให้มีความเข้มงวดยิ่งขึ้น โดยเน้นให้พนักงานตระหนักในเรื่องของความปลอดภัยทั้งของตนเองและลูกค้า

อภิปรายผลการวิจัย

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดพะเยาจะเดินทางท่องเที่ยวแบบไป-กลับ ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ในการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ Nuntramas et al. (2020) กล่าวว่า การท่องเที่ยวในยุค New Normal คือ “เที่ยวไทย เที่ยวใกล้ และเที่ยวปลอดภัย” โดยพฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนไทยจะเปลี่ยนไปโดยคนไทยมีแนวโน้มที่จะเลือกเที่ยวในประเทศก่อน แม้ว่าจะสามารถเที่ยวต่างประเทศได้ก็ตาม จากความเสี่ยงต่อการติดเชื้อในประเทศที่สูงกว่าไทย และการท่องเที่ยวระยะทางไกล ๆ สั้น ๆ ขับรถไป เนื่องจากการขับรถเป็นวิธีการเดินทางที่ปลอดภัยจากการติดเชื้อได้ดีกว่า และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thongprakob (2021) ว่าการเดินทางระยะสั้นและการไปพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติจะเป็นที่นิยมในปี 2564 เห็นได้จากที่ผลสำรวจระบุว่า ร้อยละ 74 ของผู้ตอบแบบสอบถามต้องการเดินทางเป็นระยะเวลา 1 - 3 คืน โดยต้องการไปในจุดหมายปลายทางที่ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติและมีอากาศดี นอกจากนี้นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นปัจจัยหลักในการเดินทาง ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการป้องกันการติดเชื้อจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 โดยการสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาที่เดินทางท่องเที่ยว ล้างมือบ่อย ๆ ด้วยเจลแอลกอฮอล์ รักษาระยะห่างที่ปลอดภัยจากบุคคลอื่น (Social Distancing) ไม่เดินทางท่องเที่ยวในสถานที่ที่มีคนพลุกพล่านหรือสถานที่แออัด และไม่ใช้สิ่งของร่วมกับบุคคลอื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการใช้ชีวิตปกติแบบวิถีใหม่ ดังที่ปรากฏในบทความของกรุงเทพธุรกิจ (Bangkokbiznews, 2020) ว่าการดำเนินชีวิตปกติวิถีใหม่ด้านสาธารณสุขของคนไทยนั้นทุกคนให้ความสำคัญกับการป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโคโรนา

โดยการปฏิบัติตามคำแนะนำตามประกาศมาตรการการป้องกันและควบคุมการระบาดของโควิด-19 ได้แก่ การสวมใส่หน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยเสมอ การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล 2 เมตร ล้างมือบ่อย ๆ พกเจลแอลกอฮอล์ หลีกเลี่ยงสถานที่แออัด และหลีกเลี่ยงกลุ่มเสี่ยงหรือผู้ที่มีอาการป่วย

นอกจากนี้ ในส่วนของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโรงแรม พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยาที่มีการพักค้างคืนจะเลือกใช้บริการที่โรงแรม โดยคำนึงถึงความสะดวกสบายและความสะอาดปลอดภัยเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับ Admink (2020) ที่กล่าวไว้ว่า ราคาที่พัก ความสะอาด และการให้บริการกลับไม่ใช่ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยว แต่ปัจจัยด้านอื่นที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญ คือ คุณภาพและสภาพแวดล้อมของที่พัก ซึ่งรวมไปถึงมุมมองของสถานที่พักที่มีจุดขายที่จะสร้างความประทับใจและมีผลต่อประสบการณ์ของคนที่มาพัก ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวบางกลุ่มก็ยังคำนึงถึงปัจจัยด้านราคา ซึ่งสอดคล้องกับ Thongprakob (2021) ที่กล่าวไว้ว่า ปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวเลือกที่พัก คือ ราคา ซึ่งราคาที่ย่อมเยายังเป็นตัวเลือกสำคัญของนักท่องเที่ยว โดยผู้ตอบแบบสอบถามเลือกราคาย่อมเยาเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจในการเดินทางและเลือกที่พักในปีนี เช่นเดียวกับโปรโมชั่นและส่วนลดต่าง ๆ รวมถึงค่าเดินทางที่สมเหตุสมผล ตามด้วยที่พักที่ให้บริการดีและให้ความรู้สึกเหมือนอยู่บ้าน ตลอดจนการจัดการเรื่องสุขอนามัยและความปลอดภัยเป็นอีกปัจจัยสำคัญ รวมถึงสถานการณ์โควิด-19 ในพื้นที่มาตรการด้านสุขอนามัยและความปลอดภัย และอื่น ๆ ที่นักท่องเที่ยวนำมาพิจารณา

การจัดการธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อรองรับชีวิตปกติวิถีใหม่ของนักท่องเที่ยว

การจัดการด้านการสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัย โรงแรมส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมโครงการ Amazing Thailand Safety & Health Administration หรือ SHA เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าในการเลือกใช้บริการโรงแรมของตน นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการให้บริการที่สอดคล้องกับนโยบายการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 เช่น มีการทำความสะอาดพื้นที่ต่าง ๆ ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ ติดตั้งเจลทำความสะอาดมือบริเวณทางเข้า-ออกของโรงแรม และบริเวณที่เป็นจุดให้บริการหลัก เช่น บริเวณโถงรับรอง (Lobby) บริเวณการลงทะเบียนเข้าพักและชำระค่าใช้จ่าย (Counter Check-in and Cashier) บริเวณพื้นที่ส่วนรวมที่ลูกค้าใช้บริการ (Public Area) เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่บริษัทอินโนเวชั่นเทคโนโลยี จำกัด (Innovation Technology Co., Ltd., 2020) แนะนำไว้ คือ จัดทำมาตรการเร่งด่วน ยกระดับมาตรฐานให้กับโรงแรม โดยการกำหนดมาตรการความปลอดภัยด้านสาธารณสุขและการให้บริการที่มีคุณภาพ โดยโรงแรมควรต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐาน และได้รับสัญลักษณ์ SHA หรือ Amazing Thailand Safety & Health Administration ซึ่งเป็นการยกระดับมาตรฐานการให้บริการของสถานประกอบการที่สร้างความเชื่อมั่น และความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว หรือลูกค้าที่เข้าใช้บริการ นอกจากนี้ ยังมีแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับการบริหารจัดการของโรงแรมและรีสอร์ทในเครือดุสิต (Dusit Hotels & Resorts, 2020) กล่าวคือ ผู้บริหารมีการสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าที่มาใช้บริการโดยการออกแบบโปรแกรมดุสิตแคร์ คือ มาตรฐานใหม่ในการบริการ

ที่จะช่วยเพิ่มความมั่นใจในความปลอดภัยทุกครั้งที่ใช้พักรหรือใช้บริการที่โรงแรมและรีสอร์ทในเครือดุสิต จึงมีการจัดเตรียม เซ็ตดุสิตแคร์ ที่มีให้บริการฟรีในห้องพักรของลูกค้ำ ในแต่ละชุดประกอบไปด้วย น้ำยาฆ่าเชื้อสำหรับมือ หน้ากากอนามัย และทิชชูเปียกฆ่าเชื้อโรคในห้องพักรแขกทุกห้อง เพื่อให้ลูกค้ำได้เดินทางอย่างปลอดภัยและมั่นใจ ซึ่งสอดคล้องกับ Srithammarat and Tavonprasith (2017) ศึกษาพบว่า ความรู้สึกปลอดภัยของนักท่องเที่ยวงจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวงและที่พักร และเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตแบบปกติวิถีใหม่ของนักท่องเที่ยวง

การจัดการด้านการตลาด โรงแรมส่วนใหญ่จะใช้กลยุทธ์การลดราคาห้องพักรถึงร้อยละ 30 - 50 จากราคาปกติ เพื่อดึงดูดลูกค้ำให้มาใช้บริการ ในขณะที่โรงแรมบางแห่งใช้วิธีการแถมจำนวนคินที่ใช้พักร เช่น พัก 1 คิน แถม 1 คิน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ลูกค้ำอยากมาใช้บริการ และเป็นการกระตุ้นให้จำนวนวันท่องเที่ยวงของนักท่องเที่ยวงเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในจังหวัดพะเยาเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Pitikraisorn (2020) นักวิเคราะห์จากศูนย์ EIC ของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า จากจำนวนนักท่องเที่ยวงต่างชาติและไทยที่ลดลง ทำให้ EIC คาดว่าค่าห้องพักรเฉลี่ยต่อห้องพักรที่ขายได้ (RevPAR) ของธุรกิจโรงแรมไทยจะลดลง ร้อยละ 55 - 65 ในปี 2563 ซึ่งจะทำให้โรงแรมเกือบทุกแห่งประสบกับภาวะขาดทุนจากการดำเนินงาน โดย 3 กลยุทธ์ที่สำคัญสำหรับธุรกิจโรงแรมในภาวะที่จำนวนนักท่องเที่ยวงลดลงอย่างมาก ได้แก่ 1) การเพิ่มรายได้จากช่องทางอื่น 2) การลดค่าใช้จ่าย และ 3) การชะลอค่าใช้จ่ายออกไป โดยมีการดำเนินการตามแนวทางการสร้างรายได้และสภาพคล่องจากการบริการที่มีอยู่ในโรงแรม เช่น การลดราคาห้องพักรเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวงตัดสินใจเลือกใช้บริการ

ดังนั้นการดำเนินกิจการธุรกิจโรงแรมในจังหวัดพะเยาจึงต้องมีการปรับและรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของนักท่องเที่ยวงเพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้ ซึ่งจากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยวงส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวงยังจังหวัดพะเยานั้น ไม่นิยมพักรค้างคิน ฉะนั้นโรงแรมจึงต้องหากลยุทธ์เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวงหันมาพักรค้างคินในจังหวัดพะเยา โดยการปรับลดราคาห้องพักร หรือมีการแถมห้องพักร เพื่อเป็นการกระตุ้นการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวง ซึ่งนักท่องเที่ยวงแบบ New Normal ก็ยังคงพิจารณาเลือกที่พักรโดยมีปัจจัยหลักทางด้านราคาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งสอดคล้องกับ Thongprakob (2021) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวงเลือกที่พักร คือ ราคา ราคาที่ย่อมเยายังเป็นตัวเลือกสำคัญของนักท่องเที่ยวง เช่นเดียวกับโปรโมชั่นและส่วนลดต่าง ๆ รวมถึงค่าเดินทางที่สมเหตุสมผล นอกจากนี้ พฤติกรรมการใช้บริการของนักท่องเที่ยวงส่วนใหญ่มักเลือกพักรโรงแรมซึ่งมีความสะดวกและมีมาตรฐานในเรื่องของความปลอดภัย ซึ่งโรงแรมในจังหวัดพะเยาก็ได้มีการดำเนินการด้านการบริการที่เหมาะสมและมีมาตรฐานด้านความปลอดภัยตามเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัยของกระทรวงสาธารณสุข ทั้งนี้ หากนักท่องเที่ยวงมีความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยย่อมส่งผลให้การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมมีมากขึ้น

การจัดการด้านการบริการ ทุกโรงแรมมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้บริการ โดยการเพิ่มระยะห่างและลดความหนาแน่นของลูกค้าโดยใช้วิธีการให้บริการโดยพนักงานแทนการให้บริการตัวเองของลูกค้า (Self Service) เช่น การให้บริการอาหารเช้า โดยบางโรงแรมใช้วิธีการให้บริการแก่ลูกค้าภายในห้องพัก บางโรงแรมงดการให้บริการอาหารเช้า และบางโรงแรมปรับเปลี่ยนจากรูปแบบบุฟเฟต์ (Buffet) เป็นแบบอาหารตามสั่ง (A La Carte) เพื่อหลีกเลี่ยงการสัมผัสร่วมกันของลูกค้า นอกจากนี้บางโรงแรมมีบริการส่งอาหารถึงบ้าน (Delivery) ซึ่งถือเป็นบริการด้านอาหารที่สามารถสร้างกำไรให้กับธุรกิจโรงแรมได้อีกช่องทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการให้บริการลูกค้าของโรงแรมและรีสอร์ทในเครือดุสิต (Dusit Hotels & Resorts, 2020) คือ ลูกค้าสามารถเลือกเวลารับประทานอาหารเช้าได้ตามความสะดวกของลูกค้าเพื่อเลี่ยงความแออัด การตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายเมื่อลูกค้าเดินทางมาถึง ขั้นตอนการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรคอย่างเข้มงวดในโรงแรม และการจัดพื้นที่ห้องอาหารอย่างกว้างขวางเพื่อความปลอดภัยของลูกค้า รวมถึงตัวเลือกการรับประทานอาหารในห้องพัก

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับบริษัทอินโนเวชันเทคโนโลยี จำกัด (Innovation Technology Co., Ltd., 2020) ที่กล่าวถึงมาตรการลดการสัมผัสและติดต่อระหว่างพนักงานกับลูกค้า เช่น เช็คอิน-เช็คเอาท์ออนไลน์ผ่านอุปกรณ์มือถือ บริการเสิร์ฟอาหารถึงหน้าห้องพัก (In-Room Dining) แทนการลงไปทานที่ห้องอาหารหรือร้านอาหาร และเพิ่มระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-payment) เพื่อลดการสัมผัสเงินสด ซึ่งสอดคล้องกับ PMUC (2021) กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยวจะเปลี่ยนไปภายใต้ความปกติใหม่โดยเพิ่มความใส่ใจในสุขอนามัย ความสะอาด ความปลอดภัย ระยะห่างทางสังคม เทคโนโลยี ความน่าเชื่อถือ และความรับผิดชอบต่อสังคม

การจัดการด้านพนักงาน โรงแรมส่วนใหญ่ไม่มีการปรับลดจำนวนพนักงาน แต่จะใช้ระบบการลดจำนวนวันทำงานลงเพื่อเป็นการลดต้นทุนด้านการจ้างงาน บางโรงแรมสามารถให้พนักงานดำเนินงานได้ตามปกติโดยมิได้มีการปรับลดจำนวนวันทำงานหรือจำนวนค่าจ้าง เนื่องจากเจ้าของกิจการมีเงินทุนค่อนข้างมากในการดำเนินธุรกิจโรงแรม นอกจากนี้หลาย ๆ โรงแรมยังเพิ่มกฎระเบียบในการทำงานให้มีความเข้มงวดยิ่งขึ้น โดยเน้นให้พนักงานตระหนักในเรื่องของความปลอดภัยทั้งของตนเองและลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำของบริษัทอินโนเวชันเทคโนโลยี จำกัด (Innovation Technology Co., Ltd., 2020) กล่าวว่า โรงแรมควรมีแผนการจัดการเชิงบริหาร จัดตารางการทำงานแบบยืดหยุ่น เพื่อเพิ่มระยะห่างระหว่างพนักงาน ลดความแออัดในสถานที่ทำงาน อาทิ การบริหารวัน-เวลาทำงาน โดยประเมินจากประสิทธิภาพงานและการดูแลลูกค้าเป็นสำคัญ เนื่องจากในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้เปลี่ยนไปตามปัจจัยความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ซึ่งโรงแรมต้องปรับตัว เปลี่ยนแปลง ยกระดับการปฏิบัติงาน การเข้าพัก และการให้บริการให้ได้มาตรฐานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่ดี สร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจเลือกที่พักหรือเข้าใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับ Nuntramas et al. (2020) กล่าวว่า การท่องเที่ยวในยุค New Normal คือ “เที่ยวไทย เที่ยวใกล้ และเที่ยวปลอดภัย” โดยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของคนไทยจะเปลี่ยนไปโดยคนไทยมีแนวโน้มที่จะเลือกเที่ยวในประเทศก่อน และการท่องเที่ยวระยะทางไกล ๆ

สั้น ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้จำนวนผู้ใช้บริการโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ลดน้อยลง โรงแรมจึงไม่ต้องจัดเตรียมพนักงานเป็นจำนวนมากในการต้อนรับและให้บริการ

ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าแนวทางการจัดการธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อรองรับชีวิตปกติวิถีใหม่ของนักท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงแนวทางการจัดการ 4 ประการ ดังนี้

Product เป็นการจัดการด้านการสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัย ทำความสะอาดบนพื้นผิวสัมผัส วัตถุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในทุกพื้นที่ ทั้งพื้นที่ของพนักงาน ห้องพัก และพื้นที่สาธารณะอย่างเหมาะสม จัดให้มีการเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล อย่างน้อย 1 - 2 เมตร และจัดเตรียมจุดให้บริการเจลล้างมือแอลกอฮอล์ให้กับพนักงานและลูกค้า พร้อมส่งเสริมให้มีการล้างมืออย่างสม่ำเสมอ

Promotion เป็นการจัดการด้านการตลาด การลดค่าห้องพักลงอย่างมากเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวไทยในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 การเพิ่มรายได้จากช่องทางอื่น เช่น การให้บริการอาหารแบบส่งกลับบ้านและบริการ Food Delivery

Process เป็นการจัดการด้านการบริการ การเพิ่มระยะห่างและลดความหนาแน่นของลูกค้า ลดการสัมผัสและติดต่อกันระหว่างพนักงานกับลูกค้า และเพิ่มระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อลดการสัมผัสเงินสด รวมไปถึงการลงทะเบียนเข้าพัก (Check-in) แบบออนไลน์โดยผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Smart Phone)

People เป็นการจัดการด้านพนักงาน สร้างความยืดหยุ่นในการทำงาน จัดอบรมให้ความรู้แก่พนักงานเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 และการใช้อุปกรณ์ป้องกันเชื้อส่วนบุคคล

ข้อเสนอแนะ

ธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และธุรกิจโรงแรมอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกับธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา สามารถนำแนวทางการจัดการธุรกิจโรงแรมไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนดำเนินกิจการด้านการตลาด เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าและสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 ได้ ดังนี้

1. โรงแรมควรดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัย เพื่อให้ได้รับสัญลักษณ์ SHA หรือ Amazing Thailand Safety & Health Administration เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัย

2. โรงแรมควรมีการปรับลดราคาห้องพัก หรือแถมจำนวนคืนที่เข้าพัก เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการพักค้างคืน

3. โรงแรมควรปรับปรุงแบบการบริการต่าง ๆ โดยดำเนินการตามหลักการลดการสัมผัส เพิ่มระยะห่างและลดความหนาแน่นของลูกค้า เช่น การชำระค่าบริการผ่านระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ การให้บริการอาหารภายในห้องพัก หรือการลงทะเบียนเข้าพักแบบออนไลน์ เป็นต้น

4. โรงแรมควรสร้างความยืดหยุ่นในการทำงานโดยการปรับลดจำนวนวันทำงานลง เพื่อลดความแออัดในโรงแรมและเป็นการเว้นระยะห่างระหว่างพนักงาน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การจัดการธุรกิจโรงแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อรองรับชีวิตปกติวิถีใหม่ของนักท่องเที่ยว สำเร็จลุล่วงด้วยดีจากการได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยภายใต้งบประมาณรายได้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปีงบประมาณ 2563 มหาวิทยาลัยพะเยา และความกรุณาในการให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะจากบุคคลหลายท่าน ขอขอบพระคุณผู้บริหารและพนักงานของโรงแรมในจังหวัดพะเยา และนักท่องเที่ยวที่สละเวลาในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- Admink. (2020). *Covid-19 makes tourists' behavior change "price" or "beautiful view accommodation"*. What kind of tourists do these generations choose?. Retrieved from <https://www.brandbuffet.in.th/2020/12/kresearch-analyze-traveler-behavior-choosing-hotel-after-covid/> [in Thai]
- Bangkokbiznews. (2020). *What is new normal? When covid-19 push us to life normal new way*. Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/882508> [in Thai]
- Booking.com. (2020). *Booking.com reveals the trend of Thai tourists behavior after Covid-19*. Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/909641> [in Thai]
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavior sciences* (2nd ed.). Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum.
- Dangrojana, P. (1995). *The art and science of hotel management*. Bangkok: Thongchai Printing. [in Thai]
- Dusit Hotels & Resorts. (2020). *Dusit care*. Retrieved from <https://www.dusit.com/th/covid-19/> [in Thai]
- Economics Tourism and Sports Division, Ministry of Tourism and Sports. (2020). *Domestic tourism statistics classify by region and province 2020*. Retrieved from https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=594 [in Thai]
- IM2. (2015). *What does management mean?*. Retrieved from <https://www.im2market.com/2015/06/20/1449> [in Thai]
- Innovation Technology Co., Ltd. (2020). *3 Checklists for executive: Hotel management to survive and safe in the era of Covid-19*. Retrieved from <https://inno.co.th/checklist-for-executives-manage-your-hotel-stay-in-order-to-be-safe-and-secure-during-the-covid-19-era/?lang=th> [in Thai]
- Kaewchoo, P. (2020). *Factors influencing change in new normal tourism behavior after Covid-19*. Bangkok: Ramkhamhaeng University. [in Thai]

- Khwanboon, T. (2006). *Hotel management*. Phitsanulok: Naresuan University. [in Thai]
- Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implementation and control* (9th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Nunthanid, J. (2018). *What is an emerging disease? What diseases are dangerous?*. Retrieved from <https://www.sanook.com/health/11773/> [in Thai]
- Nuntramas, P., Rueanthip, K., & Laosamrit, J. (2020). *Penetrating travel behavior in the New Normal: When Covid changes lives*. Retrieved from https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_450เจาะพฤติกรรมท่องเที่ยวใน_New_Normal_เมื่อโควิดทำชีวิตเปลี่ยน_31_08_63.pdf [in Thai]
- Pitikraisorn, P. (2020). *EIC strategies guidance on hotel business in the face of Covid-19*. Retrieved from <https://www.scbeic.com/th/detail/product/6759> [in Thai]
- PMUC. (2021). *Covid-19 affects Thai tourism, effects and solutions*. Retrieved from http://www.mots.go.th/download/BannerLink/PBVol01Covid_DigitalEd.pdf [in Thai]
- PPTV Online. (2020). *Hotel businesses adapt to fight COVID-19*. Retrieved from <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/127168> [in Thai]
- Sereerat, S. (2007). *Consumer behavior* (4th ed.). Bangkok: Theera Film. [in Thai]
- Smart finder. (2021). *What do hotels do on the day when guests escape “Covid-19”*. Retrieved from <https://1th.me/0MaFp> [in Thai]
- Srithammarat, S., & Tavonprasith, B. (2017). Impact of the crisis on foreign tourists in Phuket Province. *Parichart Journal*, 30(3), 86-95. [In Thai]
- Thai PBS. (2020). *Get to know “new normal”*. Retrieved from <https://news.thaipbs.or.th/content/292126> [in Thai]
- Thongprakob, P. (2021). *Survey reveals that after Covid-19, Thai people take short trips and want to be close to nature*. Retrieved from <https://www.bltbangkok.com/lifestyle/34133/> [in Thai]

การพัฒนาความสามารถครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน
ในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

The Development of English Teacher Competency for Student
Learning in the 21st Century for Private Basic Education Schools
under the Office of the Private Education Commission

นภัทร ภัทรเดชากุล^{1*}, รัตนา ดวงแก้ว², กุลชลี จงเจริญ², และ พิชิต ฤทธิ์จรูญ³

Napat Pattaradechakul^{1*}, Ratana Daungkaew², Koolchalee Chongchaoen², and
Pichit Ritcharoon³

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the components and indicators of English teacher competency for student learning in the 21st century for private basic education schools under the Office of the Private Education Commission; 2) to investigate the congruence of structural relationship model as

¹โรงเรียนสอนภาษาอังกฤษมีฟ้า ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.สงขลา 90000, ²แผนกวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120, ³สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120

¹Mee Fah English School Songkhla Bo Yang Sub-district, Mueang District, Songkhla Province 90000,

²Department of Education Administration, School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University, Bang Phut Sub-district, Pak Kret District, Nonthaburi Province 11120, ³Panyapiwat Institute of Management, Bang Talat Sub-district, Pak Kret District, Nonthaburi Province 11120

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: mann.napat@gmail.com)

รับบทความวันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 แก้ไขวันที่ 28 ธันวาคม 2564 รับลงตีพิมพ์วันที่ 24 มกราคม 2565

developed of components and indicators and empirical data; and 3) to study guidelines for the enhancement of English teacher competency for student learning in the 21st century. The sample was 532 English teachers in basic private schools, using multi-stage randomization and interviewing 11 qualified experts. Research instruments include Teachers' competency perception questionnaires and guidelines for enhancing English teacher competency. The research data were analyzed using descriptive statistics, inferential statistics from statistical software and Mplus 7.31 Program, and content analysis. The research results showed that 1) the English teacher competency for student learning in the 21st century consisted of 6 components and 56 indicators as follows: innovative and creative thinking competency, language teaching competency, learning management competency, English language competency, digital competency, and communication competency; 2) the structural relationship model of components and indicators of English teacher competency was well fitted with the empirical data (CFI= 0.998, TLI=0.998, SRMR=0.023 and RMSEA=0.010); and 3) the guidelines to enhance English teacher competency for student learning in the 21st century showed that principals in private basic education schools play vital roles in enhancing the 6 competencies in various ways.

Keywords: Structural Relationship Model, English Teacher Competency, Student Learning, 21st Century, Private Basic Education School

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่พัฒนากับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางสำหรับพัฒนาสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสอนภาษาอังกฤษในสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน จำนวน 532 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะของครู และแบบสัมภาษณ์แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษ การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยใช้สถิติพรรณนาและสถิติอ้างอิงด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและโปรแกรม Mplus 7.31 รวมทั้งการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) สมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มี 6 องค์ประกอบ และ 56 ตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้ ความสามารถด้านการคิดเชิงนวัตกรรมและ

ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสอนภาษา ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ความสามารถทางภาษาอังกฤษ ความสามารถด้านดิจิทัล และความสามารถในการสื่อสาร 2) รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษที่พัฒนามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนี CFI= 0.998 ค่าดัชนี TLI=0.998 ค่าดัชนี SRMR=0.023 และค่าดัชนี RMSEA=0.010 และ 3) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารในสถานศึกษาเอกชนชั้นพื้นฐานมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทั้ง 6 องค์ประกอบของสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษด้วยหลากหลายแนวทาง

คำสำคัญ รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้าง สมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษ การเรียนรู้ของนักเรียน ศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาเอกชนชั้นพื้นฐาน

บทนำ

สถานการณ์ในสังคมไทยและสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องเป็นสังคมโลกาภิวัตน์ ด้วยเหตุนี้ ภาษาอังกฤษได้กลายเป็นภาษาแห่งประชาคมโลก ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันมีคนทั่วโลกใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักในการสื่อสารมากกว่า 2,000 ล้านคน หรือ 1 ใน 3 ของประชากรของโลก (Torut, 2008; Bunnag, 2018) แม้กระทั่งกฎบัตรอาเซียนก็ได้กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาทางการของอาเซียน ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องเสริมสร้างสมรรถนะและความสามารถทางภาษาอังกฤษของประชากรไทยในระดับที่จะสื่อสารได้เพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ และการเจรจาต่อรองสำหรับการแข่งขันด้านเศรษฐกิจและสังคมในเวทีสากล (Ministry of Education, 2011) และในช่วงเวลาที่ผ่านมามีประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ แต่ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษก็ยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินความสามารถทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นผลสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) หรือผลการสอบ TOEFL ยังมีคะแนนโดยเฉลี่ยอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (Bunnag, 2018; Suwanwela, 2019) อีกทั้งสำนักงานจัดอันดับทักษะการใช้ภาษา หรือ Education First ประเทศสวีตเซอร์แลนด์ได้ระบุว่า ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของประเทศไทย อยู่ในอันดับที่ 64 จาก 88 ประเทศทั่วโลกที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก และได้คะแนนเพียง 48.54 จากคะแนน 100 (EF EPI, 2018) ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น เพราะสมรรถนะเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ครอบคลุมทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะ และแรงจูงใจของครู อันทำให้ครูปฏิบัติงานสอนได้สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ (McClelland, 1973; Nakfon, 2019) ดังจะเห็นได้จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้ครูสอนภาษาอังกฤษต้องมีสมรรถนะทางวิชาชีพเฉพาะ นอกเหนือจากสมรรถนะของครูโดยทั่วไปใน 5 ด้าน ได้แก่ มีความเข้าใจธรรมชาติและองค์ประกอบ

ทางภาษา มีความสามารถในการสื่อสาร มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี วิธีสอนภาษาต่างประเทศและกลยุทธ์การเรียนรู้ มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และพัฒนานตนเองอย่างต่อเนื่อง (Rangabtook, 1999) ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษในบริบทของต่างประเทศที่ระบุว่า ครูสอนภาษาอังกฤษควรมีทั้งสมรรถนะครูทั่วไปกับสมรรถนะในสายวิชาชีพเฉพาะทั้งในด้านความรู้ความสามารถทางภาษา ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และความสามารถทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Penn-Edwards, 2010; Cambridge, 2014)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยได้มีการกำหนดสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษให้ปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ แต่ในความเป็นจริง พบว่า ครูร้อยละ 51.91 มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในระดับที่ต้องปรับปรุง อีกทั้งครูส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดทั้งทักษะการสื่อสารและทักษะการสอน และขาดเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (Bunnag, 2018) ประกอบกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 นั้น ผู้เรียนถูกคาดหวังให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยเหตุนี้ ครูสอนภาษาอังกฤษในยุคปัจจุบันจึงเผชิญความท้าทายที่ต้องพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่หลากหลายเพิ่มขึ้นโดยต้องสามารถบูรณาการความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนการสอนทางภาษากับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ เพื่อช่วยเตรียมผู้เรียนให้มีความสามารถทางด้านภาษามีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และสามารถเผชิญสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง (US Department of Education, 2010; Panich, 2012; Saavedra & Opfer, 2012) โดยเฉพาะในบริบทของการจัดการศึกษาโดยภาคเอกชนในประเทศไทยนั้น แม้ว่าคุณภาพการจัดการศึกษาเป็นที่ยอมรับของสังคมอย่างกว้างขวางว่าสามารถให้บริการด้านการศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากกว่าสถานศึกษาของรัฐบาลหลายแห่งอย่างเห็นได้ชัด (Suekrasae, 2013) แต่ก็ต้องเผชิญกับความท้าทายเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านภาษาอังกฤษที่ต้องการพัฒนาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ (MGR Online, 2012; Bunnag, 2018) ซึ่งปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงคุณภาพของครูสอนภาษาอังกฤษของสถานศึกษาเอกชนที่ต้องการได้รับการพัฒนาเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานเพื่อช่วยให้หน่วยงานต้นสังกัด พร้อมทั้งสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานมีสมรรถนะของครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อไว้ใช้เป็นแนวทางในการประเมินและพัฒนาวิชาชีพครูสอนภาษาอังกฤษสำหรับเตรียมนักเรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในบริบททั้งของต่างประเทศและประเทศไทย (North Central Regional Educational Laboratory (NCREL) and the Metiri group, 2003; Wagner, 2008; Trilling & Fadel, 2009; Greenhill, 2010; US Department of Education, 2010; Panich, 2012; Saavedra & Opfer, 2012) และสรุปได้ว่า ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรมีคุณลักษณะย่อยทั้งหมด 26 ประการ ดังนี้ 1) การคิดเชิงวิพากษ์ 2) ทักษะการสื่อสารและการประสานงาน 3) ทักษะในด้านข้อมูลสารสนเทศ 4) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 5) ความสามารถในการจัดการกับสื่อ 6) ความสามารถในการจัดการสารสนเทศ 7) ความมุ่งมั่นและความเป็นตัวของตัวเอง 8) ภาวะผู้นำ 9) ความรับผิดชอบ 10) ทักษะการอ่าน-เขียน 11) ทักษะด้านคณิตศาสตร์ 12) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว 13) ทักษะด้านสังคมและปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม 14) ความมีผลิตภาพและความน่าเชื่อถือ 15) ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ 16) ความต้องการที่จะเรียนรู้ 17) การทำงานเป็นทีม 18) จิตสำนึกต่อโลก 19) ความเป็นพลเมือง 20) ความอยากรู้อยากเห็นและจินตนาการ 21) การตัดสินใจ 22) ความคล่องแคล่ว 23) ความมีสมรรถภาพ 24) การสื่อสารด้วยวาจา 25) ความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพอนามัย และ 26) ความรู้พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยได้จัดกลุ่มของคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปใช้ศึกษาสมรรถนะของครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน แต่ละด้านมีคุณลักษณะย่อย ๆ ดังนี้

1. ด้านการเรียนรู้และการคิดสร้างนวัตกรรมใหม่ หมายถึง ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรมีความต้องการที่จะเรียนรู้ ความอยากรู้อยากเห็น มีจินตนาการ มีความคิดเป็นนวัตกรรมใหม่ มีการตัดสินใจที่เหมาะสม รวมทั้งมีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และตระหนักถึงการศึกษาตลอดชีวิต

2. ด้านข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรมีความสามารถในการจัดการกับข้อมูล สื่อ คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ดิจิทัล การจัดการกับสารสนเทศ เพื่อให้สามารถเพิ่มเติมความรู้และสามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางยุคดิจิทัลได้อย่างสมบูรณ์

3. ด้านอาชีพและทักษะชีวิต หมายถึง ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรมีความรู้ด้านสุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม การเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความเป็นพลเมือง ภาวะผู้นำ และรับผิดชอบต่อผลิตภาพและความน่าเชื่อถือ มีการสื่อสารทั้งด้วยวาจาและวิธีการอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ มีการปรับตัวและความยืดหยุ่น มีความมุ่งมั่น มีจุดยืน สามารถประสานงานและทำงานเป็นทีมได้อย่างคล่องแคล่ว แต่ยังคงคำนึงถึงสังคมและปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม มีจิตสำนึกต่อโลก

4. ด้านการอ่านเขียนและคิดคำนวณ หมายถึง ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรมีความสามารถด้านการใช้ภาษาที่รวมถึงการอ่าน การเขียนและทักษะด้านคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

สำหรับแนวคิดสมรรถนะของครูสอนภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของ McClelland (1973) ที่อธิบายไว้ว่า สมรรถนะเป็นคุณลักษณะของบุคคลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ความสามารถ (Ability) และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน สมรรถนะจึงเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ทำให้บุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานได้ผลงานที่โดดเด่นกว่าคนอื่น ๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย และเนื่องจากมีแรงผลักดันเบื้องต้น (Motives) อุปนิสัย (Traits) ภาพลักษณ์ภายใน (Self-image) และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (Social Role) ที่แตกต่างกัน ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการทำงานที่ต่างกัน (Office of the Basic Education Commission, 2010; Nakfon, 2019) พร้อมทั้งผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของครูทั่วไปในศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะของครูสอนภาษาอังกฤษ ทั้งในบริบทของต่างประเทศและประเทศไทย (Rangabtook, 1999; Bransford, Brown, & Cocking, 2000; Harmer, 2003; APEC, 2008; BALEAP, 2008; UNESCO, 2009; Penn-Edwards, 2010; Cambridge, 2014; Shin & Crandal, 2014; Wechkama, 2019) และจัดกลุ่มของสมรรถนะของครูสอนภาษาอังกฤษได้ใหม่เป็น 5 กลุ่ม เพื่อใช้เป็นฐานคิดของการศึกษากรอบสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ความสามารถทางภาษาอังกฤษ ครอบคลุมความสามารถของครูสอนภาษาอังกฤษในเรื่องของระบบการสอนภาษาที่ครูต้องสามารถทำการสอนคำศัพท์ ไวยากรณ์ การออกเสียง วาทกรรมได้นอกจากนั้นครูยังต้องมีทักษะการสอนภาษาที่เกี่ยวข้องกับการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และครูควรมีความสามารถด้านภาษาที่จะสามารถใช้ภาษาในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม มีแบบจำลองภาษากายยกตัวอย่างที่ชัดเจน การสื่อสารกับผู้รู้ท่านอื่นที่เหมาะสม มีความเข้าใจธรรมชาติและองค์ประกอบของภาษาและมีระดับความสามารถด้านภาษาของตนอยู่ในระดับที่เหมาะสมเมื่อใช้เกณฑ์ของ CEFR (Common European Framework of Reference for Languages)

2. ความสามารถในการสื่อสาร ครอบคลุมความสามารถของครูสอนภาษาอังกฤษในเรื่องการเข้าใจ การตีความ และการวิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนข้อมูลจากสิ่งที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ โดยสามารถสื่อความหมายในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษาท่าทาง รวมถึงนำเสนอข้อมูลนั้นได้อย่างเหมาะสมกับบุคคลและกาลเทศะ

3. ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ครอบคลุมความสามารถของครูสอนภาษาอังกฤษที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การวัดและประเมินผลการศึกษา การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การวิจัย ทักษะการสะท้อนกลับและการคิดแบบควบคุม ทักษะการบริหารและการจัดการทั้งตนเองและผู้อื่น มีความรู้เรื่ององค์ประกอบพื้นฐานด้านการศึกษาและนโยบาย การสร้างและพัฒนาหลักสูตร การสอน เนื้อหาวิชา ความรู้เกี่ยวกับนักเรียน ครูต้องมีความเชื่อว่าเด็กทุกคน

เรียนรู้ได้ มีความรู้และตระหนักด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

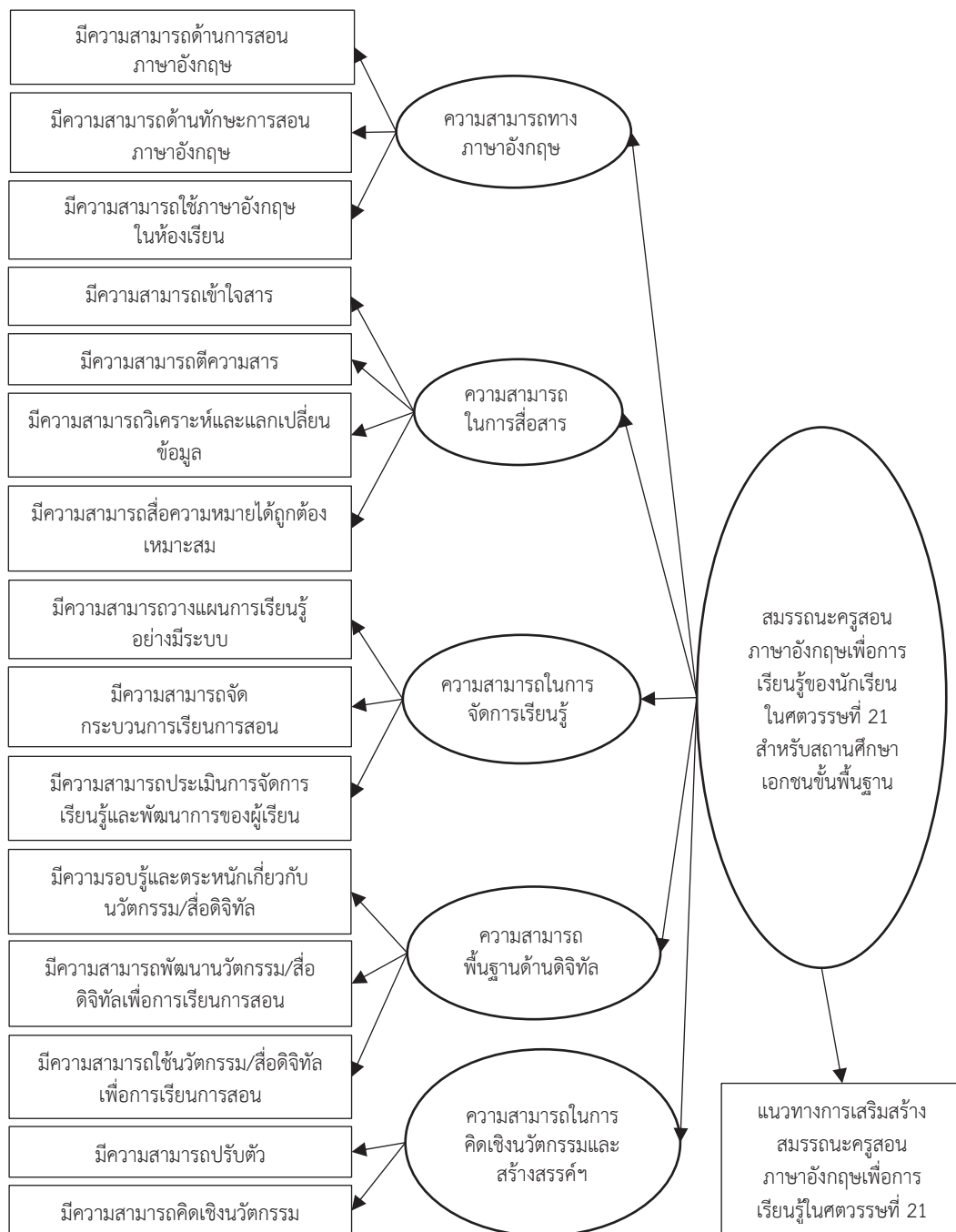
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครู ครอบคลุมความสามารถของครูสอนภาษาอังกฤษ ในการเข้าใจสาเหตุและวัตถุประสงค์ของการสร้างสื่อ นั้น การวิเคราะห์และสร้างนวัตกรรมสื่อ การเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการเป็นผู้ประกอบการ

5. ความสามารถด้านความเข้าใจตัวเอง ครอบคลุมความสามารถของครูสอนภาษาอังกฤษ ในความเป็นมืออาชีพ การคิดเชิงวิพากษ์ การเข้าใจจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของตนเอง รู้เท่าทันอารมณ์และความรู้สึกของตน จิตวิทยาสำหรับครู มีการตั้งมาตรฐานสูง มีแรงจูงใจในการทำงาน และกำหนดเป้าหมายของตนเองได้ ความต้องการการเรียนรู้ การปรับตัวและความยืดหยุ่น และคงไว้ซึ่งจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู

ทั้งนี้ งานวิจัยที่ผ่านมาให้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่า สมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษควรครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้ในเนื้อหาและศาสตร์การสอนภาษา ความรู้ความเชี่ยวชาญการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ความสามารถในการวัดและประเมินที่เน้นการปฏิบัติจริง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียนและวัฒนธรรมของผู้เรียน ทักษะเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสาร และคุณลักษณะทางจริยธรรมและคุณธรรม (McGraner & Saenz, 2009; Warodomfarnong, 2020)

จากการสังเคราะห์เชื่อมโยงคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กับแนวคิดสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษที่เกิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของประเด็นคำถามหรือตัวบ่งชี้ของสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า กรอบสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานสรุปได้ 5 สมรรถนะ ได้แก่ ความสามารถทางภาษาอังกฤษ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ความสามารถพื้นฐานด้านดิจิทัล ความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรมและสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างองค์ประกอบของตัวบ่งชี้สมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน

วิธีการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้สมรรถนะและแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มี 4 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1) วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศเพื่อให้ได้องค์ประกอบสมรรถนะ และตัวบ่งชี้พฤติกรรมของครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 และนิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อเป็นต้นร่างของสมรรถนะ

2) ศึกษาความคิดเห็นต่อสมรรถนะและตัวบ่งชี้ โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 10 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างพร้อมทั้งคำถามปลายเปิด

3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของสมรรถนะและตัวบ่งชี้ โดยสอบถามผู้เชี่ยวชาญการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 20 คน ด้วยแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ในแต่ละสมรรถนะ ผลการประเมินที่สอดคล้องตามเกณฑ์ที่กำหนดผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้หรือการปฏิบัติตามตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 และเมื่อนำไปทดลองใช้ พบว่า มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ .97 จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้มาปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

4) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสอนภาษาอังกฤษในสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน จำนวน 550 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน ด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยง เท่ากับ .97 ในขั้นตอนนี้ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมารวมจำนวนทั้งสิ้น 532 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเบ้ (SK) และความโด่ง (KU) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของตัวแปร (C.V.) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อตรวจสอบความตรงขององค์ประกอบในรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) ร่วมกับการหมุนแกนแบบมูมดาก (Varimax Rotation) ด้วยโปรแกรม Mplus 7.31 โดยพิจารณาตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่า 0.4 จะถูกตัดทิ้ง และตัวบ่งชี้ที่ยังอยู่ในโมเดลจะต้องมีค่าไอเกน (Eigenvalue) มากกว่า 1.0

ระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรม Mplus 7.31 โดยใช้ค่าสถิติในการตรวจสอบ ดังนี้

1) ค่าไคสแควร์ (χ^2) มีค่าต่ำหรือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีความน่าจะเป็นหรือค่า p-value สูงกว่า .05

- 2) ค่าดัชนี CFI มีค่ามากกว่า .95
- 3) ค่าดัชนี TLI มีค่ามากกว่า .95
- 4) ค่าดัชนี SRMR มีค่าต่ำกว่า 0.05
- 5) ค่า RMSEA มีค่าต่ำกว่า 0.05

หลังจากนั้นคัดเลือกตัวบ่งชี้ของสมรรถนะโดยพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตามเกณฑ์ดังนี้ 1) เท่ากับหรือมากกว่า 0.7 สำหรับองค์ประกอบหลัก และ 2) เท่ากับหรือมากกว่า 0.30 สำหรับองค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้

ระยะที่ 3 การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา พร้อมกับสร้างบทสรุปเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษตามสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน

ผลการวิจัย

เมื่อนำตัวบ่งชี้ทั้งหมดมาวิเคราะห์พบว่า มีค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = .978 ซึ่งมากกว่า 0.60 แสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ นอกจากนี้การทดสอบนัยสำคัญด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีนัยสำคัญที่ระดับ .001 แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ จึงกล่าวได้ว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสามารถนำมาใช้วิเคราะห์องค์ประกอบได้

ตารางที่ 1 จำนวนองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ และค่าความแปรปรวนของการพัฒนาสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

องค์ประกอบ	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าความแปรปรวน	% ค่าความแปรปรวน	% ค่าความแปรปรวนสะสม
ความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์	8	2.875	5.134	63.278
ทักษะการสอนภาษา	11	1.424	2.542	72.003
ความสามารถในการจัดการเรียนรู้	13	1.476	2.636	69.461
ความสามารถทางภาษาอังกฤษ	8	1.988	3.550	66.825

ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าความแปรปรวน	% ค่าความแปรปรวน	% ค่าความแปรปรวนสะสม
ความสามารถพื้นฐานด้านดิจิทัล	4	1.183	2.113	74.116
ความสามารถในการสื่อสาร	12	32.558	58.140	58.140
รวม	56	-	-	74.116

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = .978

Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนชั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 6 องค์ประกอบ ซึ่งร่วมกันอธิบายตัวแปรสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 74.116 สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาเอกชนชั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ และ 56 ตัวบ่งชี้พฤติกรรม โดยเรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบของสมรรถนะ ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาเอกชนชั้นพื้นฐาน

ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ
องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านการคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์	
V49 เข้าใจจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของตนเอง	.694
V50 นำตนเองและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้	.723
V51 กล้าตัดสินใจในการจัดการเรียนการสอนที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21	.759
V52 แสวงหาโอกาส และใช้โอกาสนั้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษสูงสุดและทันสมัย	.745
V53 มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์	.618
V54 มีความสนใจใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา	.695

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก องค์ประกอบ
V55	รอบรู้ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 .517
V56	บูรณาการเนื้อหาสาระเพื่อสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 .560
8 ตัวบ่งชี้	ค่าความแปรปรวน 2.875. % ค่าความแปรปรวน 5.134
องค์ประกอบที่ 2	สมรรถนะด้านทักษะการสอนภาษา
V09	รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนการฟัง .660
V10	ประยุกต์ใช้หลักการและเทคนิคการสอนการฟังในการออกแบบการเรียนการสอน .699
V11	นำเทคนิคการสอนการฟังไปฝึกปฏิบัติในห้องเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการฟังของนักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนเป็นรายบุคคล .666
V12	รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนการพูด .704
V13	ประยุกต์ใช้หลักการและเทคนิคการสอนการพูดในการออกแบบการเรียนการสอน .700
V14	นำเทคนิคการสอนการพูดไปฝึกปฏิบัติในห้องเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการพูดของนักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนเป็นรายบุคคล .677
V15	รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนการอ่าน .601
V16	นำเทคนิคการสอนการอ่านไปฝึกปฏิบัติในห้องเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนเป็นรายบุคคล .628
V17	รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนการเขียน .613
V18	นำเทคนิคการสอนการเขียนไปฝึกปฏิบัติในห้องเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนเป็นรายบุคคล .654
V19	บูรณาการทักษะการฟัง การอ่าน การพูดและการเขียน .569
11 ตัวบ่งชี้	ค่าความแปรปรวน 1.424 % ค่าความแปรปรวน 2.542
องค์ประกอบที่ 3	สมรรถนะด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้
V32	รอบรู้และเข้าใจศาสตร์การสอนและนโยบายด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ .506

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก องค์ประกอบ
V33	วิเคราะห์หลักสูตรในกลุ่มสาระวิชาภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ได้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 .527
V34	เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 .556
V35	นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 .571
V36	วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อวางแผนการให้ความช่วยเหลือ .551
V37	เลือกใช้วิธีการสอนที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับธรรมชาติของเนื้อหาที่จะถ่ายทอดให้แก่นักเรียน .615
V38	ปฏิบัติการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน .731
V39	นำผลการวิจัยมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนและการทำงานอย่างต่อเนื่อง .723
V40	บริหารจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างครบถ้วน .685
V41	สร้างสัมพันธภาพ แรงจูงใจ และแรงบันดาลใจให้นักเรียนเกิดความตั้งใจที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง .642
V42	สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม .685
V43	ออกแบบการวัดและประเมินผล เพื่อค้นหาค่าศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน .507
V44	ใช้ผลการวัดและประเมินผลนักเรียนมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล .476
13 ตัวบ่งชี้	ค่าความแปรปรวน 1.476 % ค่าความแปรปรวน 2.636
องค์ประกอบที่ 4	สมรรถนะด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษ
V1	รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนคำศัพท์และการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียน .616
V2	รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนการฟัง .586

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ
V3	ใช้เทคนิคและกิจกรรมในการอธิบายคำศัพท์ เลือกคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน รวมทั้งยกตัวอย่างเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้คำศัพท์ .623
V4	รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนไวยากรณ์ .731
V5	ประยุกต์ใช้หลักการและเทคนิคการสอนไวยากรณ์ในการออกแบบการเรียนการสอน .734
V6	เทคนิคและกิจกรรมในการอธิบายไวยากรณ์ และเลือกใช้บทเรียนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียน .713
V7	รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนการออกเสียง การเน้นเสียงคำและประโยค การออกเสียงในการเชื่อมคำและประโยคและการออกเสียงสูงต่ำ .614
V8	ประยุกต์ใช้หลักการและเทคนิคการสอนคำศัพท์ในการออกแบบการเรียนการสอน .591
8 ตัวบ่งชี้	ค่าความแปรปรวน 1.988 % ค่าความแปรปรวน 3.550
องค์ประกอบที่ 5	สมรรถนะด้านความสามารถพื้นฐานด้านดิจิทัล
V45	รอบรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน .649
V46	ตระหนักถึงความสำคัญของนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน .563
V47	พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสื่อดิจิทัลได้เหมาะสมกับการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 .662
V48	เลือกใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสื่อดิจิทัลได้เหมาะสมกับการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 .667
4 ตัวบ่งชี้	ค่าความแปรปรวน 1.183 % ค่าความแปรปรวน 2.113
องค์ประกอบที่ 6	สมรรถนะด้านความสามารถในการสื่อสาร
V20	ใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบทเรียน .479
V21	ยกตัวอย่างได้ถูกต้องและเหมาะสมกับนักเรียนตั้งแต่ระดับ A1-C2 ตามกรอบมาตรฐานการประเมินความสามารถทางภาษา จากประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป หรือ CEFR .538
V22	รอบรู้การใช้ภาษาอย่างน้อยระดับ C1 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ CEFR .526

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวบ่งชี้		น้ำหนัก องค์ประกอบ
V23	อธิบายความหมาย ขยายความ และยกตัวอย่างของเนื้อหาสาระ	.649
V24	บอกความแตกต่างและความคล้ายคลึงของเนื้อหาสาระ	.643
V25	สรุป เรียบเรียง ให้เหตุผล อธิบายและอภิปรายความหมายของเนื้อหาสาระ	.692
V26	ถอดความเนื้อหาสาระให้มีความถูกต้องและเหมาะสมตามเจตนารมณ์ของเนื้อหาสาระนั้น	.633
V27	เชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของเนื้อหาสาระเพื่อให้เข้าใจความหมายและเจตนาที่แท้จริงของเนื้อหาสาระนั้น	.633
V28	แยกแยะเนื้อหาสาระออกเป็นส่วนย่อยที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกัน	.608
V29	แลกเปลี่ยนข้อมูลจากสิ่งที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ	.591
V30	เชื่อมโยงเนื้อหาสาระเพื่อการสื่อความได้อย่างมีความหมาย	.563
V31	อธิบายความหมายของการใช้ภาษาพูด ภาษาเขียน หรือภาษาท่าทางได้อย่างเหมาะสม	.543
12 ตัวบ่งชี้	ค่าความแปรปรวน 32.558 % ค่าความแปรปรวน 58.140	

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 1 พบว่า ตัวบ่งชี้ของทุกองค์ประกอบทั้ง 56 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) อยู่ระหว่าง 0.740 ถึง 0.925 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แสดงว่าตัวบ่งชี้ทั้ง 56 ตัวนี้เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของโมเดลสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชน ขึ้นพื้นฐาน และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ต้องมีความมากกว่า 0.30 โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ได้แก่ การเลือกใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสื่อดิจิทัลได้เหมาะสมกับการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 (V48) ($\beta = 0.925$) รองลงมา คือ พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสื่อดิจิทัลได้เหมาะสมกับการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 (47) ($\beta = 0.896$) และรอบรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน (V45) ($\beta = 0.880$) ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุด คือ การรอบรู้การใช้ภาษาอย่างน้อยระดับ C1 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ CEFR (V22) ($\beta = 0.740$) เมื่อพิจารณารายละเอียดขององค์ประกอบตามลำดับความสำคัญขององค์ประกอบ ปรากฏผลดังนี้

องค์ประกอบความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ มีตัวบ่งชี้ 8 ตัว พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้ง 8 ตัว มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แสดงว่า ตัวบ่งชี้

ทุกตัวมีความสำคัญกับองค์ประกอบนี้โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.769 ถึง 0.849 และตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักมากที่สุดที่บอกถึงความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ คือ บูรณาการเนื้อหาสาระเพื่อสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ในศตวรรษที่ 21 (V56) ($\beta = 0.849$) ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุด คือ เข้าใจจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของตนเอง (V49) ($\beta = 0.769$) ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ประมาณร้อยละ 59.10 ถึง ร้อยละ 72.10

องค์ประกอบทักษะการสอนภาษา มีตัวบ่งชี้ 11 ตัว พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้ง 11 ตัว มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แสดงว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความสำคัญกับองค์ประกอบนี้โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.790 ถึง 0.870 และตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักมากที่สุดที่บอกถึงความสามารถด้านทักษะการสอนภาษา คือ รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนการอ่าน (V15) ($\beta = 0.870$) ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุด คือ รอบรู้และเข้าใจ หลักการและเทคนิคการสอนการฟัง (V9) ($\beta = 0.790$) ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบทักษะการสอนภาษา ประมาณร้อยละ 62.50 ถึงร้อยละ 75.60

องค์ประกอบความสามารถในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แสดงว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความสำคัญกับองค์ประกอบนี้โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.747-0.816 และตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักมากที่สุดที่บอกถึงความสามารถในการจัดการเรียนรู้ คือ ออกแบบการวัดและประเมินผล เพื่อค้นหาคำย่ภาพการเรียนรู้ของนักเรียน (V43) ($\beta = 0.816$) ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุด คือ สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม (V42) ($\beta = 0.747$) ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ประมาณร้อยละ 55.80 ถึงร้อยละ 66.50

องค์ประกอบความสามารถทางภาษาอังกฤษ พบว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แสดงว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความสำคัญกับองค์ประกอบนี้โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.761-0.853 และตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักมากที่สุดที่บอกถึงความสามารถทางภาษาอังกฤษ คือ ประยุกต์ใช้หลักการและเทคนิคการสอนในการออกแบบการเรียนการสอน (V8) ($\beta = 0.853$) ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุด คือ รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนไวยากรณ์ (V4) ($\beta = 0.761$) ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบความสามารถทางภาษาอังกฤษ 57.80 ถึงร้อยละ 72.70

องค์ประกอบความสามารถพื้นฐานด้านดิจิทัล พบว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แสดงว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความสำคัญกับองค์ประกอบนี้โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.860-0.925 และตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักมากที่สุดที่บอกถึงความสามารถพื้นฐานด้านดิจิทัล คือ เลือกใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสื่อดิจิทัลได้เหมาะสมกับการสอนภาษาอังกฤษ

เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 (V48) ($\beta = 0.925$) ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุด คือ ตระหนักถึงความสำคัญของนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน (V46) ($\beta = 0.860$) ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบด้านความสามารถพื้นฐานด้านดิจิทัลประมาณร้อยละ 73.90 ถึงร้อยละ 85.60

องค์ประกอบความสามารถในการสื่อสาร พบว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แสดงว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความสำคัญกับองค์ประกอบนี้ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.740-0.868 และตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักมากที่สุดที่บอกถึงความสามารถในการสื่อสาร คือ สรุป เรียบเรียง ให้เหตุผล อธิบายและอภิปรายความหมายของเนื้อหาสาระ (V25) ($\beta = 0.868$) ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักน้อยที่สุด คือ รอบรู้การใช้ภาษาอย่างน้อยระดับ C1 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ CEFR (V22) ($\beta = 0.740$) ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบด้านความสามารถในการสื่อสาร ประมาณร้อยละ 54.80 ถึงร้อยละ 75.30

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน พบว่า โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของงานวิจัย โดยพิจารณาจากค่าสถิติทุกตัวเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ ไคสแควร์ ไม่มีนัยสำคัญ โดยมีค่า p เท่ากับ 0.127 ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากที่สองเฉลี่ย (RMSEA) เท่ากับ 0.010 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.998 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบของ Tucker และ Lewis (TLI) เท่ากับ 0.998 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.023 และพบว่า แต่ละองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (β) อยู่ระหว่าง 0.818 ถึง 0.961 และตัวบ่งชี้พฤติกรรมของทุกองค์ประกอบ ทั้ง 56 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (β) อยู่ระหว่าง 0.740 ถึง 0.925 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่า องค์ประกอบทุกตัวมีความเหมาะสมและตัวบ่งชี้พฤติกรรมทั้ง 56 ตัว สามารถเป็นตัวบ่งชี้ของสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานได้ และพบว่าองค์ประกอบของสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สามารถเรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้ ความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ (Y2) ($\beta = 0.961$) ทักษะการสอนภาษา (Y5) ($\beta = 0.922$) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ (Y4) ($\beta = 0.906$) ความสามารถทางภาษาอังกฤษ (Y3) ($\beta = 0.860$) ความสามารถพื้นฐานด้านดิจิทัล (Y6) ($\beta = 0.826$) และความสามารถในการสื่อสาร (Y1) ($\beta = 0.818$) ทั้งนี้ องค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบดังกล่าว มีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานประมาณ ร้อยละ 66.90 ถึงร้อยละ 92.30 (R^2) ดังตารางที่ 3 และภาพที่ 2

ตารางที่ 3 รายชื่อองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งและอันดับที่สอง สมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบภายในอันดับที่สอง				องค์ประกอบภายในอันดับที่หนึ่ง			
องค์ประกอบ	SE	t	R ²	องค์ประกอบ	β	SE	t
ความสามารถในการคิด เชิงนวัตกรรม และความคิด สร้างสรรค์ (Factor 2)	0.961	17.363	0.923	V49 เข้าใจจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของตนเอง	0.769	0.000	999.000
				V50 นำตนเองและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้	0.824	0.036	28.540
				V51 กล้าตัดสินใจในการจัดการเรียนการสอนที่ละเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21	0.828	0.039	27.701
				V52 แสวงหาโอกาส และใช้โอกาสนั้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษสูงสุดและทันสมัย	0.845	0.043	25.642
				V53 มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์	0.836	0.051	20.641
				V54 มีความสนใจใฝ่รู้ตลอดเวลา	0.821	0.053	20.290
				V55 รอบรู้ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21	0.845	0.055	20.765
				V56 บูรณาการเนื้อหาสาระเพื่อสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21	0.849	0.053	20.755
ทักษะการสอน ภาษา (Factor 5)	0.922	999.000	0.850	V09 รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนการฟัง	0.790	0.000	999.00
				V10 ประยุกต์ใช้หลักการและเทคนิคการสอนการฟังในการออกแบบการเรียนการสอน	0.835	0.083	28.417

ตารางที่ 3 (ต่อ)

องค์ประกอบภายในต้นที่แสดง				องค์ประกอบภายในต้นที่หนึ่ง			
องค์ประกอบ	SE	t	R ²	องค์ประกอบ	β	SE	t
V11				นำเทคนิคการสอนการฟังไปฝึกปฏิบัติในห้องเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการฟังของนักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนเป็นรายบุคคล	0.806	0.045	23.289
V12				รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนการพูด	0.861	0.046	24.589
V13				ประยุกต์ใช้หลักการและเทคนิคการสอนการพูดในการออกแบบการเรียนการสอน	0.851	0.045	24.245
V14				นำเทคนิคการสอนการพูดไปฝึกปฏิบัติในห้องเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการพูดของนักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนเป็นรายบุคคล	0.830	0.051	21.572
V15				รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนการอ่าน	0.870	0.048	23.632
V16				นำเทคนิคการสอนการอ่านไปฝึกปฏิบัติในห้องเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนเป็นรายบุคคล	0.851	0.051	22.009
V17				รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนการเขียน	0.866	0.050	22.565
V18				นำเทคนิคการสอนการเขียนไปฝึกปฏิบัติในห้องเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนเป็นรายบุคคล	0.851	0.051	22.136
V19				บูรณาการทักษะการฟัง การอ่าน การพูดและการเขียน	0.847	0.050	21.982

ตารางที่ 3 (ต่อ)

องค์ประกอบภายในอันดับที่สอง					องค์ประกอบภายในอันดับที่หนึ่ง				
องค์ประกอบ	SE	t	R ²		องค์ประกอบ	β	SE	t	R ²
ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ (Factor 4)	0.906	16.719	0.820	V32	รอบรู้และเข้าใจศาสตร์การสอนและนโยบายด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ	0.762	0.000	999.000	0.581
				V33	วิเคราะห์หลักสูตรในกลุ่มสาระวิชาภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ได้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21	0.772	0.038	28.330	0.596
				V34	เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21	0.784	0.043	24.031	0.614
				V35	นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21	0.802	0.044	23.384	0.644
				V36	วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อวางแผนการให้ความช่วยเหลือ	0.775	0.058	18.818	0.600
				V37	เลือกใช้วิธีการสอนที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับธรรมชาติของเนื้อหาที่จะถ่ายทอดให้นักเรียน	0.813	0.057	19.879	0.661
				V38	ปฏิบัติการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน	0.800	0.058	19.444	0.640
				V39	นำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและการทำงานอย่างต่อเนื่อง	0.766	0.060	18.415	0.587
				V40	บริหารจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างครบถ้วน	0.787	0.057	19.009	0.619

ตารางที่ 3 (ต่อ)

องค์ประกอบภายในอันดับที่สอง				องค์ประกอบภายในอันดับที่หนึ่ง				
องค์ประกอบ	SE	t	R ²	องค์ประกอบ	β	SE	t	R ²
ความสามารถทางภาษา อังกฤษ (Factor 3)	0.860	18.835	0.740	V41 สร้างสัมพันธภาพ แรงจูงใจ และแรงบันดาลใจให้นักเรียนเกิดความตั้งใจที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	0.789	0.054	19.086	0.623
				V42 สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม	0.747	0.058	17.849	0.558
				V43 ออกแบบการวัดและประเมินผล เพื่อค้นหาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน	0.816	0.054	20.106	0.665
				V44 ใช้ผลการวัดและประเมินผลนักเรียนมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล	0.807	0.052	19.810	0.652
				V1 รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนคำศัพท์และการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียน	0.826	0.000	999.000	0.683
				V2 รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนการฟัง	0.812	0.041	23.877	0.659
			V3 ใช้เทคนิคและกิจกรรมในการอธิบายคำศัพท์ เลือกคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน รวมทั้งยกตัวอย่างเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้คำศัพท์	0.823	0.047	21.802	0.678	
			V4 รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนไวยากรณ์	0.761	0.050	19.213	0.578	
			V5 ประยุกต์ใช้หลักการและเทคนิคการสอนไวยากรณ์ในการออกแบบการเรียนการสอน	0.810	0.050	20.339	0.657	
			V6 เทคนิคและกิจกรรมในการอธิบายไวยากรณ์ และเลือกใช้บทเรียนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียน	0.839	0.053	20.330	0.704	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

องค์ประกอบภายในอันดับที่สอง				องค์ประกอบภายในอันดับที่หนึ่ง			
องค์ประกอบ	SE	t	R ²	องค์ประกอบ	β	SE	t
ความสามารถ พื้นฐานด้าน ดิจิทัล (Factor 6)	0.826	17.848	0.682	V7	รอบรู้และเข้าใจหลักการและเทคนิคการสอนการออกเสียง การเน้นเสียงคำและประโยค การออกเสียงในการเชื่อมคำและ ประโยคและการออกเสียงสูงต่ำ	0.813	19.775
				V8	ประยุกต์ใช้หลักการและเทคนิคการสอนคำศัพท์ในการ ออกแบบการเรียนการสอน	0.853	20.119
				V45	รอบรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสื่อดิจิทัลในการ จัดการเรียนการสอน	0.880	999.00
				V46	ตระหนักถึงความสำคัญของนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสื่อ ดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน	0.860	26.299
				V47	พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสื่อดิจิทัลได้เหมาะสมกับ การสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษ ที่ 21	0.896	28.301
				V48	เลือกใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสื่อดิจิทัลได้เหมาะสมกับ การสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษ ที่ 21	0.925	29.409
ความสามารถ ในการสื่อสาร (Factor 1)	0.818	17.710	0.669	V20	ใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบทเรียน	0.817	999.000
				V21	ยกตัวอย่างได้ถูกต้องและเหมาะสมกับนักเรียนตั้งแต่ระดับ A1-C2 ตามกรอบมาตรฐานการประเมินความสามารถ ทางภาษา จากประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป หรือ CEFR	0.754	21.245

ตารางที่ 3 (ต่อ)

องค์ประกอบภายในอันดับที่สอง				องค์ประกอบภายในอันดับที่หนึ่ง				
องค์ประกอบ	SE	t	R ²	องค์ประกอบ	β	SE	t	R ²
				V22 รอบรู้การใช้ภาษาอย่างน้อยระดับ C1 เมื่อเทียบด้วยเกณฑ์ CEFR	0.740	0.048	0.740	19.753
				V23 อธิบายความหมาย ขยายความ และยกตัวอย่างของเนื้อหาสาระ	0.852	0.045	0.852	24.012
				V24 บอกความแตกต่างและความคล้ายคลึงของเนื้อหาสาระ	0.853	0.047	0.853	23.582
				V25 สรุป เรียบเรียง ให้เหตุผล อธิบายและอภิปรายความหมายของเนื้อหาสาระ	0.868	0.047	0.868	24.166
				V26 ถอดความเนื้อหาสาระให้มีความถูกต้องและเหมาะสมตามเจตนารมณ์ของเนื้อหาสาระนั้น	0.800	0.048	0.800	21.539
				V27 เชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของเนื้อหาสาระเพื่อให้เข้าใจความหมายและเจตนาที่แท้จริงของเนื้อหาสาระนั้น	0.809	0.048	0.809	21.135
				V28 แยกแยะเนื้อหาสาระออกเป็นส่วนย่อยที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกัน	0.840	0.049	0.840	21.729
				V29 แลกเปลี่ยนข้อมูลจากสิ่งที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ	0.837	0.047	0.837	22.866
				V30 เชื่อมโยงเนื้อหาสาระเพื่อการสื่อความได้อย่างมีความหมาย	0.829	0.048	0.829	20.982
				V31 อธิบายความหมายของการใช้ภาษาพูด ภาษาเขียน หรือภาษาท่าทางได้อย่างเหมาะสม	0.840	0.048	21.533	0.706

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งและอันดับที่สอง สมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษ
เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน

3. ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน

การเสริมสร้างสมรรถนะสำหรับครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมนั้น จำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องทราบทั้งปัจจัยที่จะเอื้อให้ประสบความสำเร็จและปัญหาหรืออุปสรรคที่จะทำให้ไม่ประสบความสำเร็จด้วย ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารในสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ผลิตครู ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในระดับนโยบาย รวมทั้งผู้แทนครูสอนภาษาอังกฤษจากสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะสำหรับครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน 2) ปัจจัยสำคัญที่จะเอื้อให้การนำสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มาสู่การพัฒนาสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนเอกชนให้ประสบความสำเร็จ และ 3) ปัญหาหรืออุปสรรคที่จะทำให้การพัฒนาสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนเอกชนไม่ประสบความสำเร็จ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

3.1 ด้านความสามารถการคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนควรเปิดโอกาสให้ครูสอนภาษาอังกฤษสามารถคิดได้อย่างสร้างสรรค์ ให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนำนวัตกรรมเข้ามาใช้กับหลักสูตรและกิจกรรมการสอน ส่งเสริมให้ครูใช้นวัตกรรมผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนและการใช้ชีวิตประจำวัน ควรพัฒนาครูสอนภาษาอังกฤษให้เกิดความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) รวมถึงส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการทำวิจัยในชั้นเรียน และจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมของครูระหว่างกลุ่มโรงเรียน

3.2 ด้านทักษะการสอนภาษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนควรสร้างความมั่นใจให้กับครูในการสอนภาษา ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับประเทศเจ้าของภาษาหรือให้ครูได้เรียนคอร์สระยะสั้นที่ต่างประเทศ ส่งเสริมให้ครูได้รับการฝึกฝนและเพิ่มพูนความรู้ และทักษะการสอนภาษาอย่างต่อเนื่องและหลากหลายช่องทาง มีการนิเทศกำกับติดตามการนำความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านการพัฒนาด้านภาษาอังกฤษมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ควรประเมินสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง และควรจัดสรรเวลาให้ครูได้พัฒนานตนเองในการใช้ภาษาอังกฤษ

3.3 ด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนควรส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเชิงรุก โดยบูรณาการกับการใช้เทคโนโลยีและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้นใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย พัฒนาครูให้สามารถวิเคราะห์หลักสูตรและออกแบบการเรียนรู้สู่ห้องเรียนได้ สนับสนุนสื่อ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และห้องปฏิบัติการทางภาษาที่ทันสมัย พัฒนาให้ครูใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่หน่วยงานต้นสังกัด (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน) จัดทำขึ้น ส่งเสริมให้ครูพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน โดยทำวิจัยในชั้นเรียน พร้อมทั้งจัดสรรเวลาและภาระงานของครูให้เหมาะสม

3.4 ด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนควรเปิดโอกาสให้ครูได้ประเมินความสามารถทางภาษาอังกฤษของตนเองตามสภาพจริง สนับสนุนการพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของครู พัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของครูอย่างหลากหลายวิธีและสม่ำเสมอ และส่งเสริมให้ครูมีพื้นที่ในการแสดงความสามารถด้านภาษาอังกฤษ

3.5 ด้านความสามารถพื้นฐานด้านดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนควรพัฒนาครูให้ทักษะการใช้และผลิตสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างพื้นที่การเรียนรู้สำหรับครูผู้สอนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงนวัตกรรม พัฒนาครูให้สามารถทำวิจัยเกี่ยวกับสื่อดิจิทัลหรือสื่ออื่นและนำผลวิจัยมาใช้พัฒนาผู้เรียน สนับสนุนให้ครูมีโอกาสเข้ารับการอบรมหรือเรียนรู้เกี่ยวกับสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนการสอน และจัดหาสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ให้เพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของครู

3.6 ด้านความสามารถในการสื่อสาร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนควรสนับสนุนให้ครูพัฒนาการออกแบบการจัดกิจกรรมการสอนภาษาอังกฤษ โดยเน้นการใช้ภาษาแบบองค์รวม (Whole Language) พร้อมทั้งให้ครูได้รับการพัฒนาทักษะการสื่อสารทั้งด้านฟังและพูด ส่งเสริมให้ครูเน้นการสอนทักษะการฟังและการพูดให้นักเรียนอย่างสม่ำเสมอและหลากหลายวิธี พัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษของครูให้ถึงในระดับ C1 เมื่อเทียบตามเกณฑ์ CEFR พร้อมทั้งควรมีกิจกรรมด้านภาษาเพื่อให้ครูได้ใช้ทักษะทางภาษาในการจัดการเรียนการสอนได้มากขึ้น และส่งเสริมการสร้างเครือข่ายรวมทั้งการสร้างบัดดี้ครูเพื่อช่วยกันพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาของค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานเพื่อคัดสรรองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมไว้ในโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างก่อนจะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบในลำดับต่อไปนั้น จะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาของค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในเบื้องต้น มีความเหมาะสมที่สามารถนำไปใช้ได้ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ของค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ ความโด่ง และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการแนวคิดคุณลักษณะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และแนวคิดสมรรถนะของครูสอนภาษาอังกฤษ เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดเกี่ยวกับสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน และศึกษาแนวคิดตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาอังกฤษจากหลายท่านเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดและนิยามตัวแปรที่ชัดเจนและเหมาะสม พร้อมทั้งได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จึงทำให้ผลการวิจัยดังกล่าวมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และเมื่อนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ดังกล่าวไปตรวจสอบด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ซึ่งผลการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้

ในขั้นตอนนี้ พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แบ่งออกเป็น 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะการสอนภาษา 2) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ 3) ความสามารถในการสื่อสาร 4) ความสามารถด้านการคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ 5) ความสามารถทางภาษาอังกฤษ และ 6) ความสามารถพื้นฐานด้านดิจิทัล โดยมีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 56 ตัวบ่งชี้ และจากการทดสอบนัยสำคัญด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน สามารถนำมาใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันได้

2. จากการตรวจสอบโมเดลในระดับตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบของสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง และตรวจสอบโมเดลในระดับองค์ประกอบของสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ซึ่งผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งของแต่ละองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก และค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้ทั้ง 56 ตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบมีค่าเป็นบวก ซึ่งเกินเกณฑ์ที่กำหนด คือ 0.30 และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองขององค์ประกอบสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้ง 6 องค์ประกอบมีค่าเป็นบวก ซึ่งเกินเกณฑ์ที่กำหนด คือ 0.70 ทั้งนี้อาจเป็นผลที่เนื่องมาจากการศึกษาและคัดสรรองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในเบื้องต้นที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบดังกล่าวมาแล้ว

นอกจากนี้ เมื่อเรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากไปหาน้อย จะเห็นได้ว่า สมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานมีองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบเรียงตามลำดับดังนี้ ความสามารถด้านการคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสอนภาษา ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ความสามารถทางภาษาอังกฤษ ความสามารถพื้นฐานด้านดิจิทัล และความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Rangabtook (1999); Bransford et al. (2000); Harmer (2003); APEC (2008); BALEAP (2008); UNESCO (2009); Penn-Edwards (2010); Cambridge (2014); Shin and Crandal (2014) และ Wechkama (2019) ที่ต่างได้สะท้อนให้เห็นว่า ครูสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้ความสามารถในหลากหลายด้านเพื่อประกอบเป็นสมรรถนะของครูสอนภาษาอังกฤษทั้งในเรื่องระบบการสอนภาษาที่ครูต้องรู้ทั้งการสอนคำศัพท์ ไวยากรณ์ การออกเสียง การสอนการฟัง พูด อ่าน และเขียน มีความสามารถในการสื่อสารที่ต้องเข้าใจ ดีความ วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนข้อมูลจากสิ่งที่ฟังและอ่านจากสื่อต่าง ๆ มีความสามารถจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของบริบทสังคมและตัวผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูต้องมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนและการใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสมรรถนะดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูป

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ครูสอนภาษาอังกฤษต้องมีความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับที่เหมาะสมเมื่อใช้เกณฑ์ของ CEFR เพื่อสามารถจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่เน้นการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) ให้ผู้เรียนแต่ละช่วงวัยได้บรรลุตามเกณฑ์ที่ CEFR กำหนด (Office of the Basic Education Commission, 2014) ด้วยเหตุนี้ องค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบดังกล่าวจึงเป็นพหุองค์ประกอบของสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ซ่อนอยู่ภายในตัวครูผู้สอนภาษาอังกฤษและคุณลักษณะหรือพฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้บรรลุตามเป้าหมายหรือสูงกว่าเกณฑ์ CEFR ที่กำหนดไว้ (Wechkama, 2019)

3. จากการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเพื่อคัดเลือกตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบพบว่า ค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้ในทุกองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักสูงกว่า 0.30 ทุกตัว ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยเฉพาะด้านความสามารถด้านการคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด พบว่า ตัวบ่งชี้ที่สำคัญ คือ บุคลากรเนื้อหาสาระเพื่อสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 รองลงมา คือ แสวงหาโอกาสและใช้โอกาสนั้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ด้านภาษาอังกฤษสูงสุดและทันสมัย รอบรู้ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 และมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ จึงเห็นได้ว่า ครูสอนภาษาอังกฤษต้องปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21 ที่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนสำคัญในชีวิตประจำวันและการดำรงชีวิตในอนาคตของผู้เรียน ครูจึงต้องมีความรอบรู้กลวิธีการสอนภาษาอังกฤษแนวใหม่แบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งสามารถบูรณาการเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและจัดการกับสิ่งที่ซับซ้อนได้ มีความคิดสร้างสรรค์ ความกล้าที่จะเสี่ยง และการใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (North Central Regional Educational Laboratory (NCREL) and the METIRI Groups, 2003; Trilling & Fadel, 2009) ซึ่ง Jeyaraj (2013) ได้เสนอให้ครูสอนภาษาอังกฤษบูรณาการทักษะทางภาษากับทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ผ่านการเรียนรู้รายวิชาที่ครูต้องสอนในห้องเรียน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านกระบวนการคิดของนักเรียน อีกทั้ง Office of the Basic Education Commission (2010) ได้กำหนดสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูว่า ครูต้องแสวงหาความรู้ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพอยู่เสมอ เพื่อสามารถนำความรู้มาบูรณาการสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูอย่างสม่ำเสมอ เช่นเดียวกับ Jindanurak and Faculty of Curriculum and Teaching Program in Education, School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University (2012) ได้กล่าวว่า ครูในศตวรรษที่ 21 ควรสามารถเลือกใช้นวัตกรรม ออกแบบนวัตกรรม ปรับปรุงนวัตกรรม และสามารถพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อให้ผู้เรียนเกิด

การเรียนรู้ที่ดี รวมทั้งสามารถแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม จากปัญหาคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของผู้เรียนระดับชั้นพื้นฐานในภาพรวมของประเทศที่ผ่านมายังไม่เป็นที่น่าพอใจ ดังจะเห็นได้จากคะแนนผลการสอบ O-NET ในวิชาภาษาอังกฤษที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 มาอย่างต่อเนื่องในทุกระดับชั้น จนเป็นปัญหาในระดับชาติ (Suwanwela, 2019) ประกอบกับข้อจำกัดของครูสอนภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ และยังไม่บูรณาการทั้ง 4 ทักษะในการจัดการเรียนการสอน (Bunnag, 2018) จึงสะท้อนได้ว่า ครูสอนภาษาอังกฤษควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์อย่างหลากหลายวิธี และผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่ระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนชั้นพื้นฐานมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ครูสอนภาษาอังกฤษพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ โดยผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ครูสอนภาษาอังกฤษได้คิดอย่างสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมตัดสินใจนำนวัตกรรมเข้ามาใช้กับหลักสูตรและกิจกรรมในห้องเรียน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูสอนภาษาอังกฤษให้เกิดความคิดเชิงนวัตกรรม สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ผ่านการทำวิจัยในชั้นเรียน และจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมของครูระหว่างกลุ่มโรงเรียน ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยให้ครูสอนภาษาอังกฤษมีความมั่นใจในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการห้องเรียนเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านภาษาของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้

ข้อเสนอแนะ

1. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนควรร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอย่างเป็นระบบ ในการจัดทำหลักสูตรอบรมครูเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยครอบคลุม 6 องค์ประกอบ เนื่องจากผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า ทั้ง 6 องค์ประกอบเป็นพหุองค์ประกอบที่ร่วมกันกำหนดสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนควรจัดให้มีการประเมินความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษสำหรับครูผู้สอน โดยเฉพาะสมรรถนะด้านทักษะการสอนภาษาและสมรรถนะความสามารถทางภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญ และเป็นสมรรถนะที่เป็นจุดเน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้เป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้ โดยเน้นการสื่อสาร ซึ่งเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานสามารถนำผลของการประเมินมาใช้ในการจัดฝึกอบรมครูได้เหมาะสมกับระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษของครู

3. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สถาบันอุดมศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมนิเทศ กำกับและติดตาม ให้ความช่วยเหลือแก่ครูสอนภาษาอังกฤษในสถานศึกษาเอกชนชั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ

4. ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ทั้ง 6 องค์ประกอบ และสามารถเชื่อมโยงสมรรถนะดังกล่าวกับนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจะได้สร้างความเข้าใจและสร้างความตระหนักให้กับครูสอนภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง

5. ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานต้องสร้างความรู้ความเข้าใจและพัฒนาครูสอนภาษาอังกฤษให้มีสมรรถนะเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในหลากหลายช่องทาง โดยให้ความสำคัญทั้ง 6 สมรรถนะย่อย โดยเฉพาะสมรรถนะด้านความสามารถการคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นสมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุด

6. ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานควรกระตุ้นครูให้เข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษของครูให้ถึงในระดับ C1 เมื่อเทียบตามเกณฑ์ CEFR ตามที่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานภายนอกจัดให้ พร้อมทั้งควรมีกิจกรรมด้านภาษาเพื่อเปิดโอกาสให้ครูสอนภาษาอังกฤษได้ใช้ทักษะด้านการฟังและพูด ซึ่งครูสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและในการจัดการเรียนการสอนได้มากขึ้น อันจะเป็นการพัฒนาสมรรถนะด้านทักษะการสอนภาษา ด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษ และด้านความสามารถในการสื่อสารของครูได้

7. ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานควรส่งเสริมสนับสนุนและร่วมนิเทศกำกับติดตามการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของครูอย่างสม่ำเสมอ โดยเน้นการนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- APEC. (2008). *4th APEC education ministerial meeting joint statement*. Retrieved from http://www.apec.org/apec/ministerial_statements/sectoral_ministerial/education/2008_education.html
- BALEAP. (2008). *Competency framework for teachers of English for academic purposes*. Retrieved from <https://www.baleap.org/wp-content/uploads/2016/04/teap-compe-ncy- framework.pdf>
- Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (2000). *How people learn: Brain, mind, experience, and school*. Washington, D.C: National Academy.
- Bunnag, C. (2018, November 30). Problems teaching English in Thailand and strategic recommendations for the development of English language teaching Year 2021 - 2025. In *The 2nd National Research Presentation Conference "Graduate School Conference 2018"*. Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok. [in Thai]
- Cambridge. (2014). *Framework competency statements*. Retrieved from <https://www.cambridgeenglish.org/Images/172992-full-level-descriptors-cambridge-english-teaching-framework.pdf>

- EF EPI 2018. (2018). *EF English proficiency index*. Retrieved from <https://www.ef.co.th/epi/regions/asia/thailand/>
- Greenhill, V. (2010). *21st century knowledge and skills in educator preparation: Partnership for 21st century skills*. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED519336.pdf>
- Harmer, J. (2003). The practice of English language teaching. *ELT Journal*, 57(4), 124-136.
- Jeyaraj, J. S. (2013). Critical thinking in English language acquisition: Role of the teacher. *Journal of English Language Teachers' Interaction Forum (ELTIF)*, 14(4), 44-50.
- Jindanurak, T., & Faculty of Curriculum and Teaching Program in Education, School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University. (2012). *Basic education teacher professional standards. Research projects based on cooperation between Teacher Council and Sukhothai Thammathirat Open University*. Bangkok: School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University. [in Thai]
- McClelland, D. C. (1973). *Testing for competence rather than for intelligence*. *American Psychologist*, 28, 1-14.
- McGraner, K. L., & Saenz, L. (2009). *Preparing teachers of English language learners*. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED543816.pdf>
- MGR Online. (2012). *The year of speaking English every Monday teacher + Thai children together 'speak English'*. Retrieved from <https://mgronline.com/live/detail/9550000002803> [in Thai]
- Ministry of Education. (2011). *Announcement of the Ministry of Education. Policy and operational guidelines for "2012 year of English speaking" English-speaking year 2012*. Retrieved from <http://www.kroobannok.com/47555> [in Thai]
- Nakfon, C. (2019). Human resources competency management in organizations. In C. Phungsomjit (Ed.), *Theories and practices in educational administration* (pp. 1-99). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- North Central Regional Educational Laboratory (NCREL) and the Metiri Group. (2003). *enGauge 21st century skills: Literacy in the digital age*. Retrieved from www.ncrel.org/engauge
- Office of the Basic Education Commission. (2010). *Teacher performance assessment guide*. Retrieved from http://www.thaischool1.in.th/_files_school/12101023/document/12101023_0_20170125-140318.pdf [in Thai]
- Office of the Basic Education Commission. (2014). *Guidelines for compliance with the Ministry of Education announcement on the policy of reforming English language teaching*. Bangkok: Chamchuri Products. [in Thai]

- Panich, V. (2012). *The way to create learning for students in the 21 century* (3rd ed.). Bangkok: Sodsri-Saritwong Foundation. [in Thai]
- Penn-Edwards, S. (2010). The competencies of an English teacher: Beginning student teachers' perceptions. *Australian Journal of Teacher Education*, 35(2), 49-66.
- Rangabtook, W. (1999). *Learner-centric lesson plans*. Bangkok: LT Press. [in Thai]
- Saavedra, A. R., & Opfer, V. D. (2012). *Teaching and learning 21st century skills Lessons from the learning sciences*. Rand Corporation. Retrieved from <http://asiasociety.org/files/rand-1012report.pdf>
- Shin J. K., & Crandal J. A. (2014). *Teaching young learners English: From theory to practice*. Boston, MA: Cengage Learning.
- Suekrasae, T. (2013). Strategy for managing private schools for excellence. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences, and Arts)*, 6(3), 124-140. [in Thai]
- Suwanwela, J. (2019). *English learning problems and reform strategies in academic seminars problems with Thai English proficiency organized by the office of the board of directors for the promotion of research science and innovation*. Retrieved from <https://www.thebangkokinsight.com/219204/> [in Thai]
- Torut, S. (2008). English teacher development concept. *Journal of Silpakorn University Education*, 5(12), 24-27. [in Thai]
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- UNESCO. (2009). *ICT competency framework for teachers*. Retrieved from <https://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214694.pdf>
- US Department of Education. (2010). *National education technology plan*. Washington, D.C.: Office of Education Technology, US Department of Education.
- Wagner, T. (2008). *The global achievement gap: Why even our best schools don't teach the new survival skills our children need and what we can do about it*. New York: Basic Books.
- Warodomfamrong, N. (2020). *Development of the English teacher in schools under the secondary educational service area Office 22* (Master's thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon. [in Thai]
- Wechkama, T. (2019). *English teacher performance development model of primary schools in lower northeastern regions* (Doctoral dissertation). Buriram Rajabhat University, Buriram. [in Thai]

คุณลักษณะและความต้องการที่หลากหลายของเด็กนอกระบบการศึกษาในประเทศไทย

Characters and the Various Needs of Out-of-School Children in Thailand

สุรศักดิ์ เก้าเอี้ยน¹, วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา², และ ชุตินา ชุมพงศ์^{3*}

Surasak Kao-ian¹, Wirathep Pathumcharoenwattana², and Chutima Chumpong^{3*}

Abstract

The study aimed to explore out-of-school children's characteristics and analyze their needs for support, goals for education and careers. Voluntary sampling technique was used to select 35,003 out-of-school children in Thailand. A questionnaire was used for data collection. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, one-way ANOVA and correspondence analysis, whilst qualitative data were analyzed using content analysis and presented in word cloud. The research results revealed that the most of out-of-school children

¹หน่วยปฏิบัติการวิจัยเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน และภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา, ²หน่วยปฏิบัติการวิจัยเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน และภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต, ³หน่วยปฏิบัติการวิจัยเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

¹Research Center for Children and Youth Development and Department of Educational Research and Psychology, ²Research Center for Children and Youth Development and Department of Lifelong Education, ³Research Center for Children and Youth Development, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: cyd.educhula@gmail.com)

รับบทความวันที่ 26 ตุลาคม 2564 แก้ไขวันที่ 23 ธันวาคม 2564 รับลงตีพิมพ์วันที่ 27 ธันวาคม 2564

graduated at lower than grade 9. Moreover, 10% of samples had never been in the school. More than 50% of them had not identification documents. The most important factor that caused them to be out-of-school children was family poverty. Results from correspondence analysis showed that children had different education and career goals classified into 3 groups, 1) no goal 2) need to continue study, and 3) no need to continue study. The results from the study reflected that the education support strategies or policies should be designed based on out-of-school children needs in each group.

Keywords: *Out-of-school Children, Equitable Education, Educational Policy*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจคุณลักษณะของเด็กนอกระบบการศึกษา ตลอดจนวิเคราะห์ความต้องการความช่วยเหลือ รวมถึงเป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพของเด็กนอกระบบการศึกษา ตัวอย่างในการวิจัย คือ เด็กนอกระบบการศึกษาในประเทศไทย จำนวน 35,003 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบอสาสมัคร เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอด้วยเวิร์ดคลาวด์ ผลการวิจัยเปิดเผยว่า เด็กนอกระบบการศึกษาส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่สาม ยิ่งไปกว่านั้นยังมีเด็กที่ไม่เคยได้รับการศึกษาร้อยละ 10 มีจำนวนสูงกว่าร้อยละ 50 ที่ไม่มีเอกสารแสดงตัวบุคคล ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้เด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กนอกระบบการศึกษาคือความยากจนของครอบครัว ผลการวิเคราะห์การถดถอยชี้ให้เห็นว่า เด็กนอกระบบการศึกษามีเป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพแตกต่างกันโดยแบ่งได้เป็นสามกลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่ไม่มีเป้าหมายชัดเจนทั้งด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ 2) กลุ่มที่ต้องการศึกษาต่อ และ 3) กลุ่มที่ไม่ต้องการศึกษาต่อ ดังนั้นกระบวนการส่งเสริมการศึกษาสำหรับเด็กนอกระบบการศึกษาจึงควรออกแบบให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของเด็กนอกระบบการศึกษาแต่ละกลุ่ม

คำสำคัญ: *เด็กนอกระบบการศึกษา ความเท่าเทียมทางการศึกษา นโยบายด้านการศึกษา*

บทนำ

ในที่ประชุมสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ประกอบไปด้วยเป้าหมายหลัก 17 ประการ เป้าประสงค์ 169 ข้อ และตัวชี้วัด 230 ตัวชี้วัด ซึ่งครอบคลุมไปด้วย 3 มิติความยั่งยืน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีเนื้อหาหลักให้ยึดถือคือ “ไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง” (No One Left Behind) โดยการทำให้เป้าหมาย SDGs บรรลุผลจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และเป้าหมายทั้งหมดนั้น

จะต้องไปให้ถึงในทุก ๆ ประเทศ และในทุกภาคส่วนของสังคม (United Nations Development Programme, 2016)

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ทั้งถึง และเป็นธรรม เป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเป้าหมายด้านการศึกษาก่อเป็นเป้าหมายที่ 4 ของการพัฒนาที่ยั่งยืน มีสาระสำคัญ คือ การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม ทั้งถึง และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน (Office of the Education Council, 2017) ทั้งนี้ การวางเป้าหมายการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกนั้น เด็กและเยาวชนทุกคนทุกกลุ่มในสังคมต้องได้รับความเสมอภาคทางการศึกษา ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพในทุกระดับชั้นอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน สร้างโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้นในระดับอุดมศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ครอบคลุมไปจนถึงการจัดการเรียนรู้กับประชากรนอกเหนือวัยเรียนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การศึกษาจึงเป็นกลไกหลักสำคัญของการพัฒนาประชากรของประเทศ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนเป็นกลุ่มที่กฎหมายให้ความสำคัญมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งมีจุดเน้นด้านการพัฒนาการศึกษาที่มุ่งสร้างโอกาสและความเท่าเทียมทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรัฐต้องจัดให้ทั่วถึงอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (Ministry of Education, 2010)

นอกจากนี้ จากการศึกษายังคงพบตัวเลขที่น่าเป็นห่วงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย กล่าวคือ มีเด็กที่ออกกลางคันจากระบบการศึกษากว่า 600,000 - 700,000 คนต่อปี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีโดยมีสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น ความยากจน ปัญหาในครอบครัว และการปรับตัวในการเรียน (Nakornthap, 2014) อีกทั้งในปี 2562 ประเทศไทยมีเด็กและเยาวชนอายุ 2 - 25 ปี อยู่นอกระบบการศึกษามากกว่า 8 แสนคน ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนสูงขึ้น และมีความเสี่ยงที่จะเข้าสู่วงจรอันตราย 3 เรื่อง คือ 1) แรงงานรายได้ต่ำ เสี่ยงอันตรายต่อชีวิตและสุขภาพ 2) ค่าประเวณีโดยเฉพาะเด็กผู้หญิง และ 3) ยาเสพติดที่ตกอยู่ในวังวนยาเสพติดและลักขโมย (Chitradub, 2019)

จากปัญหาดังกล่าวที่มีเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาเป็นจำนวนมาก ประเทศไทยได้ตอบรับกับแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าว ดังเห็นได้จากการเข้าร่วมปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาให้กับเด็กนอกระบบการศึกษา (Out-of-school Children) โดยมีสาระสำคัญ คือ การมีรูปแบบกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นเพื่อให้มั่นใจว่าทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และมีคุณภาพ อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหายังคงให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบอยู่มาก ซึ่งพบว่าไม่สามารถสร้างการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ทั้งหมด หากแต่เป็นการเรียนเพื่อสอบในเนื้อหาความรู้และบริบทที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน ส่งผลให้ไม่สามารถเป็นคนที่คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และปรับตัวไม่เท่าทันกับโลกของความรู้รอบด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Thongdeelert et al., 2020)

อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยยังไม่มีฐานข้อมูลเด็กนอกระบบการศึกษาที่ได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการมาก่อน การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเด็กนอกระบบการศึกษาของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในครั้งนี้ จึงนับเป็นฐานข้อมูลใหม่ที่ได้รับรวบรวมข้อมูลของเด็กนอกระบบการศึกษาทั่วประเทศไทย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการอธิบายสถานการณ์และความต้องการของเด็กนอกระบบการศึกษาในปัจจุบัน ทั้งนี้ ยังไม่มีงานวิจัยใดที่นำฐานข้อมูลดังกล่าวมาพัฒนาเป็นสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ต่อยอดได้ ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาและนำเสนอสารสนเทศที่ได้จากการวิเคราะห์ฐานข้อมูลดังกล่าวซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบแนวทางหรือการกำหนดนโยบายการให้การสนับสนุนทั้งในเชิงสังคมสงเคราะห์และการจัดการศึกษาสำหรับเด็กนอกระบบการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เด็กนอกระบบการศึกษาได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมและเท่าเทียมจนนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจคุณลักษณะของเด็กนอกระบบการศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการการได้รับความช่วยเหลือของเด็กนอกระบบการศึกษาที่มีเป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลของเด็กนอกระบบการศึกษาในครั้งนี้มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพคุณลักษณะของเด็กนอกระบบการศึกษาและปัจจัยของการออกนอกระบบการศึกษา ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีแรงจูงใจ และความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัจจัยการออกนอกระบบการศึกษา สามารถจำแนกออกเป็น 4 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านพฤติกรรมและสุขภาพของนักเรียน การขาดเรียนเป็นประจำหรือไม่เข้าเรียนตามตารางเวลาที่กำหนด ผลการเรียนต่ำ ขาดแรงจูงใจในการเรียน ถูกบังคับและไม่ได้รับอิสรภาพในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดการต่อต้าน ไม่มีส่วนร่วมในการเรียน มีภาวะเสี่ยงที่เผชิญ ได้แก่ ยาเสพติด มีคูรักรในวัยเรียน ติดเกม 2) ปัจจัยด้านสภาพและเศรษฐกิจของครอบครัว ครอบครัวมีฐานะยากจน ขาดแคลนเกี่ยวกับทุนทรัพย์ในการซื้ออุปกรณ์การเรียน ชุดนักเรียน รายได้ไม่แน่นอน พ่อแม่ติดหนี้้นอกระบบ สถานะครอบครัวทั้งครอบครัวแตกแยก ใช้ความรุนแรง มีการย้ายถิ่นฐาน ทศนคติของผู้ปกครองที่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา 3) ปัจจัยด้านครูและสถานศึกษา การจัดการศึกษาในโรงเรียนที่ขาดการสื่อสารระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง ขาดระบบดูแลนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ ไม่ครอบคลุม หลักสูตรรายวิชาไม่ตอบโจทย์ชีวิต รวมไปถึงลักษณะของครูผู้สอน ทั้งการลงโทษและการะงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น การบ้าน การส่งงาน และ 4) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ทั้งอิทธิพลของเพื่อนและชุมชน ถูกเพื่อนชักชวนไปในทางที่ผิด การตกเป็นเหยื่อของการถูกรังแกจากเพื่อน สวัสดิการของรัฐที่ส่งผลต่อการไปเรียนในโรงเรียน การเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของรัฐ อิทธิพลจากสื่อสาธารณะ เหตุปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้ว

แต่เป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กออกกลางคันได้ในที่สุด (Pitukthanin et al., 2020)

แรงจูงใจต่อการออกนอกระบบการศึกษา (Motivation to Dropout) การที่ได้กออกกลางคันนั้น ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจในการเรียนทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก กล่าวคือ แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เป็นสิ่งที่ผลักดันภายในตัวบุคคล ทั้งความคิดเห็น ความสนใจ ทักษะคติ และเจตคติ (Kowtrakul, 2013; Sariwat, 2014) โดยเด็กนอกระบบการศึกษามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการศึกษากล่าวคือ ไม่ให้ความสำคัญและไม่เห็นประโยชน์ของการเรียน ไม่ชอบเรียน (Tantichuwet, 2016) และแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เกิดจากปัจจัยสภาพแวดล้อม เป็นสิ่งที่ผลักดันภายนอกที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมกรเรียน ทั้งการได้รับรางวัล การยกย่องชมเชย การตำหนิ ความช่วยเหลือ (Kowtrakul, 2013; Sariwat, 2014) รวมถึงการปรับตัว เช่น การเข้ากับเพื่อนในชั้นเรียน และการปรับตัวในชีวิตประจำวันเมื่อต้องย้ายถิ่นฐานไปเรียนต่างถิ่น (Tantichuwet, 2016) ดังนั้นการมีแรงจูงใจอย่างเพียงพอจะทำให้ผลการทำกิจกรรมการเรียนสำเร็จตามเป้าหมาย (Kowtrakul, 2013; Sariwat, 2014)

ความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) Maslow (1970) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับความต้องการของมนุษย์ไว้ว่า ความต้องการเป็นแรงขับให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการ Maslow จำแนกระดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ชั้น ประกอบด้วย 1) ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) 2) ความต้องการด้านความปลอดภัย (Safety Needs) 3) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs) 4) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Esteem Needs) และ 5) ความต้องการความสมบูรณ์ในชีวิต (Self-actualization Needs) ความต้องการเหล่านี้จะถูกเติมเต็มได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์ได้รับหรือแสดงออกในสิ่งที่เป็นเงื่อนไขของความต้องการเหล่านั้น

มนุษย์ต้องได้รับการเติมเต็มความต้องการไปทีละขั้น กล่าวคือ มนุษย์จะเริ่มต้องการความปลอดภัยก็ต่อเมื่อได้รับการเติมเต็มทางกายภาพคือการได้รับปัจจัยดำรงชีพอย่างเพียงพอแล้ว (Shahrawat & Shahrawat, 2017) เมื่อพิจารณาในแง่มุมของการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการของการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อเติมเต็มความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตหรือมีชีวิตที่มั่นคง จัดเป็นความต้องการในขั้นที่ 4 คือความต้องการเติมเต็มความภาคภูมิใจในตนเอง (Maslow, 1970) ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการแล้ว หากต้องการส่งเสริมให้เด็กให้ความสนใจกับการศึกษาแล้วจะต้องสนับสนุนให้เด็กได้รับการเติมเต็มความต้องการทั้ง 3 ขั้นต้นอย่างเพียงพอ หากไม่สามารถเติมเต็มความต้องการตามเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว การศึกษาจะเป็นการส่งเสริมที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กเหล่านั้น จนอาจเป็นเหตุให้พวกเขาปฏิเสธการได้รับการศึกษาได้

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นมีส่วนสำคัญในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลของเด็กนอกระบบการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เพื่อทำให้ได้สารสนเทศข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพและความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ของการออกนอกระบบการศึกษาของเด็กในประเทศไทยต่อไป

วิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาข้อมูลของเด็กนอกระบบการศึกษา ภายใต้โครงการสนับสนุนการพัฒนาครูและเด็กนอกระบบการศึกษา ประกอบด้วย เด็กนอกระบบการศึกษาจากฐานข้อมูลของโครงการย่อยทั้งสิ้น 67 โครงการ จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เด็กนอกระบบการศึกษาในประเทศไทยในฐานข้อมูลระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (iSEE Public) จำนวน 1,189,338 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กนอกระบบการศึกษาที่อยู่ภายใต้การส่งเสริมและสนับสนุนในพื้นที่บริการของโครงการย่อยทั้งสิ้น 67 โครงการทั่วประเทศไทย สนับสนุนงบประมาณจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เนื่องจากข้อมูลต่าง ๆ จัดเป็นข้อมูลที่มีความเปราะบาง (Sensitive Data) จึงต้องได้รับความยินยอมและนำไปใช้จากผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นจึงใช้การคัดเลือกตัวอย่างด้วยวิธีอาสาสมัคร (Voluntary Selection) จำนวน 35,003 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนเด็กนอกระบบการศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด และหลักฐานยืนยันตัวตนบุคคล

การศึกษาสูงสุด	หลักฐานยืนยันตัวตนบุคคล				รวม
	บัตรประชาชน	ผู้มีปัญหาสถานะทางทะเบียนแต่มีเลขยืนยันบุคคล	ผู้มีปัญหาสถานะทางทะเบียนและไม่มีเลขยืนยันบุคคล	ไม่ระบุ	
ไม่เคยได้รับการศึกษา	1,505	683	112	1,420	3,720
	6.13%	13.80%	14.34%	30.18%	10.63%
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	10,461	2,188	435	1,633	14,717
	42.58%	44.20%	55.70%	34.71%	42.04%
มัธยมศึกษาตอนต้น	6,752	950	143	644	8,489
	27.48%	19.19%	18.31%	13.69%	24.25%
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	3,137	557	62	249	4,005
	12.77%	11.25%	7.94%	5.29%	11.44%
อื่น ๆ / ไม่ระบุ	2,712	572	29	759	4,072
	11.04%	11.56%	3.71%	16.13%	11.63%
รวม	24,567	4,950	781	4,705	35,003
	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

เครื่องมือวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสำรวจคุณลักษณะและความต้องการด้านการศึกษ และการประกอบอาชีพของเด็กนอกระบบการศึกษา โดยใช้แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ภูมิหลัง 2) สาเหตุที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา และ 3) ความต้องการช่วยเหลือจำเพาะ ข้อคำถามในส่วนนี้ใช้แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และการเรียงลำดับ (Ranking) นอกจากนี้ การสอบถามความต้องการช่วยเหลือจำเพาะยังใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมนอกเหนือจากตัวเลือกที่กำหนดไว้ได้ เครื่องมื่อดังกล่าวผ่านการตรวจสอบความตรง (Validity) ประกอบด้วยความครอบคลุมของข้อคำถามที่ใช้ในการสำรวจสภาพและความต้องการของเด็กนอกระบบการศึกษา รวมถึงความเหมาะสมของระดับภาษาที่ใช้ในการสำรวจครั้งนี้โดยมีค่าความตรงตั้งแต่ 0.67 - 1.00 โดยผู้วิจัยปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปใช้สำรวจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของเด็กนอกระบบการศึกษา ประกอบด้วย ภูมิหลัง สาเหตุการออกนอกระบบ และเป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ วิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบอัตราส่วนเฉลี่ยเด็กต่อครูนอกระบบการศึกษาในแต่ละภูมิภาค ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) นอกจากนี้ การวิเคราะห์แบ่งกลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษาตามเป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพของเด็กใช้การวิเคราะห์การสมนัย (Correspondence Analysis) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบคำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์กลุ่มประเด็น และนำเสนอในรูปแบบการจับกลุ่มคำ โดยเรียงจากคำที่มีมากที่สุดไปยังน้อยที่สุด ที่เรียกว่ากลุ่มคำ (Word Cloud)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของเด็กนอกระบบการศึกษา

1.1 คุณลักษณะของเด็กนอกระบบการศึกษา เมื่อพิจารณาจำนวนเด็กนอกระบบการศึกษา จำแนกตามลักษณะการจ้างงานของผู้ปกครอง พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ปกครองไม่มีงานประจำ/รับจ้างรายวัน (ร้อยละ 47.11) รองลงมา คือ มีงานประจำ (ร้อยละ 27.95) และว่างงาน (ร้อยละ 12.10) ทั้งนี้ มีผู้ไม่ระบุลักษณะการจ้างงาน (ร้อยละ 12.84) ดังตารางที่ 2

เมื่อพิจารณาจำนวนเด็กนอกระบบการศึกษา จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรมากที่สุด (ร้อยละ 42.67) รองลงมา คือ ค้าขาย (ร้อยละ 12.75) ก่อสร้าง (ร้อยละ 8.27) พนักงานในโรงงาน (ร้อยละ 4.48) งานบริการ (ร้อยละ 1.80) และอาชีพช่างไม้/ช่างฝีมือ (ร้อยละ 1.79) ดังตารางที่ 3 ซึ่งสะท้อนถึงความไม่มั่นคงด้านรายได้ของครอบครัว อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่นำไปสู่การทำให้เด็กออกนอกระบบการศึกษา

ตารางที่ 2 จำนวนเด็กนอกระบบการศึกษา จำแนกตามลักษณะการจ้างงานของผู้ปกครอง

ลักษณะการจ้างงาน	ความถี่	ร้อยละ
ไม่มีงานประจำ/รับจ้างรายวัน	16,491	47.11
มีงานประจำ	9,783	27.95
ว่างงาน	4,237	12.10
ไม่ระบุ	4,492	12.84
รวม	35,003	100.00

ตารางที่ 3 จำนวนเด็กนอกระบบการศึกษา จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง

อาชีพ	ความถี่	ร้อยละ*
เกษตรกรกรรม	14,935	42.67
ค้าขาย	4,464	12.75
ก่อสร้าง	2,894	8.27
พนักงานในโรงงาน	1,569	4.48
งานบริการ	629	1.80
ช่างไม้/ช่างฝีมือ	627	1.79

*ผู้ตอบสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 อาชีพ จึงคำนวณร้อยละของแต่ละอาชีพจากจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (n = 35,003)

1.2 สาเหตุของการออกนอกระบบการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและเป้าหมายด้านการศึกษานี้ของเด็กนอกระบบการศึกษา เมื่อพิจารณาจำนวนเด็กนอกระบบการศึกษา จำแนกตามสาเหตุการออกนอกระบบการศึกษา พบว่ามีสาเหตุมาจากความยากจนมากที่สุด (ร้อยละ 46.70) รองลงมา คือ ปัญหาครอบครัว (ร้อยละ 16.14) ออกกลางคัน/ถูกผลักออก (ร้อยละ 12.03) ไม่ได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา (ร้อยละ 8.88) ปัญหาสุขภาพ (ร้อยละ 5.91) อยู่ในกระบวนการยุติธรรม (ร้อยละ 4.93) และได้รับความรุนแรง (ร้อยละ 3.63) ดังตารางที่ 4

นอกจากนี้จากการตอบคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับสาเหตุอื่น ๆ ของการออกกลางคัน พบว่ามีจำนวนคำตอบทั้งสิ้น 5,270 คำตอบ โดยระบุเหตุผลอื่น ๆ ที่ออกนอกระบบการศึกษา ได้แก่ ต้องการศึกษาศาสนา (อิสลาม) ไม่ต้องการเรียน อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ ต้องการทำงาน ตั้งครรภ์ในวัยเรียน มีครอบครัว ไม่มีสัญชาติไทย ไม่มีบัตรประชาชน พิกุล และยาเสพติด เป็นต้น

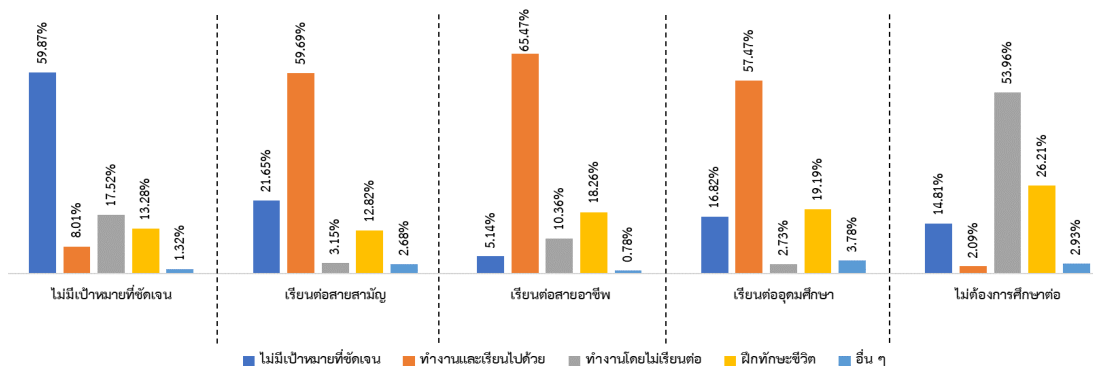
ตารางที่ 4 จำนวนเด็กนอกระบบการศึกษาจำแนกตามสาเหตุของการออกนอกระบบการศึกษา

สาเหตุของการออกนอกระบบการศึกษา	ความถี่	ร้อยละ*
ยากจน	16,347	46.70
มีปัญหาครอบครัว	5,650	16.14
ออกกลางคัน/ถูกผลักออก	4,211	12.03
ไม่ได้รับสวัสดิการ	3,109	8.88
สุขภาพ	2,068	5.91
กระบวนการยุติธรรม	1,725	4.93
ความรุนแรง	1,271	3.63

* ผู้ตอบสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ประเด็น จึงคำนวณร้อยละของแต่ละประเด็นจากจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (n = 35,003)

1.3 เป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพของเด็กนอกระบบการศึกษา

เด็กนอกระบบการศึกษาที่ระบุข้อมูลเป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ มีจำนวนทั้งสิ้น 29,452 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 84.14 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด ผลการวิเคราะห์ จำนวนเด็กนอกระบบการศึกษาจำแนกตามเป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ พบว่า กลุ่มเด็กที่ไม่มีเป้าหมายด้านการศึกษาชัดเจนส่วนใหญ่จะไม่มีเป้าหมายด้านการประกอบอาชีพที่ชัดเจน ด้วย (ร้อยละ 59.87) ในขณะที่กลุ่มที่มีเป้าหมายศึกษาต่อในสายสามัญ สายอาชีพ และระดับอุดมศึกษา ส่วนใหญ่มีเป้าหมายด้านการประกอบอาชีพและศึกษาต่อไปพร้อมกัน (ร้อยละ 59.69, 65.47 และ 57.47 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มที่ไม่มีเป้าหมายด้านการศึกษาต่อส่วนใหญ่จะมีเป้าหมายชัดเจนที่จะทำงาน (ร้อยละ 53.96) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแสดงถึงเป้าหมายทั้งด้านการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ของเด็กนอกระบบการศึกษาที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน ดังภาพที่ 1

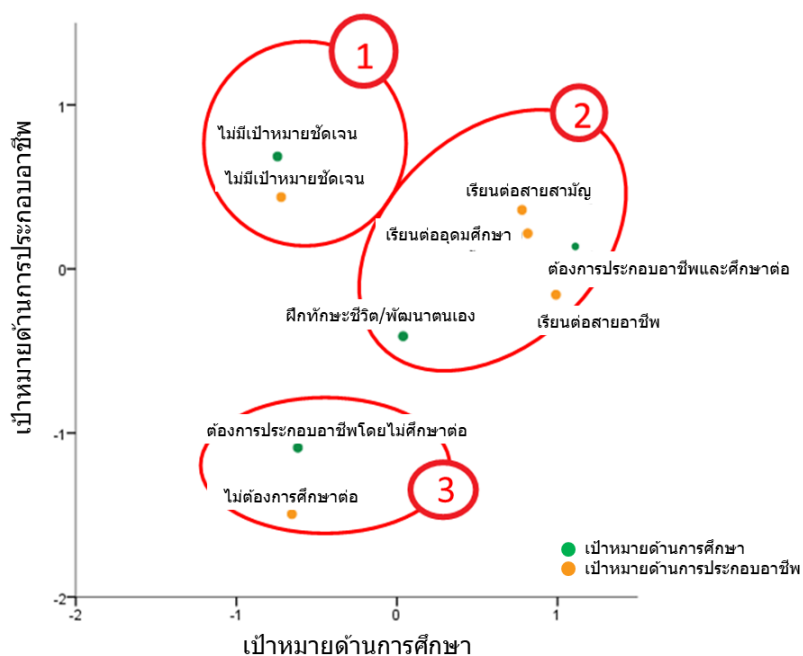

ภาพที่ 1 จำนวนเด็กนอกระบบการศึกษา จำแนกตามเป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ

1.4 การแบ่งกลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษา จำแนกตามเป้าหมายด้านการศึกษา และการประกอบอาชีพ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า เด็กนอกระบบการศึกษามีเป้าหมายที่หลากหลายแตกต่างกันออกไปตามสภาพบริบทของตนเอง ทำให้การออกแบบแนวทางหรือนโยบายสนับสนุนการศึกษาของเด็กกลุ่มนี้ต้องมีความหลากหลายสอดคล้องกับเป้าหมายหรือความต้องการของเด็กแต่ละกลุ่มด้วย งานวิจัยนี้จึงใช้ข้อมูลเด็กทั้งหมดที่ตอบคำถามทั้งเป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ (29,452 คน) และไม่รวมกลุ่มที่ตอบเป้าหมายอื่น ๆ จะมีจำนวนคำตอบที่ใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นนี้ทั้งสิ้น 28,941 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 82.68 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด นำมาวิเคราะห์กลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษาด้วยการวิเคราะห์การสมนัย (Correspondence Analysis) ตามคำตอบเกี่ยวกับเป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพของเด็ก ผลการวิเคราะห์พบว่าสามารถแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1) กลุ่มที่ไม่มีเป้าหมายชัดเจน 2) กลุ่มที่ต้องการศึกษาต่อ และ 3) กลุ่มที่ไม่ต้องการศึกษาต่อ ($\text{inertia} = 0.584$, $\chi^2 = 16,889.23$, $\text{df} = 12$, $p = 0.000$) ดังภาพที่ 2

กลุ่มที่ไม่มีเป้าหมายชัดเจน ประกอบด้วย กลุ่มเด็กที่ให้คำตอบว่าไม่มีเป้าหมายชัดเจนทางด้านการศึกษาและ/หรือด้านการประกอบอาชีพ ส่วนกลุ่มที่ต้องการศึกษาต่อ ประกอบด้วยกลุ่มเด็กที่ตอบเกี่ยวกับการเรียนต่อสายสามัญ เรียนต่ออุดมศึกษา เรียนต่อสายอาชีพ และกลุ่มที่ต้องการประกอบอาชีพและเรียนต่อ ในขณะที่กลุ่มที่ไม่ต้องการศึกษาต่อ ประกอบด้วย กลุ่มเด็กที่คำตอบว่าต้องการประกอบอาชีพโดยไม่ศึกษาต่อ และไม่ต้องการศึกษาต่อ

ภาพที่ 2 การแบ่งกลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษา จำแนกตามเป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ

2. ผลการวิเคราะห์ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ของเด็กนอกระบบการศึกษา

2.1 ความต้องการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากทุนการศึกษา

เมื่อพิจารณาความต้องการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากทุนการศึกษา พบว่า เด็กนอกระบบการศึกษามีความต้องการสนับสนุนอุปกรณ์การเรียน คิดเป็นร้อยละ 33.96 ในขณะที่ความต้องการสนับสนุนด้านการฝึกอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 49.42 และเมื่อวิเคราะห์ความต้องการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม พบว่า จากข้อมูลการตอบในประเด็นนี้จำนวนทั้งสิ้น 22,896 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 65.41 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด ประเด็นที่เกิดขึ้นบ่อย ประกอบด้วย ทุนการศึกษา การส่งเสริมพัฒนาการตามช่วงวัย การให้การศึกษา การพัฒนาทักษะอาชีพ อาหารกลางวันและนม ทุนดำรงชีพ อุปกรณ์การเรียน หน้ากากอนามัย สบู่และเจลล้างมือ ฯลฯ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ความต้องการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม (n = 22,896)

2.2 การเรียงลำดับความต้องการการได้รับความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ของเด็กนอกระบบการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ลำดับความต้องการการได้รับความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ของเด็กนอกระบบการศึกษา (คะแนนเต็ม 6 คะแนน) พบว่า เด็กนอกระบบการศึกษามีความต้องการด้านการศึกษามากที่สุด (M = 5.08, S.D. = 1.36) รองลงมา คือ ด้านการฟื้นฟูสุขภาพกาย (M = 3.68, S.D. = 1.37) ด้านที่พักอาศัย (M = 3.36, S.D. = 1.67) ด้านการฟื้นฟูทางด้านจิตใจ (M = 3.31, S.D. = 1.41) ด้านสิทธิสถานะ (M = 3.26, S.D. = 2.00) และด้านครอบครัวอุปถัมภ์ (M = 2.87, S.D. = 1.55) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 คะแนนเฉลี่ยระดับความต้องการการได้รับความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ของเด็กนอกระบบการศึกษา

ความต้องการ	n	M	S.D.
1. การศึกษา	22,756	5.08	1.36
2. พื้นฟูสุขภาพกาย	19,849	3.68	1.37
3. ที่พักอาศัย	19,984	3.36	1.67
4. พื้นฟูทางด้านจิตใจ	19,425	3.31	1.41
5. สิทธิสถานะ	19,988	3.26	2.00
6. ครอบครัวอุปถัมภ์	19,144	2.87	1.55

2.3 การวิเคราะห์ความต้องการการได้รับความช่วยเหลือของเด็กนอกระบบการศึกษาจำแนกตามเป้าหมายด้านการศึกษาและด้านการประกอบอาชีพ

เมื่อวิเคราะห์ความต้องการการได้รับความช่วยเหลือของเด็กนอกระบบการศึกษาจำแนกตามเป้าหมายด้านการศึกษา พบว่า เด็กที่มีเป้าหมายการศึกษาต่างกันจะมีความต้องการได้รับความช่วยเหลือแตกต่างกันด้วย โดยทุกกลุ่มต้องการการฟื้นฟูทางกายเป็นอันดับแรก กลุ่มที่มีเป้าหมายศึกษาต่อจะให้ความสำคัญกับการมีสิทธิสถานะมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีเป้าหมายชัดเจนหรือไม่ศึกษาต่อ เมื่อวิเคราะห์ความต้องการการได้รับความช่วยเหลือของเด็กนอกระบบการศึกษาจำแนกตามเป้าหมายด้านการประกอบอาชีพ พบว่า เด็กที่มีเป้าหมายด้านการประกอบอาชีพแตกต่างกันจะมีความต้องการได้รับความช่วยเหลือแตกต่างกัน โดยทุกกลุ่มต้องการการฟื้นฟูทางกายเป็นอันดับแรก ทั้งนี้ กลุ่มที่ไม่มีเป้าหมายชัดเจน และกลุ่มที่ต้องการประกอบอาชีพและศึกษาต่อจะให้ความสำคัญกับการมีที่อยู่อาศัยมากกว่ากลุ่มที่ไม่ต้องการศึกษาต่อ ดังภาพที่ 4 ในหน้าถัดไป

2.4 การเปรียบเทียบอัตราส่วนเด็กต่อครูนอกระบบการศึกษาในแต่ละภูมิภาค

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลครูนอกระบบการศึกษา พบว่า มีจำนวนหน่วยงานที่แสดงจำนวนครูนอกระบบการศึกษาทั้งสิ้น 63 โครงการ เมื่อวิเคราะห์อัตราส่วนเด็กต่อครูนอกระบบการศึกษาในแต่ละภูมิภาค พบว่า อัตราส่วนเฉลี่ยของเด็กต่อครูนอกระบบการศึกษาในภาพรวมทั้ง 63 โครงการเท่ากับ 14.83 : 1 คน เมื่อวิเคราะห์จำแนกรายภูมิภาค พบว่า หน่วยงานในกรุงเทพมหานครมีอัตราส่วนเฉลี่ยเด็กต่อครูนอกระบบการศึกษาสูงกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ($M = 18.21$, $S.D. = 14.40$) ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราส่วนเฉลี่ยเด็กต่อครูนอกระบบการศึกษาน้อยที่สุด ($M = 9.45$, $S.D. = 5.09$) เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราส่วนเฉลี่ยเด็กต่อครูนอกระบบการศึกษาในแต่ละภูมิภาค พบว่า แต่ละภูมิภาคมีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 1.171$, $p = 0.333$) ดังตารางที่ 6 ในหน้าถัดไป

ภาพที่ 4 ลำดับความต้องการรับความช่วยเหลือของเด็กนอกระบบการศึกษา

ตารางที่ 6 ความแตกต่างอัตราส่วนเฉลี่ยเด็กต่อครูนอกระบบการศึกษา จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	n	M	S.D.	F (p)
กรุงเทพมหานคร	6	18.21	14.40	1.171 (0.333)
ภาคกลาง/ตะวันออก/ตะวันตก	14	16.37	11.96	
ภาคเหนือ	21	15.23	9.53	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	13	9.45	5.09	
ภาคใต้	9	17.02	13.54	
รวม	63	14.83	10.64	

หมายเหตุ Levene's $F = 1.516$ $p = 0.209$

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สาเหตุของการออกนอกระบบการศึกษา พบว่า จำนวนของเด็กที่ออกนอกระบบการศึกษาเนื่องจากครอบครัวประสบภาวะยากจนมีจำนวนมากที่สุด อีกทั้งยังพบว่าอาชีพของผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาภาวะยากจนของครอบครัวในประเทศไทย ด้วยปัญหาภาวะยากจนของครอบครัวนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กออกนอกระบบการศึกษา เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียม ในขณะที่เด็กนอกระบบการศึกษาบางกลุ่มถูกผลักออกจากระบบการศึกษาอันเป็นผลมาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งมีเหตุปัจจัยมาจากความยากจนเช่นเดียวกัน (Jones, Wilson, Clark, & Dunham, 2018) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การออกนอกระบบการศึกษาของเด็กในประเทศไทยได้รับผลกระทบจากปัจจัยความยากจนของครอบครัวและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Srisuttiyakorn, 2019)

นอกจากนี้ มีเด็กที่ออกนอกระบบการศึกษาด้วยสาเหตุอื่น ๆ เช่นเดียวกัน ได้แก่ ปัญหาครอบครัว ถูกผลักออกจากระบบ ไม่ได้รับสวัสดิการ ปัญหาสุขภาพ การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และการเป็นเหยื่อของความรุนแรง แสดงให้เห็นถึงปัจจัยเสี่ยงต่อการออกนอกระบบการศึกษาที่อยู่รอบตัวเด็ก ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยจากครอบครัว โรงเรียน และสังคม (Pitukthanin et al., 2020) โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยจากครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาของเด็ก ซึ่งเป็นได้ทั้งปัจจัยส่งเสริมให้เด็กคงอยู่ในระบบการศึกษาและยังเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการออกนอกระบบการศึกษาของเด็กได้อีกด้วย ตัวอย่างเช่น การสร้างแรงกดดันทางการศึกษาโดยครอบครัว และการคาดหวังให้เด็กมุ่งการศึกษามากจนเกินไปจะเป็นการกระตุ้นให้เด็กมีทัศนคติเชิงลบต่อการศึกษาจนนำไปสู่การออกนอกระบบการศึกษา (Boontavee, 2005; Woraurai, 2009)

ภายใต้ปัจจัยเสี่ยงต่อการออกนอกระบบการศึกษาที่เด็กต้องเผชิญในแต่ละบริบท ส่งผลให้ความต้องการในการได้รับความช่วยเหลือของเด็กแต่ละกลุ่มแตกต่างกันไป จากผลการวิเคราะห์ความต้องการการได้รับความช่วยเหลือของเด็กนอกระบบการศึกษา จำแนกตามเป้าหมายการศึกษาที่แตกต่างกัน พบว่า ความต้องการได้รับความช่วยเหลืออันดับแรกของเด็กแต่ละกลุ่ม คือ การฟื้นฟูสุขภาพกายไม่แตกต่างกัน แสดงถึงความต้องการที่จะเติมเต็มความพร้อมทางกายก่อนที่จะตั้งเป้าหมายในเรื่องอื่น ๆ ประเด็นนี้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้ตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ที่อธิบายว่ามนุษย์ต้องการเติมเต็มความต้องการทางกายภาพให้สมบูรณ์พร้อมก่อนที่จะกำหนดเป้าหมายด้านอื่น ๆ ที่สูงขึ้น (Maslow, 1970) ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์ร่วมกับข้อค้นพบที่ว่า เด็กนอกระบบการศึกษาส่วนใหญ่หลุดออกจากระบบการศึกษาอันเนื่องมาจากภาวะยากจนมากที่สุด จึงอธิบายได้ว่าเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาซึ่งส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน ซึ่งต้องคำนึงถึงเรื่องปากท้องของตนเองและครอบครัวเป็นอันดับแรก ในขณะที่การศึกษาในระบบไม่สามารถตอบโจทย์ชีวิตของเด็กกลุ่มนี้ได้ จึงส่งผลให้ความต้องการที่จะศึกษาในระบบการศึกษาลดลงเพื่อต้องการเวลาในการประกอบอาชีพหารายได้เพื่อเติมเต็มความต้องการทางกายภาพให้สมบูรณ์ (Letseka & Breier, 2008; Pitukthanin et al., 2020)

เมื่อพิจารณาความต้องการอันดับอื่น ๆ พบว่า ความต้องการของเด็กแต่ละกลุ่มมีความต้องการแตกต่างกัน โดยเด็กในกลุ่มที่ต้องการศึกษาต่อมีความต้องการด้านสิทธิสถานะมากกว่าด้านอื่น ๆ สามารถอธิบายได้ด้วยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กโดยเฉพาะสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง กล่าวคือ เด็กจะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการล่วงละเมิดและการทารุณกรรมทุกรูปแบบ ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ และสิทธิที่จะได้รับการพัฒนาการได้รับสนับสนุนด้านการศึกษาตามมาตรฐาน ความเป็นอยู่ และโภชนาการที่เหมาะสมตามวัย รวมถึงการส่งเสริมเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ (The Secretariat of The House of Representatives, 2012) ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและความเท่าเทียมในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของประเทศไทย

นอกจากนี้จากผลการสำรวจยังพบว่า มีเด็กประมาณร้อยละ 50 ที่มีความต้องการสนับสนุนด้านฝึกอาชีพ และจากการวิเคราะห์ความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ พบว่า มีความต้องการได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพและการสนับสนุนในการประกอบอาชีพโดดเด่นขึ้นมาเช่นกัน แสดงถึงแรงจูงใจภายในของเด็กที่เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพมากกว่าการมุ่งเป้าหมายไปที่การได้รับการศึกษา อีกทั้งจากผลการวิเคราะห์การสมนัยสามารถจำแนกคำตอบเป้าหมายด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีเป้าหมายไม่ชัดเจน กลุ่มที่มีเป้าหมายที่จะศึกษาต่อ และกลุ่มที่ไม่มีเป้าหมายศึกษาต่อ ประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสนับสนุนการศึกษาของเด็กนอกระบบการศึกษาอาจต้องออกแบบให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของเด็กซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มเด็กที่ต้องการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา และกลุ่มเด็กที่ไม่มีวามประสงค์จะเข้าสู่ระบบการศึกษา แต่มีความต้องการประกอบอาชีพ การส่งเสริมการศึกษาของเด็กกลุ่มแรกให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาสามารถดำเนินการได้ทันที เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้มีแรงจูงใจและพร้อมกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอยู่แล้ว แต่เด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องการประกอบอาชีพโดยไม่ต้องการศึกษาต่อจะยังขาดแรงจูงใจและความพร้อมในการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา จึงควรได้รับการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ ซึ่งจะ使得เด็กกลุ่มนี้ได้รับการศึกษาไปพร้อมกับรายได้จากการประกอบอาชีพตามเป้าหมายของตนเอง (Pathumcharoenwattana et al., 2021)

การสนับสนุนการศึกษากายใต้แนวทางที่ต้องคำนึงถึงความหลากหลายของเป้าหมาย เด็กนอกระบบการศึกษาทำให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องต้องออกแบบกระบวนการและบริการเข้ามารองรับความท้าทายนี้ ดังที่แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ด้านการศึกษา ซึ่งได้ให้ความสำคัญและกำหนดเป้าหมายให้เด็กนอกระบบการศึกษากลับเข้าศึกษาต่ออย่างน้อยจนจบการศึกษาภาคบังคับและได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2021) อย่างไรก็ตาม จากการผลการวิเคราะห์อัตราส่วนเฉลี่ยเด็กต่อครูนอกระบบการศึกษาพบว่า ครูหนึ่งคนจะต้องดูแลเด็กนอกระบบการศึกษาประมาณ 15 คน ถึงแม้ว่ายังไม่มีงานวิจัยที่แสดงอัตราส่วนเด็กต่อครูนอกระบบการศึกษาที่เหมาะสมอย่างชัดเจน แต่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดอัตราส่วนเด็กที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นต่อครูที่เหมาะสมไว้ที่ 30 : 1 คน และ

อัตราส่วนเด็กที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไปต่อครูที่เหมาะสมไว้ที่ 35 : 1 คน (Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission, 2020) แต่ในกรณีของเด็กนอกระบบการศึกษาซึ่งแต่ละคนจะมีความซับซ้อนในการดูแลและให้การสนับสนุนมากกว่าเด็กในระบบการศึกษา ดังนั้นจึงกำหนดเป็นข้อสังเกตว่าอัตราส่วนเด็กต่อครูนอกระบบการศึกษาที่เหมาะสมน่าจะแตกต่างจากอัตราส่วนของการศึกษาในระบบโรงเรียน อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนเด็กต่อครูสามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้หนึ่งของความพร้อมในการให้ความดูแลและสนับสนุนเด็กนอกระบบการศึกษาได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า เด็กนอกระบบการศึกษาแต่ละกลุ่มมีความหลากหลายทั้งทางด้านบริบทความเป็นอยู่และความต้องการได้รับการสนับสนุน ซึ่งรัฐควรมีรูปแบบการสนับสนุนที่หลากหลายให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กนอกระบบการศึกษาแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มเด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนและต้องการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาควรมีรูปแบบการสนับสนุนในลักษณะของทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสม รวมถึงการยกเว้นค่าใช้จ่ายพิเศษต่าง ๆ ในขณะที่กลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษาที่ต้องการประกอบอาชีพโดยไม่ต้องการศึกษาต่อก็ควรได้รับการสนับสนุนการฝึกทักษะอาชีพและทุนประกอบอาชีพ เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการเริ่มต้นในชุมชนของตนเองได้

2. รูปแบบการสนับสนุนเด็กนอกระบบการศึกษาควรเกิดจากการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการออกแบบระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนอกระบบการศึกษาแบบครบวงจร ตั้งแต่การประเมินความเสี่ยงของการออกนอกระบบการศึกษา การรองรับและการส่งต่อเด็กนอกระบบการศึกษาแต่ละกลุ่มจนถึงการสนับสนุนด้านการศึกษาและอาชีพ เพื่อให้เด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือการศึกษาอาชีพได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การเก็บข้อมูลครั้งนี้ยังขาดสารสนเทศที่สำคัญในการวิเคราะห์ความต้องการและรูปแบบการสนับสนุนเด็กนอกระบบการศึกษาที่แบ่งกลุ่มตามนิยามหลักสากลหรือกรมกิจการเด็กและเยาวชนเป็นผู้กำหนด ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวเพิ่มเติม โดยออกแบบเป็นฐานข้อมูลออนไลน์และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูลดำเนินการสำรวจเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกได้

2. การศึกษาครั้งต่อไปสามารถใช้ข้อมูลและข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้เพื่อต่อยอดการศึกษารูปแบบหรือแนวทางการบูรณาการระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสำหรับตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของเด็กนอกระบบการศึกษาแต่ละกลุ่ม รวมถึงการศึกษากลไกสนับสนุนเชิงนโยบายที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อการสนับสนุนเด็กนอกระบบการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมได้

เอกสารอ้างอิง

- Boontavee, P. (2005). *Family factors and social behaviors affecting drop-out of private vocational school students in Chiang Mai Province* (Master's thesis). Chiang Mai University, Chiang Mai. [in Thai]
- Chitradub, S. (2019). *Education for underprivileged children with the concept of "No one left behind"*. Bangkok: Equitable Education Fund. [in Thai]
- Jones, K., Wilson, R., Clark, L., & Dunham, M. (2018). Poverty and parent marital status influences on student achievement. *Educational Research Quarterly*, 42(1), 62-80.
- Kowtrakul, S. (2013). *Educational psychology*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. [in Thai]
- Letseka, M., & Breier, M. (2008). Student poverty in higher education: The impact of higher education dropout on poverty. In S. Maile (Ed.), *Education and poverty reduction strategies: Issues of policy coherence* (pp. 83-101). Cape Town, South Africa: HSRC.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality* (2nd ed.). New York: Harper & Row.
- Ministry of Education. (2010). *National Education Act B.E.2542 (1999) and Amendments (Second National Education Act. B.E. 2545 (2002) and B.E. 2553 (2010)*. Bangkok: Kurusapa Printing. [in Thai]
- Nakornthap, A. (2014). *Unprivileged children: Critical point for future of the nation*. Bangkok: Sahamitr. [in Thai]
- Office of the Education Council. (2017). *Report on the synthesis of educational indicators in Thailand according to the target of sustainable development*. Bangkok: Phrikhwangraphic. [in Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2021). *National strategy and country reform (revised)*. Retrieved from http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2564/E/044/T_0001.PDF [in Thai]
- Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission. (2020). *Workforce ratio criterion for government teachers and educational personnel in schools under OBEC*. Retrieved from https://otepc.go.th/th/content_page/item/3238-23-3563.html [in Thai]
- Pathumcharoenwattana, W., Pathumcharoenwattana, W., Charungkaittikul, S., Chuymanee, K., Chudasring, R., Chumpong, C., ... , Mohamadrugsapol, M. (2021). *Advancing of driving mechanisms of out-of-school teacher, children and youth*. Bangkok: Equitable Education Fund. [in Thai]

- Pitukthanin, A., Kao-ian, S., Sumano, B., Boonmee, T., Pulsukserm, C., Hayook, C., ... , Tanrattana, A. (2020). *Development of knowledge and a model education for children in street in Bangkok*. Bangkok: Equitable Education Fund. [in Thai]
- Sariwat, L. (2014). *Psychology for teachers*. Bangkok: Odeon Store. [in Thai]
- Shahrawat, A., & Shahrawat, R. (2017). Application of Maslow's hierarchy of needs in a historical context: Case studies of four prominent figures. *Psychology*, 8(7), 939-954.
- Srisuttiyakorn, S. (2019). Educational inequality and its factors: Multilevel analysis integrated with median-based class of generalized entropy inequality index. *Journal of Research Methodology*, 32(3), 341-379. [in Thai]
- Tantichuwet, P. (2016). *Appropriate educational provision guidelines for out-of-school children: Case study at Tak Province* (Research report). Bangkok: Dhurakij Pundit University. [in Thai]
- The Secretariat of The House of Representatives. (2012). *Child rights in Thai Constitution*. Retrieved from https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20120821094823.pdf [in Thai]
- Thongdeelert, C., Pathumcharoenwattana, W., Akkharasilachai, T., Sabaychai, T. K., Sabaychai, W., Toniti, N., & Vittayasomboon, T. (2020). *A study of BOK of alternative education in Thai social with guidelines to action toward sustainable development*. Bangkok: Thailand Science Research and Innovation (TSRI). [in Thai]
- United Nations Development Programme. (2016). *Human development report 2016*. Retrieved from http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf [in Thai]
- Woraurai, M. (2009). *Lifestyles of steet children in Bangkok* (Master's individual study report). Retrieved from https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/TU.the.2009.323 [in Thai]

อนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร

The Scenario of Local Educational Administration in Form of City Municipality

สุนิตา ยิ่งเจริญสมสุข^{1*} และ ศิลป์ชัย สุวรรณมณี¹

Sunita Yingcharoensomsuk^{1*} and Sinchai Suwanmanee¹

Abstract

This study aimed to developing and evaluating of the scenario of local educational administration in form of city municipality with mixed methods research, a hierarchical model with 3 phases: Phase 1, qualitative research methods, the determination of future issues and trend events from in-depth interviews with 21 experts by specific selection methods were used and the instrument used was a semi-structured interview form. Phase 2, using the Delphi technique to confirm future issues and trend events from 21 experts, used a selective method and the instrument used was the content analysis criterion questionnaire for mean, median of 3.50 or more, and the interquartile range from 1.50 down. Phase 3, quantitative research methods to evaluate the scenario of local educational administration in form of city municipality, the samples were 685 from director of the bureau of education, school administrators, teacher as a section chief and

¹สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา 90000

¹Educational Administration, Faculty of Education, Thaksin University, Khoa-Roob-Chang Sub-district, Muang District, Songkhla Province 90000

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: sunitye@gmail.com)

รับบทความวันที่ 15 พฤศจิกายน 2564 แก้ไขวันที่ 18 มกราคม 2565 รับลงตีพิมพ์วันที่ 24 มกราคม 2565

teacher by purposive sampling. The research findings revealed that: 1) According to the opinions of experts, synthesis of data from interviews with qualified persons. Scenario and trend events to be defined as a scenario of the education administration of local governments in from of the city municipality, which groups according to the consensus of the experts. As follows: scenario 1: The system and education administration consisted of 5 trend events, scenario 2: Administrator Quality (National/Province/Municipality) consisted of 4 main trend events and 32 sub-trend events, scenario 3: Quality of teacher and educational personnel consisted of 4 main trend events and 21 sub-trend events, scenario 4: Student quality consisted of 11 trend events, scenario 5: Courses consisted of 2 main trend events and 33 sub-trend events, scenario 6: Media, equipment, innovation and educational technology consisted of 2 main trend events and 8 sub-trend events, scenario 7: Creating the learning society consisted of 3 main trend events and 9 sub-trend events, and scenario 8: Educational, network consisted of 8 main trend events. Draft of the scenario includes 8 scenarios 127 trend events, and 123 trend events pass expert consensus judging criteria. 2) The scenario of local educational administration in form of city municipality, the model's indicators and components are consistent with empirical data by analyzing second-order confirmatory factors. It found that there were the values of Chi-square at 63.68 df that was equal to 60 GFI and AFGI were 0.99 and 0.97 respectively. The square root of SRMR was 0.009, and the square root of RMSEA was 0.009

Keywords: *Educational Administration, Local Education, Local Government*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร ด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม เป็นแบบแผนลำดับขั้น มี 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการกำหนดประเด็นอนาคตภาพและเหตุการณ์แนวโน้มจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 21 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ระยะที่ 2 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เทคนิคเดลฟาย เพื่อยืนยันประเด็นอนาคตภาพและเหตุการณ์แนวโน้มจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน ระยะนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามที่ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ตั้งแต่ 1.50 ลงมา ระยะที่ 3 วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ นำมาใช้เพื่อตรวจสอบอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 685 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา จากกลุ่ม

ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างาน (ครู) และพนักงานครูเทศบาล เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ร่างอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร ประกอบด้วย อนาคตภาพ 8 ด้าน ซึ่งจัดกลุ่มตามความเห็นส่วนใหญ่ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ด้านที่ 1 เกี่ยวกับระบบและหน่วยงานการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย 5 เหตุการณ์แนวโน้ม ด้านที่ 2 เกี่ยวกับคุณภาพฝ่ายบริหาร (ระดับชาติ/จังหวัด/เทศบาล) ประกอบด้วย 4 เหตุการณ์แนวโน้มหลัก และ 32 เหตุการณ์แนวโน้มย่อย ด้านที่ 3 เกี่ยวกับด้านคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย 4 เหตุการณ์แนวโน้มหลัก และ 21 เหตุการณ์แนวโน้มย่อย ด้านที่ 4 เกี่ยวกับด้านคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 11 เหตุการณ์แนวโน้ม ด้านที่ 5 เกี่ยวกับหลักสูตร/รายวิชา ประกอบด้วย 2 เหตุการณ์แนวโน้มหลัก และ 33 เหตุการณ์แนวโน้มย่อย ด้านที่ 6 เกี่ยวกับสื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ประกอบด้วย 2 เหตุการณ์แนวโน้มหลัก และ 8 เหตุการณ์แนวโน้มย่อย ด้านที่ 7 เกี่ยวกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 เหตุการณ์แนวโน้มหลัก และ 9 เหตุการณ์แนวโน้มย่อย และด้านที่ 8 เกี่ยวกับเครือข่ายทางการศึกษา ประกอบด้วย 8 เหตุการณ์แนวโน้มหลัก ร่างอนาคตภาพมีเหตุการณ์แนวโน้มทั้งหมด 127 เหตุการณ์ มี 123 เหตุการณ์ ที่ผ่านเกณฑ์การตัดสินระดับฉันทามติจากผู้เชี่ยวชาญ 2) จากอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร อนาคตภาพและเหตุการณ์แนวโน้มมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง การวิจัยนี้พบว่า ค่าไคสแควร์ เท่ากับ 63.68 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 60 มีค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ เท่ากับ 1.06 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) และดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.99 และ 0.97 ตามลำดับ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.009 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน โดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.009

คำสำคัญ: การบริหารการศึกษา การศึกษาท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีจำนวน 7,852 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 76 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5,300 แห่ง เทศบาล จำนวน 2,472 แห่ง จำแนกเป็น เทศบาลนคร จำนวน 30 แห่ง เทศบาลเมือง จำนวน 195 แห่ง และเทศบาลตำบล จำนวน 2,247 แห่ง รูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 แห่ง และเมืองพัทยา จำนวน 1 แห่ง (Department of Local Administration, 2020) ในจำนวนนี้มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาในระบบ จำนวน 549 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 14.25 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จัดการศึกษาในระดับชั้นพื้นฐาน มีผู้เรียนคิดเป็นร้อยละ 8.5 ของผู้เรียนทั้งประเทศ และจากประวัติศาสตร์การจัดการศึกษาที่ยาวนาน การศึกษาท้องถิ่นเป็นเพียง

โรงเรียนประชาบาลที่มุ่งหวังพัฒนาให้คนอ่านออกเขียนได้ จนถึงยุคสมัยการถ่ายโอนโรงเรียนประชาบาลสู่การเป็นโรงเรียนในสังกัดเทศบาล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงสามารถจัด การศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามแนวทางปฏิรูป แม้จะมีข้อจำกัดอยู่บ้างในเรื่องความคล่องตัวในการบริหารจัดการ โครงสร้าง การบริหาร มาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ของประชาชนโดยการนำระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างโอกาสความเท่าเทียมในสังคมก็ตาม (Department of Local Administration, 2001)

ข้อมูลจากสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา ในปี 2559 พบว่า มีสถานศึกษาที่โอนย้ายมาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากเดิมในปี พ.ศ. 2551 มีจำนวนสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด 187 แห่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2559 มีจำนวนสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากถึง 30,512 แห่ง และแบ่งเป็นจำนวนสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนคร จำนวน 376 แห่ง โดยสถานศึกษาส่วนใหญ่เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษามากที่สุด (Office of the Education Council, 2016) เห็นได้ว่า แนวโน้มของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นเอง และกรณีถ่ายโอนสถานศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่ โดยสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก มีจำนวน 400 กว่าแห่ง คิดเป็นร้อยละ 30 ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด ซึ่งในสภาพปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของการศึกษา เนื่องจากนโยบายระดับสูงที่มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคม สภาวะทางเศรษฐกิจ การเมือง และกระแสโลกยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21

รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบที่สาม (พ.ศ. 2554 - 2558) พบว่า สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณภาพระดับดี สูงกว่าในภาพรวมทั้งประเทศ สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 96.3 ที่ยังไม่ได้จัดการศึกษาในระบบนั้น ได้มีการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อาทิ 1) การจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) การส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ ศูนย์กีฬาและนันทนาการ เป็นต้น 3) การใช้ความรู้และการฝึกอบรมอาชีพในสาขาต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสังคม 4) การจัดอบรมและกิจกรรมให้ความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันและการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ เช่น สุขอนามัย ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรม และการกีฬา (Chaiwong, 1998)

สิ่งสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ดำเนินการ คือ การให้โอกาสแก่เด็กทุกกลุ่มได้เข้าเรียน และได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากครูที่มีคุณวุฒิตรงตามรายวิชาที่สอน และระดับการศึกษาที่สอน มีการจัดหาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย เพื่อช่วยให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้อย่าง

เท่าเทียมกัน แสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา โดยผู้บริหารมีนโยบายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการให้ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนทุกคน ซึ่งเป็นการให้สิทธิขั้นพื้นฐานตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การดำเนินการดังกล่าวสะท้อนถึงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ตระหนักถึงความสำคัญของครู ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอน โดยให้ความสำคัญทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาเป็นระยะเวลานาน ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมการจัดการศึกษา คือ การที่ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านการศึกษา ฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาเป็นทีมเดียวกัน และมีโอกาสได้บริหารงานอย่างต่อเนื่อง ฝ่ายบริหารมีทีมงานที่เข้มแข็ง บุคลากรทางการศึกษามีความเข้าใจ มีความรู้ความสามารถทางการศึกษา และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปในทางตรงกันข้าม ย่อมกลายเป็นจุดอ่อนของการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น และของภาพรวมทั้งประเทศได้เช่นกัน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร จัดตั้งขึ้นได้ตามความในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขถึงฉบับที่ 13 พ.ศ. 2552 ความว่า เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎร ตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป ซึ่งมีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ จึงถือว่ามีความพร้อมในการบริหารการศึกษา ทั้งในด้านขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร และงบประมาณทั้งที่ได้รับจัดสรร และงบประมาณที่เทศบาลจัดเก็บเอง ซึ่งความพร้อมดังกล่าวสามารถนำมาพัฒนาการศึกษาโดยรวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และยกระดับคุณภาพการศึกษาได้ทั้งระบบ จึงเป็นที่มาของความสนใจศึกษานาตภาพของการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร ตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาที่กำหนดในแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 - 2565) โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารการศึกษาท้องถิ่นมองเห็นภาพเหตุการณ์ในอนาคตตามแนวยุทธศาสตร์ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยดังกล่าวมาสร้างทางเลือกเพื่อการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ในการบริหารการศึกษา นำไปต่อยอดและพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนครให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดการขับเคลื่อนเพื่อสร้างทางเลือกที่สำคัญและขจัดปัญหาอุปสรรค ตลอดจนการสร้างนโยบายของผู้บริหารการศึกษาในการกำหนดทิศทางการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร รวมถึงหน่วยงาน การศึกษาที่มีบริบทการจัดการศึกษาที่คล้ายคลึงกันอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวโน้มเหตุการณ์อนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร

2. เพื่อพัฒนาอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร

3. เพื่อตรวจสอบอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและหลักการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Robson (1953) และ Holloway (1959) กล่าวถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าเป็นหน่วยการปกครองที่รัฐได้จัดตั้งขึ้นและให้อำนาจปกครองตนเอง (Autonomy) มีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) และต้องมีองค์กรที่จำเป็นในการปกครอง (Necessary Organization) ปฏิบัติหน้าที่ให้สมความมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ Northouse (2001) ได้นำเสนอแนวคิดว่าการบริหารที่ดีนั้น ผู้บริหารต้องทำงานอยู่บนหลักจริยธรรมของผู้นำ (Principles of Ethical Leadership) ได้แก่ 1) การเคารพผู้อื่น (Respect Others) โดยยอมรับในความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมที่แตกต่างกัน 2) การให้บริการผู้อื่น (Serve Others) โดยให้ในสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ 3) ให้ความเท่าเทียม (Justice) ตามความต้องการ ตามสิทธิ ตามความสามารถ ตามการเสียสละ และตามคุณธรรม 4) มีความซื่อสัตย์ (Honest) ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และ 5) มุ่งสร้างชุมชน (Build Community) โดยมีเป้าหมายที่สังคมหรือชุมชนต้องการร่วมกัน สอดคล้องกับ American Society for Public Administration ที่ได้กำหนดกรอบจริยธรรมของสมาชิกซึ่งเป็นผู้บริหารในองค์การภาครัฐให้รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณในวิชาชีพ (Spirit of Professional) ไว้ 5 ข้อ (Rosenbloom, Krarchuck, & Rosenbloom, 2002) ได้แก่ 1) ตอบสนองต่อประโยชน์สาธารณะ (Serve the Public Interest) 2) เคารพรัฐธรรมนูญและกฎหมาย (Respect the Constitution and the Law) 3) มีความซื่อสัตย์ (Demonstrate Personal Integrity) 4) ส่งเสริมจริยธรรมในองค์การ (Promote Ethical Organizations) และ 5) มุ่งสู่ความเป็นเลิศในวิชาชีพ (Strive for Professional Excellence)

นอกจากนี้ Denhardt and Denhardt (2003) ได้เสนอหลักการมีส่วนร่วมของการบริหารงานภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับประชาชนผู้รับบริการไว้ ดังนี้ 1) การให้บริการแก่ประชาชนไม่ใช่การกำกับดูแล เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนเท่านั้น แต่ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนด้วย 2) การสำรวจความสนใจและความต้องการของสาธารณชนเพื่อสร้างความสนใจร่วมและรับผิดชอบต่อร่วมกัน 3) การให้คุณค่าแก่ประชาชนในฐานะของการเป็นพลเมืองมากกว่าการเป็นผู้ประกอบการ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะยอมรับบทบาทการเป็นผู้ช่วยเหลือสังคมมากกว่าการเป็นผู้จัดการธุรกิจที่คิดและทำเสมือนเงินงบประมาณเป็นเงินของตนเอง 4) การคิดอย่างมีกลยุทธ์ แต่ปฏิบัติอย่างเป็นประชาธิปไตย นโยบายและโครงการต่าง ๆ จะสนองความต้องการของสาธารณชนได้อย่างมีประสิทธิภาพหากเกิดการทำงานร่วมกัน 5) การตระหนักว่าสำนักรับผิดชอบไม่ใช่

เรื่องง่าย เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ควรสนใจเรื่องของการทำงานตามนโยบายและการอยู่รอดของตน แต่ต้องสนใจเรื่องของกฎหมายรัฐธรรมนูญ ค่านิยมของชุมชน สังคม บรรทัดฐานทางการเมือง มาตรฐานวิชาชีพ และประโยชน์สาธารณะ 6) มีการสร้างค่านิยมร่วม ด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบาย ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์และค่านิยมร่วมกัน 7) การตระหนักว่าประชาชนเป็นผู้มีคุณค่า มิใช่เพียงผลผลิต หน่วยงานภาครัฐจะประสบความสำเร็จในระยะยาว หากดำเนินการด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและสร้างการเป็นผู้นำร่วมกับประชาชนบนพื้นฐานของการเคารพประชาชน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น

ขอบเขตเนื้อหาที่เป็นประเด็นตั้งต้นในระยะที่ 1 จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานการณ์และแนวโน้มด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลพื้นฐานด้านการศึกษา สถานการณ์และแนวโน้มของจัดการศึกษา และสถานการณ์ความต้องการกำลังคนในจังหวัดที่ตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) นโยบายรัฐบาล นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558 - 2564 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จึงกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นตามแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 - 2565) โดยมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ (Department of Local Administration, n.d.) ดังนี้

วิสัยทัศน์ : ประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยพลังประชารัฐ บนพื้นฐานความเป็นไทย ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและยั่งยืน

พันธกิจ : จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นให้เรียนรู้ทุกช่วงวัยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่งเสริมพัฒนาให้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ขับเคลื่อนพลังประชารัฐให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาคุณภาพการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร และการคิดคำนวณ (3R)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 (8C)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาคุณลักษณะและค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ที่ 8 การอนุรักษ์สืบสานประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

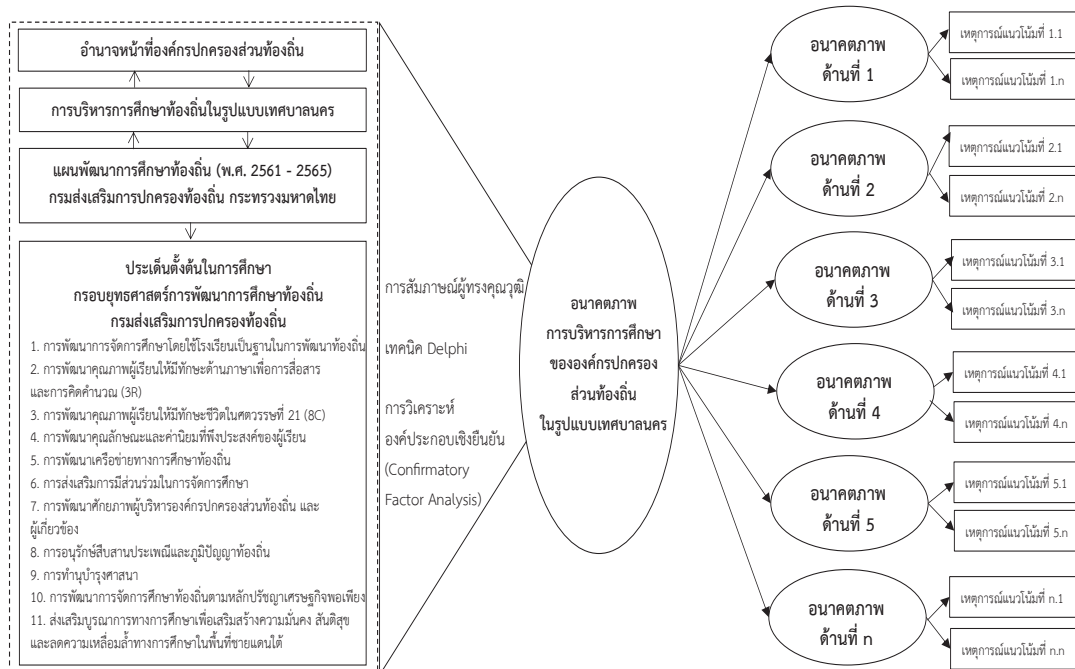
ยุทธศาสตร์ที่ 9 การทำนุบำรุงศาสนา

ยุทธศาสตร์ที่ 10 การพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 11 ส่งเสริมบูรณาการทางการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง สันติสุข และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ชายแดนใต้

จากการศึกษาพบว่า เทศบาลนคร ถือเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในการบริหารการศึกษาทั้งในด้านขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร และงบประมาณ ซึ่งปัจจุบัน เทศบาลนครจำนวนไม่น้อยที่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชุมชนจนเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน โดยปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ คือ ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และเห็นความสำคัญของการศึกษา มีการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง และมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางการศึกษา ได้รับการกระจายอำนาจทางการศึกษา สามารถบริหารจัดการการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเป้าหมายและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนส่วนใหญ่

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยขนาดภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร

วิธีการวิจัย

การพัฒนาและตรวจสอบอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร ดำเนินการวิจัยโดยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ตามแนวคิดของ Creswell (2015) กล่าวคือ เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากนั้นจึงนำผลการวิจัยมาสรุปร่วมกันเพื่อให้ได้คำตอบที่สมบูรณ์ที่สุด โดยใช้แบบแผนการวิจัยหลายระยะ (Multiphase or Multi-Sequenced Design) และใช้สถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มีขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การกำหนดประเด็นอนาคตภาพ และเหตุการณ์แนวโน้มของอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาท้องถิ่น ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 21 ท่าน รายละเอียดดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารที่รับผิดชอบด้านการกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาท้องถิ่นหรือการปกครองท้องถิ่น จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 3 นายกเทศมนตรี หรือรองนายกเทศมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลรับผิดชอบด้านการศึกษา จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 4 ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ผู้อำนวยการกองการศึกษา หรือผู้อำนวยการส่วนบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 5 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 คน

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คัดเลือกตามแนวทางของ Macmillan (1971) ที่กล่าวว่า หากจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ ตั้งแต่ 17 - 21 คน ความลดลงของความคลาดเคลื่อน เท่ากับ 0.50 - 0.46 ความเปลี่ยนแปลงสุทธิ เท่ากับ 0.02

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยระยะที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร ในประเด็นตั้งต้นครอบคลุมยุทธศาสตร์ทั้ง 11 ประเด็นยุทธศาสตร์ ส่งให้คณะกรรมการควบคุมดัชนีนิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและเนื้อหา (Content Validity) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะ และนำไปดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic Synthesis) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ลดทอนข้อมูล สกัดสาระ และสร้างข้อสรุป โดยยึดหลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปโดยการจำแนกชนิดข้อมูลแบบไม่ใช้ทฤษฎี (Typological Analytic) ตามที่ Chantawanit (1999)

เสนอไว้ คือ จำแนกข้อมูลทีวิเคราะห์ตามความเหมาะสมของข้อมูล โดยจำแนกข้อมูลเพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์และสาเหตุของปรากฏการณ์โดยยึดกรอบแนวคิดในการศึกษาเอกสารเป็นหลัก จากนั้นนำมาสร้างเป็นข้อคำถามสำหรับการวิจัยในระยยะที่ 2

ระยะที่ 2 การพัฒนาอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร ซึ่งเป็นการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) จำนวน 21 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คณะกรรมการผู้รับผิดชอบด้านการกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จำนวน 7 คน

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาท้องถิ่นหรือการจัดการศึกษา จำนวน 7 คน

กลุ่มที่ 3 นายกเทศมนตรี หรือรองนายกเทศมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลรับผิดชอบด้านการศึกษา จำนวน 7 คน

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คัดเลือกตามแนวทางของ Macmillan (1971) ที่กล่าวว่า หากจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ ตั้งแต่ 17 - 21 คน ความลดลงของความคลาดเคลื่อน เท่ากับ 0.50 - 0.46 ความเปลี่ยนแปลงสุทธิ เท่ากับ 0.02

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในระยยะที่ 2 รอบที่ 1 ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากประเด็นอนาคตภาพและเหตุการณ์แนวโน้ม ที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 โดยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และคำถามปลายเปิดให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอย่างอิสระ ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยส่งแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมในการใช้ภาษา เพื่อการปรับปรุงแก้ไข จากนั้นในรอบที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับรอบที่ 1 แบบสอบถามเช่นเดียวกับแบบสอบถามฉบับที่ 1 เพิ่มเติมการระบุตำแหน่งค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าระดับความคิดเห็นเดิมของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้เปรียบเทียบคำตอบในรอบที่ผ่านมา กับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และทราบความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างของตนและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด และตัดสินใจยืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบ พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบ รอบที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับรอบที่ 1 - 2 แบบสอบถามเช่นเดียวกับแบบสอบถามฉบับที่ 1 - 2 เพิ่มเติมการระบุตำแหน่งค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ค่าเฉลี่ย และค่าระดับความคิดเห็นที่เปลี่ยนแปลงของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้เปรียบเทียบคำตอบในรอบที่ผ่านมา กับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และทราบความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างของตนและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด และตัดสินใจยืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบ พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบ

ระยะที่ 3 การตรวจสอบอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร ซึ่งเป็นการตรวจสอบความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์โดยการวิเคราะห์

องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 685 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางของ Comrey and Lee (1992) ที่กล่าวว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 ราย ถือว่า พอใช้ได้ จำนวน 300 ราย ถือว่า ดี และจำนวน 500 ราย ถือว่า ดีมาก จากนั้นจึงทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ตามคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา

คุณลักษณะ	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	อัตรา (ร้อยละ)
กลุ่มที่ 1 ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ผู้อำนวยการกองการศึกษา หรือผู้อำนวยการส่วนบริหารการศึกษา สังกัดเทศบาลนคร	30	25	83
กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครที่มีประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 5 ปี	199	125	63
กลุ่มที่ 3 หัวหน้างานสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครที่ดำรงตำแหน่งมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปี	497	215	43
กลุ่มที่ 4 ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป	1,393	320	23
รวม	2,119	685	

การประเมินความสอดคล้องของโมเดล (Evaluate the Data-model Fit) เป็นการพิจารณาค่าสถิติต่าง ๆ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานสนับสนุนว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ ประกอบด้วย ค่าสถิติไคสแควร์ ค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์ ดัชนี GFI, AGFI, CFI, SRMR และ RMSEA (Bentler, 1990; Kline, 1998) โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

χ^2	ไม่ควรมีนัยสำคัญ
χ / df	ไม่ควรเกิน 3
GFI	มีค่ามากกว่า 0.90
AGFI	มีค่ามากกว่า 0.90
CFI	มีค่ามากกว่า 0.90
SRMR	มีค่าน้อยกว่า 0.10
RMSEA	มีค่าน้อยกว่า 0.07

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นการนำเสนอประเด็น อนาคตภาพและเหตุการณ์แนวโน้มนำไปกำหนดเป็นร่างอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร ซึ่งจัดกลุ่มอนาคตภาพด้านต่าง ๆ ตามฉันทามติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

ตารางที่ 2 กลุ่มอนาคตภาพด้านต่าง ๆ ตามฉันทามติของผู้ทรงคุณวุฒิ

อนาคตภาพ	จำนวนเหตุการณ์ แนวโน้มหลัก	จำนวนเหตุการณ์ แนวโน้มย่อย
ด้านที่ 1 ระบบและหน่วยงานการบริหารการศึกษา	5 เหตุการณ์	-
ด้านที่ 2 คุณภาพฝ่ายบริหาร (ระดับชาติ/จังหวัด/เทศบาล)	4 กลุ่มเหตุการณ์	32 เหตุการณ์
ด้านที่ 3 ด้านคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา	4 กลุ่มเหตุการณ์	21 เหตุการณ์
ด้านที่ 4 ด้านคุณภาพผู้เรียน	11 เหตุการณ์	-
ด้านที่ 5 หลักสูตร/รายวิชา	2 กลุ่มเหตุการณ์	33 เหตุการณ์
ด้านที่ 6 สื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	2 กลุ่มเหตุการณ์	8 เหตุการณ์
ด้านที่ 7 การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้	3 กลุ่มเหตุการณ์	9 เหตุการณ์
ด้านที่ 8 เครือข่ายทางการศึกษา	8 เหตุการณ์	-
รวมเหตุการณ์แนวโน้ม	127 เหตุการณ์	

จากตารางที่ 2 พบว่า อนาคตภาพตามฉันทามติของผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย อนาคตภาพจำนวน 8 ด้าน ด้านที่ไม่ปรากฏเหตุการณ์แนวโน้มย่อย ได้แก่ ด้านที่ 1 ระบบและหน่วยงานการบริหารการศึกษา ด้านที่ 4 ด้านคุณภาพผู้เรียน และด้านที่ 8 เครือข่ายทางการศึกษา ส่วนด้านที่ปรากฏกลุ่มเหตุการณ์ที่เป็นเหตุการณ์แนวโน้มหลัก ได้แก่ ด้านที่ 2 คุณภาพฝ่ายบริหาร (ระดับชาติ/จังหวัด/เทศบาล) ด้านที่ 3 ด้านคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านที่ 5 หลักสูตร/รายวิชา ด้านที่ 6 สื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านที่ 7 การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสามารถสรุปเป็นเหตุการณ์แนวโน้มทั้งหมดได้ 127 เหตุการณ์

ระยะที่ 2 ร่าง อนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร ประกอบด้วย อนาคตภาพ จำนวน 8 ด้าน เหตุการณ์แนวโน้ม จำนวน 127 เหตุการณ์ ผ่านเกณฑ์การตัดสินระดับฉันทามติจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 123 เหตุการณ์ เหตุการณ์แนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเป็นฉันทามติว่าควรนำไปกำหนดเป็นอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร มีดังนี้

1. ระบบและหน่วยงานการบริหารการศึกษา มีเหตุการณ์แนวนอน จำนวน 5 เหตุการณ์ ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญ ดังนี้ เหตุการณ์แนวนอนที่ 1.5 มีคณะกรรมการกำกับดูแลกำหนดนโยบายการศึกษา ท้องถิ่นของแต่ละสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามบริบทท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.315) เหตุการณ์แนวนอนที่ 1.3 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษาเทศบาล ระดับเทศบาล หรือระบบคณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่นระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา การบริหารหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผล มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และงบประมาณ รวมทั้งการติดตามประเมินผลระดับเทศบาล ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.375) และเหตุการณ์แนวนอนที่ 1.4 มีสำนักการศึกษา เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาท้องถิ่นของเทศบาล ตามนโยบายของคณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่นระดับเทศบาล ออกแบบการตรวจประเมินการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยประเมินจากความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ผลงานที่บรรลุตามเป้าหมาย และผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านแผนงาน โครงการและงบประมาณ ด้านงานบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.452)

2. คุณภาพฝ่ายบริหาร (ระดับชาติ/จังหวัด/เทศบาล) มีเหตุการณ์แนวนอนหลัก จำนวน 4 กลุ่มเหตุการณ์ และเหตุการณ์แนวนอนย่อย จำนวน 31 เหตุการณ์ ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญ ดังนี้ เหตุการณ์แนวนอนที่ 2.2.2 มีทักษะการคิดเชิงระบบ ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.229) เหตุการณ์แนวนอนที่ 2.3.3 มีนโยบายโรงเรียนดิจิทัล ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.229) เหตุการณ์แนวนอนที่ 2.4.1 มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.229) เหตุการณ์แนวนอนที่ 2.4.2 มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.229) และเหตุการณ์แนวนอนที่ 2.4.4 มีภาวะผู้นำความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.229)

3. คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา มีเหตุการณ์แนวนอนหลัก จำนวน 4 กลุ่มเหตุการณ์ และเหตุการณ์แนวนอนย่อย จำนวน 20 เหตุการณ์ ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญ ดังนี้ เหตุการณ์แนวนอนที่ 3.1.2 มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการออกแบบ และจัดกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียนแบบ Active Learning ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.000) เหตุการณ์แนวนอนที่ 3.1.3 มีความกระตือรือร้นในการหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ เพื่อก้าวหน้าโลก มีใจเพื่อเก็บชั่วโมงอบรมที่มีผลต่อการประเมินวิทยฐานะเท่านั้น ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.000) เหตุการณ์แนวนอนที่ 3.2.6 มีทักษะการจัดการเวลา ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.000) เหตุการณ์แนวนอนที่ 3.2.7 มีทักษะการวิจัยและสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.000) และเหตุการณ์แนวนอนที่ 3.3.2 มีความสามารถในการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมลงไปในเนื้อหาวิชาเรียนได้ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.000)

4. คุณภาพผู้เรียน มีเหตุการณ์แนวนอน จำนวน 11 เหตุการณ์ ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญ ดังนี้ เหตุการณ์แนวนอนที่ 4.4 มีทักษะ 2L ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ภาวะผู้นำ (Leadership Skill) ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.000) เหตุการณ์แนวนอนที่ 4.6 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.000) เหตุการณ์แนวนอนที่ 4.7 มีทักษะ

การเรียนรู้และสร้างนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์และแก้ไขปัญหา การสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.000) เหตุการณ์แนวโน้มที่ 4.8 มีทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media, and Technology Skills) ประกอบด้วย การรู้เท่าทันข่าวสารข้อมูล การรู้เท่าทันสื่อ และมีทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.000) และเหตุการณ์แนวโน้มที่ 4.9 มีทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) ประกอบด้วย ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การคิดริเริ่มและการกำกับตัวเอง ทักษะสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การทำงานให้เกิดผล การเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.000)

5. หลักสูตร/รายวิชา มีเหตุการณ์แนวโน้มหลัก จำนวน 2 กลุ่มเหตุการณ์ และเหตุการณ์แนวโน้มย่อย จำนวน 31 เหตุการณ์ ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญ ดังนี้ เหตุการณ์แนวโน้มที่ 5.2.24 รายวิชาตามความถนัด และ/หรือ ความสนใจของผู้เรียน ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.000) เหตุการณ์แนวโน้มที่ 5.1.1 หลักสูตรวิทยาการคำนวณ ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.315) เหตุการณ์แนวโน้มที่ 5.2.11 หลักสูตรผู้นำแห่งการพัฒนา ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.315) เหตุการณ์แนวโน้มที่ 5.2.21 หลักสูตรนวัตกรรมจัดการเกษตรสมัยใหม่ ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.315) และเหตุการณ์แนวโน้มที่ 5.2.22 หลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความเป็นเลิศ ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.315)

6. สื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีเหตุการณ์แนวโน้มหลัก จำนวน 2 กลุ่มเหตุการณ์ และเหตุการณ์แนวโน้มย่อย จำนวน 8 เหตุการณ์ ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญ ดังนี้ เหตุการณ์แนวโน้มที่ 6.1.1 มีแพลตฟอร์มสำหรับห้องเรียนออนไลน์ที่รองรับการจัดการเรียนการสอนทางไกลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.000) เหตุการณ์แนวโน้มที่ 6.1.2 มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สายครอบคลุมทั่วถึง และมีประสิทธิภาพในการใช้งานครอบคลุมบริเวณสถานศึกษา ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.000) และเหตุการณ์แนวโน้มที่ 6.2.2 มีคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กเพื่อการศึกษา (สำหรับยืมเรียน) ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.419)

7. การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีเหตุการณ์แนวโน้มหลัก จำนวน 3 กลุ่มเหตุการณ์ และเหตุการณ์แนวโน้มย่อย จำนวน 9 เหตุการณ์ ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญ ดังนี้ เหตุการณ์แนวโน้มที่ 7.1.1 มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สายที่ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทั้งเมือง เพื่อรองรับกิจกรรมทางสังคมออนไลน์ รวมถึงการเรียนรู้ที่หลากหลาย ไม่จำกัดสถานที่ ไม่กำหนดเวลา ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.315) เหตุการณ์แนวโน้มที่ 7.2.2 มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีวัฒนธรรมทั้งของชาติและของท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.375) และเหตุการณ์แนวโน้มที่ 7.2.3 มีการจัดงานประเพณีวัฒนธรรมทั้งของชาติและของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเข้าร่วม อันจะนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกรักชาติและท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.315)

8. เครือข่ายทางการศึกษา มีเหตุการณ์แนวโน้มหลัก จำนวน 3 กลุ่มเหตุการณ์ และเหตุการณ์แนวโน้มย่อย จำนวน 9 เหตุการณ์ ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญ ดังนี้ เหตุการณ์แนวโน้มที่ 8.7 มีสมาคมผู้ปกครองและศิษย์เก่าที่เข้มแข็งและมีศักยภาพในการสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา

เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.315) เหตุการณ์แนวโน้มที่ 8.4 มีเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน ระหว่างภูมิภาค ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.315) และเหตุการณ์แนวโน้มที่ 8.8 มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางที่มีเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาระดับนานาชาติ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสถานศึกษาเลือกเครือข่ายเพื่อเข้าร่วมตามความสนใจพัฒนา ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.315)

ระยะที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 685 คน พบว่า อนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร ไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และได้มีการปรับรูปแบบ (Model) โดยพิจารณาจากค่า MI (Modification Indices) และค่า EPC (Expected Parameter Change) ซึ่งเป็นค่าบอกขนาดและทิศทางของพารามิเตอร์ที่คาดว่าจะปรับจากที่มีค่าสูงให้มีค่าลดลง และให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในการปรับเส้นได้ดำเนินการปรับ จำนวน 30 ครั้ง รวม 30 เส้น ดังนี้ เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนของตัวแปร ได้แก่ TE(1,1) TE(8,8) TE(10,10) TE(18,18) LY(1,1) LY(2,2) LY(3,2) LY(4,2) LY(5,2) LY(6,3) LY(7,3) LY(8,3) LY(9,3) LY(10,4) LY(11,5) LY(12,5) LY(13,6) LY(14,6) LY(15,7) LY(16,7) LY(17,7) LY(18,8) GA(1,1) GA(2,1) GA(3,1) GA(4,1) GA(5,1) GA(6,1) GA(7,1) GA(8,1) ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

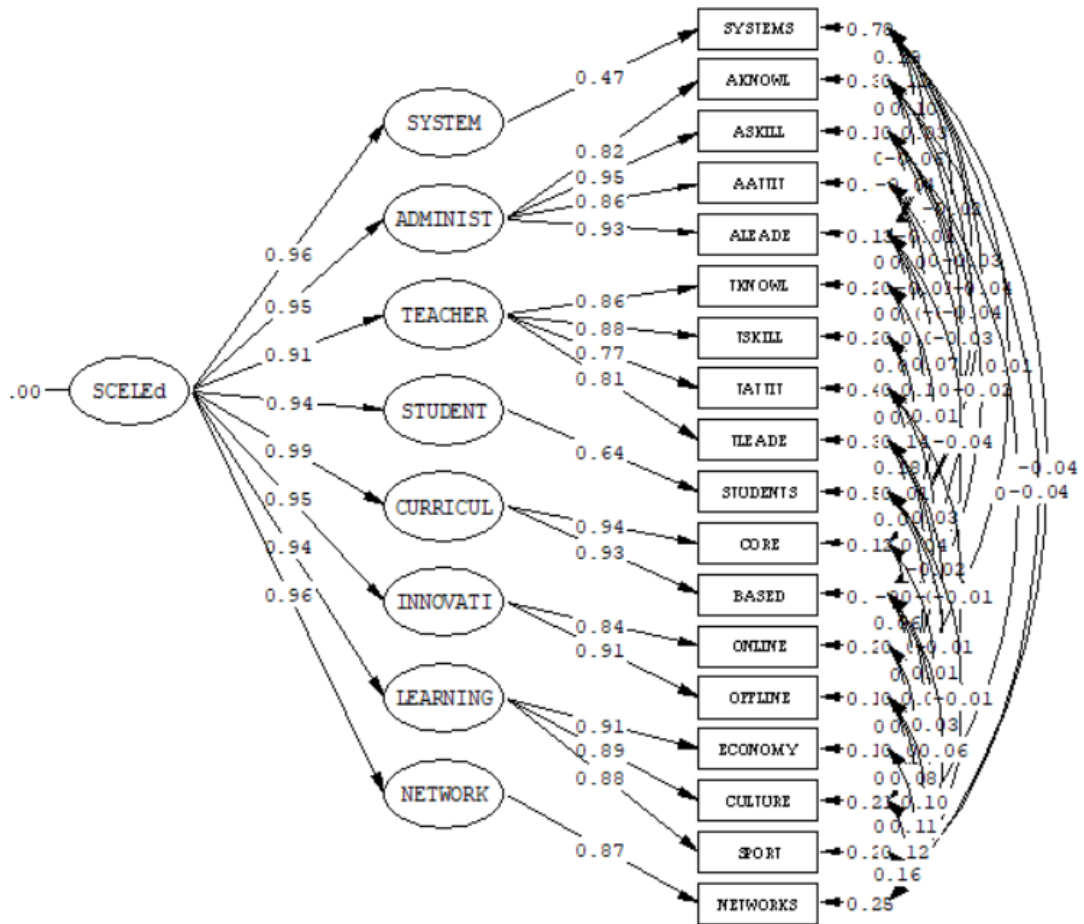
อนาคตภาพ	น้ำหนัก องค์ประกอบ	t	R ²
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่หนึ่ง			
ระบบและหน่วยงานการบริหารการศึกษา (SYSTEM)	0.47	-	0.22
คุณภาพฝ่ายบริหาร (เทศบาล/จังหวัด/ระดับชาติ)(ADMINIST)			
ด้านความรู้ (AKNOWL)	0.82	-	0.67
ด้านทักษะ (ASKILL)	0.95	36.66	0.90
ด้านเจตคติ กรอบความคิด (AATTIT)	0.86	28.51	0.74
ด้านความเป็นผู้นำ (ALEADE)	0.93	26.76	0.87
คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (TEACHER)			
ด้านความรู้ (TKNOWL)	0.86	-	0.73
ด้านทักษะ (TSKILL)	0.88	40.88	0.78
ด้านเจตคติ กรอบความคิด (TATTIT)	0.77	22.91	0.59
ด้านความเป็นผู้นำ (TLEADE)	0.81	24.67	0.66

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อนาคตภาพ	น้ำหนัก องค์ประกอบ	t	R ²
คุณภาพผู้เรียน (STUDENT)	0.64	-	0.41
หลักสูตร รายวิชา (CURRICUL)			
หลักสูตรแกนกลาง (ทุกคนเรียน) (CORE)	0.94	-	0.88
หลักสูตรเฉพาะสาขา (เลือกเรียน) ความชำนาญ (BASED)	0.93	44.65	0.87
สื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา (INNOVATI)			
ออนไลน์ (Online) (ONLINE)	0.84	-	0.71
ออฟไลน์ (Offline) (OFFLINE)	0.91	30.40	0.84
การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (LEARNING)			
สังคมแห่งการเรียนรู้ทางเศรษฐกิจ (ECONOMY)	0.91	-	0.83
สังคมแห่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น (CULTURE)	0.89	36.66	0.79
สังคมแห่งการเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัย กีฬา และนันทนาการ (SPORT)	0.88	34.11	0.78
เครือข่ายทางการศึกษา (NETWORK)	0.87	-	0.75
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่สอง			
ระบบและหน่วยงานการบริหารการศึกษา (SYSTEM)	0.96	24.63	0.91
คุณภาพฝ่ายบริหาร (เทศบาล/จังหวัด/ระดับชาติ) (ADMINIST)	0.95	23.62	0.89
คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (TEACHER)	0.91	24.13	0.84
คุณภาพผู้เรียน (STUDENT)	0.94	26.73	0.87
หลักสูตร รายวิชา (CURRICUL)	0.99	31.64	0.99
สื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา (INNOVATI)	0.95	24.83	0.91
การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (LEARNING)	0.94	27.48	0.88
เครือข่ายทางการศึกษา (NETWORK)	0.96	26.41	0.92

$$\chi^2 = 63.68 \text{ df} = 60 \text{ p} = 0.34824 \text{ GFI} = 0.99 \text{ AGFI} = 0.97$$

$$\text{CFI} = 1.00 \text{ SRMR} = 0.009 \text{ RMSEA} = 0.009$$

Chi-Square=63.68, df=60, P-value=0.34824, RMSEA=0.009

ภาพที่ 2 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองอนาคตภาพการบริหารการศึกษาของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร

จากตารางที่ 3 และภาพที่ 2 พบว่า อนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร มี 8 องค์ประกอบ 18 ตัวแปรสังเกตได้ จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 18 ตัวแปร มีค่าเป็นบวก ค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.47 ถึง 0.95 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความเชื่อมั่น (CR) ของตัวแปรแฝงคุณภาพฝ่ายบริหาร (ระดับชาติ/จังหวัด/เทศบาล) (ADMINIST) คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (TEACHER) หลักสูตร/รายวิชา (CURRICUL) สื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา (INNOVATI) และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (LEARNING) เท่ากับ 0.94, 0.90, 0.93, 0.87 และ 0.92 และมีค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.80, 0.69, 0.87, 0.77 และ 0.80 ตามลำดับ

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร พบว่า ค่าไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 63.68 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 60 มีค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ เท่ากับ 1.06 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.99 และ 0.97 ตามลำดับ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.009 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน โดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.009 แสดงว่าอนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร ที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีองค์ประกอบย่อยที่สำคัญภายใต้ระบบและหน่วยงานการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($L = 0.47$) คุณภาพฝ่ายบริหาร (ระดับชาติ/จังหวัด/เทศบาล) คือ ด้านทักษะ ($L = 0.95$) คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา คือ ด้านทักษะ ($L = 0.88$) ส่วนคุณภาพผู้เรียน ($L = 0.64$) หลักสูตร/รายวิชา คือ หลักสูตรแกนกลาง (ทุกคนเรียน) ($L = 0.94$) สื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คือ ออฟไลน์ ($L = 0.91$) การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ สังคมแห่งการเรียนรู้ทางเศรษฐกิจ ($L = 0.91$) และเครือข่ายทางการศึกษา ($L = 0.87$) และเมื่อพิจารณาอนาคตภาพหลักที่ส่งผลต่ออนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร พบว่า อนาคตภาพที่สำคัญลำดับต้น คือ อนาคตภาพด้านหลักสูตร/รายวิชา ($L = 0.99$) อนาคตภาพด้านระบบและหน่วยงานการบริหารการศึกษา และอนาคตภาพด้านเครือข่ายทางการศึกษา ($L = 0.96$) เท่ากัน อนาคตภาพด้านคุณภาพฝ่ายบริหาร (ระดับชาติ/จังหวัด/เทศบาล) และอนาคตภาพด้านสื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ($L = 0.95$) เท่ากัน ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

อนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีอนาคตภาพหลักที่ส่งผลต่ออนาคตภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนคร ซึ่งสามารถอภิปรายผลตามอนาคตภาพที่สำคัญได้ ดังนี้

ด้านหลักสูตร/รายวิชา ในประเด็นด้านหลักสูตรแกนกลางที่ทุกคนต้องเรียน สอดคล้องกับ Warapanpipit (2013) ได้วิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วม เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักสูตรการศึกษาในระบบ ควรให้มีโปรแกรมอย่างหลากหลาย นอกจากนี้ Pimpa (2018) ได้วิเคราะห์การศึกษาในประเทศ โดยแนวโน้มมีหลักสูตรใหม่เกิดขึ้นจำนวนมากจากการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ทำให้คนในสังคมต้องการเพิ่มความรู้ความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงหันมาสนใจศึกษาต่อในหลักสูตรที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ดังนั้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนในสังคมสถาบันการศึกษาจึงมุ่งพัฒนาหลักสูตรใหม่ ๆ อาทิ หลักสูตรที่บูรณาการระหว่างสองศาสตร์ขึ้นไป และมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยตลอดเวลา สอดคล้องกับ Prommakul

(2017) ที่กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านคุณภาพผู้เรียนไว้ว่า สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ควรดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติทำให้คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอน โดยการผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

นอกจากนี้ เหตุการณ์แนวโน้มที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เหตุการณ์แนวโน้มที่ 4.5 มีทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ Rangubtook (2020) ที่กล่าวถึง สมรรถนะเด็กไทยในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World) พบว่า สมรรถนะหลักของผู้เรียนไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในโลกยุค VUCA ที่พลิกผัน ไม่แน่นอน คลุมเครือ และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ และการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยี ควรประกอบด้วย 5 สมรรถนะหลักที่เป็น Hard Skills และ Soft Skills ดังนี้ 1) การจัดการ (Self Management: SM) 2) การสื่อสาร (Communication: CM) 3) การรวมพลังทำงานเป็นทีม (Collaboration in Teamwork: CT) 4) การคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking: HOT) และ 5) การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen: AC)

ด้านระบบและหน่วยงานการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ มีคณะกรรมการกำกับดูแลกำหนดนโยบายการศึกษาท้องถิ่นของแต่ละสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามบริบทท้องถิ่น สอดคล้องกับ Kannika (2016) ที่ได้ศึกษาหลักการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรประกอบด้วย 1) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) 2) หลักการมีส่วนร่วม (Participation/Collaboration/Involvement) ให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมจัดการศึกษา 3) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) 4) หลักการบริหารตนเอง (Self-management) 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) 6) หลักการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน (Facilitative Leadership) และ 7) หลักการพัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach) ทั้งโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร

นอกจากนี้ ด้านโครงสร้างการบริหารยังสอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาของจังหวัดจัดการตนเอง ของ Lunpoonga (2016) ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ให้มีการจัดตั้งสำนักการศึกษาจังหวัด (ใช้ชื่อเรียกตามชื่อจังหวัด) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาระดับจังหวัด โดยมีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาของจังหวัดทุกระดับ ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

ด้านเครือข่ายทางการศึกษา คือ มีการลงนามความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Suwannate (2016) ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยการกระจายอำนาจทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลนคร: จากทฤษฎีสู่ปฏิบัติในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และลำปาง ผลการวิจัย พบว่า เทศบาลนครเชียงใหม่ มีแนวทางการปฏิบัติทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น สำนักการศึกษาและสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดการศึกษาในการสร้างเครือข่าย

ร่วมกันระหว่างสถานศึกษาในสังกัด และการสร้างเครือข่ายทางการศึกษากับหน่วยงานของรัฐ คือ มหาวิทยาลัยในท้องถิ่น เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ รวมทั้งมหาวิทยาลัยเอกชน เพื่อเป็นเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านวิชาการ หรือให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมด้านวิชาการ

ด้านคุณภาพฝ่ายบริหาร (ระดับชาติ/จังหวัด/เทศบาล) คือ ด้านทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Bafadel, Nurabadi, Sobri, and Gunawan (2019) ที่พบว่า ผู้บริหารต้องมีความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการเปิดกว้าง ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความสามารถ และความสนใจในการทำงาน ความมั่นใจในตนเอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

ด้านสื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา คือ สื่อออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับ Kannika (2016) และ Warapanpipit (2013) ที่พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน นำสื่อประสม (Multimedia) ศิลปะ ข้อความ เสียง ภาพเคลื่อนไหว และวีดิทัศน์ มาใช้เพื่อการเรียนรู้ สนับสนุน การปฏิบัติงานอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อช่วยให้สามารถเรียนรู้และทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น กำหนด ช่องทางในการเผยแพร่การจัดการศึกษาขององค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างหลากหลาย และมีสื่อ นวัตกรรม การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวโน้มหรือกระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. ด้านระบบและหน่วยงานการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการ แต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่นระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับเทศบาล ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา การบริหารหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผล มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และงบประมาณ รวมทั้งการติดตามประเมินผล ตามบริบทของแต่ละพื้นที่ที่รับผิดชอบ

2. ด้านคุณภาพฝ่ายบริหาร (ระดับชาติ/จังหวัด/เทศบาล) หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการกำหนด คุณสมบัติที่สามารถสะท้อนคุณภาพของฝ่ายบริหารการศึกษา ทั้งในด้านความรู้ ด้านเจตคติ และความเป็นผู้นำต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน

3. ด้านคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษาควรพัฒนาครูและบุคลากร ทางการศึกษาอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ และความเป็นผู้นำต่อนักเรียน และผู้ร่วมงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับขนาดภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบอื่น ๆ

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์ และตัวชี้วัดความสำเร็จในการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ

3. ควรวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นอนาคตภาพรายประเด็นหรือรายองค์ประกอบว่ามีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด

4. ควรวิจัยเชิงพัฒนาารูปแบบการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ อาทิ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล (เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล) องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา โดยการนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนนาร่อง และประเมินผลการใช้รูปแบบเพื่อปรับปรุงรายละเอียดตัวบ่งชี้ที่สะท้อนคุณภาพเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Bafadel, I., Nurabadi, A., Sobri, A. Y., & Gunawan, I. (2019). Standards of competency of head of school beginners as leaders in learning innovation. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 382(5), 13-18.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, 107(2), 238-246.
- Chaiwong, P. (1998). Decentralization of education to the locality. *Thailand Education Journal*, 5(50), 22-26. [in Thai]
- Chantawanit, S. (1999). *Qualitative research methods* (9th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Publisher. [in Thai]
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Creswell, J. (2015). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. New York: Pearson.
- Denhardt, R. R., & Denhardt, J. V. (2003). The new public service: An approach to reform. *International Review of Public Administration*, 8(1), 3-10.
- Department of Local Administration. (2001). *Central information system of local government organizations*. Retrieved from <http://info.dla.go.th/public/surveyInfo.do?random=1341563722739> [in Thai]
- Department of Local Administration. (2020). *Central information system of local government organizations*. Retrieved from http://www.dla.go.th/work/abt/download/summary_25630909.pdf [in Thai]
- Department of Local Administration. (n.d.). Local education development plan (2561-2565 B.E.). Retrieved from www.dla.go.th/upload/ebook/colum/2020/10/2298_6153.pdf [in Thai]
- Holloway, W. V. (1959). *State and local government in the United States*. New York: McGraw-Hill.

- Kannika, T. (2016). *The educational administration task of city municipality* (Doctoral dissertation). Silpakorn University, Bangkok. [in Thai]
- Kilne, R. B. (1998). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Delmar Publishers.
- Lunpoonga, J. (2016). *The educational administration of self-governing province model* (Doctoral dissertation). Silpakorn University, Bangkok. [in Thai]
- Macmillan, T. T. (1971). *The delphi technique*. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED064302.pdf>
- Northouse, P. G. (2001). *Leadership: Theory and practice*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Office of the Education Council. (2016). *Research report on the future prospects of education and learning in Thailand in 2030*. Bangkok: 21 Century. [in Thai]
- Pimpa, P. (2018). Thailand current education. *Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et*, 7(1), 242-249. [in Thai]
- Prommakul, P. (2017). *Causal factors and ways to increase efficiency quality learners in opportunity expansion schools under the Office of Basic Education Commission* (Doctoral dissertation). Rajabhat Maha Sarakham University, Maha Sarakham. [in Thai]
- Rangubtook, W. (2020). The competency of Thai children in the VUCA world. *Journal of Teacher Professional Development*, 1(1), 8-18. [in Thai]
- Robson, W. A. (1953). *Local government in encyclopedia of social science*. New York: Macmillan.
- Rosenbloom, D. H., Krarchuck, R. S., & Rosenbloom, D. G. (2002). *Public administration, understanding management, politics, and law in the public sector* (5th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Suwannate, N. (2016). *Education decentralization of local municipality organization in Chiang Mai, Chiang Rai and Lampang: Form theory of practice* (Doctoral dissertation). Mae Fah Luang University, Chaing Rai. [in Thai]
- Warapanpipit, P. (2013). *Proposed policy for excellence of basic school under the local government organizations* (Doctoral dissertation). Khonkaen University, Khonkaen. [in Thai]

การลดความเหลื่อมล้ำทางอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Reduction of the Authority Inequality between the Community Board with the Member of Local Government Council

วิทวัส ขุนหนู^{1*}

Wittawat Kunnu^{1*}

Abstract

The inequality is a challenging task of most local administrative organization. The factor leads to the study of the reduction of inequality in roles and duties of committees and local administrative organization council members. The purposes of this study are as follows 1) to study about which factors can read to the reduction of inequality in roles and duties of community committee of local government council members, and 2) to study the guidelines for reducing inequality in roles and duties of community committees and local government council members towards the administration of local government organizations. This study is a qualitative research. The data is collected from 22 key informants. The key informants are selected by purposive sampling and snowball sampling. The data instruments are in-depth interview and semi-structured interview. The

¹สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ต.ขุนทะเล อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84100

¹Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University, Khunthale Sub-district, Mueang District, Surat Thani Province 84100

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: k.wittawat14@gmail.com)

รับบทความวันที่ 24 มกราคม 2565 แก้ไขวันที่ 12 เมษายน 2565 รับลงตีพิมพ์วันที่ 19 เมษายน 2565

findings indicated that factors affecting the reduction of power inequality are the legal side. It is found that the hierarchy of the law governing the role of the municipal council member was higher than the law or regulation that recognized the position of the community committee. In terms of morale, the community chairmen and the community committee are not paid for their work. Therefore, the approaches to reduce the inequality of authority are the establishment of laws and regulations to support the positions of community committee and community chair. The law should be pushed into the draft regulations of the Ministry of Interior on Community Committees and Municipalities. It can lead to a practical enforcement so that the laws and regulations that support the positions. Providing compensation to community committees in the form of monthly remuneration or meeting allowance should be imposed.

Keywords: Reducing Inequality, The Community Board, The Member of Local Government Council

บทคัดย่อ

การลดความเหลื่อมล้ำเป็นภารกิจหน้าที่ที่ท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเด็นนี้ นำไปสู่การศึกษาการลดความเหลื่อมล้ำในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของตัวแทนประชาชนระหว่าง สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับคณะกรรมการชุมชน วัตถุประสงค์ของวิจัยนี้ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางบทบาทและอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางบทบาทและอำนาจ หน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 22 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง และวิธีการเลือกแบบลูกโซ่ เครื่องมือวิจัยได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อ การลดความเหลื่อมล้ำทางอำนาจหน้าที่ ได้แก่ ด้านกฎหมาย นอกจากนั้นยังพบว่า ลำดับศักดิ์ของ กฎหมายที่รับรองบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลสูงกว่ากฎหมายหรือระเบียบที่รับรองตำแหน่ง คณะกรรมการชุมชน ในส่วนด้านขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานนั้น ประธานชุมชนและ คณะกรรมการชุมชนไม่มีคำตอบแทนสำหรับการปฏิบัติงาน ดังนั้นแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำ ทางอำนาจหน้าที่ คือ การจัดทำกฎหมายและระเบียบรองรับตำแหน่งคณะกรรมการชุมชนและ ประธานชุมชน โดยควรมีการผลักดันให้ร่างระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยคณะกรรมการชุมชน

เทศบาลให้สามารถนำไปสู่การบังคับใช้ได้จริง การให้คำตอบแทนแก่คณะกรรมการชุมชนทั้งในรูปแบบคำตอบแทนรายเดือนหรือเงินเบี้ยเลี้ยงประชุม

คำสำคัญ: การลดความเหลื่อมล้ำ คณะกรรมการชุมชน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทนำ

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อันเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองตนเอง (Nethipo, 2000) ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งกฎหมายหลายฉบับได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น แต่ด้วยภาระหน้าที่ การประกอบอาชีพของประชาชน และเงื่อนไขทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม เป็นข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารกิจการท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้นเป็นตัวแทนของประชาชนเพื่อเป็นแกนนำในการระดมความคิดเห็นและดำเนินงานต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดจนสามารถทำหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริม ตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสานงานกับหน่วยงานและส่วนราชการต่าง ๆ และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนโดยองค์รวม (Buainn & Hongwiset, 2017) โดยเฉพาะในเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลนคร

การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนถือได้ว่าเป็นตัวแทนภาคประชาชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนและส่งเสริม สนับสนุน ตรวจสอบการทำงานของเทศบาล แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการชุมชนมิได้มีบทบาททางอำนาจในการเป็นตัวแทนประชาชนอย่างแท้จริง กล่าวคือ ถึงแม้คณะกรรมการชุมชนมีสิทธิที่จะเสนอโครงการพัฒนาชุมชนให้แก่เทศบาล แต่การอนุมัติโครงการพัฒนาดังกล่าวต้องเป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นและถูกบรรจุไว้ในเทศบัญญัติที่ผ่านการอนุมัติจากสภาเทศบาล ซึ่งในประเด็นนี้พบว่า โครงการพัฒนาที่ถูกรับรองโดยคณะกรรมการชุมชนโดยส่วนใหญ่มิได้มีการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากคณะกรรมการชุมชนไม่ได้มีอำนาจในสภาเทศบาล ซึ่งผู้ที่มีอำนาจในสภาเทศบาลโดยส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารเทศบาลและสมาชิกสภาเทศบาล แต่ในบริบทการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่เหมือนกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวแทนของประชาชนในการขับเคลื่อนและพัฒนาพื้นที่ แต่อำนาจในการพิจารณาโครงการ ตลอดจนการกำหนดแนวทางการพัฒนาเทศบาลมีความแตกต่างกัน โดยสมาชิกสภาเทศบาลมีอำนาจและบทบาทมากกว่าคณะกรรมการชุมชน ซึ่งในประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจที่มีความเหลื่อมล้ำกันระหว่างคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาเทศบาลภายใต้บริบทการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการเป็นภาคตัวแทนของประชาชน ประกอบกับการสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในท้องถิ่น นับเป็นภารกิจหน้าที่ที่ท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Suvanamongkol, 2019)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงนำมาสู่การศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้พื้นที่เทศบาลเมืองท่าข้าม

อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นกรณีศึกษาเนื่องจากเทศบาลเมืองท่าข้ามมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีความหลากหลายทางด้านสังคมและประชากร และเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลในการบริหารต่าง ๆ ตลอดจนมีโอกาสที่จะพัฒนาหรือยกฐานะเป็นเทศบาลนคร ประกอบกับการดำเนินงานของเทศบาลเมืองท่าข้ามมีบริบทการดำเนินงานทั้งในภาคส่วนสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สมาชิกสภาเทศบาล) กับคณะกรรมการชุมชนมาอย่างยาวนาน จึงทำให้การศึกษาครั้งนี้มุ่งหวังให้เทศบาลเมืองท่าข้ามเป็นต้นแบบสำหรับการลดความเหลื่อมล้ำอันนำไปสู่การพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลเมืองท่าข้ามและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพและประชาชนได้รับผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การทบทวนวรรณกรรม

การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองของชุมชนหนึ่ง ๆ ซึ่งมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนที่อยู่ในชุมชนตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่ได้รับจากรัฐบาลกลางหรือส่วนกลาง โดยมีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น มีสถานะเป็นนิติบุคคล มีสิทธิตามกฎหมายในการตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ตลอดจนมีงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินงาน มีสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินกิจกรรมภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอปัญหา ตัดสินใจ ตรวจสอบการทำงานและร่วมรับบริการสาธารณะต่าง ๆ (Kokpol & Sukkawatthana, 2008; Yeema, 2009) การมีส่วนร่วมของประชาชนได้มีส่วนร่วมทั้งในรูปแบบทางตรงและทางอ้อม หนึ่งในวิถีทางการมีส่วนร่วมของประชาชนมักจะดำเนินการผ่านตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการชุมชน

คณะกรรมการชุมชนมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามคำสั่งกรมการปกครองในการจัดตั้งชุมชนในเขตเมืองและระเบียบเทศบาลเมืองท่าข้าม ว่าด้วยคณะกรรมการชุมชน พ.ศ. 2552 ได้แก่ การประสานงาน การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมประชาธิปไตย การส่งเสริมทรัพยากรเพื่อใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น การตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะที่สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ดังนี้ ด้านนิติบัญญัติ การถ่วงดุลอำนาจ การกำหนดนโยบาย การประสานแผน การพัฒนาท้องถิ่น และ

การเป็นตัวแทนของประชาชน ซึ่งจากบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสะท้อนถึงที่มาของกฎหมายและระเบียบคนละฉบับ แต่อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทการเป็นตัวแทนของประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนจากประชาชนและอำนาจทางการเมืองในพื้นที่ที่เป็นตัวกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันนำไปสู่ประเด็นความเหลื่อมล้ำ ซึ่ง Pitukthanin (2014) ได้อธิบายถึงสาเหตุของความเหลื่อมล้ำเกิดจากความไม่เป็นธรรมทางนโยบาย กฎหมาย และกลไกรัฐเป็นรากฐานสำคัญที่สร้างความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ รวมถึงมิติทางด้านอำนาจหน้าที่ ดังนั้นจากการทบทวนวรรณกรรมสามารถนำมาเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาความเหลื่อมล้ำทางอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัจจัยที่เกิดจากกฎหมาย ระเบียบกลไกของรัฐ การสนับสนุนจากประชาชน และกลุ่มอำนาจทางการเมืองในพื้นที่ อันนำไปสู่การค้นหาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอฟูนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นกรณีศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอฟูนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 22 คน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ประธานคณะกรรมการชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองท่าข้าม จำนวน 12 คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในลำดับแรก ต่อมาใช้วิธีการเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) และจะยุติการเก็บข้อมูลเมื่อข้อมูลอิ่มตัว (Data Saturation) หรือไม่พบข้อมูลใหม่ กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าข้าม จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองท่าข้าม จำนวน 2 คน และสมาชิกสภาเทศบาลเมืองท่าข้าม จำนวน 5 คน ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยและเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกสภาเทศบาล

เครื่องมือวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากเอกสาร กฎหมาย ระเบียบ บทความ งานวิจัย ตำรา รวมถึงสื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งกำหนดกรอบคำถามไว้ตามวัตถุประสงค์ของ

การวิจัยเป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้นำเสนอผลการวิจัย 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 2) แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษาในประเด็นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 22 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

1.1 กฎหมาย พบว่า ลำดับศักดิ์ของกฎหมายที่รับรองบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลมีลำดับศักดิ์สูงกว่ากฎหมายหรือระเบียบที่รับรองตำแหน่งคณะกรรมการชุมชน โดยสมาชิกสภาเทศบาลมีกฎหมายที่มารองรับอย่างน้อย 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ในขณะที่คณะกรรมการชุมชนจัดตั้งขึ้นตามระเบียบเทศบาลเมืองท่าข้ามว่าด้วยคณะกรรมการชุมชน พ.ศ. 2552 ซึ่งอ้างอิงตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท.0413/ว 1553 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2530 เรื่องการจัดตั้งชุมชนย่อยเพื่อพัฒนาเทศบาลและสุขาภิบาล หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท.0413/ว 398 ลงวันที่ 18 มีนาคม 2531 เรื่อง การจัดตั้งชุมชนย่อยเพื่อพัฒนาเทศบาลและสุขาภิบาล และหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท.0413/ว 942 ลงวันที่ 7 กรกฎาคม 2531 เรื่องการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนย่อย ดังการให้ข้อมูลว่า

“เราเป็นตัวแทนของประชาชนก็จริง แต่เราไม่มีกฎหมายมารองรับ มีเพียงระเบียบของเทศบาลที่จัดตั้งคณะกรรมการชุมชน ประธานชุมชน ขึ้นมา แต่ สท. เคঁมาจากกฎหมายเทศบาลและเคঁเกิดขึ้นก่อนคณะกรรมการชุมชน...ตรงนี้แหละทำให้หน้าที่ของคณะกรรมการชุมชน ประธานชุมชนไม่เกิดผลในทางปฏิบัติมากนัก แต่หากเปรียบเทียบประธานชุมชนกับเขต อบต. หมู่บ้าน ตำบล นั้นประธานชุมชนก็เปรียบเสมือนผู้ใหญ่บ้าน แต่ผู้ใหญ่บ้านเคঁมีกฎหมายมารองรับตั้งนานแล้ว”

(A1, interview, 2020, November 11)

ดังนั้นลำดับศักดิ์ของกฎหมายที่รับรองบทบาทสมาชิกสภาเทศบาลมีสูงกว่ากฎหมายหรือระเบียบที่รับรองตำแหน่งคณะกรรมการชุมชน จึงทำให้บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาเทศบาลมีความแตกต่างกันและมีความเหลื่อมล้ำกัน

1.2 อำนาจหน้าที่ หมายถึง อำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคณะกรรมการชุมชนที่กฎหมาย ระเบียบ และข้อปฏิบัติกำหนดไว้ให้บุคคลดังกล่าวปฏิบัติตาม พบว่าสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ที่ชัดเจนกว่าคณะกรรมการชุมชนและประธานชุมชนสืบเนื่องจาก กฎหมาย ระเบียบ ที่มารองรับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการระบุบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนทั้งในตัวเนื้อหาและแนวทางปฏิบัติ เช่น แนวทางชักชวนการปฏิบัติงานของสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแนวทางข้อหาหรือกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือมีการจัดทำคู่มือสมาชิกสภาท้องถิ่นโดยสถาบันพระปกเกล้า ในขณะที่บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนไม่มีความชัดเจน เพราะไม่มีกฎหมายและระเบียบมากำหนดอำนาจหน้าที่และแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน ทั้งนี้ อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า เหตุผลมาจากหน่วยงานภาครัฐฝ่ายกำหนดนโยบายยังไม่มีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนและอาจเกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่ระหว่างคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาเทศบาล จึงให้ความสำคัญกับตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลมากกว่าตำแหน่งคณะกรรมการชุมชน นอกจากนี้ การศึกษาพบประเด็นที่สำคัญเพิ่มเติม คือ สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางคนไม่รับรู้บทบาทหน้าที่และแนวทางการปฏิบัติของฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3 การตอบสนองความต้องการของประชาชน พบว่า อำนาจหน้าที่หรือพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ สมาชิกสภาเทศบาลมีพลังและอำนาจมากกว่าคณะกรรมการชุมชนเพราะสมาชิกสภาเทศบาลเป็นตำแหน่งตามกฎหมายและมีบทบาทในสภาเทศบาลสามารถให้การสนับสนุน คัดค้าน อภิปรายการจัดโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลได้ ในขณะที่คณะกรรมการชุมชนมีสิทธิในการเข้าประชุมสภาเทศบาล แต่ไม่มีสิทธิที่จะให้การสนับสนุน คัดค้านหรืออภิปรายประเด็นต่าง ๆ ในสภา ดังการให้ข้อมูลว่า

“คณะกรรมการชุมชน ประธานชุมชน เข้าไปนั่งฟังในสภาเทศบาลได้นะ แต่ได้เพียงรับฟัง หรือจะพูดบ้างก็อยู่ในวาระสุดท้าย เมื่อเราเข้าในสภาแล้วไม่มีบทบาทในสภา เราก็ไม่ค่อยอยากจะเข้าร่วม หรือถ้าเข้าประชุมสภาเทศบาลก็เพื่อไปรับฟังโครงการเกี่ยวกับชุมชนของเรา...แต่ชาวบ้านชอบมาบอกร้องทุกข์กับประธานชุมชน เราก็ต้องไปแจ้งเรื่องร้องทุกข์ต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถึงแม้เราจะไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชาวบ้านได้ทันทีเหมือนกับ สท. แต่เราก็พยายามทำเต็มที่”

(A2, interview, 2020, November 11)

กล่าวอีกนัยหนึ่ง คณะกรรมการชุมชนมีสิทธิเพียงเข้าไปนั่งฟังการประชุมสภาเทศบาล แต่ไม่มีสิทธิใด ๆ ทั้งสิ้นในสภาเทศบาล จึงทำให้กิจกรรมหรือโครงการของชุมชนที่นำเสนอผ่านคณะกรรมการชุมชนจะมีน้ำหนักหรือได้รับการตอบสนองน้อย นอกจากนี้กระบวนการหรือขั้นตอนการนำเสนอโครงการเข้าไปสู่เทศบาลอยู่ดีงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือแผนพัฒนาท้องถิ่น พบว่า สมาชิกสภาเทศบาล (สท.) สามารถกระทำได้ง่ายกว่าคณะกรรมการชุมชน

1.4 ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน พบว่า สมาชิกสภาเทศบาล คณะกรรมการชุมชน ประธานชุมชน เป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ที่มาจากกรเลือกตั้ง แต่สมาชิกสภาเทศบาลได้รับค่าตอบแทนตามระเบียบและกฎหมายที่กำหนดไว้ ในขณะที่คณะกรรมการชุมชนหรือประธานชุมชนไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การทำงานของประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนทำงานในลักษณะจิตอาสา ซึ่งในบางครั้งคณะกรรมการชุมชนส่วนใหญ่ต้องนำเงินส่วนตัวมาเป็นค่าใช้จ่ายในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน ดังการให้ข้อมูลว่า

“โดยส่วนใหญ่เวลาว่างงานในชุมชน ประธานชุมชนจะออกเงินเองทั้งนั้น บางครั้งก็ได้ความช่วยเหลือค่าน้ำ ค่าขนม ค่ากาแฟ ไว้เลี้ยงชาวบ้าน บางทีชาวบ้านก็ช่วงแรงกัน..พุดง่าย ๆ คือเป็นประธานชุมชนเงินเดือนไม่มี แต่ค่าใช้จ่ายทั้งค่าใช้จ่ายงานราษฎร์ งานหลวง มีครบเหมือน สท.เลย ...ลองคิดดู ขนาดค่าน้ำมันไปประชุมที่เทศบาลก็ต้องออกเงินเอง แต่ประธานชุมชนก็เต็มใจที่จะทำนะ ถึงแม้จะไม่มีเงินเดือนหรือค่าตอบแทน แม้ค่าเบี้ยประชุมก็ยังไม่มี”

(A3, interview, 2020, November 15)

จึงส่งผลให้คณะกรรมการชุมชนมีแรงจูงใจและมีขวัญกำลังใจในการทำงานน้อย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานจิตอาสาในรูปแบบอื่น ๆ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เป็นต้น พบว่า มีค่าตอบแทนให้

1.5 คุณค่าของตำแหน่ง พบว่า การรับรองตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลและคณะกรรมการชุมชนมีที่มาจากกฎหมายและลำดับศักดิ์ของกฎหมายหรือระเบียบในการกำหนดตำแหน่งแตกต่างกัน ประกอบกับแรงจูงใจในการทำงานก็แตกต่างกันส่งผลให้ตำแหน่งประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเป็นตำแหน่งล่องลอย ไม่มีอำนาจหน้าที่ชัดเจนและไม่มีความหมายหรือระเบียบมารับรองส่งผลให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนไม่มีพลังเพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาพื้นที่ จึงทำให้คณะกรรมการชุมชนหรือประธานชุมชนเกิดความรู้สึกด้อยค่าในตำแหน่ง

1.6 มุมมองที่มีต่อคณะกรรมการชุมชน พบว่า คณะกรรมการชุมชนสามารถเป็นตัวแทนของประชาชนได้ดีกว่าและเข้าถึงประชาชนได้มากกว่าสมาชิกสภาเทศบาล เพราะคณะกรรมการชุมชนมีการกระจายตัวและอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของเทศบาลและมีจำนวนมากกว่าสมาชิกสภาเทศบาล กล่าวคือ ในเขตเทศบาลเมืองท่าข้ามมีคณะกรรมการชุมชน จำนวน 207 คน ในขณะที่สมาชิกสภาเทศบาลมีจำนวน 18 คน จึงทำให้โอกาสที่ประชาชนเข้าถึงเพื่อปรึกษาหารือหรือร้องเรียน

เรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมของเทศบาลสามารถทำได้มากกว่าสมาชิกสภาเทศบาล ประกอบกับสมาชิกสภาเทศบาลเป็นกลุ่มอำนาจทางการเมืองหรือมีกลุ่มผลประโยชน์อยู่เบื้องหลังการปฏิบัติงาน จึงทำให้การพบปะประชาชนและการเข้าถึงประชาชน การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจการบ้านเมือง การพัฒนาพื้นที่ตลอดจนการร้องเรียนปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของประชาชนนั้น คณะกรรมการชุมชนและประธานชุมชนสามารถกระทำได้ดีกว่าสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งในประเด็นนี้เป็นมุมมองเชิงบวกที่มีต่อคณะกรรมการชุมชน

จากปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงนำมาสู่การค้นหาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
การศึกษาในประเด็นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 22 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า

2.1 การให้ค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการชุมชน ทั้งในรูปแบบค่าตอบแทนที่เป็นเงินเดือนหรือค่าตอบแทนที่เป็นเบี้ยเลี้ยงในการประชุม โดยค่าตอบแทนที่เป็นเงินเดือนคณะกรรมการชุมชนในแต่ละตำแหน่งจะได้รับค่าตอบแทนรายเดือนไม่เท่ากัน ซึ่งประธานชุมชนมีค่าตอบแทนเดือนละ 700 บาท รองประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนมีค่าตอบแทนเดือนละ 300 - 400 บาท สำหรับค่าตอบแทนที่เป็นเบี้ยเลี้ยงค่าประชุมแต่ละครั้งเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้คณะกรรมการชุมชนเข้าร่วมประชุมและเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาประชุม ซึ่งค่าตอบแทนเบี้ยเลี้ยงประชุมจะกำหนดไว้ในอัตรา 200 - 300 บาท ต่อการประชุม 1 ครั้ง ดังการให้ข้อมูลว่า

“ส่วนราชการก็ควรให้ค่าตอบแทนกับพวกเราบ้างนะ เราก็ทำงานกันเต็มที่ เราเปรียบเสมือนกับผู้ใหญ่บ้าน แต่เราไม่ได้ค่าตอบแทนอะไรเลย มีแต่เสียกับเสียเงิน ถ้าให้เป็นเงินเดือนแบบ อสม. บ้าง ก็น่าเห็นไหม อสม. ค่าได้ค่าตอบแทน หรือไม่ก็ให้เป็นค่าน้ำมันรถ ค่าข้าว เวลาเดินทางไปประชุมบ้าง ก็น่า.....แต่ถ้าจะให้ป็นรายเดือนก็สักเดือนละเจ็ดร้อย แปดร้อย พอได้มีแรงทำงานบ้าง”

(A4, interview, 2020, December 1)

ดังนั้นประเด็นแรงจูงใจสำหรับการทำงานของคณะกรรมการชุมชน ควรให้แรงจูงใจอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือ หากได้ค่าตอบแทนเป็นรายเดือนแล้ว ก็ไม่ควรได้รับค่าเบี้ยเลี้ยงประชุม หรือหากได้ค่าเบี้ยเลี้ยงประชุมในแต่ละครั้ง ก็ไม่ควรได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือน เพื่อเป็นการลดการรับค่าตอบแทนที่ซ้ำซ้อนและหลีกเลี่ยงการแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่ง นอกจากนี้ควรกำหนดภาระงานของคณะกรรมการชุมชนให้ชัดเจน โดยจัดทำคำบรรยายลักษณะงาน (Job Description)

และควรมีการกำหนดการเข้าร่วมปฏิบัติงานกับเทศบาล เพื่อป้องกันไม่ให้คณะกรรมการชุมชนไม่มา
มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาล

2.2 การให้คณะกรรมการชุมชนมีสิทธิในสภาเทศบาล พบว่า เทศบาลควรกำหนดให้การประชุม
สภาเทศบาลในแต่ละครั้งควรมีตัวแทนของคณะกรรมการชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุม มีสิทธิ
ในการเสนอญัตติ มีสิทธิในการอภิปรายญัตติ และมีสิทธิในการลงคะแนนเสียง โดยตัวแทนของคณะกรรมการ
ชุมชนที่เข้าไปมีสิทธิในสภาควรมี 2 - 3 คน ซึ่งคัดเลือกมาจากคณะกรรมการชุมชนหรือประธานชุมชน
และควรปรับแก้กฎหมาย ระเบียบเกี่ยวกับการประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ พระราชบัญญัติ
เทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 14 พ.ศ. 2562 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย
ข้อบังคับการประชุมสภาท้องถิ่น พ.ศ. 2547

2.3 การเพิ่มอำนาจให้แก่คณะกรรมการชุมชนในกระบวนการพัสดุ พบว่า โครงการที่
เกี่ยวข้องกับพื้นที่ภายในชุมชน เทศบาลควรกำหนดให้กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างหรือตรวจรับงาน
ในแต่ละโครงการนั้น มีคณะกรรมการชุมชนในพื้นที่เป็นกรรมการจัดซื้อจัดจ้างหรือตรวจรับงาน ซึ่ง
สะท้อนให้เห็นถึงการตรวจสอบการทำงานและการปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนอีกทางหนึ่งของ
คณะกรรมการชุมชนด้วย

2.4 การจัดทำชุดและเครื่องแบบที่มีกฎระเบียบรับรอง พบว่า การกำหนดเครื่องแบบสำหรับ
การปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนเป็นการให้เกียรติและศักดิ์ศรี ตลอดจนเป็นการแสดงเชิงสัญลักษณ์
ให้เห็นถึงการมีตำแหน่งของคณะกรรมการชุมชน โดยการจัดทำเครื่องแบบสำหรับคณะกรรมการชุมชน
สามารถกำหนดเป็นระเบียบของเทศบาลได้ ซึ่งจะมีความยุ่งยากซับซ้อนเหมือนกับการกำหนดเป็น
กฎหมายหรือระเบียบในระดับกระทรวงมหาดไทย

2.5 กำหนดให้คณะกรรมการชุมชนมีอำนาจเหมือนกับผู้ใหญ่บ้าน สืบเนื่องจากพื้นที่เทศบาล
ไม่มีการกำหนดขอบเขตการปกครองในรูปแบบกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แต่บทบาทหน้าที่ในการดูแลทุกข์สุข
ของประชาชน พบว่า ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนกับผู้ใหญ่บ้านมีลักษณะการทำงานที่
คล้ายคลึงกัน ดังนั้นควรให้ประธานชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชนมีบทบาทและอำนาจหน้าที่เหมือนกับ
ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน โดยการปรับแก้กฎหมายและระเบียบในระดับชาติ ดังการให้ข้อมูลว่า

“จริง ๆ แล้ว ในเขตเทศบาลเมืองไม่มีตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีแต่ สท. นายกเทศฯ แต่
เมื่อมองแล้วก็จะเห็นว่าตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมันก็คือประธานชุมชนนั่นเอง ถ้าลองเปรียบเทียบนะ
ผู้ใหญ่บ้านเป็นพ่อบ้าน ดูแลลูกบ้าน ประธานชุมชนก็เป็นพ่อชุมชน ดูแลชาวบ้านในชุมชน เพียงแค่เรา
ไม่ได้เรียกว่าชุมชนเป็นหมู่บ้าน ตรงนี้เกิดขึ้นเพราะกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งเทศบาลนั้น ที่ให้ยกเลิก
การปกครองแบบหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตเทศบาลเมืองกับเทศบาลนคร”

(A5, interview, 2020, December 3)

2.6 การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของประชาชนภายในชุมชน โดยเทศบาลสนับสนุนงบประมาณและจัดตั้งเป็นกองทุนการดำเนินกิจกรรมของชุมชนเพื่อมุ่งหวังให้เกิดการร่วมมือกันของประชาชนในการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชน ตลอดจนเป็นการริเริ่มให้ชุมชนสามารถดูแลตนเองได้ นอกจากนี้หากมีการจัดตั้งกองทุนชุมชนขึ้นจะทำให้ชาวบ้านรู้สึกรักและหวงแหนชุมชนมากขึ้น ชาวบ้านจะช่วยกันตรวจสอบการใช้งบประมาณของชุมชน ตลอดจนงบประมาณของเทศบาลมากขึ้น อันเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.7 การทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกสภาเทศบาลกับคณะกรรมการชุมชน โดยให้สมาชิกสภาเทศบาลกำหนดตำแหน่งคณะทำงานสมาชิกสภาเทศบาลที่มาจากตัวแทนของคณะกรรมการชุมชน และให้สมาชิกสภาเทศบาล 1 คน มีคณะดำเนินงานจำนวน 4 คน หรือจัดตั้งคณะดำเนินงานของสมาชิกสภาเทศบาลเหมือนกับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและคณะทำงาน ประกอบด้วย ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ เพื่อทำหน้าที่ในการช่วยเหลือสนับสนุนการทำงานของผู้ใหญ่บ้าน

2.8 จัดทำกฎหมายและระเบียบรับรองตำแหน่งคณะกรรมการชุมชนและประธานชุมชน พบว่า ควรมีการผลักดันให้ร่างระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยคณะกรรมการชุมชนเทศบาลสามารถนำไปสู่การบังคับใช้ได้จริง เพื่อให้ระเบียบดังกล่าวสามารถใช้ในการรองรับตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชน

จากแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ ควรริเริ่มจากรัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับตำแหน่งประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนตามครรลองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้รัฐบาลควรปฏิรูปโครงสร้างภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้แนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยตัวแท้ให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบันที่มีการเรียกร้องให้ภาคประชาชนและภาคประชาสังคมมีบทบาททางการเมืองและการพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

คณะกรรมการชุมชนเป็นตำแหน่งที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่เทศบาลตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดตั้งชุมชนย่อยเพื่อพัฒนาเทศบาลและสุขาภิบาล พ.ศ. 2531 ซึ่งต่อมามีการเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลเมื่อปี พ.ศ. 2542 จึงทำให้การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนเกิดเป็นรูปธรรมขึ้น แต่โดยส่วนใหญ่การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนจะพบในเขตเทศบาลเมืองกับเทศบาลนคร เพราะเทศบาลตำบลหลายแห่งที่มีการยกฐานะมาจากองค์การบริหารส่วนตำบล ในภายหลังปี พ.ศ. 2540 นั้น ยังคงมีโครงการการบริหารพื้นที่แบบดั้งเดิม คือ มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ จึงทำให้คณะกรรมการชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลมีไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ คณะกรรมการชุมชนมีหน้าที่ในการประสานงาน การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมประชาธิปไตย การส่งเสริมทรัพยากร

เพื่อใช้ในการสนับสนุนชุมชน การตรวจสอบการทำงาน และเป็นตัวแทนของประชาชน เพราะคณะกรรมการชุมชนมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่หรือการแต่งตั้งของประธานชุมชน โดยตำแหน่งประธานชุมชนเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชน เนื่องจากประธานชุมชนมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ และประธานชุมชนจะไปแต่งตั้งประชาชนในชุมชนเป็นคณะกรรมการชุมชน จำนวน 9 - 12 คน โดยมีการแบ่งตำแหน่งและกำหนดอำนาจหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งไว้ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนมีหลายประเด็นที่ส่งผลให้ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การสร้างคามเหลื่อมล้ำทางอำนาจหน้าที่ระหว่างคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาเทศบาล แต่หากพิจารณาถึงความเป็นประชาธิปไตย พบว่า ทั้งสองตำแหน่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ หรือกล่าวได้ว่าเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นประเด็นที่ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำต่อการดำเนินงานของประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ตำแหน่งคณะกรรมการชุมชนมีระเบียบมารองรับแต่ระเบียบดังกล่าวมีลำดับศักดิ์ของกฎหมายที่ต่ำกว่ากฎหมายที่มารองรับตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนไม่สามารถดำเนินงานเป็นตัวแทนของประชาชนหรือแสดงบทบาทได้อย่างเต็มศักยภาพ จึงทำให้การผลักดันนโยบายและโครงการมีข้อจำกัดเพราะไม่มีอำนาจในสภาเทศบาล (Thongsuchot & Meechai, n.d.) นอกจากนี้ การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนในพื้นที่ พบว่า งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนสำหรับการพัฒนาชุมชนมีจำกัด อันสอดคล้องกับ Suksomgasem (2016) และ Sodsong, Hanchana, Meunduang, and Boobpamala (2019) พบว่า งบประมาณสำหรับการสนับสนุนการทำงานของกลุ่ม และ เครือข่ายต่าง ๆ ของชุมชนที่เทศบาลจัดสรรให้มีจำนวนจำกัด ประกอบกับขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐในพื้นที่ จึงเป็นปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

ประเด็นที่สำคัญอีกประเด็น คือ คณะกรรมการชุมชนและประธานชุมชนไม่มีค่าตอบแทนหรือเงินประจำตำแหน่ง ถึงแม้ว่าตำแหน่งดังกล่าวเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่การขับเคลื่อนหรือเรียกร้องค่าตอบแทนและตำแหน่งแห่งที่เป็นไปด้วยความล่าช้า อาจเป็นเพราะรัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญกับตำแหน่งดังกล่าว ในขณะเดียวกัน คณะกรรมการชุมชนมีอาชีพส่วนตัวและมีตำแหน่งอื่นที่ได้รับค่าตอบแทนในคราวเดียวกัน เช่น อสม. อบพร. เป็นต้น จึงทำให้คณะกรรมการชุมชนบางคนไม่ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ในฐานะการเป็นคณะกรรมการชุมชนและประธานชุมชน สอดคล้องกับ Phansuwan and Phusara (2019) พบว่า ผู้นำชุมชนขาดความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องจากไม่มีเวลาในการทำกิจกรรมเพราะต้องประกอบอาชีพและไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง นอกจากนี้ Yodsurang, Boonratmaitree, Suwanmongkol, and Chupen (2018) มีผลการศึกษาเป็นในทิศทางเดียวกันว่า คณะกรรมการชุมชนมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในชุมชนซึ่งเป็นอาสาสมัครชาวบ้านที่มีจิตอาสาเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระของราชการ มีความเสียสละอย่างแท้จริงเพราะตำแหน่งดังกล่าวไม่มีผลตอบแทน

สมาชิกสภาเทศบาลเป็นตำแหน่งที่เกิดขึ้นตามโครงสร้างการบริหารงานเทศบาลในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มีหน้าที่ในการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหาร ประสานความต้องการและแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่กับเทศบาล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ผ่านการบรรจุแผนหรือโครงการไว้ในแผนพัฒนาเทศบาล แต่อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานของสมาชิกสภาเทศบาลในด้านการตรวจสอบหรือถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหารยังไม่เต็มศักยภาพ อาจเป็นเพราะสมาชิกสภาเทศบาลสังกัดกลุ่มการเมืองเดียวกับฝ่ายบริหาร สอดคล้องกับ Thongsuchot and Meechai (n.d.) พบว่าสมาชิกสภาเทศบาลมาจากกลุ่มการเมืองเดียวกัน ทำให้ไม่สามารถแสดงบทบาทตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ เช่น การตรวจสอบถ่วงดุลงบประมาณ นอกจากนี้ Suemkrathok and Chinnasan (2016) และ Anuntasin, Rajbhandaraks, Ngernklay, and Rangubtook (2017) มีผลการศึกษาที่สอดคล้องว่า สมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่ในการตราข้อบัญญัติและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารแต่กลับมีการแสดงออกและรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ดังกล่าวจำกัดในทางกลับกันสภาท้องถิ่นทำหน้าที่ในการส่งเสริมการทำงานของฝ่ายบริหาร ดังนั้นความเป็นผู้แทนของสมาชิกสภาท้องถิ่นจะต้องมีความเป็นอิสระจากประชาชนผู้ลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่ตนสังกัด อีกทั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นควรรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองเพื่อที่จะสวมบทบาทและแสดงบทบาทอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม (Worajaroen, Sukmaitree, Srisorn, & Ketsupa, 2021)

แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางอำนาจหน้าที่ระหว่างคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาเทศบาล พบว่า ควรมีการแก้ไขกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการในระดับประเทศหรือราชการส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานในการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้คณะกรรมการชุมชนมีอำนาจหน้าที่เท่าเทียมกับสมาชิกสภาเทศบาลบนฐานคิดของความเป็นประชาธิปไตยและการเป็นตัวแทนของประชาชน แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวอาจจะเป็นวิธีการที่ยุ่งยากและซับซ้อน ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างความเท่าเทียมทางอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาเทศบาลเป็นไปทีละขั้นตอนและให้ง่ายต่อการพยายามลดความเหลื่อมล้ำนั้น ในเบื้องต้นควรมีการปรับปรุงระเบียบเกี่ยวกับการให้ค่าตอบแทนหรือสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่คณะกรรมการชุมชนเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจให้คณะกรรมการชุมชน อันสอดคล้องกับการศึกษาของ Phungboo Na Ayutthaya (2015) พบว่าควรจัดให้มีค่าตอบแทนหรือสวัสดิการอื่น ๆ ให้แก่คณะกรรมการชุมชนเพื่อสร้างแรงจูงใจเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานเพื่อพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ Phithak (2016) มีผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เทศบาลควรมีค่าตอบแทน เงินเดือน เบี้ยประชุมให้แก่คณะกรรมการชุมชนและเพิ่มงบประมาณในโครงการต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งนโยบายและหน่วยงานภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็ง (Yodsurang et al., 2018) ดังนั้นการลดความเหลื่อมล้ำทางอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนกับสมาชิกสภาเทศบาลในลำดับแรกนั้น

ควรมีการให้คำตอบแทนแก่คณะกรรมการชุมชนและประธานชุมชนเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และยังเป็นกระบวนการส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนและประธานชุมชนทำงานอย่างเต็มศักยภาพเพราะเมื่อได้รับคำตอบแทนแล้วนั้น ผู้ที่ได้รับคำตอบแทนต้องดำเนินงานเพื่อให้คุ้มค่ากับสิ่งที่ได้รับ ประกอบกับเมื่อคณะกรรมการชุมชนหรือประธานชุมชนได้รับคำตอบแทนจะเกิดกระบวนการตรวจสอบจากภาคประชาชน โดยประชาชนจะพิจารณาและตรวจสอบว่า เมื่อประธานชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชนได้รับคำตอบแทนแล้วนั้น สามารถทำงานได้เต็มศักยภาพที่ได้รับคำตอบแทนหรือไม่ อันเป็นผลดีต่อการพัฒนาพื้นที่และเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอีกช่องทางหนึ่ง นอกจากนี้ ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเปิดพื้นที่ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมของท้องถิ่น โดยในอนาคตควรศึกษาเชิงลึกถึงการออกแบบโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งมิติภายในและภายนอกองค์กรภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่นและสถาบันทางการเมืองท้องถิ่น เพื่อให้โครงสร้างการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นและสามารถตอบโจทย์การพัฒนาท้องถิ่นภายใต้กระบวนการประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

1. เทศบาลควรกำหนดให้การประชุมสภาเทศบาลในแต่ละครั้งควรมีตัวแทนของคณะกรรมการชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุม มีสิทธิในการเสนอญัตติ มีสิทธิในการอภิปรายญัตติ และมีสิทธิในการลงคะแนนเสียง
2. รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับตำแหน่งประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชน ในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนตามครรลองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- Anuntasin, U., Rajbhandaraks, S., Ngernklay, P., & Rangubtook, S. (2017). The role of the Bangkok Metropolitan Council in checking the Bangkok Metropolitan Administration. *Rajapark Journal*, 11(24), 74-86. [in Thai]
- Buainn, P., & Hongwiset, S. (2017). The implementation of strategic development planning as perceived by community committees' Napa Municipality, Mueang District, Chonburi Province. *Lampang Rajabhat University Journal*, 6(1), 99-106. [in Thai]
- Kokpol, O., & Sukkawattana, T. (2008). *Local council members handbook*. Bangkok: Thamada.
- Nethipo, V. (2000). Influence in Thai local politics: A case study of Chiang Mai. *Journal of Social Sciences*, 31(2), 168-235. [in Thai]

- Phansuwan, A., & Phusara, A. (2019). Leadership roles in the development of Ban Lao Community, Chaiyo District, Ang Thong Province. *Journal of Management Science Review*, 21(1), 53-62. [in Thai]
- Phithak, N. (2016). *Participation in the performance of community committees in Maha Sarakham Municipality* (Master's thesis). Rajabhat Maha Sarakham University, Mahasarakham. [in Thai]
- Phungboo Na Ayutthaya, S. (2015). *The participation of the community members in driving social welfare work to improve people's quality of life in Mae Hia Municipality, Mueang Chiang Mai District, Chiang Mai Province* (Master's thesis). Thammasat University, Bangkok. [in Thai]
- Pitukthanin, A. (2014). Educational review: Inequality and injustice in Thai society. *Journal of Social Research*, 37(2), 281-292. [in Thai]
- Sodsong, K., Hanchana, C., Meunduang, P., & Boobpamala, B. (2019). The roles of members in Non Sa-Ard Sub-district Municipal Council on creation of the strength in local community of Sriboonruang District. *Journal of Yanasangvorn Research Institute*, 10(2), 287-302. [in Thai]
- Suemkrathok, T., & Chinnasan, A. (2016). The role perception of the members of the subdistrict administrative organization council in Nakhon Ratcasima Province. *NRRU Community Research Journal*, 10(3), 53-60. [in Thai]
- Suksomgasem, R. (2016). *The study of factors contributing to the community strength: Case study of Parkkret Municipality Nonthaburi* (Master's thesis). Thammasat University, Bangkok. [in Thai]
- Suvanamongkol, P. (2019). Insuring justice and reducing inequality at the local level: Challenging missions of local administration. *King Prajadhipok's Institute Journal*, 17(3), 135-154. [in Thai]
- Thongsuchot, C., & Meechai, T. (n.d.). The politics of local public policy making: Case studies of budget allocation in Nonthaburi Municipality and Pakkret Municipality. In *The 2nd STOU Graduate Research Conference*. Sukhothai Thammathirat, Bangkok. [in Thai]
- Worajaroen, A., Sukmaitree, J., Srisorn, W., & Ketsupa, W. (2021). Political roles of local leaders in Ban Sing Sub-district, Photharam District, Ratchaburi Province. *Journal of Wisdom Political Science and Multidisciplinary Sciences*, 4(2), 43-55. [in Thai]
- Yeema, B. (2009). *Thai local government*. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Yodsurang, S., Boonratmaitree, A., Suwanmongkol, P., & Chupen, H. (2018). The factors in strengthening of community committees for the development of densely populated communities in Bangkok. *EAU HERITAGE JOURNAL Social Science and Humanity*, 8(2), 26-33. [in Thai]

การวิเคราะห์กลยุทธ์ในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

Strategic Analysis of Solid Waste Management by Chamai Municipality Thungsong District, Nakhonsrithammarat Province

ปิ่นรัตน์ สิริพันธ์พงศ์^{1*}

Pinrat Siripanpong^{1*}

Abstract

Solid waste is a problem that local government organizations have managed by the area context in Chamai Municipality, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province that is a medium-sized municipality with a good economic community as a point of distribution links. This is qualitative research aimed to study 1) solid waste management, 2) strategy analysis of solid waste management, and 3) appropriate approach to solid waste management. Data are collected in 2019 by selecting a purposive sampling of stakeholders such as mayors, officials, community leaders and citizens. The research results found that 1) Approximately 18-20 tons of solid waste a day is handled by private landfills, 2) Strategies for managing solid waste from SWOT analysis revealed that from the internal factors, the strength was that executives had high leadership and knowledge. They worked for the community under good governance, and managed the environment well

¹หมวดศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ (ศูนย์ฯ ภูเก็ต) ต.ตลาดใหญ่ อ.เมือง จ.ภูเก็ต 83000

¹General education, Faculty of Liberal Arts, Rajapruk University, Talad yai Sub-district, Muang District, Phuket Province 83000

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: pisiri@rpu.ac.th)

รับบทความวันที่ 9 ธันวาคม 2564 แก้ไขวันที่ 7 เมษายน 2565 รับลงตีพิมพ์วันที่ 11 เมษายน 2565

by adopting the ISO 14001 environmental standard system to monitor. The weakness was that there was no provided space and the hired private landfills were unstable. Additionally, the external factors revealed that people lacked awareness of waste separation and the latent population did not participate in solid waste management. 3) The appropriate approach to solid waste management was to be a cluster of nearby local government organizations that had the same problem together to manage integrated solid waste by planning to reduce solid waste with the principle of 3 Rs; Reduce, Reuse, Recycle from turning waste to energy such as gasification, refuse derived fuel, incineration.

Keywords: Strategic Analysis, Management, Solid Waste

บทคัดย่อ

ขยะเป็นปัญหาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการตามบริบทพื้นที่ในเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอยะรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเทศบาลขนาดกลาง มีชุมชนเศรษฐกิจที่เป็นจุดเชื่อมโยงกระจายสินค้า การวิจัยนี้เป็นแบบเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการขยะ 2) วิเคราะห์กลยุทธ์ในการจัดการขยะ และ 3) เสนอแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการจัดการขยะ ทำการเก็บข้อมูลในปี 2562 โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ นายกเทศมนตรี เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน และประชาชน ผลการวิจัยพบว่า 1) ขยะประมาณ 18 - 20 ตันต่อวัน ถูกจัดการโดยหลุมฝังกลบเอกชน 2) กลยุทธ์ในการจัดการขยะจากการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) เปิดเผยว่า จากปัจจัยภายใน ได้แก่ จุดแข็ง คือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำสูงและมีความรู้พวกเขาทำงานเพื่อชุมชนภายใต้หลักธรรมาภิบาล และบริหารด้านสิ่งแวดล้อมได้ดีโดยการนำระบบมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ISO 14001 มาใช้ตรวจสอบ ส่วนจุดอ่อน คือ ไม่มีพื้นที่และหลุมฝังกลบเอกชนที่จัดจ้างไม่มีความแน่นอน ในส่วนของ ปัจจัยภายนอก พบว่า ประชาชนยังขาดความตระหนักในการคัดแยกขยะ รวมถึงประชากรแฝงไม่มีส่วนร่วมจัดการขยะ และ 3) แนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสม คือ ควรรวมกลุ่มกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียงที่มีปัญหาเช่นเดียวกันเพื่อจัดการขยะแบบบูรณาการโดยวางแผนลดขยะตั้งแต่ต้นทางด้วยหลัก 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) โดยการเปลี่ยนขยะเป็นพลังงาน เช่น ก๊าซชีวภาพ เชื้อเพลิงขยะ และเผาให้ความร้อน

คำสำคัญ: การวิเคราะห์กลยุทธ์ การจัดการ ขยะ

บทนำ

ขยะเป็นปัญหาที่อยู่คู่สังคมไทยมาอย่างยาวนาน สาเหตุจากการเพิ่มของประชากรและการขยายตัวของเศรษฐกิจ (Sillapasuwat, 2014) ซึ่งมักเกิดขึ้นควบคู่ไปกับชุมชนเมืองใหญ่ในแทบทุกแหล่ง อย่างที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีการแข่งขันสูง วิธีการดำเนินชีวิต

ของคนในยุคปัจจุบันที่เน้นความสะดวกสบาย ก่อให้เกิดการการบริโภคนิยมซึ่งทำให้เกิดขยะต่อคนในปริมาณสูง ขยะที่ขาดการจัดการอย่างถูกหลักสุขาภิบาลย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gas) ทั้ง CFC, NO₂, CH₄, CO₂ และอื่น ๆ ซึ่งเกิดจากกระบวนการย่อยสลายสารอินทรีย์อันเป็นสาเหตุของภาวะโลกร้อน (Global Warming) ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Garcia, Woolley, & Rahimifard, 2017)

ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มมากขึ้นตามจำนวนประชากร จากการรายงานของ Pollution Control Department (2020) พบว่า ขยะที่เกิดขึ้นทั่วประเทศจากแหล่งกำเนิดขยะประมาณ 78,665 ตันต่อวัน หรือประมาณคนละ 1.12 กิโลกรัมต่อวัน ทำให้ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นค่อนข้างเป็นที่กังวลและส่งผลกระทบในวงกว้าง จนเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติประกาศว่าการแก้ไขปัญหาขยะของประเทศไทยถือเป็นวาระแห่งชาติเป็นต้นมา ปัจจุบันสถานการณ์ขยะในประเทศไทยนั้นถือว่าวิกฤต เนื่องด้วยเหตุผลสำคัญสองประการ คือ **ส่วนแรก** การสร้างขยะที่ยังคงมากขึ้นทุกวัน กับ **ส่วนที่สอง** คือ วิธีการกำจัดในปัจจุบัน ไม่ได้ทำให้ขยะหมดไป มีแต่สะสมเพิ่มมากขึ้น การกำจัดขยะส่วนใหญ่โดยการฝังกลบ มีบ่อฝังกลบอยู่ 2,810 แห่ง แต่มีเพียง 328 แห่งเท่านั้นที่มีการฝังกลบถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ส่วนที่เหลือกว่าร้อยละ 88 ยังดำเนินการไม่ถูกต้อง โดยมีข้อจำกัดทั้งในเรื่องพื้นที่และงบประมาณในการจัดการ (Department of Local Administration, 2019) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทยโดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานบริหารจัดการ ตั้งแต่ต้นทางที่เป็นระดับครัวเรือนหรือชุมชน กลางทางคือการรวบรวมและเก็บขน และปลายทางคือการกำจัดมูลฝอย

ข้อมูลจาก Department of Local Administration (2020) รายงานว่าในประเทศไทยมีจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งหมด 7,850 แห่ง จำแนกออกเป็นเทศบาลตำบล 2,247 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 5,300 แห่ง ซึ่งให้เห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลทั้งหมดรวม 7,547 แห่งคิดเป็นร้อยละ 96.14 หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลมีปัญหาขยะเกิดขึ้นก็จะส่งผลกระทบเป็นส่วนใหญ่ ในทางกลับกัน หากปัญหาด้านการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลได้รับการแก้ไขก็จะส่งผลดีและสามารถเป็นแนวทางแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ อีกด้วย

อำเภอทุ่งสง เป็นอำเภอที่มีความเจริญเป็นอันดับสองของจังหวัดนครศรีธรรมราช รองจากอำเภอเมือง เนื่องจากที่ตั้งอยู่บริเวณส่วนกลางของภาคใต้ มีจุดศูนย์กลางคมนาคมทางบกทั้งรถยนต์และรถไฟ เทศบาลตำบลชะมาย มีเนื้อที่ประมาณ 21.42 ตร.กม. ประชากรตามทะเบียนราษฎรรวม 12,433 คน และประชากรแฝงอีกกว่า 10,000 คน (Chamai Municipal, 2019) มีผู้ประกอบการค้า ห้างสรรพสินค้า และสถานศึกษาเป็นจำนวนมาก ทำให้ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นมากถึง 18 - 20 ตันต่อวัน เทศบาลตำบลชะมายได้พยายามจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทางอย่างต่อเนื่อง จนในปี 2561 เทศบาลตำบลชะมายได้รางวัลเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน Green City ประเภทสีเขียว ต่อมาในปี 2562 ได้รางวัลเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน (รางวัลชมเชย) เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน จาก

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพด้านการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพความพร้อมที่จะส่งผลให้เทศบาลตำบลชะมายจัดการขยะได้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น โดยประยุกต์ใช้การวิเคราะห์กลยุทธ์เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก จากผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ซึ่งทำให้เกิดการจัดการขยะที่ดีแก่เทศบาลตำบลชะมายและเป็นแนวทางแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของขยะหรือขยะมูลฝอย (Solid Waste) ตามที่ Pollution Control Department (2021) ได้ให้ความหมายว่า ขยะหรือขยะมูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ภาชนะที่ใส่อาหาร เศษมูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน หรือครีวเรือน ยกเว้นวัสดุที่ไม่ใช้แล้วของโรงงาน ซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน

ขยะแบ่งออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1. ขยะย่อยสลาย (Compostable Waste) คือ ขยะที่เน่าเสีย และย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาทำปุ๋ยหมักได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร เศษเนื้อสัตว์ มีปริมาณร้อยละ 64 ของขยะทั้งหมด
2. ขยะรีไซเคิล (Recycled Waste) คือ ของเสียบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก กระป๋อง เหล็ก มีปริมาณร้อยละ 30 ของขยะทั้งหมด
3. ขยะอันตราย (Hazardous Waste) คือ ขยะที่มีองค์ประกอบหรือการปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่าง ๆ เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดฟลูออเรสเซนต์ แบตเตอรี่โทรศัพท์ เป็นต้น มีปริมาณร้อยละ 3 ของขยะทั้งหมด
4. ขยะทั่วไป (General Waste) คือ ขยะประเภทอื่นนอกเหนือจากขยะย่อยสลาย มีลักษณะย่อยสลายได้ยากไม่คุ้มค่าแก่การนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม ภาชนะพลาสติกบรรจุ

ผงซักฟอก พลาสติกห่อลูกอม ซองบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เป็นต้น มีปริมาณร้อยละ 3 ของขยะทั้งหมด

แนวคิดในการจัดการขยะ

กระบวนการจัดการขยะเริ่มจากการรวบรวม การจัดเก็บขยะจากภาชนะที่เตรียมไว้คัดแยก ขนส่ง และกำจัดขยะ ซึ่งแนวคิดในการจัดการขยะมูลฝอยโดยทั่วไป Kalyanamitra and Ngamlamom (2018) ได้เสนอแนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยตามสมัยใหม่ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การลดการก่อเกิดขยะ (Reduce) หรือการลดขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด เมื่อขยะไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นน้อยก็ไม่ต้องกำจัดหรือกำจัดน้อยเป็นการป้องกันเบื้องต้น นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ (Reuse) คือ การนำวัสดุเดิมที่มีอยู่มาใช้ซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ในรูปแบบเดิม หรืออาจนำมาซ่อมแซมเพื่อใช้ประโยชน์อื่น ๆ แก่บุคคลอื่น

ขั้นตอนที่ 3 การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ต้องแยกวัสดุที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำ ตามขั้นตอนที่ 2 ได้ออกจากขยะมูลฝอย แล้วรวบรวมหรือย่อยสลายวัสดุนั้นมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตใหม่ต่อไป คล้ายกับการนำกลับมาใช้ซ้ำ แต่ต้องนำวัสดุนั้นไปผ่านกระบวนการออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ ขึ้นใหม่

ขั้นตอนที่ 4 การเปลี่ยนขยะเป็นพลังงาน (Waste to Energy) เป็นการดึงเอาพลังงานจาก ขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ โดยใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าจากเตาเผาขยะมูลฝอย และเอาก๊าซ ที่เกิดขึ้นจากการหมักหมมของมูลฝอยในหลุมมาใช้ประโยชน์

ขั้นตอนที่ 5 การกำจัดขยะมูลฝอย (Disposal) เป็นขั้นตอนสุดท้าย เพราะขยะมูลฝอยที่เหลือ จากการผ่านขั้นตอนทั้งสี่แล้วจะถูกจำกัดอย่างถูกวิธีให้หมดไป ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักการและถูก สุขลักษณะ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของสารพิษหรือสารปนเปื้อนไม่ให้ไปสู่สิ่งแวดล้อมได้ ดังภาพ ที่ 1

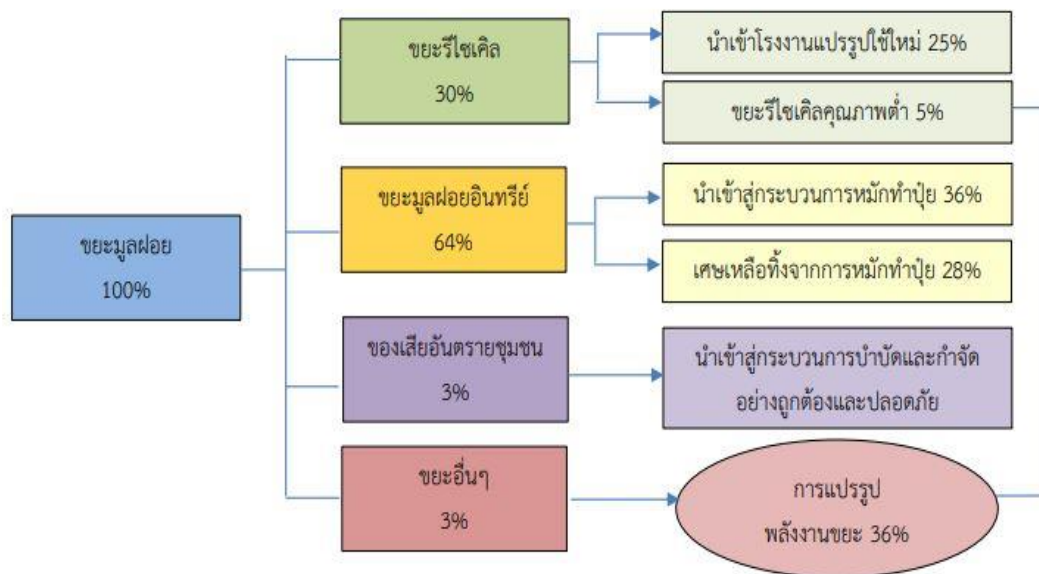

ภาพที่ 1 ลำดับขั้นการจัดการขยะ

ที่มา: Thailand Environment Institute (2019)

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอย

Pollution Control Department (2021) ได้จัดทำคู่มือสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร โดยระบุว่า แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยมีแนวคิดหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดการบูรณาการของการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันเป็นไปในลักษณะรูปแบบต่างกันและต่างคนต่างทำ ก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ ท้องถิ่นไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียม และขาดผู้ควบคุมดูแลระบบที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน จึงเกิดปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและนำมาซึ่งความเดือดร้อนความน่ารำคาญ และการร้องเรียน ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดการบูรณาการของการจัดการขยะมูลฝอย จะมุ่งเน้นให้มีการนำขยะมูลฝอยที่มีศักยภาพนำกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปบำบัดและกำจัดให้น้อยที่สุดพร้อมทั้งให้มีศูนย์จัดการขยะมูลฝอย (รวมถึงของเสียอันตรายจากชุมชนและมูลฝอยติดเชื้อ) โดยมุ่งเน้นการรวมกลุ่ม (Cluster) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือเทคโนโลยีที่เป็นทางเลือกมาตรฐานในการสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่เน้นการแปรรูปให้เป็นพลังงานโดยคำนึงถึงปริมาณขยะมูลฝอย และขนาดของกลุ่มพื้นที่ส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลหรือการแปรรูปใช้ใหม่ และการสร้างจิตสำนึกการคัดแยกขยะมูลฝอย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน
ที่มา: Pollution Control Department (2021)

การวิเคราะห์ (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ด้วยวิธีการทำ SWOT Analysis เป็นการนำเอาจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร รวมถึงโอกาสและอุปสรรคเข้ามาใช้พิจารณาและวิเคราะห์สถานภาพขององค์กร เพื่อประโยชน์ในการใช้

วางแผนงาน ตลอดจนการสร้างกลยุทธ์ต่าง ๆ หรือดำเนินกิจการองค์กรให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงขององค์กร แบ่งออกเป็นปัจจัยภายในองค์กร (Internal Factors) และปัจจัยภายนอกองค์กร (External Factors) ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน หมายถึง สภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่มีผลกระทบต่อการดำเนินกิจการ แบ่งออกเป็น

1.1 จุดแข็ง (Strengths) หมายถึง ข้อได้เปรียบของกิจการ ลักษณะเด่นขององค์กรที่เอื้อต่อการประสบความสำเร็จ สามารถนำมาใช้ประโยชน์และใช้แข่งขันกับคู่แข่งได้

1.2 จุดอ่อน (Weaknesses) หมายถึง ข้อจำกัด (Limitation) หรือความอ่อนด้อยในองค์กร ที่ทำให้ตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถสร้างให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันได้

2. ปัจจัยภายนอก คือ สภาพภายนอกองค์กร ที่อาจมีผลกระทบต่อการดำเนินกิจการ ได้แก่

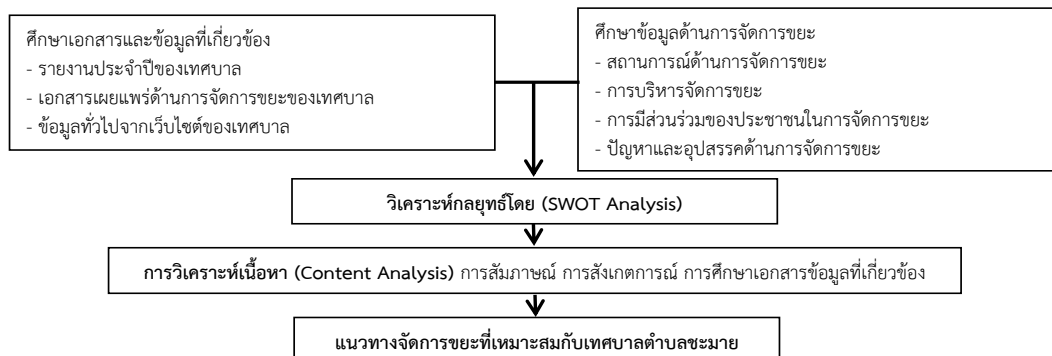
2.1 โอกาส (Opportunities) หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบในแง่ของการเอื้อประโยชน์ กับการดำเนินงานแก่องค์กร เป็นปัจจัยที่เกิดจากภายนอกองค์กรแต่ส่งผลในทางที่ดีกับองค์กร

2.2 อุปสรรค (Threats) หมายถึง ความเสียเปรียบหรือผลเสียจากปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร เช่น เศรษฐกิจที่กำลังตกต่ำ ราคาน้ำมันที่สูงขึ้น ทำให้ต้นทุนในการดำเนินงานเพิ่มขึ้น การเพิ่มค่าแรงของแรงงาน หรือนโยบายอัตราดอกเบี้ยที่ถูกปรับให้สูงขึ้น (Jutha, 2013)

จากการศึกษาการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลเมืองแกลง จังหวัดระยอง โดย Vajarodaya, Poboon, and Chompunth (2014) พบว่า ปัจจัยภายในที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะ ได้แก่ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีวิธีคิดอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติงานเชิงประจักษ์ บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความกระตือรือร้นและชำนาญด้านการจัดการขยะ การประยุกต์ใช้ระบบมาตรฐานสากลในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม นโยบาย/แผน/โครงการยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการประชาสัมพันธ์หลายทาง มีวิธีการจัดการขยะที่เหมาะสม ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ผู้นำชุมชน และประชาชนมีจิตสำนึกในด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานของรัฐและองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามาสนับสนุน การพัฒนาการจัดการขยะของเทศบาล

Wongpakdee, Chanterp, Tagengsuk, and Chaisuwan (2020) ศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านส่วสดี ตำบลกลันทา อำเภอมะนัง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ในอดีตการเผาขยะก่อให้เกิดปัญหาหมอกพิษทางอากาศ ปัจจุบันชุมชนประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามโครงการ “ชุมชนปลอดขยะ Zero Waste” โดยใช้การบริหารจัดการขยะ ตามหลักการบริหารจัดการ 4M's ประกอบด้วย 1) Man คือ การบริหารบุคลากร 2) Money คือ การบริหารงบประมาณ 3) Material คือ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และ 4) Management คือ การจัดระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ในส่วนการแบ่งประเภทของขยะ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ขยะอินทรีย์ 2) ขยะรีไซเคิล 3) ขยะทั่วไป และ 4) ขยะอันตราย โดยชุมชนบ้านส่วสดีเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างสมบูรณ์ ชุมชนตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และช่วยกันลดปริมาณขยะ อีกทั้งสร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นหลังรู้จักการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง การวิจัยนี้มีกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการขยะ และวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมแก่เทศบาลตำบลชะมายต่อไป

ผู้ให้ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบบอกต่อ (Snowball Selection) ซึ่งเป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบบอกต่อกันไปเรื่อย ๆ จนครบจำนวนที่ต้องการศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลชะมาย ได้แก่ นายกเทศมนตรี เจ้าหน้าที่เทศบาลที่ทำหน้าที่จัดเก็บและขนส่งขยะ ผู้นำชุมชน และประชาชน โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1. ภาคการเมือง ได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล รวม 7 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรี จำนวน 1 คน รองนายกเทศมนตรี จำนวน 2 คน ประธานสภาเทศบาล จำนวน 1 คน สมาชิกเทศบาล จำนวน 2 คน

2. ภาคราชการ ได้แก่ ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม รวม 3 คน ได้แก่ ปลัดเทศบาล จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 คน

3. ภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องที่ รวม 23 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชนทั้ง 8 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน จำนวน 16 คน ประชาชน จำนวน 3 คน อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองหว้า จำนวน 2 คน และสมาชิกสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนบ้านหนองหว้า จำนวน 2 คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีคำถาม ดังนี้ แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร บุคลากร และประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลชะมาย เป็นประเด็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการขยะ นโยบาย ปัญหา การมีส่วนร่วม และ

วิเคราะห์กลยุทธ์โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT ซึ่งพิจารณาองค์ประกอบจากสภาพแวดล้อมภายในองค์กร และสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ดังนี้

ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร การบริหารองค์กร นโยบาย/แผน/โครงการ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ระบบการจัดการขยะมูลฝอย การประชาสัมพันธ์ ค่าธรรมเนียม และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพพื้นที่ ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก นโยบายของรัฐ สื่อมวลชน เทคโนโลยี ประชาชน ชุมชน และเศรษฐกิจ

จากนั้นจึงนำผลการศึกษาทั้งหมดมาวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมต่อการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมายต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์แบบ 3 เสา (Triangulation) คือ วิเคราะห์จากแหล่งข้อมูล 3 แหล่ง ได้แก่ ภาคราชการ ภาคราชการ และภาคประชาชน ใช้วิธีการรวบรวม 3 วิธี ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นในการวิเคราะห์ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของเทศบาล การบริหารของเทศบาล สถานการณ์และปัญหาขยะ การจัดการขยะ การบริหารจัดการขยะของเทศบาล บทบาทของชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ให้สัมภาษณ์ และใช้ SWOT Analysis วิเคราะห์กลยุทธ์เพื่อหาสภาพแวดล้อมภายในองค์กร และสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร อันจะส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย

ผลการวิจัย

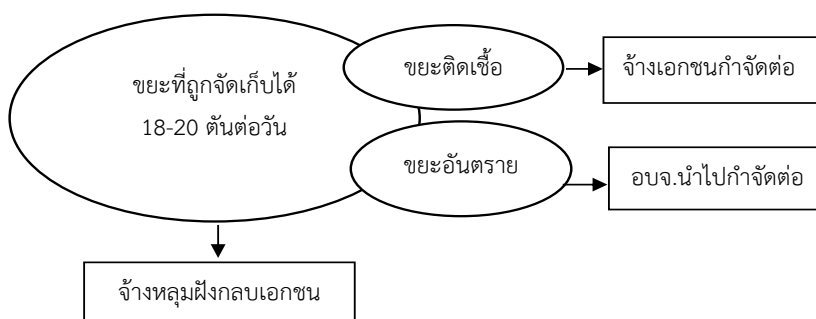
ผลการวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เพื่อทราบผลการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย ต้องอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานประจำปีของเทศบาล เอกสารเผยแพร่ด้านการจัดการขยะของเทศบาล ข้อมูลทั่วไปจากเว็บไซต์ของเทศบาล การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบกับข้อมูลด้านการบริหารจัดการทั่วไป ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเภทของขยะ หลักการจัดการขยะ มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย วิธีการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ตลอดจนอุปสรรคและปัญหาในการจัดการขยะ ได้ข้อสรุปดังนี้

การจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย พบว่า มีปริมาณขยะที่เกิดขึ้นภายใต้การดูแลของเทศบาลฯ ประมาณ 18 - 20 ตันต่อวัน กระบวนการจัดการเริ่มต้นจากรถเก็บขนขยะทั้งหมด 5 คัน โดยจะแบ่งกันไปตามเส้นทางที่รับผิดชอบ จากนั้นขยะทั้งหมดจะถูกนำไปกำจัดโดยวิธีการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาลที่เตรียมไว้ ณ บ้านต้นอ้าย หมู่ 12 ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นหลุมฝังกลบของเอกชนดำเนินการ โดยเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเดือนละประมาณ 136,350 บาท

ต่อเนื่อง

การจัดการขยะอันตรายและขยะติดเชื้อ ถูกรวบรวมทั้งจากบ้านเรือนและสถานที่ราชการ ห้างร้านต่าง ๆ โดยจะถูกคัดแยก รวบรวม และนำไปกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการ โดยเมื่อการรวบรวมแล้วเสร็จทางเทศบาลตำบลชะมายจะส่งมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดนำไปกำจัดต่อไปโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ขยะติดเชื้อที่ถูกรวบรวมมาจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองหว้าจะมีบริษัทเอกชน ชื่อ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ส.เรืองโรจน์ จังหวัดสระบุรี เก็บรวบรวมเป็นประจำทุกเดือนและคิดราคากำจัด กิโลกรัมละ 12 บาท ส่วนคลินิกบางแห่งจะติดต่อโรงพยาบาลเพื่อให้นำไปกำจัดต่อและมีค่าใช้จ่าย ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แผนผังการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย

เทศบาลตำบลชะมาย มีโครงการลดขยะตั้งแต่ต้นทาง เช่น ธนาคารขยะ ชุมชนไร้ถังขยะมูลฝอย โครงการบูรณาการเพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้คัดแยกขยะ แต่จากการสัมภาษณ์พนักงานเก็บขน พบว่า การคัดแยกขยะพบเพียงบางส่วน โดยขยะทุกประเภทยังถูกทิ้งรวมกันในถังขยะ เมื่อขยะถูกรวบรวมได้ทั้งหมดแล้วปลายทางจะนำไปจัดการโดยการฝังกลบของเอกชน แต่เนื่องจากแนวโน้มขยะที่มีปริมาณมาก ทำให้การจัดการขยะยังถูกรวบรวมและจัดการไม่ครบวงจรเท่าที่ควร

ผลการวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์ SWOT Analysis

ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร การบริหารองค์กร นโยบาย/แผน/โครงการ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ระบบการจัดการขยะมูลฝอย การประชาสัมพันธ์ ค่าธรรมเนียม และการมีส่วนร่วมของชุมชน

จุดแข็ง (Strengths)

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ดีและกว้างไกล มีภาวะผู้นำสูง พยายามแก้ปัญหาด้านขยะอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. บุคลากรมีความรู้ความสามารถ จึงนำนโยบาย วิสัยทัศน์ ที่ทางนายกเทศมนตรีวางไว้ไปดำเนินการได้ และมีจิตสำนึกในความรักท้องถิ่นและอยากพัฒนาท้องถิ่นและประสานงานกับชุมชนได้ดี

3. การนำระบบมาตรฐาน ISO 14001 มากำกับควบคุมการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดกระบวนการติดตามผลที่เป็นรูปธรรมส่งเสริมความสำเร็จ

4. ผู้บริหารนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารเพื่อแก้ปัญหาด้านขยะอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

5. โครงสร้างการบริหารของเทศบาลตำบลชะมายมีการจัดตั้งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 284 ว่าด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

6. นโยบาย/แผน/โครงการด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการขยะของเทศบาลฯ กำหนดให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 ส่งเสริมให้มีการจัดการขยะชุมชนถูกหลักสุขาภิบาล

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. เทศบาลตำบลชะมายไม่มีสถานที่ในการจัดการขยะเป็นของตนเอง ทำให้ต้องจ้างเหมาหลุมฝังกลบและไม่มีความสะดวก

2. เทศบาลตำบลชะมายขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อหาสถานที่เป็นของตนเองเพื่อจัดการขยะแบบครบวงจร

3. โครงการเกี่ยวกับขยะยังไม่หลากหลาย ขาดความร่วมมือ และขาดคนรับผิดชอบงาน เช่น การจัดตั้งธนาคารขยะที่บ้านเขากลาย หมู่ที่ 5 เวลาเปิดทำการมีระยะเวลาสั้น ประชาชนจึงหันไปขายให้กับร้านรับซื้อของเก่าแทน ซึ่งมีความคล่องตัวมากกว่า หรือกิจกรรมส่งเสริมการทำน้ำหมัก การทำปุ๋ยหมัก การเลี้ยงไส้เดือน ประชาชนร่วมมือปฏิบัติแต่ไม่แพร่หลาย จนกลายเป็นเพียงแหล่งเรียนรู้เท่านั้น

4. จุดคัดแยกขยะ จำนวนถังขยะ และถังขยะแยกประเภทยังมีไม่เพียงพอ

5. การประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ หากดำเนินการไม่ถี่พอ อาจทำให้บางคนไม่ได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึง

6. ประชากรแฝงจำนวนมากที่อาศัยในบ้านเช่ามีการเปลี่ยนผู้อยู่อาศัยตลอดเวลา ทำให้การเก็บค่าธรรมเนียมได้น้อยกว่าที่ควร

7. ไม่มีมาตรการปรับอย่างชัดเจนแก่ผู้ที่ไม่จ่ายค่าธรรมเนียม จึงทำให้จัดเก็บค่าธรรมเนียมได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ

8. ค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บได้ต้องนำมาบริหารให้เพียงพอกับงบประมาณ ทำให้การดำเนินงานด้านการจัดการขยะอาจลดประสิทธิภาพลง

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพพื้นที่ ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก นโยบายของรัฐ สื่อมวลชน เทคโนโลยี ประชาชน ชุมชน และเศรษฐกิจ

โอกาส (Opportunities)

1. เทศบาลตำบลชะมายอยู่ในพื้นที่ชุมชนลักษณะผสมพึ่งพาอาศัยกันง่ายต่อการสื่อสารประสานงานและขอความร่วมมือจากองค์กรภายนอก
2. ผู้นำชุมชนหลายคนมีตำแหน่งเป็นสมาชิกเทศบาล ดังนั้นจึงทำหน้าที่เป็นทั้งตัวแทนประชาชนในการเข้าร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นทั้งยังสามารถคัดค้านหากโครงการของเทศบาลไม่เอื้อประโยชน์ หรือส่งผลกระทบต่อประชาชน
3. ผลการปฏิบัติงานเชิงประจักษ์ของผู้บริหารในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทำให้องค์กรต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามาช่วยสนับสนุนทั้งด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ เพื่อพัฒนาการจัดการขยะของเทศบาลและต่อยอดการจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. รัฐบาลจัดให้ปัญหาขยะเป็นวาระแห่งชาติตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา และระบุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ด้านการจัดการขยะและถือว่าปัญหาขยะเป็นปัญหาที่ต้องจัดการโดยเร่งด่วน ทั้งขยะที่เกิดขึ้นใหม่และขยะตกค้างในระบบ รวมทั้งการนำขยะกลับมาใช้ซ้ำและใช้ประโยชน์ใหม่ รวมถึงลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอันก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน
5. ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อมวลชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายมีหลากหลายช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลการจัดการขยะของเทศบาลทำได้ง่ายขึ้น มีประชาชนและหน่วยงานที่สนใจ และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น

อุปสรรค (Threats)

1. หลุมฝังกลบที่ดำเนินการโดยเอกชนมีหลายเทศบาลมาใช้บริการทำให้หลุมใกล้เต็มในเวลาอันใกล้
2. พรบ. การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มีข้อกำหนดครอบคลุมการสร้างโรงเรือนในการจัดการขยะในเทศบาลฯ ซึ่งตั้งในย่านชุมชน สถานที่ราชการ โรงงานอุตสาหกรรม สถานศึกษาห้างสรรพสินค้าแหล่งเศรษฐกิจและการพาณิชย์
3. ชุมชนที่อาศัยบริเวณข้างเคียงหลุมฝังกลบต่อต้าน เพราะเกรงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและกลิ่น
4. ประชาชนในพื้นที่ยังขาดจิตสำนึกและการมีส่วนร่วม ไม่คัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ทั้งขยะอันตราย และขยะติดเชื้อปะปนกับขยะทั่วไป ทำให้ขยะอันตรายเมื่อเกิดกระบวนการย่อยสลายอาจมีการรั่วไหลเกิดการปนเปื้อนเป็นอันตรายทั้งต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม
5. ประชากรแฝงไม่มีจิตสำนึกรักท้องถิ่นเท่าประชาชนในพื้นที่ดั้งเดิม ทำให้ขาดความร่วมมือในการจัดการขยะ
6. จากนโยบายของภาครัฐเรื่องค่าแรงขั้นต่ำ ทำให้ประชาชนในพื้นที่สนใจทำงานในภาคเอกชนมากกว่า จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เทศบาลขาดบุคลากรปฏิบัติงาน

ผลการวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบทพื้นที่ ร่วมกับการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) ทำให้สามารถสรุปแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมายได้ ดังนี้

เนื่องจากเทศบาลตำบลชะมายเป็นเทศบาลขนาดกลาง มีขยะเกิดขึ้นประมาณ 18 - 20 ตันต่อวันและไม่มีพื้นที่หลุมฝังกลบเป็นของตัวเอง จึงต้องใช้แนวทางที่ Pollution Control Department (2021) ได้เสนอคู่มือสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการมูลฝอยชุมชนแบบครบวงจรว่าควรจัดกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างศูนย์จัดการขยะแบบผสมผสานโดยเน้นการนำขยะมาใช้ประโยชน์ ลดขยะที่แหล่งกำเนิดโดยใช้หลัก 3Rs และการผลิตพลังงานทดแทนหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งจำแนกออกเป็น ต้นทาง กลางทาง ปลายทาง ดังนี้

ต้นทาง

1. การลดขยะที่แหล่งกำเนิดโดยใช้หลัก 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) เน้นการนำกลับมาใช้ใหม่ สร้างมูลค่าจากขยะ รมรณรงค์แก่ชุมชนในการคัดแยกตั้งแต่ต้นทางเพื่อลดขยะที่จะนำไปจัดการ
2. แยกประเภทขยะออกเป็นขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะอื่น ๆ เพื่อนำไปจัดการในรูปแบบต่างกันตามความเหมาะสม
3. การรับนโยบายมาจากรัฐบาล ผู้บริหารท้องถิ่นต้องปรับให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
4. สร้างจิตสำนึกในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเพิ่มการรณรงค์สร้างจิตสำนึกด้วยการจัดประชุม อบรม สัมมนา เสียงตามสาย เพื่อชี้แจงสถานการณ์ปัญหาขยะ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะต้นทาง
5. ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา และต้องดำเนินการอย่างจริงจังตามบทลงโทษ หากประชาชน เอกชน ไม่ปฏิบัติตาม

กลางทาง

1. ควรจัดภาชนะจัดเก็บและคัดแยกขยะให้เพียงพอ รวมทั้งเก็บขนขยะให้หมด
2. ควรมีรถเก็บขนขยะตามเส้นทาง เพื่อลดการสะสมของขยะและป้องกันขยะล้นถัง

ปลายทาง

1. จัดหาสถานที่ในการจัดการขยะให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่
2. การเปลี่ยนขยะเป็นพลังงานด้วยการจัดการตามประเภทขยะ โดยขยะอินทรีย์ที่ย่อยสลายง่ายจะเข้าสู่กระบวนการชีวภาพ คือ ควรนำไปหมักก๊าซชีวภาพ (Landfill Gas) เพื่อผลิตไฟฟ้า และหมักปุ๋ย (Fertilizer) ส่วนขยะอินทรีย์ที่ย่อยสลายยากและขยะอนินทรีย์เข้าสู่กระบวนการความร้อนนำไปผลิตเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel) ระบบแก๊สซิฟิเคชัน (Gasification) และการเผาให้ความร้อน (Incineration)

Thailand Environment Institute (2019) ได้เสนอว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กหรือมีขยะน้อยและไม่คุ้มค่าในการลงทุนเพื่อเปลี่ยนขยะเป็นพลังงาน ยังต้องเน้นการจัดการ

ต้นทาง โดยรวมกลุ่มกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีระยะพื้นที่ใกล้เคียงในระยะ 30 เมตร ขยะต่อวันไม่น้อยกว่า 300 ตันต่อวัน เพื่อความคุ้มค่าในการจัดการขยะเป็นพลังงาน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์กลยุทธ์ในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอยะรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ได้ดังนี้

1. การจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอยะรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การจัดการขยะของเทศบาลฯ ดำเนินการจัดการขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาล มีการประชาสัมพันธ์ความรู้ด้านการจัดการขยะ การคัดแยก และโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง โดยการให้ข่าวสารผ่านผู้นำชุมชน ป้ายประชาสัมพันธ์แล้วกำจัดการฝังกลบ สอดคล้องกับ Meesri (2016) ที่พบว่า การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกขยะ โครงการถนนปลอดถังขยะ จัดตั้งธนาคารขยะ สามารถลดปริมาณขยะที่ทิ้งลงถังได้ แต่ยังคงมีขยะถูกทิ้งปะปนกัน และ Junlawong (2010) อธิบายว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจกระบวนการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร ขาดความเข้าใจในการคัดแยกขยะ คิดว่าการทิ้งขยะลงถังขยะนั้นเพียงพอแล้วในการทำหน้าที่พลเมืองดี การสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนจึงมีส่วนทำให้การบริหารจัดการขยะเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านขยะอินทรีย์ซึ่งมีประมาณร้อยละ 60 เนื่องจากจากคุณลักษณะของขยะโดยรวมที่มีความชื้นสูงและย่อยสลายง่าย ประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศเขตร้อนยิ่งส่งผลทำให้ขยะอาหารเน่าเสียอย่างรวดเร็วส่งกลิ่นเหม็นรบกวน และเป็นแหล่งรวมของเชื้อก่อโรค ซึ่งพฤติกรรมกาทิ้งขยะของคนไทยส่วนใหญ่จะมีการทิ้งขยะปะปนกันทำให้การคัดแยกเพื่อนำไปรีไซเคิลเกิดความลำบาก ควรคัดแยกส่วนที่ยังมีประโยชน์ไปเป็นอาหารสัตว์เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์ หมักก๊าซชีวภาพหมักทำปุ๋ยใช้ในครัวเรือน (Pollution Control Department, 2020; Srichantrapan, 2016)

การจัดการขยะอันตรายทางเทศบาลฯ ได้รวบรวมแล้วจัดส่งแก่องค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชดำเนินงานจัดการต่อไปโดยรวบรวมจากสถานที่ต่าง ๆ เช่น ชุมชน โรงเรียน และสถานีนขนส่งผู้โดยสาร อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์พนักงานเก็บขน พบว่า ยังมีขยะอันตรายทิ้งปะปนอยู่กับขยะทั่วไป ซึ่งตามหลักวิชาการควรมีการปรับเสถียรก่อนทิ้ง โดย Udomsinrot (2010) ได้ให้ความหมายของการปรับเสถียร ว่าเป็นการผสมสารเคมีที่เหมาะสมเข้ากับของเสียเพื่อให้เกิดโครงสร้างที่ของเสียถูกจับไว้ทำให้ของเสียจะล้าละลายออกมาได้น้อยลง โดยผสมขยะอันตรายกับปูนซีเมนต์แล้วหล่อเป็นก้อน หลังจากนั้นอาจจะนำมาทำเป็นวัสดุเครื่องใช้ และพบความสอดคล้องกับการศึกษาของ Decharat, Buacharoen, and Khongrit (2020) ที่พบว่า ความรู้ ทักษะ และการรับรู้ของประชาชนในการจัดการขยะอันตรายในครัวเรือนในส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.83 มีระดับความรู้เกี่ยวกับขยะอันตรายระดับกลางโดย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และลักษณะที่พักอาศัยมีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติในการจัดการขยะอันตรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นการส่งเสริมความรู้ การมีส่วนร่วมกับองค์กร

ในการจัดการขยะอันตรายในครัวเรือนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยลดความรุนแรงของขยะอันตรายได้

การจัดการขยะติดเชื้อ ทางเทศบาลได้จัดจ้างเอกชนซื้อหำหั้นส่วนจำกัด ส.เรื่อโรจน์ จังหวัดสระบุรี เป็นผู้ดำเนินการ โดยคิดอัตราค่าดำเนินการตามจริงเป็นน้ำหนัก ซึ่งขยะเหล่านี้จะถูกโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเก็บรวบรวมไว้รอดำเนินการต่อไป โดยพบว่าขยะติดเชื้อถูกกลั่บหั้นปะปนกับขยะทั่วไปเช่นกัน เนื่องจากประชาชนขาดความรู้และความเข้าใจ และจากการศึกษาของ Manee-in (2013) ที่พบว่า องค์กรส่วนปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่มีการเก็บข้อมูลปริมาณขยะติดเชื้อ ร้อยละ 81.9 และส่วนใหญ่ไม่มีระบบกำจัดขยะติดเชื้อเป็นของตนเอง ส่งผลให้ขยะติดเชื้อปะปนกับขยะทุกประเภท และส่งผลกระทบต่อสุขภาพ

2. วิเคราะห์กลยุทธ์ในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้นำเป็นหัวใจหลักในการบริหารองค์กร ผู้บริหารตำบลชะมายมีความรู้ วิทยาศาสตร์กว้างไกล พยายามใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาก่อให้เกิดผลงานเชิงประจักษ์ทั้งแก่เทศบาลเองและชุมชน โดยได้รับรางวัลจากองค์กรภายนอก บริหารภายใต้หลักธรรมาภิบาลมา ซึ่งสอดคล้องกับ Kaewbangpuh (2013) กล่าวไว้ว่า ผู้นำที่ดีและเหมาะสมกับองค์กรจะต้องใช้หลักการและวิธีการปกครองในหลายรูปแบบ เช่น หลักธรรมาภิบาล หลักการบริหารความเสี่ยง หลักการการมีส่วนร่วม หลักภาวะผู้นำแบบสนับสนุน และปกครองหลายรูปแบบ เช่นเดียวกับ Meesri (2016) ที่กล่าวว่า ชุมชนที่ประสบความสำเร็จประกอบไปด้วยปัจจัย 4 ประการ คือ ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งและอุทิศตนให้ชุมชน วิธีการจัดการขยะ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและเครือข่ายภายนอก และทุนทางสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้บริหารเป็นคนขับเคลื่อนนโยบายผู้บริหารที่ดีจะพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้

การบริหารองค์กรเทศบาลตำบลชะมายนำระบบมาตรฐาน ISO 14001 มากำกับควบคุมการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดกระบวนการติดตามผลที่เป็นรูปธรรมส่งเสริมความสำเร็จ ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและความสำเร็จในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะ ดังที่ Ruechakul, Kunchatchai, and Satyaprasert (2013) พบว่า การนำระบบมาตรฐาน ISO 14001 มาใช้กับองค์กร นอกจากจะเป็นการดูแลสิ่งแวดล้อมได้โดยตรงแล้ว ยังสามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีแก่องค์กร ซึ่งนับว่าเป็นผลดี

เทศบาลฯ วางแผนและกำหนดนโยบายตามหลักธรรมาภิบาลผ่านการประชุมและการมีส่วนร่วมกับผู้บริหารโดยมีการกำหนดโครงการต่าง ๆ วางยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม และโครงการเกี่ยวกับการจัดการขยะ และโครงการกระตุ้นจิตสำนึกแก่ชุมชนและเยาวชน การมีส่วนร่วมของชุมชนสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 และนโยบายคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 สอดคล้องกับ Wattimtee and Piromthong (2015) ที่พบว่า ปัญหาในการจัดการขยะเกิดจากการจัดระบบการกำจัดขยะที่ไม่เหมาะสม มีแนวทางการจัดการปัญหาที่สำคัญได้แก่ นโยบายที่ชัดเจนของรัฐบาล งบประมาณจากส่วนกลางที่เพียงพอ องค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่และประชาชน การบูรณาการการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน และการจัดการปัญหาอย่างยั่งยืนโดยยึดหลัก

วิทยาการความชำนาญและสันติวิธี

การคิดค่าธรรมเนียมในการจัดเก็บขยะของเทศบาลตำบลชะมาย พบว่า เฉลี่ยประมาณ 300 บาท ต่อตัน ซึ่งไม่ได้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงในการจัดการขยะ จากข้อมูลค่ากำจัดขยะของตำบลขุนทะเล ซึ่งมีขยะวันละ 16 ตันต่อวัน มีราคากลางค่าประจําปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 กำจัดขยะที่ 550 ต่อตัน ซึ่งเป็นการสะท้อนว่าเทศบาลตำบลชะมายมีราคาค่ากำจัดขยะที่ต่ำกว่าราคากลาง ซึ่งอาจทำให้มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานจัดการขยะได้ (Khun Talae, Municipal, 2020) ในการจัดเก็บค่าขยะจากการรายงานของ Department of Local Administration (2019) พบว่า ในปี พ.ศ. 2562 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ไม่รวม กรุงเทพมหานคร) ใช้งบประมาณในการเก็บขนและกำจัดขยะ 13,000.34 ล้านบาทต่อปี แต่เก็บค่าขยะจากประชาชนในอัตรา 20 - 40 บาท ต่อครัวเรือนต่อเดือน จึงมีรายได้เพียง 2,302.52 ล้านบาทต่อปี ขาดดุลไป 10,697.82 ล้านบาทต่อปี ส่วนกรุงเทพมหานครเสียค่ากำจัดขยะ 7,000 ล้านบาทต่อปี แต่เก็บรายได้เพียง 500 ล้านบาทต่อปี ขาดดุลไป 6,500 ล้านบาทต่อปี รวมทั้งสิ้น ประเทศไทยขาดดุลในการจัดการขยะรวมถึง 17,197.82 ล้านบาทต่อปี เป็นงบประมาณที่ต้องเสียไปกับการกำจัดขยะที่ไม่มีประสิทธิภาพ The World Bank (1999) เสริมว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะสามารถลดต้นทุนค่าจัดการขยะลงได้โดยในประเทศที่มีรายได้ต่ำจะใช้งบประมาณในการจัดการขยะประมาณร้อยละ 80 - 90 ประเทศที่มีรายได้ปานกลางประมาณร้อยละ 50 - 80 และประเทศที่มีรายได้สูงประมาณร้อยละ 10 ของงบประมาณเทศบาล โดยรัฐบาลต้องสูญเสียงบประมาณเพิ่มขึ้นอีกเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้นต่อเนื่อง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่

3. แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย

จากการรายงานของ Pollution Control Department (2020) พบว่า การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและยากที่จะแก้ไขได้โดยง่าย เนื่องจากความเกี่ยวข้องกันหลายภาคส่วน ทั้งเรื่องของกฎหมาย นโยบาย สิ่งแวดล้อม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลพื้นที่โดยตรง แต่ทว่านโยบายหลักนั้นล้วนรับมาจากภาครัฐทั้งสิ้น เนื่องจากรัฐบาลออกนโยบายลงมาตามหลักการกระจายอำนาจ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดปัญหาเรื่องร้องเรียนในลักษณะที่พื้นที่รู้ปัญหาแต่ไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาของชุมชนเกิดปัญหาในการบริหารจัดการโครงการ วิธีการแก้ไขปัญหาสำหรับชุมชนและผู้บริหารส่วนภูมิภาคไม่สามารถที่จะชี้แนะหรือสกัดกั้นสิ่งที่ไม่ถูกต้องของการจัดการบริหารส่วนท้องถิ่นได้ (Wongpakdee et al., 2020) ทำให้นโยบายที่รับมาจากต้นสังกัดไม่สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงของพื้นที่

แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลชะมาย และยังสามารถใช้ได้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ คือ เมื่อรับนโยบายจากภาครัฐบาลแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นต้องปรับนโยบายย่อยที่เหมาะสมกับพื้นที่ ส่งเสริมการคัดแยกตั้งแต่ต้นทางเพื่อลดขยะที่จะนำไปจัดการโดยหลัก 3Rs เน้นการนำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะและยังคงยึดหลักและนำมาใช้อย่างจริงจัง (Wongpakdee et al., 2020) หากแต่ Jerin et al. (2022) กล่าวว่า ในประเทศบังคลาเทศหลัก 3Rs

ถูกนำมาใช้ตั้งแต่ปี 2010 หลายปีต่อมาพบว่าขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดการติดตามและประสานงานอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น หลัก 3Rs จะได้ผลสูงจึงต้องติดตามประสานงานตามนโยบายที่มีอย่างต่อเนื่อง โดยในส่วนกลางทาง ควรเน้นจัดหาภาชนะให้เพียงพอและแยกประเภท เก็บขนให้หมด ไม่มีขยะตกค้าง ส่วนการแก้ปัญหาปลายทาง คือ วางแผนการพัฒนาระบบการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เช่น การพัฒนาระบบฝังกลบขยะที่ไม่ถูกต้องให้ถูกต้องตามหลักวิชาการหรือหลักสุขาภิบาล การพัฒนาระบบฝังกลบขยะเป็นโรงงานผลิตเชื้อเพลิงขยะ โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าจากขยะ หรือโรงเตาเผาขยะที่มีระบบควบคุมมลพิษ หรือโรงหมักทำปุ๋ยหรือก๊าซชีวภาพเพื่อลดปริมาณขยะ และลดต้นทุนค่าใช้จ่ายจากภาครัฐ จากนั้นผู้บริหารเทศบาลตำบลชะมายควรรวมกลุ่มกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงในลักษณะรวมศูนย์ เนื่องจากมีปัญหาเหมือนกันคือไม่มีสถานที่จัดการขยะ แล้วเปลี่ยนขยะเป็นพลังงาน ดังเช่น ตัวอย่างการถอดบทเรียนจังหวัดสะอาดในปี พ.ศ. 2561 ซึ่งได้รับรางวัลดีเด่นของจังหวัดลพบุรี เลย ลำพูน ระบุว่ามีการรวมกลุ่มขององค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จที่สำคัญเป็นลำดับแรก คือ ผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดให้ความสำคัญในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามนโยบายจังหวัด โดยมีแนวคิดสำคัญที่ยึดหลัก 3Rs มุ่งให้เกิดการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนใกล้เคียง พัฒนาการจัดการขยะชุมชนในรูปแบบอื่น ๆ ร่วมด้วย การแปรรูปขยะมูลฝอยและประดิษฐ์สิ่งของเหลือใช้ ซึ่งสามารถทำให้เกิดรายได้ นอกจากจะได้ความรู้เพิ่มแล้วยังสามารถช่วยให้เกิดการกระตุ้นการมีส่วนร่วมและช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากขึ้น ความสำเร็จจะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดความร่วมมือจากส่วนใดส่วนหนึ่ง ซึ่งจะเห็นในภาพรวมว่าการจัดการขยะตลอดเส้นทางนั้นต้องอาศัยความเข้าใจและร่วมมือสูง (Damrong Rajanupap Institute, 2018)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารต้องเป็นแกนนำประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายภายใต้หลักการมีส่วนร่วม
2. ควรใช้มาตรการเสริมแรงทางจิตวิทยา เช่น การประกวด การให้รางวัลการชมเชยแก่ชุมชนต้นแบบ เพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ชุมชนอื่น ๆ และพยายามสร้างมูลค่าจากขยะเพื่อนำมาเป็นรางวัลแก่ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการด้านขยะ
3. ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดการขยะเพื่อเป็นแนวทางแล้วจึงขยายพื้นที่ไปยังชุมชนของเทศบาลฯ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการประยุกต์ให้มีความเหมาะสมต่อชุมชนของตนเองได้
4. โครงการและกิจกรรมที่เทศบาลฯ ปฏิบัติ ควรมีความต่อเนื่องและเกิดประโยชน์กับชุมชนอย่างแท้จริง
5. ควรนำหลักการจัดการขยะโดยชุมชน (Community Based Solid Waste Management: CBM) มาใช้เพื่อแก้ปัญหาขยะ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่เป็นนวัตกรรมในการจัดการขยะที่

แหล่งกำเนิด เน้นการนำสิ่งของเหลือใช้ ขยะอินทรีย์ เศษอาหาร เศษใบไม้กิ่งไม้ไปใช้สร้างประโยชน์ให้ได้มากที่สุด รวมถึงสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการขยะและเห็นคุณค่าของขยะในแง่มุมของทรัพยากรร่วมกับหลักการ 3Rs

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จแล้วมาปรับเป็นกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ เพื่อให้สามารถจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Chamai Municipal. (2019). *Information of Chamai Municipal*. Retrieved from <http://www.chamai.go.th/index.php> [in Thai]
- Damrong Rajanupap Institute. (2018). *Removing lessons on clean provinces in 2018 Lopburi, Loei, Lamphun*. Retrieved from http://www.stabundamrong.go.th/web/Best_Practice/best19.pdf [in Thai]
- Decharat, S., Buacharoen, T., & Khongrit, V. (2020). Residents' awareness attitudes and perceptions of household hazardous waste management in Pa-Payom, Phatthalung. *Journal of Southern Technology*, 13(1), 178-190. [in Thai]
- Department of Local Administration. (2019). *Orders, guidelines and policies of the department of local administrative promotion for supervision and follow up on the operations of local government organizations*. Bangkok: Ministry of Interior. [inThai]
- Department of Local Administration. (2020). *Summary of information from local governments across the country*. Bangkok: Ministry of Interior. [inThai]
- Garcia, G., Woolley, E., & Rahimifard, S. (2017). Optimizing industrial food waste management. *Procedia Manufacturing*, 8(2), 432-439.
- Jerin, D. T., Sara, H. H., Radia, M. A., Hema, P. S., Hasan, S., Urme, S. A., ... Quayyum, Z. (2022). An overview of progress towards implementation of solid waste management policies in Dhaka, Bangladesh. *Heliyon*, 4, 1-11.
- Junlawong, T. (2010). *Management of garbage to be a trash can less community: Case study on Pana Sub-District Municipality, Pana District, and Umnatchareon Province* (Master's thesis). Thammasat University, Bangkok. [in Thai]
- Jutha, T. (2013). *Strategic management*. Bangkok: ASE. [in Thai]
- Kaewbangputh, N . (2013). *Relationship between leadership, organizational culture change, case study: Phuket City Municipality* (Master's thesis). Mahidol University, Bangkok. [in Thai]
- Kalyanamitra, P., & Ngamlamom, W. (2018). Development guidelines of solid waste management in local government. *Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University*, 5(1), 172-193. [in Thai]

- Khun Talae, Municipal. (2020). *Median price announcement private contractor project to dispose of solid waste and sewage fiscal year 2020*. Retrieved from http://khuntalae.go.th/files/com_networknews/2019-09_f1af333ab8d649c.pdf [in Thai]
- Manee-in, J. (2013). *Infectious waste management of local authorities* (Master's thesis). National Institute of Development Administration, Bangkok. [in Thai]
- Meesri, K. (2016). *Key success factors of community based solid waste management: A case study of Ket Piroh community 3, 4, 5 Phrakanong District Bangkok Metropolitan* (Master's independent study). Thammasat University, Bangkok. [in Thai]
- Pollution Control Department. (2020). *Environmental quality situation of Thailand in 2020*. Bangkok: Ministry of Natural Resources and Environment. [in Thai]
- Pollution Control Department. (2021). *Handbook for local government organizations comprehensive community solid waste management*. Bangkok: Ministry of Natural Resources and Environment. [in Thai]
- Ruechakul, P., Kunchatchai, U., & Satyaprasert, W. (2013). Motivation toward implementation of ISO 14001: A case study in Italian-Thai Development Public Company Limited. *Enginerring Transactions*, 16(35), 128-135. [in Thai]
- Sillapasuwat, P. (2014). Municipal solid waste: The significant problem of Thailand. Bangkok: The Secretariat of The Senate. [in Thai]
- Srichantrapan, P. (2016). Comprehensive reduction of household food waste. *Silpakorn University Journal*, 36(3), 19-36. [in Thai]
- Thailand Environment Institute. (2019). *Solution for waste management into energy*. Bangkok: Thailand Environment Institute (TEI). [in Thai]
- The World Bank. (1999). *What a waste: Solid waste management in Asia. Urban development sector unit East Asia and Pacific region*. Washington, D.C.: The World Bank.
- Udomsinrot, K. (2010). *Hazardous wastes*. Pathum Thani: Department of Environmental Engineering, Rangsit University. [in Thai]
- Vajarodaya, P., Poboon, C, & Chompunth, C. (2014). Solid waste management of local authority: A case study of Muangklang Municipality, Rayong Province. *Journal of Environmental Management*, 10(2), 71-89. [in Thai]
- Wattimtee, Y., & Piromthong, S. (2015). Solid waste management in the communities of Ayutthaya City Municipality. *Journal of Social Academic*, 8(2), 7-29. [in Thai]
- Wongpakdee, R., Chanterp, K., Tagengsuk, O., & Chaisuwan, U. (2020). Solid waste management of Sawasdee Village at Kalantha Sub-district, Muang District, Buriram Province. *Journal of MBU LNC*, 27(1), 59-68. [in Thai]

กระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรม สู่การพัฒนาบนความเข้มแข็ง
และยั่งยืนของชุมชน ตำบลผาปัง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง

Value Creation Process from Social and Cultural Capital towards
the Development of Community's Strength and Sustainability of
Phapang Subdistrict, Maeprik District, Lampang Province

ขวัญภา สุขคร^{1*} และ เสาวธาร สมานิตย์¹

Khwannapa Sukkorn^{1*} and Saowatarn Samanit¹

Abstract

The objectives of the research were 1) to find out lesson learned from community's management on the basis of community's potentials and context 2) to propose value creation model for strengthened and sustainable community and 3) to propose collaborative community's development plan of Phapang sub-district, Maeprik district, Lampang. This research used a qualitative research methodology which is a Participatory Action Research (PAR). Content analysis, participant observation, focus group discussion, in-depth interview were applied in this research. The research tools were interview form and draft questions for study community lessons and knowledge creation process. Data were analyzed

¹สาขาวิชาธุรกิจการบิน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง ตำบลสบตุ๋ย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100

¹Airline Business Program, Suan Dusit University, Lampang Center, Airline Business Program, Suan Dusit University, Lampang Center, Sop Tui Sub-district, Mueang District, Lampang Province 52100

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: saowatarns@gmail.com)

รับบทความวันที่ 2 มีนาคม 2563 แก้ไขวันที่ 8 กรกฎาคม 2565 รับลงตีพิมพ์วันที่ 8 กรกฎาคม 2565

by content analysis method and presented by descriptive method with a triangular examination of the data. The results of the research revealed that Phapang community management originated from the problem of lack of arable land and water resources, migration of working-age people to large cities, inadequate distribution of development from the government sector, including conflict of ideas among people in the community. Thus community development creating process was applied under the concept of self-reliance through the value-oriented process of community management and the process of Creating Shared Values (CSV) which is driven by the Phapang Community Committee (social enterprise). However, the problem with the initial implementation is the conflict of ideas in the management of the community resources. Communities are strengthened by ties of kinship and village constitution, creating value from natural resource capital, human capital and knowledge base, and community social capital. This reflects through the process of creating community values, the strength and sustainability of the community in the form of the PHAPANG Model.

Keywords: *Creative Shared Value, Social Capital, Social and Cultural Capital, Community's Strength and Sustainability*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือ 1) เพื่อถอดบทเรียนการจัดการชุมชน บนฐานการพัฒนาตามศักยภาพและบริบทของชุมชน 2) เพื่อสังเคราะห์และนำเสนอกระบวนการสร้างคุณค่าชุมชน วิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน และ 3) เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลผาปัง อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) นอกจากนั้น การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ถูกนำมาใช้ในการวิจัยนี้ สำหรับเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบร่างประเด็นคำถามในการถอดบทเรียนชุมชน และองค์ความรู้กระบวนการสร้างคุณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา และมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลจากการวิจัย พบว่า การจัดการชุมชนของชุมชนผาปังมีจุดเริ่มต้นจากปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินและแหล่งน้ำ การอพยพของแรงงานสู่เมืองใหญ่ การกระจายการพัฒนาจากภาครัฐไม่ทั่วถึง รวมถึงการขัดแย้งในเชิงความคิดของคนในชุมชน ดังนั้น กระบวนการพัฒนาชุมชนถูกนำมาใช้ภายใต้แนวคิดการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก โดยกระบวนการเชิงคุณค่าของการจัดการชุมชนนั้น และกระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่มทางสังคมร่วม (Creating Shared Values: CSV) ขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการชุมชนผาปัง อันเป็นองค์กรภาคประชาสังคม ประเภทกิจการเพื่อสังคม หรือ Social Enterprise แม้ว่าปัญหา

ของการดำเนินงานเบื้องต้นคือเรื่องความแตกต่างทางความคิดในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ ชุมชนก็มีความเข้มแข็งยึดโยงกันด้วยความสัมพันธ์ระบบเครือญาติและระบบธรรมาภิบาลหมู่บ้าน ก่อเกิดคุณค่าจากทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนมนุษย์และฐานองค์ความรู้ และทุนทางสังคมของชุมชน ซึ่งสะท้อนผ่านกระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนในรูปแบบ PHAPANG Model

คำสำคัญ: กระบวนการสร้างคุณค่า ทุนทางสังคม ทุนทางสังคมวัฒนธรรม การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืน

บทนำ

ชุมชนตำบลผาปึงเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ทั้งในรูปแบบการจัดการชุมชนที่ประสบความสำเร็จและเป็นต้นแบบในการจัดการชุมชนที่มีหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจ สนับสนุน และศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง และจุดเด่นอีกจุดหนึ่งก็คือเป็นความเข้มแข็งของชุมชนตำบลผาปึง คือ รูปแบบความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันของชาวผาปึงที่อยู่ร่วมกันเป็นระบบเครือญาติ บนฐานของความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชน ทั้งทรัพยากรป่าไม้ ป่าไผ่ แหล่งน้ำดิบอุ่นที่ปราศจากมลพิษอันเกิดขึ้นจากการทำเกษตรกรรมของคนในชุมชน ภายใต้กระบวนการจัดการชุมชนที่มีความเข้มแข็งและความหลากหลายของ “ทุนทางสังคมวัฒนธรรม” อันรวมถึงประเพณีและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่ยังคงมีการสืบทอดจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ เช่น กลุ่มเยาวชนที่ได้รับการฝึกฝนและมีการจัดแสดงการละเล่นกลองปู่จา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีกระบวนการส่งเสริมแนวคิดและแนวปฏิบัติที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างสมาชิกของชุมชนที่เป็นระบบเครือญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูล และร่วมกันสร้างธรรมาภิบาลหมู่บ้านร่วมกัน อันสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนผาปึง ที่จะดำรงสืบทอดสิ่งดีงามดังกล่าวให้ยืนยาวสืบทอดไปสู่คนรุ่นหลัง ให้ได้ตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม และสามารถต่อยอดไปสู่พัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน จากฐานทุนทางสังคมวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ชุมชนผาปึงกลายเป็นต้นแบบและเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ในจังหวัดลำปางตลอดจนจังหวัดอื่น ๆ ได้ อันจะเห็นได้จากผลงานหรือรางวัลแห่งเกียรติยศในด้านการพัฒนากิจการเพื่อสังคม อาทิ รางวัล Thailand Green Design Award ในปี 2560 เป็นต้น

จากคุณค่าดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงทุนทางสังคมของชุมชนตำบลผาปึง อันเกิดจากความดีงาม ตลอดจนวิถีอันเป็นเอกลักษณ์ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ของชุมชน ดังนั้นการศึกษาเพื่อการจัดการความรู้ ด้วยการถอดองค์ความรู้กระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนตำบลผาปึงเองได้สานต่อ อารักขาทุนทางสังคมอันดีงามเหล่านั้น ตลอดจนเพื่อให้ชุมชนต่าง ๆ ได้ศึกษาเป็นต้นแบบในการพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนต่อไป ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาถึงกระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรมสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืน กรณีศึกษา: ตำบลผาปึง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง เพื่อ

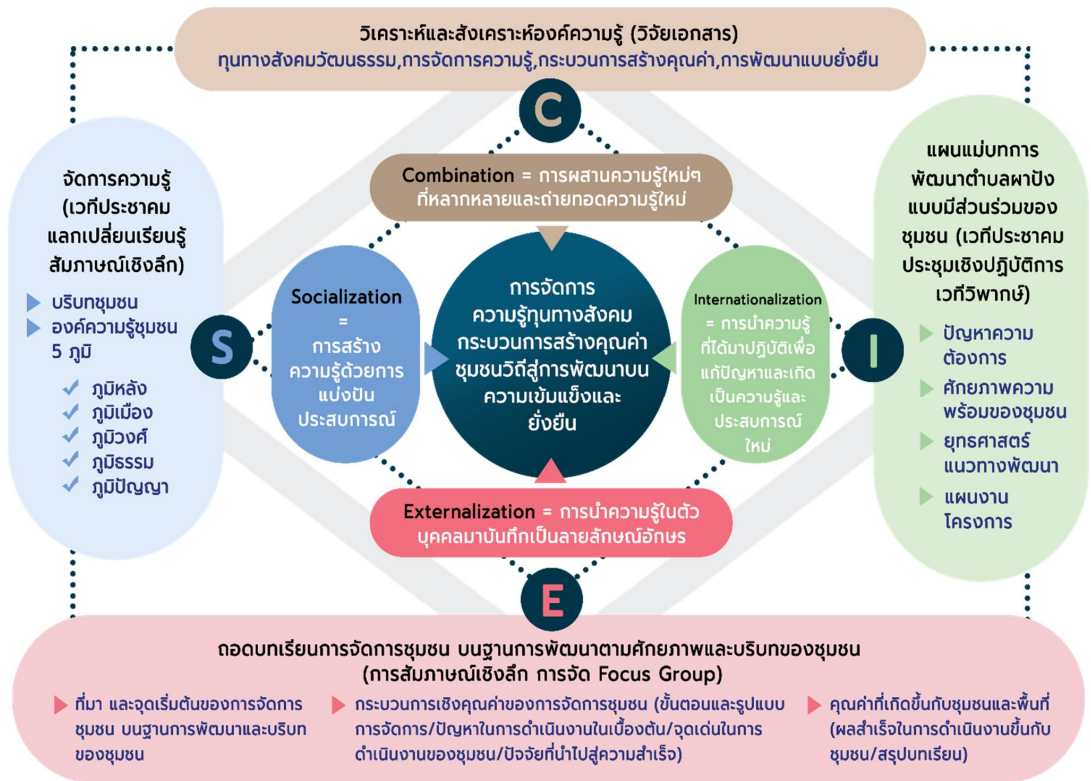
นำเสนอกระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรม สู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับชุมชนเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาชุมชนผาปังต่อไป และเป็นแนวทางหรือต้นแบบเพื่อประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนในเชิงคุณค่าจากทุนทางสังคมของชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนการจัดการชุมชน บนฐานการพัฒนาตามศักยภาพและบริบทของชุมชน
2. เพื่อสังเคราะห์และนำเสนอกระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน ตำบลผาปัง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง
3. เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา ตำบลผาปังแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดโดยนำแนวคิดทุนทางสังคมวัฒนธรรม (ดังภาพที่ 1) ประกอบด้วย มิติทุนของชุมชนหรือทุนสาธารณะ มิติความสัมพันธ์ทางสังคม มิติพลังชุมชนหรือสังคม มิติวิถีชีวิตและระบบความรู้ และมีตรรกะและกระบวนการทางสังคม และประยุกต์ใช้กระบวนการจากโมเดลเซกิ (SECI Model) เข้ากับกระบวนการจัดการความรู้ ซึ่งประกอบด้วย S (Socialization) = การสร้างความรู้ด้วยการแบ่งปันประสบการณ์ E (Externalization) = การนำความรู้ในตัวบุคคลมาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร C (Combination) = การผสมผสานความรู้ใหม่ ๆ ที่หลากหลายและถ่ายทอดความรู้ใหม่ และ I (Internalization) = การนำความรู้ที่ได้มาปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาและเกิดเป็นความรู้และประสบการณ์ใหม่ เป็นกรอบในการวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ และการจัดการความรู้ทุนทางสังคมวัฒนธรรม เพื่อนำมาซึ่งการถอดบทเรียนการจัดการชุมชนบนฐานการพัฒนาตามศักยภาพและบริบทชุมชน การนำเสนอกระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน และยุทธศาสตร์การพัฒนาลำปางแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

ที่มา: การทบทวนวรรณกรรม

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR: Participatory Action Research) ประกอบด้วยการใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาบทเรียนการจัดการชุมชน บนฐานการพัฒนาตามศักยภาพและบริบทของชุมชน ตำบลผาปีง อำเภอมะพริก จังหวัดลำปาง การกำหนดหน่วยวิเคราะห์ในการวิจัย (Unit of Analysis) นั้น ผู้วิจัยได้เลือกตำบลผาปีง อำเภอมะพริก จังหวัดลำปาง เป็นพื้นที่ในการทำวิจัย ซึ่งการเก็บข้อมูลการวิจัยนั้น คณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์หลังปฏิบัติ (After Action Review: AAR) จากการจัดทำเวทีประชาคมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล

มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มพัฒนาชุมชนรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ครูภูมิปัญญา และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลผาปัง และกลุ่มที่ 2 หน่วยงานภาครัฐ ทั้งส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น องค์การภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ ในการนี้คณะผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยสามารถจำแนกรายกิจกรรมการเก็บข้อมูลได้ ดังนี้ การจัดเวทีประชาคมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวม 3 ครั้ง ครั้งละ 50 คน ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มที่ 1 จำนวน 40 คน และกลุ่มที่ 2 จำนวน 10 คน การสนทนากลุ่ม เพื่อถอดบทเรียนชุมชน และกระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน รวม 2 ครั้ง ครั้งละ 30 คน ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มที่ 1 จำนวน 15 คน และกลุ่มที่ 2 จำนวน 15 คน การสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มที่ 1 จำนวน 15 คน และกลุ่มที่ 2 จำนวน 10 คน

เครื่องมือวิจัย

ในการเก็บข้อมูลการวิจัย ใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างโดยใช้คำถามปลายเปิดซึ่งมีความยืดหยุ่นสูง เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถพูดคุยได้อย่างเป็นอิสระและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดยกำหนดประเด็นคำถามครอบคลุมทั้ง 4 ประเด็น ประกอบด้วย ประเด็นถอดองค์ความรู้ชุมชน ประเด็นการจัดการความรู้ ประเด็นกระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน ประเด็นทิศทางการพัฒนาและแผนแม่บท และผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากที่ปรึกษาทางวิจัย และทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะ นอกจากนั้นนำไปทดลองใช้กับตัวแทนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสองกลุ่ม กลุ่มละ 1 ชุด หลังจากการนำไปทดลองใช้แล้ว นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงและแก้ไขอีกครั้ง เพื่อให้เครื่องมือการวิจัยมีความสมบูรณ์และสามารถเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพได้ตรงกับวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ยังใช้แบบร่างประเด็นคำถามในการถอดบทเรียนชุมชนและองค์ความรู้กระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนในมิติต่าง ๆ ของสังคม จากการสนทนากลุ่มและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน และแบบร่างประเด็นคำถามเพื่อการระดมความคิดเห็นในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบลผาปังแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และเวทีวิพากษ์แผนฯ มีการจัดบันทึกประเด็นสำคัญ บันทึกเทป และถอดความจากการบันทึกเทปหลังจากที่เสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลจากพื้นที่วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นั้น ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย

(Analytic Induction) โดยการนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งด้านข้อมูล (Data Triangulation) ด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) และด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) จากนั้นคณะผู้วิจัยจะทำการสร้างบทสรุปและพิสูจน์บทสรุป จากการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ผลงานทางวิชาการต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงที่ค้นพบ นำเสนอข้อมูลเป็นการอธิบายการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ **ประเด็นที่ 1** การวิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวกับคำถามเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของการจัดการชุมชน ความสำเร็จของการจัดการชุมชน บนฐานการพัฒนาตามศักยภาพและบริบทของชุมชนรวมทั้งกระบวนการในเชิงคุณค่าที่เกิดขึ้นกับชุมชน **ประเด็นที่ 2** การวิเคราะห์ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมและกระบวนการจัดการความรู้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย ภูมิหลัง ภูมิเมือง ภูมิวงศ์ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา **ประเด็นที่ 3** วิเคราะห์เครื่องมือทฤษฎีด้านการจัดการชุมชนในมิติต่าง ๆ **ประเด็นที่ 4** วิเคราะห์กระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน **ประเด็นที่ 5** วิเคราะห์ทิศทางในการพัฒนาตำบลผาปังบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน

ผลการวิจัย

1. ถอดบทเรียนการจัดการชุมชน บนฐานการพัฒนาตามศักยภาพและบริบทของชุมชน

1.1 ที่มา และจุดเริ่มต้นของการจัดการชุมชน บนฐานการพัฒนาตามศักยภาพและบริบทของชุมชน จากการศึกษาทั้งจากเอกสารซึ่งสอดคล้องกับการบอกเล่าจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงถึงจุดเริ่มต้นของการจัดการชุมชนในระยะแรก “จุดเริ่มต้นที่มาจากปัญหาที่ทำกินและการขาดแคลนแหล่งน้ำ” จากข้อมูลทางภูมิประเทศที่เป็นข้อจำกัดต่อการทำการเกษตร ด้วยว่าเป็นพื้นที่บังเงาฝนส่งผลต่อการจัดการน้ำสำหรับอุปโภค และการทำการเกษตรกรรม รวมถึงจากการสัมภาษณ์ ยังแสดงถึงปัญหาจากการจัดสรรน้ำในเขตพื้นที่ตำบลผาปัง ว่ามาจากสาเหตุสำคัญสองประการ ได้แก่ ที่ตั้งของตำบลที่มีความห่างไกลจากศูนย์กลางการบริหารจัดการของอำเภอ จากแผนที่ปกครอง ผาปังเป็นตำบลสุดท้ายที่มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอเถิน ประการที่สอง จากบันทึกของนายเจริญ มาอ้าย อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนผาปังวิทยาคม หนึ่งในผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีการอพยพย้ายถิ่นของประชากรวัยเรียนและวัยทำงานด้วยเหตุผลทางการศึกษาและทางเศรษฐกิจเช่นนี้ ส่งผลให้เกิดจุดเริ่มต้นในการจัดการชุมชนในระยะแรก ชุมชนริเริ่มแนวคิดในการพึ่งพาตนเอง ร่วมกันพัฒนาคน ต่อยอดการพัฒนาภูมิวิสาหกิจชุมชนจากพื้นฐานองค์ความรู้และภูมิปัญญาอันเป็นฐานของชุมชน ระยะที่สอง เริ่มมีการกลับสู่มาตุภูมิของชาวผาปังในวัยหลังเกษียณหลังจากประสบความสำเร็จในชีวิตในเมืองอื่น กลุ่มคนเหล่านี้กลับมาเป็นมันสมองของชุมชนและขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ริเริ่ม ผลักดัน และส่งเสริมการพัฒนาขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มอาชีพ การสร้างเครือข่ายการพัฒนาต่าง ๆ เช่น วิสาหกิจผลิตเชื้อเพลิงก้อน วิสาหกิจผลิตไฟฟ้าชีวมวลพลังงานทดแทน วิสาหกิจแปรรูปไม้ไผ่ กลุ่มพัฒนาด้านการเกษตรทฤษฎีใหม่

กลุ่มพัฒนาผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชน กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้การขับเคลื่อนการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการขัดแย้งในเชิงความคิดระหว่างกลุ่มพัฒนาบนฐานของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนและกลุ่มอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรในชุมชน เมื่อความขัดแย้งแพร่กระจายในวงกว้างมากขึ้น จึงส่งผลต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชน จากจุดวิกฤตินี้ ชุมชนเริ่มมองหาจุดเชื่อมต่อการปรองดอง และสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันในแบบเครือข่ายอีกครั้ง เริ่มมีการปรับตัวเพื่อพูดคุย ทำงานร่วมกัน ร่วมกันพัฒนา แม้ว่าความขัดแย้งดังกล่าวยังทิ้งร่องรอยอยู่ก็ตาม แต่การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนผาปึงยังมีอยู่ภายใต้การมุ่งเน้นริเริ่มแนวความคิดการพึ่งพาตนเองของชุมชนเป็นหลัก

1.2 วิเคราะห์กระบวนการเชิงคุณค่าของการจัดการชุมชน จากการศึกษาสามารถสรุปผล ตามกรอบการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1.2.1 ขั้นตอนและรูปแบบการจัดการ จากการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการชุมชนผาปึง ถูกขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการพัฒนาชุมชนผาปึง ภายใต้การบริหารจัดการโดยมูลนิธิพัฒนาชุมชนผาปึง (Foundation for Phapang Community Development) อันเป็นองค์กรภาคประชาสังคมประเภทกิจการเพื่อสังคมหรือ Social Enterprise ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการประสานความร่วมมือในการมีส่วนร่วม (Public Participation) ของเครือข่ายภาคประชาชนในตำบลผาปึง และหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน ในการร่วมสร้างศูนย์ปัญญาปฏิบัติศึกษาการเกษตรอุตสาหกรรมชุมชนร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมเป็นเจ้าของการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเองจากฐานทุนชีวภาพที่มีอยู่ในท้องถิ่น อันก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางสังคมร่วม (Creating Shared Values: CSV) เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการจัดการสุขภาพในตำบลผาปึง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง

1.2.2 ปัญหาการดำเนินงานเบื้องต้น จากการศึกษาพบว่า ปัญหาในการดำเนินงานเบื้องต้นเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาของชุมชนบ้านผาปึง คือ ความแตกต่างทางความคิดในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ นายรังสฤษฏ์ คุณชัยมิ่ง จากการสัมภาษณ์โดยเป็นความแตกต่างทางความคิดในเชิงการอนุรักษ์ กับการต่อยอดบนฐานทรัพยากรของชุมชนเพื่อพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการกระจายผลประโยชน์จากการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติของผาปึง ซึ่งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ถูกมองว่าควรคำนึงถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับในระยะยาวมากกว่าการใช้ประโยชน์เพียงชั่วคราวเท่านั้น ในเชิงการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความสมดุลของระบบนิเวศของชุมชน ตลอดจนผลกระทบต่อประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชน

1.2.3 จุดเด่นในการดำเนินงานของชุมชน จากการศึกษาพบว่า ชุมชนผาปึงมีการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาบนฐานทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ อาหาร ยา และพืชสมุนไพรที่มาจากป่าที่สามารถนำมาต่อยอดการพัฒนาจากฐานทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น โดยการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ของชุมชน สำหรับทรัพยากรของชุมชนในมิติเชิงสังคมและ

วัฒนธรรมนั้น ชุมชนเองมีการผสมผสานการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนานวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมที่เป็นรูปแบบการบริหารจัดการชุมชน นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เชิงสร้างสรรค์จากฐานทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชน เช่น จากไม้ไผ่ จากพืชสมุนไพร เป็นต้น โดยมีจุดเริ่มต้นอันเป็นแนวคิดพื้นฐานหลักที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน คือ การพึ่งพาตนเอง การอยู่รอดด้วยตนเองจากฐานทรัพยากรและศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ และการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของคนในชุมชน ซึ่งนำไปสู่แนวคิดในการดำเนินงานของชุมชนที่มุ่งเน้นการพัฒนาต่อยอดในทุกมิติ ดังนั้นจากข้อค้นพบดังกล่าวนี้ สามารถสรุปจุดเด่นในการดำเนินงานของชุมชน กล่าวคือ การที่สามารถดึงทุนทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนที่มีอยู่มาพัฒนาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าให้กับชุมชน ประกอบด้วย **ทุนทรัพยากรธรรมชาติ** ซึ่งเป็นฐานทุนทางทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนที่มีการนำไปพัฒนาต่อยอดสู่การสร้างรายได้และอาชีพให้แก่คนในชุมชน ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนและมุ่งสู่ธุรกิจชุมชนในอนาคต **ทุนมนุษย์และฐานองค์ความรู้** ชุมชนผาปึงมีความหลากหลายของกลุ่มคนทุกช่วงวัย แต่ชุมชนผาปึงมีกระบวนการในการบริหารจัดการคนในกลุ่มต่าง ๆ ที่มีช่วงวัยแตกต่างกัน โดยมีการดึงศักยภาพออกมา เพื่อการพัฒนาในแต่ละด้านอย่างเหมาะสม ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเปรียบเสมือน “องค์ความรู้ที่มีชีวิต” กลุ่มเด็กและเยาวชน รวมถึงกลุ่มคนวัยทำงานที่กลับคืนมาสู่ชุมชน ก่อให้เกิดการรวมตัวของผู้เชี่ยวชาญในหลายแขนง ได้แก่ งานหัตถกรรม (จักสาน ทอผ้า) และงานหัตถศิลป์ (ดนตรีพื้นเมือง-ซอ กลองปี่จ่า นาฏศิลป์-ฟ้อนรำ) เป็นต้น โดยในแต่ละกลุ่มคนเหล่านี้ต่างมีศักยภาพในองค์ความรู้ที่แตกต่างที่เป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า ผนวกองค์ความรู้สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาในทุกมิติของชุมชน **ทุนทางสังคม** สำหรับชุมชนผาปึงแล้ว ทุนทางสังคมที่เอื้อให้ชุมชนผาปึงขับเคลื่อนการจัดการ ประกอบด้วย ทุนทางสังคมจากปัจจัยภายใน กล่าวคือ ความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติ ความเข้าใจ และความร่วมมือในการดำเนินงานระหว่างสถาบันทางสังคมพื้นฐานของชุมชน คือ บ้าน วัด โรงเรียน ปัจจัยภายนอก คือ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาจากภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานด้านวิชาการ และการปฏิบัติจริง โดยเฉพาะในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ควบคู่กับการดูแลรักษาความสมดุลของสังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม ผ่านทางการขับเคลื่อนการสร้างกติกาสังคม หรือ “ธรรมนูญหมู่บ้าน” ที่ประสบความสำเร็จตามที่ชุมชนตั้งเป้าหมายเอาไว้

1.2.4 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ จากการศึกษาพบว่า ชุมชนผาปึงขับเคลื่อนการพัฒนาโดยกลุ่มคนที่มีฐานองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญจากศาสตร์แขนงต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย มีรูปแบบความสัมพันธ์พื้นฐานผูกโยงด้วยระบบเครือญาติ มีแนวคิดการขับเคลื่อนการพัฒนาในเชิงบวก ซึ่งนำไปสู่ข้อสรุปต่อปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการของชุมชนตำบลผาปึง ประกอบไปด้วย ความหลากหลายของกระบวนการคิด การยอมรับความแตกต่างและทัศนคติเชิงบวกของผู้นำและคนในชุมชน โดยมองปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเป็นภาวะกดดันและการบีบคั้นทางสังคมมาเป็นแรงขับเคลื่อนการต่อสู้และพัฒนาในรูปแบบแนวคิดใหม่ สร้างเป็นพลังบวกในการขับเคลื่อนการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ตามความถนัด ความเชื่อ และความศรัทธา นอกจากนี้ ยังร่วมกันมองศักยภาพของทุนที่มีอยู่ในชุมชน

เป็นฐานสำคัญแห่งการพัฒนาเพื่อการอยู่รอดในการดำรงวิถีชีวิตในการอนุรักษ์ ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของแนวคิดแบบดั้งเดิม ทั้งหมดรวมเป็นบทเรียนเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาต่อยอดในอนาคต

1.3 คุณค่าที่เกิดขึ้นกับชุมชนและพื้นที่ จากการศึกษาพบว่า การขับเคลื่อนการพัฒนาของชุมชนผ่านทางกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บนฐานการบริหารจัดการที่มาจากแนวคิดเชิงบวกและความสัมพันธ์ในแบบเครือญาตินั้น สามารถกล่าวได้ว่าคุณค่าที่เกิดขึ้นกับชุมชนและพื้นที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของผลสำเร็จของการดำเนินงานของชุมชน และผลสำเร็จในการดำเนินงานของชุมชนที่สะท้อนกลับคืนสู่ทุนทรัพยากรของชุมชนทั้ง 3 ด้าน ให้มีศักยภาพมากขึ้น **ทุนทรัพยากรธรรมชาติ** สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนจากคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีความสมดุลควบคู่กับศักยภาพที่มีอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบ **ทุนมนุษย์และฐานภูมิองค์ความรู้** ที่สะท้อนผ่านกระบวนการคิดของคนในชุมชนที่ได้รับการปรับประยุกต์ใหม่ภายใต้ศักยภาพของทุนที่มีอยู่ควบคู่กับบทเรียนจากความขัดแย้งสู่การพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำไปแก้ปัญหาและการจัดการตนเองของชุมชน โดยให้สังคมเป็นตัวขับเคลื่อนพร้อมทั้งเป็นตัวกำกับสังคมในอีกทางหนึ่ง **ทุนทางสังคมของชุมชน** อันแสดงให้เห็นถึงการยอมรับในเชิงคุณค่าจากสังคมภายนอกทุกภาคส่วนที่มีต่อชุมชนในฐานะชุมชนต้นแบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการตนเองเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาสำหรับพื้นที่อื่น ๆ

2. กระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลผาปังมีทุนทางสังคมวัฒนธรรมที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในหลากหลายมิติ ทั้งการพัฒนาคนในชุมชน การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในด้านการเกษตรและอาชีพ การฟื้นฟูองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอผ้าของชุมชนผาปังอันได้แก่ ผ้าลายตาไก่ กระบวนการบริหารจัดการคนในกลุ่มต่าง ๆ ที่มีช่วงวัยแตกต่างกัน โดยมีการดึงศักยภาพออกมาเพื่อการพัฒนาในแต่ละด้านอย่างเหมาะสม ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเปรียบเสมือน “องค์ความรู้ที่มีชีวิต” แวดล้อมด้วยพื้นที่ป่าเศรษฐกิจชุมชนหรือป่าสวน ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งอาหารหลักของคนในชุมชน มีความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติของคนในชุมชนและสถาบันทางสังคมพื้นฐานของชุมชน คือ บ้าน วัด โรงเรียน ที่เข้มแข็ง การร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาวัด โรงเรียน หรือสาธารณะประโยชน์ การพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนโดยการกำหนด “ธรรมนูญหมู่บ้าน” ร่วมกันเพื่อความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ปลอดภัยและเพื่อให้การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนเกิดการต่อยอดและมีความต่อเนื่อง รวมทั้งการพัฒนาในมิติที่หลากหลายและสมดุล คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอกระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนในรูปแบบ PHAPANG Model ประกอบด้วย

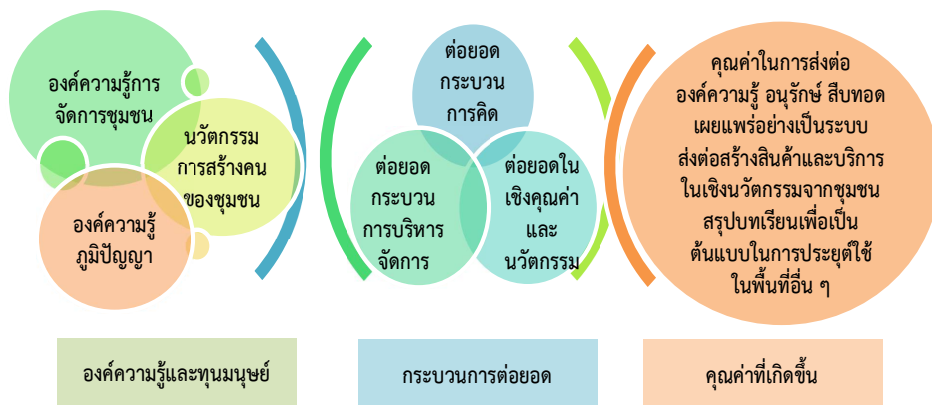
2.1 ศักยภาพและทุนชุมชน มีการพัฒนาอย่างสมดุลและครอบคลุมทุกมิติ (P: Potential and Community Capital with Balanced Development and Covering all Dimensions) พบว่า การพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจของผาปังประสบความสำเร็จในระดับที่สามารถสร้างรายได้ และ

เป็นต้นแบบในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง พัฒนาชุมชน พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน เพื่อขับเคลื่อนกิจการเพื่อสังคม Social Enterprise จากทรัพยากร และวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น พร้อมให้เข้าศึกษาดูงานเพื่อนำไปประยุกต์อย่างต่อเนื่อง จากเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับชุมชน พบว่า ชุมชนยังมีความต้องการในการพัฒนามิติอื่น ๆ ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการจัดการความรู้ของชุมชนที่สามารถนำไปเป็นฐานในการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ของชุมชน ดังนั้นในการพัฒนาชุมชนจึงเสนอให้ชุมชนพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาในทุกมิติ ของชุมชนอย่างสมดุล เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

ภาพที่ 2 แสดงกรอบโมเดลย่อย “การพัฒนายอย่างสมดุลและครอบคลุมทุกมิติของชุมชน”
ที่มา: การทบทวนวรรณกรรม

2.2 กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์ บนฐานองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้าง กระบวนการเชิงคุณค่าของชุมชน (H: Human Capital Development Process on the Basis of Knowledge and Innovation to Create a Value Process for the Community) จาก การวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านผาปึงมีการสะสมองค์ความรู้ของชุมชนจากฐานสู่ฐานในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น อาหารและยาสมุนไพร การรักษาโรคแบบดั้งเดิม องค์ความรู้การจัดการชุมชนแบบวิถีดั้งเดิม และกระบวนการจัดการที่ชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้นตามบริบท และการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งนวัตกรรมกระบวนการสร้างคนของชุมชน เช่น แนวคิดความสัมพันธ์ฉันเครือญาติ ของคนในชุมชนกระบวนการจัดการชุมชนด้วยความสัมพันธ์ฉันเครือญาติ การพึ่งพาตนเอง และการ พึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชน ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวเป็นฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา จึงควรมี กระบวนการเชิงคุณค่าที่จะต่อยอด ทั้งกระบวนการคิด กระบวนการบริหารจัดการ ต่อยอดในเชิงคุณค่า และนวัตกรรม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาที่เกิดความยั่งยืนและคุณค่าเกิดขึ้นในทุกกระบวนการ

ภาพที่ 3 กรอบโมเดลย่อยกระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์บนฐานองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างกระบวนการเชิงคุณค่าของชุมชน

ที่มา: การทบทวนวรรณกรรม

2.3 การจัดการและการสร้างนวัตกรรมเพื่อการจัดการชุมชนด้วยกระบวนการจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์ (A: Administration and Innovation for Community Management with Creative Conflict Management Processes) จากงานวิจัยพบว่า การบริหารจัดการชุมชนที่ผ่านมา สมาชิกในชุมชนบางส่วนยังมีความเข้าใจในเป้าหมายการพัฒนาไม่ตรงกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความขัดแย้งเชิงความคิดของคนในชุมชนต่อการพัฒนาในบางส่วน ได้แก่ วิธีคิดในการพัฒนาชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสร้างรายได้จากฐานทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ของชุมชน กับแนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน ดังนั้น ในกระบวนการสร้างคุณค่าจะต้องร่วมสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนใหม่โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์ เพื่อดึงศักยภาพของสมาชิกในชุมชนมาร่วมพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ ตามความสามารถ ความเชี่ยวชาญ บนพื้นฐานความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในรูปแบบการบริหารจัดการที่มีความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน

ภาพที่ 4 กรอบโมเดลย่อยการจัดการและการสร้างนวัตกรรมเพื่อการจัดการชุมชนด้วยกระบวนการจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์

ที่มา: การทบทวนวรรณกรรม

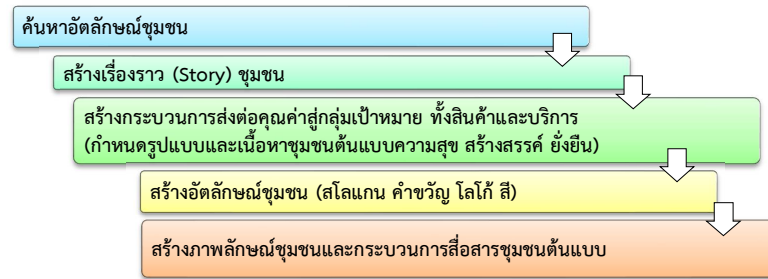
2.4 การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่ยึดโยงฐานวัฒนธรรม วิถีความเชื่ออัตลักษณ์ ตัวตนของคนในชุมชน (P: Participation and Strengthen the Participation Process that Adheres to the Cultural Base, the Way of Belief, Community Identity and Identity of People in the Community) เนื่องจากชุมชนผาปิ้งมีทุนทางสังคมวัฒนธรรมที่เข้มแข็งซึ่งเอื้อต่อกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งในรูปแบบความสัมพันธ์ของชุมชน ระบบเครือญาติและกระบวนการถ่ายทอดกระบวนการคิดในการมีส่วนร่วมในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น รวมทั้งระบบการบริหารจัดการชุมชนที่สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันพัฒนา และกำหนดกติการ่วมกันในการมีส่วนร่วมของการดำเนินงานทุกระดับ โดยแบ่งหน้าที่และบริหารจัดการเชิงโครงสร้างที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น มีหน้าที่ความรับผิดชอบตั้งแต่การดำเนินงานขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นปลาย เชื่อมโยงเป็นโครงข่ายความร่วมมือที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตภายในชุมชน ยึดหลัก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนร่วมกัน ปรับกระบวนการคิด สร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการใช้หลักศรัทธาและหลักศาสนาเป็นตัวกลางเชื่อมโยงคนในชุมชน และส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกระดับ มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและรับผิดชอบหน้าที่ในบทบาทต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชน

ภาพที่ 5 กรอบโมเดลย่อยการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่ยึดโยงฐานวัฒนธรรม วิถี ความเชื่อ อัตลักษณ์ตัวตนของคนในชุมชน

ที่มา: การทบทวนวรรณกรรม

2.5 อัตลักษณ์ท้องถิ่นและการสร้างแบรนด์อัตลักษณ์ชุมชนต้นแบบ ความสุข สร้างสรรค์ ยั่งยืน (A: Authentic Local Identity and Creating Community's Identity Brands for Sustainable Creative Happiness) การสื่อสารในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่หลากหลาย และรวดเร็วกระบวนการสร้างแบรนด์อัตลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นจึงมีความจำเป็น ชุมชนควรมีกระบวนการเชิงคุณค่าที่นำไปสู่การสร้างแบรนด์อัตลักษณ์ที่เป็นระบบ โดยเริ่มจากกระบวนการค้นหาอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อสร้างเรื่องราว (Story) ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุมชน นิทาน ตำนาน ภูมิปัญญาในการทอผ้าลายโบราณและการผลิตผ้าห่ม หมอน และเครื่องนอนจากผ้าลายตาไก่ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในชุมชน และสร้างกระบวนการส่งต่อคุณค่าสู่กลุ่มเป้าหมายทั้งสินค้าและบริการ (กำหนดรูปแบบและเนื้อหาชุมชนต้นแบบ ความสุข สร้างสรรค์ ยั่งยืน) สร้างอัตลักษณ์ชุมชนที่ชัดเจน (สโลแกน คำขวัญ โลโก้ และสี) รวมทั้งสร้างภาพลักษณ์ชุมชน และกระบวนการสื่อสารชุมชนต้นแบบ

ภาพที่ 6 กรอบโมเดลย่อยอัตลักษณ์ท้องถิ่นและการสร้างแบรนด์อัตลักษณ์ชุมชนต้นแบบความสุข
สร้างสรรค์ ยั่งยืน

ที่มา: การทบทวนวรรณกรรม

2.6 ผลผลิตที่ท้องถิ่นที่โดดเด่นและมีอัตลักษณ์ (N: Notable and Unique Identity Local Products) จากการวิจัยพบว่า ชุมชนผาปิ้งมีทุนทางสังคมวัฒนธรรมที่สามารถนำมาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและแบรนด์อัตลักษณ์ของชุมชนในหลากหลายมิติ เช่น งานหัตถกรรม (จักสาน ทอผ้า) ศิลปะด้านดนตรีและนาฏศิลป์ (ดนตรีพื้นเมือง-ซอ กลองปู่จา นาฏศิลป์-ฟ้อนรำ) และสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นที่โดดเด่นและมีอัตลักษณ์ โดยใช้กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรมที่มีแนวทางในการพัฒนาควบคู่กับการธำรงอัตลักษณ์ของพื้นที่เพื่อการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์และยั่งยืน ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาต่อยอดในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาชุมชน เพื่อสร้างสินค้าอัตลักษณ์ ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สืบทอด เส้นทางท่องเที่ยวอัตลักษณ์วิถีชุมชน แหล่งเรียนรู้ครูภูมิปัญญาเพื่อการท่องเที่ยว

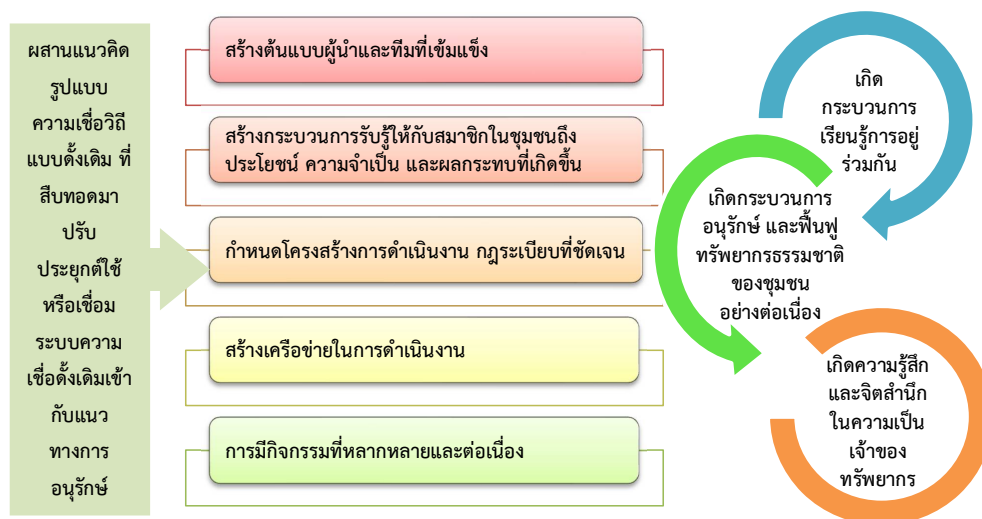

ภาพที่ 7 กรอบโมเดลย่อยผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่โดดเด่นและมีอัตลักษณ์

ที่มา: การทบทวนวรรณกรรม

2.7 คุณค่าที่แท้จริงและกระบวนการสร้างคุณค่าและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ฐานภูมิปัญญาของชุมชน (G: Genuine Value and Value Creation Process from Local Natural Resources Under Local Wisdom)

ทุกภาคส่วนในชุมชนจะต้องให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าที่แท้จริงต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงภูมิปัญญาของชุมชน นอกจากนี้ กระบวนการสร้างคุณค่าและการใช้ประโยชน์จะต้องมีกระบวนการผสมผสานแนวคิดที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนเข้ากับแนวคิด และแนวทางการอนุรักษ์สมัยใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน เช่น การธำรงไว้ซึ่งวิถีเดิม ๆ ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อาหารจากป่า เช่น อังอ่าง เก้ง กวาง หมูป่า อย่างสมดุลด้วยวิถีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวผาปังเอง เช่น การดักตัง (ซึ่งไม่ใช่ที่ฉาบด้วยยางมะเดื่อสำหรับการจับอังอ่างได้ทีละตัว โดยสามารถเลือกเอาขนาดที่พอดีสำหรับการบริโภคได้) และการยิงสัตว์จากด้านหน้า การไม่สร้างสิ่งก่อสร้างใด ๆ ที่แหล่งน้ำดิบน้ำจืด (แหล่งตาน้ำผุธรรมชาติ) เพื่อการอนุรักษ์น้ำบริสุทธิ์จากแหล่งน้ำธรรมชาติของชุมชน การใช้เหล็กแหลมแทงปลา เพื่อสร้างความสมดุลอย่างยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติสืบต่อไป อีกทั้งยังรักษาความเชื่อประจำชุมชนในเรื่อง “บ่อม่วงพะงูน นาคพะงูน” ที่แสดงถึงความเชื่อในการสืบทอดมรดกทรัพย์สินที่บรรพบุรุษชาวผาปังมอบให้กับลูกหลานของชุมชน โดยไม่มีการแบ่งแยกตระกูลหรือแบ่งแยกตามเจ้าของผืนดิน กล่าวคือ เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวมะม่วงตามหัวไร่ปลายนา ชาวชุมชนผาปังจะนัดหมายกันออกมา “สอยส้ม” มากองรวมกันเพื่อแบ่งกันทุกครัวเรือนอย่างลงตัว ซึ่งในปัจจุบันยังมีการดำรงวิถีแบบดั้งเดิมเช่นนี้ตลอดมาโดยไม่มีการขัดแย้งใด ๆ แม้ว่าจะมีคนรุ่นใหม่ในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาแทนคนรุ่นเก่าแล้วก็ตาม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักรู้ร่วมกันถึงคุณค่าที่แท้จริงของทรัพยากรธรรมชาติ ก่อเกิดการสานต่อการสร้างผู้นำต้นแบบและการทำงานร่วมกันเป็นทีมที่เข้มแข็ง สร้างกระบวนการรับรู้ให้กับสมาชิกในชุมชนถึงประโยชน์ ความจำเป็นและผลกระทบที่เกิดขึ้น กำหนดโครงสร้างการดำเนินงาน กฎระเบียบที่ชัดเจน สร้างเครือข่ายในการดำเนินงาน ออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและต่อเนื่อง โดยผ่านการยอมรับของคนในชุมชน

ภาพที่ 8 กรอบโมเดลย่อยกระบวนการสร้างคุณค่าและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมโดยใช้ฐานภูมิปัญญาของชุมชน
ที่มา: การทบทวนวรรณกรรม

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคำลพำปัแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนคำลพำปัมีทุนทางสังคมวัฒนธรรมที่โดดเด่น สามารถนำไปสู่การพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในหลากหลายมิติ ประกอบด้วย ทุนมนุษย์และฐานองค์ความรู้ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางสังคม โดยใช้การสร้างพลังบวกของคนในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน มีการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชนโดยใช้วิจัยเป็นฐานในการพัฒนาและวางระบบ โดยมีเป้าหมาย ข้อตกลงและทิศทางการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ซึ่งแนวทางดังกล่าวถือเป็นกระบวนการเชิงคุณค่าของชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทุนทางสังคมวัฒนธรรมชุมชน ในมิติต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม จากทุนมนุษย์และฐานภูมิ้องค์ความรู้สู่การจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรมสร้างคน จากทุนทรัพยากรธรรมชาติสู่ฐานการผลิตวิสาหกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน จากทุนทางสังคมสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งภายในและการสร้างอำนาจต่อรองกับภายนอกจากทุนทางสังคม วัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชน กระบวนการจัดการเชิงคุณค่าที่ส่งผลต่อความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาชุมชนจากทุนทางสังคมวัฒนธรรม บนพื้นฐานของความเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนได้กำหนดทิศทางการพัฒนาและภาพอนาคตของชุมชนคำลพำปัเป็น “ชุมชนแห่งความสุข สร้างสรรค์และยั่งยืน” โดยนำเสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนคำลพำปัแบบมีส่วนร่วมใน 4 ยุทธศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาอย่างสมดุลและครอบคลุมในทุกมิติชุมชน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการองค์ความรู้ชุมชนและการบูรณาการการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน โดยใช้กระบวนการเชิงคุณค่าเป็นฐานในการพัฒนา ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างศักยภาพการจัดการชุมชนเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรมวิถีอัตลักษณ์ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโดยใช้ฐานภูมิปัญญาของชุมชน และ ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาชุมชนในทุกมิติอย่างสมดุล โดยใช้ฐานภูมิปัญญาและนวัตกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนั้นการอภิปรายผลการวิจัยนี้จะอภิปรายผลครอบคลุมวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย บทเรียนการจัดการชุมชนบนฐานการพัฒนาตามศักยภาพและบริบทของชุมชน กระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน หลักในการนำเสนอกระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน และยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบลผาปังแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

จุดเริ่มต้นของการดำเนินงานในการพัฒนาชุมชน ตำบลผาปัง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง เกิดขึ้นโดยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนภายใต้สภาวะการณ์ที่ขาดแคลนและผลกระทบจากแรงกดดันต่าง ๆ ที่มีต่อการดำรงวิถีชีวิต อาทิ ความแห้งแล้งจากการขาดแคลนแหล่งน้ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรกรรมอันเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชน ประกอบกับ ขาดการส่งเสริมดูแลจากภาครัฐซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนต้องอพยพโยกย้ายออกจากชุมชนไปยังต่างถิ่นเพื่อประกอบอาชีพและตั้งถิ่นฐานอาศัยซึ่งก่อให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในชุมชนโดยจากผลกระทบและแรงกดดันดังกล่าว ชาวบ้านที่ยังคงอาศัยอยู่ในชุมชนจึงได้ริเริ่มแนวคิดการพัฒนาเพื่อความอยู่รอดโดยการพึ่งตนเองเป็นหลัก

กระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนในรูปแบบ PHAPANG Model ประกอบด้วย

P: Potential and Community Capital with Balanced Development and Covering all Dimensions ศักยภาพและทุนชุมชนมีการพัฒนาอย่างสมดุลและครอบคลุมทุกมิติ

H: Human Capital Development Process on the Basis of Knowledge and Innovation to Create a Value Process for the Community กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์บนฐานองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างกระบวนการเชิงคุณค่าของชุมชน

A: Administration and Innovation for Community Management with Creative Conflict Management Processes การจัดการและการสร้างนวัตกรรมเพื่อการจัดการชุมชนด้วยกระบวนการจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์

P: Participation and Strengthen the Participation Process that Adheres to the Cultural Base, the Way of Belief, Community Identity and Identity of People in the Community การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่ยึดโยงฐานวัฒนธรรม วิถี ความเชื่อ อัตลักษณ์ และตัวตนของคนในชุมชน

A: Authentic Local Identity and Creating Community's Identity Brands for Sustainable Creative Happiness อัตลักษณ์ท้องถิ่นและการสร้างแบรนด์อัตลักษณ์ชุมชนต้นแบบ

ความสุข สร้างสรรค์ ยั่งยืน

N: Notable and Unique Identity Local Products ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่โดดเด่นและมีอัตลักษณ์

G: Genuine Value Creation and the Process of Value Creation and Utilization of Natural Resources and the Environment by Adapting the Community's Local Wisdom
คุณค่าที่แท้จริงและกระบวนการสร้างคุณค่าและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ฐานภูมิปัญญาของชุมชน

ภาพที่ 9 PHAPANG Model
ที่มา: การทบทวนวรรณกรรม

จาก PHAPANG Model ที่นำเสนอกระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนที่มีรายละเอียดและกระบวนการแต่ละขั้นตอนที่ชัดเจน ซึ่งเป็นกระบวนการที่วิเคราะห์สังเคราะห์ครบทุกขั้นตอนของการวิจัยที่สะท้อนถึงบริบทที่แท้จริงของชุมชนและนำมาอธิบายร่วมกับแนวคิดเชิงทฤษฎีและงานวิจัย อาทิ Luaephong (2012) ได้นำเสนอบทความเชิงวิชาการในประเด็นการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีสมรรถนะความสามารถในการแข่งขัน โดยกล่าวว่าในการพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรให้มีความรู้ ความสามารถ และมีสมรรถนะในการแข่งขันนั้น เป็นปัจจัยส่งเสริมให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามกลยุทธ์ที่วางไว้ อีกทั้งยังเป็นปัจจัยในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และยังเป็นปัจจัยต่อการพัฒนาองค์กร ในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีสมรรถนะความสามารถในการแข่งขัน ต้องมีการวางแผนอย่างมีกลยุทธ์ รวมถึงการจัดการและการสร้างนวัตกรรมเพื่อการจัดการชุมชนด้วยกระบวนการจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ งานวิจัยของ Wisootthicharnont (2015) ยังได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา โดยพบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านและสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา มีการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านบรรพบุรุษ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และญาติพี่น้อง และภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการกระบวนการสั่งสมภายใต้การดำเนินวิถีชีวิตสืบต่อกันมา นอกจากนี้ วิธีในการประกอบอาชีพของครอบครัวยังทำให้ภูมิปัญญาชาวบ้านบางส่วนได้รับการสืบสาน ส่งต่อไปยังรุ่นลูกหลานต่อไป จวบจนถึงปัจจุบัน แต่ด้วยอิทธิพลจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งผลกระทบให้ภูมิปัญญาชาวบ้านบางส่วนถูกทอดทิ้งลงไป จึงมีการสร้างกลุ่มอนุรักษ์ของแต่ละภูมิปัญญา โดยการส่งเสริมและสร้างความร่วมมือจากชุมชน สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันทางศาสนา เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์ไปในขณะเดียวกัน

นอกจากนี้ ผลการศึกษาวิจัยของ Twichasri (2017) ในการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ชุมชน แนวคิดและการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยหลักพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย กล่าวว่า อัตลักษณ์ของชุมชนถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเมืองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งชุมชนควรช่วยกันรักษาวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นที่มีความโดดเด่น แตกต่าง และสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ชุมชน ต้องบริหารจัดการควบคุมด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้หลักปฏิบัติของการอยู่ร่วมกัน ด้วยหลักสารณียธรรม ซึ่งนับเป็นเครื่องมือหนึ่งทางพุทธสันติวิธีที่จะช่วยเชื่อมประสานสมาชิกชุมชนให้มีแนวคิดและมีหลักปฏิบัติในการรักษาอัตลักษณ์ชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการท่องเที่ยวชุมชนมีความยั่งยืน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาผลการศึกษาวิจัยของ Plengdeesakul and Plengdeesakul (2018) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาในการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนรอบเขื่อนจุฬาภรณ์ กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปปลาน้ำจืดแม่สมศรี ตำบลทุ่งลุยลาย อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งพบว่า ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ให้กับชุมชนรอบเขื่อนจุฬาภรณ์นั้น เป็นการออกแบบเพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่นให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เกิดการจดจำผ่านตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์บนผลิตภัณฑ์

ต่าง ๆ ของกลุ่ม รวมไปถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความน่าสนใจ และเพิ่มช่องทางการตลาดให้แก่สินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยนำภูมิปัญญาของชุมชนมาผนวกกับฐานทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ มีการสร้างความหมายและเรื่องราวให้สอดคล้องกับความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์จากแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะชุมชนรอบเขื่อนจุฬาภรณ์ สำหรับแนวคิดของ Sinthipong (2015) ได้กล่าวสรุปในบทความเชิงวิชาการ เรื่อง ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการมองในมุมของสิทธิและอำนาจในการจัดการที่ว่า แนวคิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน มุ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและชุมชน ร่วมกับการบริหารจัดการของรัฐเป็นหลัก โดยมีกลไกทางกฎหมาย กล่าวคือ การกระจายอำนาจเพื่อรองรับสิทธิชุมชนในการจัดการให้สอดคล้องกับแนวโน้มและพัฒนาการของการจัดการทรัพยากรในปัจจุบัน และยังมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Thakrairach (2017) ที่ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชายแดน ซึ่งพบว่า การจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชายแดน มีความผูกพันกับความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเจ้าที่ที่สิงสถิตอยู่กับต้นไม้และป่าเขา ส่วนการจัดการรูปแบบอื่น ๆ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนก็ยังคงมีผสมผสานตามบริบทและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลาย โดยสิ่งที่คล้ายคลึงกัน คือ จุดมุ่งหมายในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น รวมถึงการรักษาระบบนิเวศในพื้นที่ป่า เพื่อให้เป็นสถานที่เคารพบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สิงสถิตอยู่ในป่า นอกจากนี้แล้วการบวชป่ายังถือเป็นการนำเอาความเชื่อทางด้านพุทธศาสนามาปรับใช้ในท้องถิ่นและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ต้นไม้พันธุ์พืชในป่า เป็นการสร้างความตระหนักให้คนในชุมชนให้เกิดความกลัว ไม่กล้าทำลายป่าไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Mangkhang (2017) ที่ศึกษาเรื่องศักยภาพชุมชนและการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมของพลเมืองในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนนั้น ต้องมีกลไกการนำไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เข้มแข็งในหลายมิติ ซึ่งจะเห็นได้จากการศึกษาที่หลากหลายนี้ ไม่ว่าจะเป็นการยึดโยงเอาทุนทั้งทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทุนทางด้านองค์ความรู้และทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงทุนทางสังคมวัฒนธรรมที่ล้วนแล้วแต่เป็นทุนที่มีคุณค่า นำมาเป็นฐานในการบริหารจัดการชุมชนตามลักษณะบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาที่ปราศจากความขัดแย้ง มีความสร้างสรรค์ และเป็นไปอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลวิจัยไปใช้

การขับเคลื่อนกระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงเป็นประการสำคัญคือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกกลุ่ม และการจัดการผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชนอย่างเสมอภาคบนพื้นฐานหลักความเชื่อและวิถีปฏิบัติดั้งเดิมของชุมชน เพื่อลดความขัดแย้งและส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การดำเนินการวิจัยในมิติเชิงคุณค่า หากนำกระบวนการเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ จะทำให้มีความน่าสนใจเช่นกัน นอกจากนี้การศึกษาในมิติกระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืน ที่มีระบบการจัดการบนฐานทรัพยากรของชุมชนตามอัตลักษณ์ของชุมชนอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกับชุมชนผาปิง จะเกิดประโยชน์ต่อกระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ซึ่งจะเกิดผลการพัฒนาในภาพรวมที่มีความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Luaepong, P. (2012). The competency development of human resource. *Executive Journal Bangkok University*, 32(4), 103-108. [in Thai]
- Mangkhang, C. (2017). Community potentials and citizen participation in ecotourism management towards learning resources on community enterprise of Ban Mea Kam Pong. Chiang Mai. *MFU Connexion*, 6(2), 265-294. [in Thai]
- Plengdeesakul, B., & Plengdeesakul, P. (2018). Developing creative products by adopting local wisdom of natural resource deployment in communities located near Chulabhorn Dam: A case study of Mae Somsri processed fresh water fish community enterprise at Tung Lui Lai Sub-district, Kon San District, Chaiyabhum. *Journal of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University*, 10(2), 206-230. [in Thai]
- Sinthipong, U. (2015). Local community and the participation in the management of natural resources for sustainable use. *Executive Journal Bangkok University*, 35(1), 104-113. [in Thai]
- Thakrairach, P. (2017). Local wisdom and community forest management in the border area. *Nakhon Phanom University Journal*, 7(1), 128-134. [in Thai]
- Twichasri, V. (2017). Identity of community: Concept and management for sustainable tourism by buddhist peaceful means of Chiangkhan Municipality, Loei Province. *Journal of Arts Management*, 1(2), 63-74. [in Thai]
- Wisootthicharnont, C. (2015). People's participation of local wisdom conversation Khlongdan Sub-district, Ranod District, Songkhla Province. *Journal of Buddhist Sociology*, 3(2), 50-65. [in Thai]

อิทธิพลของการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ต่อการวัดประเมินในภาครัฐ: ปัญหาตัวชี้วัด และประโยชน์ที่แท้จริง

Influence of New Public Management of Government Assessment: Indicator Problem and Real Benefits

โกสินทร์ เตชะนิยม^{1*}, เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน¹, และ ศิริคุณ พันธุ์รังษี²

Kosin Techaniyom^{1*}, Chalermchai Kittisaknawin¹, and Sirikhun Phanrangsee²

Abstract

Influence of new public management of government assessment: metric problem and real benefits although new public management idea has initiated since 1990, and it is still criticizing. NPM has influenced to government around the world, including Thailand, there are some NPM restructuring in Thai government public management from past to present. The main objectives of these research are 1) To review basic principle of NPM concept and 2) To analyze problems which have affected Thai government from using NPM concept. The research had shown that there are 3 phenomenal results which Thai government has applied public management structure by following NPM concept, such as 1) influence of NPM concept has affected government structure, 2) influence of NPM concept

¹สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ต.สามพระยา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี 76120,

²สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ต.ไทยบุรี อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช 80161

¹Public Administration, Faculty of Management Science, Silpakorn University, Sam Phraya Sub-district, Cha-am District, Petchaburi Province 76120, ²Lecturer at School of Liberal Arts, Walailak University, Thaiburi Sub-district, Thasala District, Nakhonsithammarat Province 80161

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: Kosincoke@hotmail.com)

has affected operation of government objective, 3) influence of NPM concept has affected assessment of government operations.

Keywords: *New Public Management, Public Management Structure, Government Assessment, Government Goal*

บทคัดย่อ

แม้ว่าแนวคิดการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ (New Public Management) จะเกิดขึ้นมาตั้งแต่ช่วงปี 1990 และได้รับข้อวิจารณ์มากมาย แนวคิดดังกล่าวยังคงมีอิทธิพลต่อระบบราชการทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยมีการปรับโครงสร้างที่เกิดจากอิทธิพลของแนวคิด NPM ในการจัดการภาครัฐของรัฐบาลไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัตถุประสงค์หลักของวิจัยนี้ คือ 1) เพื่อทบทวนแนวความคิดพื้นฐานและข้อคิดเห็นอันเป็นส่วนสำคัญของหลักการ NPM และ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาจากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ของผลกระทบจากการนำแนวคิด NPM มาใช้ในภาครัฐของประเทศไทย การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า มี 3 ผลลัพธ์ทางปรากฏการณ์ซึ่งรัฐบาลไทยได้ใช้โครงสร้างการจัดการภาครัฐตามแนวคิด NPM ผลลัพธ์เหล่านั้น คือ 1) อิทธิพลของแนวคิด NPM มีผลต่อโครงสร้างภาครัฐ 2) อิทธิพลของแนวคิด NPM มีผลต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์แห่งรัฐ และ 3) อิทธิพลของแนวคิด NPM มีผลต่อการประเมินการดำเนินงานภาครัฐ

คำสำคัญ: *แนวคิดการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ โครงสร้างการจัดการภาครัฐ การประเมินภาครัฐ เป้าหมายแห่งรัฐ*

บทนำ

การจัดการภาครัฐสมัยใหม่: ที่มาและพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์

นับตั้งแต่ Woodrow Wilson ได้เขียนบทความ The Study of Administration ในปี ค.ศ. 1887 การก่อตัวของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคสมัยใหม่จึงได้กำเนิดขึ้น ด้วยความพยายามที่จะสร้างให้รัฐประศาสนศาสตร์ “มีที่ยืนเป็นของตนเอง” ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญของขอบข่ายการศึกษาในฐานะ “ศาสตร์” บทความดังกล่าวมีหลักการสำคัญ คือ หน้าที่ของฝ่ายบริหารคือการนำนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนหน้าที่ของฝ่ายการเมืองคือการกำหนดนโยบายหรือหน้าที่ในการออกกฎหมาย การแยกการบริหารออกจากการเมืองจะทำให้ข้าราชการสามารถบริหารงานโดยปราศจากการแทรกแซงของฝ่ายการเมือง ก่อให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมภาครัฐ แม้มีความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดขึ้นก็ตาม

ด้วยอิทธิพลของความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดของวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้ทุกภาคส่วนทางสังคมทั่วโลกตื่นตัวและนำข้อดีของวิทยาศาสตร์มาใช้ ทำให้เกิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ที่เสนอโดย Taylor รวมไปถึงการแสวงหาวิธีการที่เป็นหลักสากลในการจัดการ เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ที่นักวิชาการคนสำคัญอย่าง Luther H. Gulick และ Lyndall Urwick ได้เสนอหลัก 7 ประการของการบริหารที่เรียกว่า POSDCoRB ซึ่งอยู่ภายใต้สมมติฐานที่ว่า

หลักการบริหารจะสามารถนำไปใช้ได้กับระบบการบริหารทุกรูปแบบโดยไม่ต้องคำนึงถึงโครงสร้างทางสังคมลักษณะของงานหน้าที่วัฒนธรรมหรือสภาพแวดล้อมของประเทศนั้น ถือเป็นแง่มุมที่มีนัยว่าหลักการบริหารนั้นเป็นวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตามที่สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงจากสงครามโลกครั้งที่ 2 หลักการบริหารที่ใช้อยู่เดิม เริ่มที่จะไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมในการบริหารภาครัฐ นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์จึงตั้งคำถามเพื่อพัฒนาศาสตร์วิชาสำหรับการบริหารงานภาครัฐด้วยกัน 2 ประเด็น คือ 1) หลักการบริหารขัดแย้งในตัวเองหรือไม่ และ 2) การบริหารปลอดจากค่านิยมการเมืองได้จริงหรือไม่ จากประเด็นดังกล่าว ทำให้รัฐประศาสนศาสตร์จึงมีพัฒนาการทฤษฎี 2 ทาง คือ 1) พัฒนาศาสตร์ร่วมกับรัฐศาสตร์ และ 2) พัฒนาศาสตร์ให้เป็นวิทยาศาสตร์แบบดั้งเดิมโดยมุ่งศึกษาพฤติกรรมและการจัดการพฤติกรรม ข้อดีจากการพัฒนาศาสตร์ในช่วงนี้ทำให้รัฐประศาสนศาสตร์ได้เข้าใจเป้าหมายที่แท้จริงของการบริหารรัฐกิจจากการร่วมพัฒนาศาสตร์กับรัฐศาสตร์และเกิดทฤษฎีองค์การจากการมุ่งพัฒนาแบบดั้งเดิม ทำให้รัฐประศาสนศาสตร์มีที่ยืนในเชิงหลักการพัฒนาศาสตร์

ความหลากหลายเชิงแนวคิดและการต่อสู้เชิงทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์มีอยู่อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 30 ปี จนกระทั่งในปี 1968 นักวิชาการจัดการประชุมที่เปรียบเสมือนการสังคายนาองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ขึ้นในชื่อ Minnowbrook ซึ่งนักวิชาการต่างมีความเห็นร่วมกันและสร้างจุดยืน “The New Public Administrative” โดยผู้มีบทบาทสำคัญ เช่น Dwight Waldo โดยนำเสนอหลักการสำคัญ คือ 1) ความสอดคล้อง (Relevance) เน้นการเผชิญปัญหาทางสังคมที่แท้จริงหมายถึงทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์จะต้องตอบสนองและนำไปใช้แก้ปัญหาสังคมได้ 2) ค่านิยม (Values) โดยเห็นว่าค่านิยมของความเป็นกลางทางการเมืองในทางรัฐศาสตร์หรือการบริหารรัฐกิจนั้นเป็นไปได้ไม่ได้ ค่านิยมต่าง ๆ ที่นำมาใช้นั้นต้องโปร่งใสตรวจสอบได้ 3) ความมีโอกาสเท่าเทียมกันทางสังคม (Social Equity) เป็นเป้าหมายของรัฐประศาสนศาสตร์เพื่อตอบสนองประชาชน 4) การเปลี่ยนแปลง (Change) คือไม่เห็นด้วยกับการมีโครงสร้างอำนาจของสถาบันทางการบริหารภาครัฐ โดยต่างมองว่าควรมีการเปลี่ยนแปลง และ 5) เน้นผู้มีสิทธิออกเสียง (Client Focus) เป็นการส่งเสริมการบริหารรัฐกิจเชิงรุกเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม

การบริหารรัฐกิจสมัยใหม่ (New Public Administration: NPA) นั้น แม้จะสร้างจุดยืนที่ทำให้สังคมได้ตระหนักถึงความไม่มีประสิทธิภาพและความไม่มีประสิทธิผล และการไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ อย่างไรก็ตาม แนวทางการบริหารรัฐกิจสมัยใหม่ มีหลักคิดที่เชื่อมโยงกับรัฐศาสตร์อย่างสูง ซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมและไม่ได้มีเครื่องมือในการจัดการให้เกิดสิ่งที่ต้องการ แนวทางจึงไม่ได้รับความนิยมมากนัก ประกอบกับความก้าวหน้าและความเฟื่องฟูของการบริหารธุรกิจ ทำให้นักวิชาการสนใจที่จะนำวิธีการทางธุรกิจมาปรับใช้ รวมถึงศาสตร์ด้านอื่น เช่น เศรษฐศาสตร์ เกิดเป็นการจัดการแบบสหวิทยาการหรือการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ (New Public Management: NPM) ซึ่งเป็นการจัดการที่อาศัยความเป็นสหวิทยาการมาบริหารภาครัฐ เช่น แนวคิดทางการตลาด แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ มาประยุกต์ใช้ (Denhardt & Denhardt, 2007) ทำให้เกิด

เครื่องมือทางการบริหาร (Management Tools) เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารรัฐกิจ

การจัดการภาครัฐสมัยใหม่: พัฒนาการทฤษฎี จุดเชื่อมกับยุคปัจจุบัน

แนวคิดจัดการภาครัฐสมัยใหม่มีรากฐานที่ผูกพันแน่นแฟ้นกับทฤษฎีทางเลือกสาธารณะ ซึ่งถือเป็นแนวทางศึกษาสำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นการนำสหวิทยาการมาใช้แก้ไขปัญหาด้านรัฐศาสตร์และการบริหารรัฐกิจ ที่มีสาระสำคัญคือการเรียกร้องให้มีการปรับปรุงเนื้อหาสาระของวิชารัฐประศาสนศาสตร์เสียใหม่ในการขยายขอบข่ายการศึกษาโดยนำเอาระเบียบวิธีทางการศึกษาแบบเศรษฐศาสตร์เข้ามาผสมผสานกับศาสตร์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อแก้ไขข้อจำกัดบางประการในการแก้ปัญหาทางสังคม โดยให้เหตุผลว่า การบริหารงานภาครัฐตามทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม อาทิเช่น งานของ Leonard D. White, Woodrow Wilson, Max Weber ตลอดจน Luther Gulick และ Lyndall Urwick นั้น มีลักษณะที่พยายามรวมอำนาจตามสายการบังคับบัญชา แบ่งงานกันทำตามสายบังคับบัญชา เน้นระบบราชการขนาดใหญ่ จนท้ายที่สุดองค์การภาครัฐเกิดความล่าช้าไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สภาพภายในองค์การแบบระบบราชการกลายเป็นการทำงานที่มุ่งไม่ให้เกิดกฎระเบียบ จนไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ อีกทั้งยังเป็นวิธีการที่ไม่ตอบสนองการให้บริการสาธารณะแต่ละรูปแบบได้อย่างสอดคล้อง รวมถึงโดนโจมตีจากนักวิชาการทางด้านนโยบายสาธารณะว่าเป็น “การบริหารที่ไม่ก่อให้เกิดประชาธิปไตย” (Orstrom & Orstrom, 1971) อีกทั้งงานร่วมสมัยชิ้นนี้ของ Orstrom พยายามชี้ให้เห็นข้อจำกัดในการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจแบบระบบราชการสมัยเก่า ว่าเป็นระบบที่ขาดประสิทธิภาพ ไม่ประหยัดและยากที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในสภาพการปัจจุบัน โดยเสนอว่าการมีโครงสร้างที่หลากหลาย เป็นทางเดียวที่จะสามารถจัดการการบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเพิ่มการกระจายศูนย์รวมอำนาจให้มากขึ้นและซ้อนทับกันเพื่อการตอบสนองที่ดีที่สุด อีกทั้งลดค่าใช้จ่ายจากความไม่มีประสิทธิภาพของระบบราชการได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดกระแสความคิดในการบริหารงานที่ใช้สหวิทยาการในการแก้ไขปัญหา

นอกจากนี้ ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในช่วงปี 1970 - 1990 ก่อให้เกิดความตื่นตัวของ “ปฏิรูประบบราชการ” ตามหลักการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ ซึ่งวิกฤตและจุดร่วมอาจแบ่งได้ ดังนี้

1. วิกฤติน้ำมันครั้งที่หนึ่งเมื่อทศวรรษ 1970 รัฐบาลประสบปัญหาการขาดรายได้อย่างหนักจากภาษีที่ลดลงเมื่อเทียบกับรายจ่าย ขณะที่นักการเมืองสั่งการให้ดำเนินการต่อไปโดยห้ามตัดงบประมาณการบริหารภาครัฐถูกบีบให้ต้องบริการเท่าเดิมหรือเพิ่มหน้าที่ แต่ใช้เงินและคนน้อยลง

2. ทศวรรษ 1980 ช่วงที่รัฐบาลใหม่หลายประเทศนำความคิดทางการจัดการมาเปลี่ยนแปลงการบริการ เช่น รัฐบาลอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. 1979 รัฐบาลแคนาดาเมื่อปี ค.ศ. 1984 รัฐบาลนิวซีแลนด์เมื่อปี ค.ศ. 1984 ที่น่าสังเกตคือแนวคิดเหล่านี้ส่วนใหญ่เริ่มจากผู้นำทางการเมืองมากกว่าราชการ

3. การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจกับการปรับปรุงการจัดการภาครัฐ เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันโดยตรงช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ รัฐบาลได้สั่งให้ภาครัฐกิจปรับปรุงการแข่งขันและการจัดการ เมื่อเป็นเช่นนั้น

รัฐบาลจึงต้องปรับปรุงการจัดการของตัวเอง

4. สังคมเห็นว่าการขยายตัวของรัฐบาลมีผลกระทบต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้เกิดความคิดว่าควรลดขนาดภาครัฐ หรืออย่างน้อยก็ต้องทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวความคิดการปฏิรูประบบราชการจึงเป็นแนวคิดที่แพร่กระจายไปทั่วโลกก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ในหลายประเทศ ซึ่งมีจุดเน้นหลักอยู่ที่การปฏิรูปเพื่อมุ่งผลสำเร็จและให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบหรือเปลี่ยนฐานะจาก “ผู้บริหาร” เป็น “ผู้จัดการ” (Henry, 2010) ซึ่งการปฏิรูปมีเหตุผลหลัก คือ ตัวแบบระบบราชการเดิมไม่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและความต้องการของประชาชนได้ดีเท่าที่ควร รัฐบาลหลายประเทศจึงปรับเปลี่ยนโครงสร้างระบบราชการของตนและหยิบยืมเทคนิคการจัดการจากภาคเอกชนมาใช้ สร้างการแข่งขันและทางเลือกที่ดีที่สุดโดยการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) กับภาคส่วนอื่น รวมถึงการแปรรูปในส่วนงานที่รัฐไม่มีศักยภาพเพียงพอ อีกทั้งเร่งการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น เนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายภายใต้บริบทที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วแบบโลกาภิวัตน์ การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นจึงเป็นทางออกที่เหมาะสม เพราะหน่วยงานท้องถิ่นเป็นหน่วยย่อยที่ใกล้ชิดประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เข้าใจความต้องการของตนเองดีที่สุด โดยหลักการนั้น การจัดการภาครัฐสมัยใหม่ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากหลักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกแนวใหม่ (Neoclassical Economics) และทฤษฎีทางเลือกสาธารณะ (Public Choice Theory) ซึ่งไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีระบบราชการ โดยเสนอให้ลดบทบาทรัฐบาลและกำหนดนโยบายสาธารณะโดยอาศัยกลไกตลาด (Market-based Public Policies)

New Public Management เป็นที่รู้จักแพร่หลายจากงานของ Hood (1991) ในบทความชื่อ A Public Management for All Seasons? ซึ่ง Hood ได้กล่าวถึง การบริหารรัฐกิจและทิศทางการที่เปลี่ยนแปลงไปของรัฐบาลอังกฤษว่า “อาจจะพอเรียกรวมกันได้ว่าการจัดการภาครัฐสมัยใหม่” ซึ่ง Hood ได้สังเคราะห์พฤติกรรมและกระแส ดังนี้

ตารางที่ 1 แนวคิดกระแสการจัดการภาครัฐสมัยใหม่

หลักเชื่อ (Doctrine)	ความหมาย (Meaning)	การให้เหตุผล (Typical Justification)
1. ใช้มืออาชีพในการจัดการภาครัฐ	มีอำนาจอิสระในการจัดการ	มีการตรวจสอบได้ และมีความรับผิดชอบต่อประชาชน
2. มาตรฐานและการประเมินผลงาน	มีเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จเชิงปริมาณ โดยเฉพาะการบริการอย่างมืออาชีพ	มีการตรวจสอบที่มีเป้าหมายชัดเจนมีประสิทธิภาพโดยต้องมองที่วัตถุประสงค์
3. มุ่งเน้นผลลัพธ์	การจัดสรรทรัพยากรและรางวัลตามผลงาน	มุ่งเน้นผลลัพธ์มากกว่าวิธีการทำงาน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หลักเชื้อ (Doctrine)	ความหมาย (Meaning)	การให้เหตุผล (Typical Justification)
4. ลดขนาดหน่วยงานในภาครัฐให้เล็กลง	แยกหน่วยงานที่เป็นหนึ่งเดียวออกเป็นส่วนต่าง ๆ ในการกระจายอำนาจ เพื่อให้มีความเป็นธรรม	จำเป็นต้องสร้างหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดการให้มีการแยกการจัดการและการผลิตออกจากกัน เพื่อประโยชน์ทางด้านประสิทธิภาพ จากการใช้สัญญาให้ผู้อื่นมาดำเนินการแทน
5. เพิ่มการแข่งขันที่มากขึ้นในภาครัฐ	ลดการผูกขาด ใช้วิธีการตลาด	การแข่งขันทำให้ลดต้นทุนและมีมาตรฐานสูงขึ้น เพื่อทางเลือกที่ดีที่สุดของประชาชน
6. เน้นแนวทางการบริหารของภาคเอกชน	เปลี่ยนจากจริยธรรมการบริการสาธารณะแบบระบบราชการขนาดใหญ่ ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นในการจ้างและให้รางวัลเน้นการประชาสัมพันธ์	จำเป็นต้องใช้เครื่องมือการจัดการแบบเอกชนที่พิสูจน์แล้วในภาครัฐ
7. เน้นการใช้หลักการและหลักประหยัดในการใช้ทรัพยากร	ลดต้นทุนทางตรง มีการสร้างวินัย ต่อต้านความต้องการของสหภาพ และลดต้นทุนที่ปรับตัวเป็นแบบธุรกิจ	จำเป็นต้องตรวจสอบความต้องการทรัพยากรในภาครัฐ และทำให้มากขึ้นแต่จ่ายน้อยลง

ที่มา: Hood (1991)

นอกจากนี้ พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจนสามารถเรียกรวมกันว่าการจัดการภาครัฐสมัยใหม่นั้น ส่วนสำคัญอีกประการที่ Hood (1991) ได้กล่าวคือ ค่านิยมหลักของการจัดการภาครัฐ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่านิยมหลักในการจัดการภาครัฐ

	ประหยัดและวัตถุประสงค์	ความซื่อสัตย์และความยุติธรรม	ความคงทนและความสามารถฟื้นตัว
1. ผลสำเร็จ	ความประหยัด ทรัพยากร และค่าใช้จ่ายพอดีกัน	ความถูกต้อง เกิดความเท่าเทียม และปฏิบัติอย่างถูกต้อง	ความยืดหยุ่น การปรับตัวได้ เชื่อถือได้ และความอยู่รอด
2. ความล้มเหลว	ความสูญเปล่า ไม่มีประสิทธิภาพ	เลือกปฏิบัติ ไม่เท่าเทียม ในการใช้อำนาจ	หายนะ ความเสี่ยงไม่สามารถปรับตัวได้

ตารางที่ 2 (ต่อ)

	ประหยัดและวัตถุประสงค์	ความซื่อสัตย์และความ ยุติธรรม	ความคงทนและความ สามารถฟื้นตัว
3. ทรัพยากรที่เป็นผล	เงิน เวลา	ความเชื่อถือ สิทธิ	ความปลอดภัย ความอยู่รอด
4. การควบคุม	ผลลัพธ์	กระบวนการ	สิ่งนำเข้า/กระบวนการ
5. ความยืดหยุ่น	ต่ำ	ปานกลาง	สูง
6. เป้าหมาย	ตายตัว/น้อย	ความขัดกัน/เป็นคู่	ไม่ตายตัว/หลากหลาย
7. ข้อมูลสารสนเทศ	เป็นค่าเสียโอกาส	เป็นโครงสร้าง	แลกเปลี่ยนสูง
8. ความสัมพันธ์กับ สภาพแวดล้อม	สูง	ปานกลาง	หลวม

ที่มา: Hood (1991)

มุมมองของ Hood ในบทความที่มีต่อการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ เป็นแนวทางที่ได้รับการอ้างอิงสูงในวงวิชาการ ซึ่งพบว่า หากองค์การขับเคลื่อนค่านิยมแบบหนึ่งมาก ค่านิยมอีกแบบหนึ่งก็จะลดลง และไม่สามารถที่จะเน้นค่านิยมทุกแบบในการบริหารทั้งหมด การจัดการภาครัฐที่ Hood รวบรวมมาเพื่อเสนอนั้น มีลักษณะของการนำเอาหลักการบริหารธุรกิจและหลักเศรษฐศาสตร์เข้ามาใช้ในการจัดการภาครัฐแนวใหม่โดยมิได้ละเลยมุมมองในมิติรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ เช่น ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความเชื่อถือได้ การปรับตัวได้ ได้ถูกผนวกรวมกับประโยชน์สาธารณะของการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพ ความโปร่งใส การตรวจสอบได้ และการกระจายอำนาจ ซึ่งผลจากกระแสการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ก่อให้เกิดการปรับรื้อระบบราชการขนาดใหญ่ทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาที่มีหลักคิดที่ยืมมาจากภาคธุรกิจนั่นเอง ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากเครื่องมือทางการบริหารที่นำมาใช้ในภาครัฐทั่วโลกอย่างกว้างขวาง เช่น Balance Scorecard, KPI, TQM, Knowledge Management, Strategic Planning และอีกมากมาย

การจัดการภาครัฐสมัยใหม่: ข้อวิจารณ์ของอิทธิพลแนวคิดต่อความเหมาะสมของระบบการประเมินในภาครัฐ

การดำเนินรัฐกิจให้เกิดผลตามเป้าประสงค์แห่งรัฐนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการทบทวนและประเมิน ทั้งในแง่การปฏิบัติงานของหน่วยราชการและในแง่คุณค่าของเป้าหมายแห่งรัฐ อันนำมาสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดคุณค่าที่ตรงกับฉันทามติของสังคมที่มากขึ้น ซึ่งการปฏิรูปการจัดการภาครัฐนั้น มีความหมายกว้างขวางและเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นกับทุกรัฐบาลตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน มุมมองในการปฏิรูปนั้นถูกขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นกระบวนการที่ที่มีความสำคัญ

และยังคงมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน โดยมีหลักการสำคัญ คือ 1) ลดขนาดภาครัฐ 2) เพิ่มประสิทธิภาพและความยืดหยุ่น 3) เปลี่ยนมุมมองจากประชาชนเป็นลูกค้าที่จะต้องตอบสนอง ซึ่งปรากฏการณ์ที่สังเกตได้ง่ายที่สุดเมื่อมีการปฏิรูประบบราชการ เช่น 1) ลักษณะโครงสร้างขององค์การที่เปลี่ยนไป 2) ขั้นตอนการดำเนินงาน เช่น การลดขั้นตอนในการกำหนดนโยบาย และ 3) ข้อกำหนดเป้าหมายส่วนตัวของบุคคล เช่น จริยธรรม และผลการปฏิบัติงาน (Bowornwathana, 2011)

ในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้น รัฐมักอ้างเหตุผลเพื่อความชอบธรรมในการปฏิรูป เช่น “เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับรัฐบาล” แต่กระบวนการปฏิรูปมักกำหนดผลเพียงแค่การเกิดขึ้นของการปฏิรูปโดยขาดการประเมิน “ผลลัพธ์ระยะยาว” ซึ่งเป็นเป้าประสงค์ที่แท้จริง ทำให้ผู้ที่รับผิดชอบในการปฏิรูปสามารถผลักผลกระทบจากการปฏิรูปให้ห่างจากตนเองได้อย่างชอบธรรมหรือเป็นการกระทำที่หวังผลทางการเมืองและภาพลักษณ์ที่ดีของนักการเมืองที่มุ่งเป้าไปที่ระบอบราชการ (Bowornwathana, 2006) และสาเหตุหลักอีกประการที่ก่อให้เกิดการปฏิรูป คือ “ผลกระทบอย่างรุนแรงจากสภาพแวดล้อมแบบโลกาภิวัตน์ภายใต้บริบทประชาธิปไตย” ซึ่งผลกระทบดังกล่าวกระตุ้นให้ภาครัฐทั้งหลายพยายามปรับปรุงและปฏิรูประบบการบริหารเพื่อให้สอดคล้องและตอบรับต่อความต้องการของสังคม ซึ่งประชาชนมักมองระบอบราชการในเชิงลบเป็นทุนเดิม การนำประเด็นการปฏิรูประบบราชการจึงเป็นนโยบายที่ใช้หาเสียงได้เป็นอย่างดีของนักการเมืองในหลายประเทศ

เมื่อรวมเข้ากับประเด็นที่ว่า หลักการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ (NPM) เป็นกระบวนการที่เน้นการปฏิรูปให้การบริหารงานภาครัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอาศัยเทคนิควิธีการจาก “สหวิชาการ” รวมทั้งการประยุกต์เครื่องมือทางด้านธุรกิจมาปรับใช้กับภาครัฐ สังเกตได้จากการที่องค์การชั้นนำของโลกได้เริ่มนำเอา “เครื่องมือทางการบริหารทางภาคธุรกิจ” มาใช้ในองค์การ เช่น UN หรือ OECD เป็นต้น จากนั้นบรรดาข้าราชการระดับสูงจึงนำเอาเครื่องมือดังกล่าวเข้ามาใช้ เพื่อหวัง “ปรับปรุงองค์การให้ดูทันสมัย” ซึ่งต่อมาภายหลัง บรรดาส่วนย่อยของหน่วยงานก็รับเอาหลักการและเครื่องมือมาใช้ “ทั้งองค์การ” การแพร่กระจยดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (Bowornwathana, 2011) ซึ่งในหลายประเทศอาจก่อให้เกิดปัญหา “การละเลยในการวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบ” อย่างจริงจัง โดยมีความเชื่อว่า เครื่องมือทางการบริหารดังกล่าวเป็นเหมือน “ยาวิเศษ” ที่จะสามารถรักษาอาการได้ทุกอย่าง

นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ภาครัฐและหน่วยงานภาครัฐละเลยนั้น คือ หลักการเบื้องต้นของเครื่องมือบริหารธุรกิจ เช่น การบริหารผลการปฏิบัติงานหลัก (Key Performance Index) จะต้อง “กำหนดเป้าหมายขององค์การไว้อย่างชัดเจน” เพื่อสร้างตัวบ่งชี้ผลการทำงานของคนในองค์การให้เกิดการบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐประสบกับข้อจำกัด เช่น ขอบข่ายของภารกิจที่กว้างขวาง เป้าหมายขององค์การที่เป็นเป้าหมายหลากหลาย การนำเอาเครื่องมือบางประการของภาคธุรกิจมาใช้โดยไม่ได้นิ่งถึงเป้าหมายของรัฐและประชาชนจึงพบเห็นได้บ่อยครั้ง กล่าวคือ รัฐเองมักกำหนดเป้าหมายเพื่อปรับปรุงเพียงแค่รูปลักษณ์ภายนอกขององค์การให้ดูทันสมัย เน้นการสร้างตัวชี้วัดระดับบุคคลเพื่อให้เกิดภาพมองที่ดีขึ้น แต่ขาดการวิเคราะห์และกำหนดทิศทางเพื่อความเป็นรัฐที่ดีอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ การขยายตัวของ การปฏิรูปการบริหารงานภาครัฐโดยหลักการ NPM แม้ว่าจะได้รับการตอบรับ และเป็น ที่แพร่หลายในรัฐบาลทั่วโลกก็ตาม แต่มีกระแสวิจารณ์ถึงหลักการดังกล่าว เช่น 1) NPM เป็นเพียงหน้ากากที่มีไว้เพื่อสวมให้ดูเหมือนว่าตนเองนั้นทันสมัย แต่หาสาระแท้จริงไม่ได้ 2) ไม่สามารถลดค่าใช้จ่ายจากการลดขนาดภาครัฐได้จริง 3) การแปรรูปกลับไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่เป็นเพื่อกลุ่มบุคคลผู้มีอำนาจ 4) NPM อาจละเลย “ความเท่าเทียม” เนื่องจากมุ่งสนใจไปที่ “ประสิทธิภาพ” (Hood, 1991) ข้อถกเถียงทั้ง 4 ประการนั้น รัฐบาลหลายประเทศสามารถแก้ข้อกังขา ดังกล่าวและผ่านพ้นไปได้ แต่สำหรับประเทศไทยนั้นพบปัญหาตามข้อคิดเห็นที่ได้รับการกล่าวถึง อย่างชัดเจนซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนต่อไป ในขณะที่ข้อโต้แย้งอื่น เช่น การปฏิรูปโดยหลัก NPM นั้น ก่อให้เกิดความเสียหายอันเนื่องมาจาก “การขาดความรับผิดชอบและความโปร่งใสตรวจสอบได้” “ความยุ่งยากในการสร้างความร่วมมือ” “ความเสื่อมของจริยธรรมการบริหารภาครัฐ” และที่สำคัญที่สุด คือ “หาคนรับผิดชอบต่อผลงานที่ก่อไม่ได้” (Rhodes, 1996)

ประเด็นเด่นชัดที่ได้รับการอ้างอิงว่าเป็นจุดอ่อนสำคัญของการนำเอาแนวความคิด NPM มาปรับใช้ในการบริหารงานภาครัฐอยู่ในบทความ “The New Governance: Governing without Government” ของ Rhodes (1996) ในหัวข้อ “Hollowing Out The State” หรือการทำให้รัฐกลวง โดยเสนอว่า การที่รัฐมอบงานให้เอกชนและลดการควบคุมโดยรัฐ รวมถึงการโอนถ่ายกิจการให้กับเอกชน (Privatization) การลดหน้าที่ของรัฐบาลกลางและท้องถิ่นลงให้หน่วยงานอื่นรับไปดำเนินการแทนและลดอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐโดยใช้การจัดการภาครัฐแนวใหม่ ที่เน้นการจัดการที่มีความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ (Managerial Accountability) และมีการควบคุมจากฝ่ายการเมืองที่ชัดเจน ดังนั้นภาครัฐจะมีขนาดที่เล็กลงและมีการกระจายตัวออกไป (Smaller and Fragmented) ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาการควบคุมการนำไปปฏิบัติ การควบคุมค่าใช้จ่ายที่ยากขึ้น รวมถึงการตรวจสอบติดตามที่มีความซับซ้อนขึ้น อันแสดงให้เห็นถึงจุดอ่อนของการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ เช่น 1) การมุ่งเน้นความคุ้มค่าของเงินทำให้ละเลยการประสานงานของหน่วยงานที่ต้องทำงานด้วยกันอย่างหลากหลาย 2) ไม่มีการสร้างเป้าหมายร่วมกัน ละเลยการให้ความสำคัญกับการจัดการความสัมพันธ์ของเครือข่าย 3) การมุ่งแต่ผลลัพธ์และความรับผิดชอบต่ออย่างไม่เป็นองค์รวม กล่าวคือ เน้นผลลัพธ์ของรายบุคคลหรือหน่วยย่อยทำให้เครือข่ายในการจัดการสาธารณะอ่อนแอ เครือข่ายที่เคยเป็นพันธมิตรกัน อาจเกิดการแข่งขัน ทำให้ความสำคัญในการสร้างการพึ่งพาอาศัยกันลดลง ส่งผลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อยู่ในเครือข่ายขาดความไว้วางใจ ซึ่งท้ายที่สุดปรากฏการณ์ดังกล่าวจะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองที่ลดต่ำลงในระยะยาว ขัดกับหลักการกระจายอำนาจ ที่พยายามเน้นให้เกิดการตัดสินใจและดูแลหน่วยย่อยได้เอง

นอกจากนี้ Rhodes (1996) พยายามชี้ให้เห็นแนวทางใหม่ของการจัดการในขณะนั้น ที่เน้นความสำคัญในภาคส่วนเครือข่ายอิสระที่ไม่ได้ขึ้นกับรัฐบาล ความเข้มแข็งของชุมชนที่ทำงานอย่างเป็นเครือข่าย และเชื่อว่าการจัดการรูปแบบใหม่นี้เป็นหนทางที่เหมาะสมกว่าการใช้มุมมองแบบ NPM ที่เน้นการใช้วิธีคิดแบบภาคธุรกิจ อีกทั้งเครื่องมือในภาคธุรกิจที่มีบริบทแตกต่างกันกับภาครัฐทั้งในแง่

เป้าประสงค์และวิธีการปฏิบัติ การนำมาใช้อย่างไม่ลืมหูลืมตาจะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี ซึ่งในส่วนสุดท้ายนั้น Rhodes ได้สรุปไว้ว่า สังคมกำลัง “เพิ่ม Governance และลด Government” ซึ่งกล่าวโดยนัยคือ “เพิ่มการสนับสนุนลดการควบคุม” เปลี่ยนบทบาทจากผู้ควบคุมหรือ “ผู้จัดการ” ให้เหลือเพียงบทบาท “สนับสนุน” เท่านั้น ซึ่งภายหลังแนวคิดเรื่อง Governance ที่ได้นิยามไว้ก็สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาการบริหารงานภาครัฐในวงกว้าง และได้รับการพัฒนาจนเป็นแนวทางหลักในการบริหารรัฐกิจจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเน้นการสร้างเป้าหมายของรัฐจากการปรับบทบาทของภาครัฐให้กลายเป็นผู้สนับสนุน และเพิ่มอำนาจและแรงให้เกิดการจัดการความต้องการของพลเมืองด้วยเครือข่ายนโยบาย ที่มีรัฐเป็นกลไกให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก ได้เป็นแก่นของแนวทางการศึกษาการบริหารงานภาครัฐจนมาถึงปัจจุบันนี้

นักวิชาการอีกหลายท่านได้ให้ความเห็นที่คล้ายคลึงกันว่า NPM นั้น ไม่สามารถก่อให้เกิดการปรับปรุงองค์การโดยเฉพาะระบบราชการ เพื่อก่อให้เกิดการมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ความโปร่งใส หรือแม้แต่ทางเลือกของสังคมที่แท้จริงได้ เนื่องจากความไม่ชัดเจนในคำนิยามที่แต่ละหน่วยงานหรือรัฐบาลใช้เพื่อเป็นหลักการในการปฏิรูป (Wegrich, 2009) ซึ่งมีลักษณะที่เกิดจากการตีความและผสมกันระหว่างแนวคิดภาคเอกชนและความเป็นรัฐบาลที่ชอบธรรม ซึ่งเป็นความย้อนแย้งเชิงปรัชญาแห่งศาสตร์ อาทิ ความเท่าเทียม ความเสมอภาคกับผลกำไร เป็นต้น นอกจากนี้ยังนำเอาแนวคิดที่ผสมอย่างไม่สมิทมาผลักดันไปสู่การปฏิบัติภาครัฐ (Christensen, Lægreid, Roness, & Røvik, 2008) เช่น การจัดการนิยม ที่เน้นเครื่องมือการบริหาร (Pollitt, 1990) การใช้ค่านิยมทางการตลาดในการบริหารงานภาครัฐ และระบบราชการแบบใหม่ (Barzelay, 1992) และการเป็นระบบราชการแบบองค์การธุรกิจ โดยภาพรวมนั้นการจัดการภาครัฐสมัยใหม่เป็นกระแสความนิยมมากกว่าการมีคุณค่าที่แท้จริง (Pollitt, 1995; Lynn Jr, 1998) เป็นสูตรยาสำเร็จรูปเพื่อแก้ไขปัญหาที่ไม่มีจริง (Christensen et al., 2008) หรือไม่ก็เป็นตะกร้าใส่ของเพื่อไปจับจ่ายหลักการบริหารหรือเครื่องมืออื่น (Painter, 2003)

ผู้เขียนเสนอ *ข้อวิจารณ์หลักการ NPM เชิงทฤษฎีในการประยุกต์ใช้ในภาครัฐ* ดังนี้

1. หลักการทางภาคธุรกิจ เช่น การตลาด การเงิน ที่เป็นหัวใจของการจัดการตามหลัก NPM “ไม่ได้เป็นศาสตร์ที่มีเป้าหมายทางสังคม การประยุกต์ใช้ให้เกิดความสำเร็จจึงเป็นไปได้ยาก” และ “ความซับซ้อนของประชาชนมีมากกว่าความเป็นลูกค้า ประเด็นทางสังคม เช่น สิทธิพลเมือง ความเท่าเทียม ความเป็นประชาธิปไตย สิ่งเหล่านี้หลักการไม่สามารถตอบโต้ได้”

2. บริบทของภาคเอกชนนั้นมีความแตกต่างอย่างมากกับบริบททางภาครัฐ การประยุกต์เอาเครื่องมือจากภาคเอกชนมาใช้ “อาจจะเมิดข้อตกลงเบื้องต้น” ของเครื่องมือ ซึ่งส่งผลให้เครื่องมือต่าง ๆ ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริง รวมถึงบริบทของระบบราชการที่กว้างขวางตั้งแต่หน่วยงานระดับปฏิบัติจนถึงระดับประเทศ ทำให้การประยุกต์ใช้เครื่องมือต้องมีความหลากหลายตามความแตกต่างที่เกิดขึ้น

3. หลักการ NPM ละเลยการพิจารณาและเพิกเฉยต่อการเมืองภายในระบบราชการ ดังนั้นการนำมาใช้จึงไม่สามารถก่อให้เกิดผลที่ปรารถนาได้ ทั้งนี้ “ระบบราชการคือระบบการเมืองที่มีหน้าที่

บริหาร” ซึ่งไม่สามารถแยกการเมืองออกจากการบริหารได้อย่างแท้จริง ในข้อเท็จจริงการปรับโครงสร้างทางการบริหาร โครงสร้างอำนาจในระบบราชการ มักเจออุปสรรคทางการเมืองภายใน รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนที่มีแรงผลักดันจากการเมืองภายนอก ดังนั้นการเปลี่ยนหรือโครงสร้างที่เหมาะสมจึงมักประสบความล้มเหลว เพราะละเลยการพิจารณาเรื่องการเมือง

สรุป จากการทบทวนเอกสารและข้อเสนอของผู้เขียน จึงกล่าวได้ว่าผลกระทบจากการใช้หลักการ NPM ต่อโครงสร้างองค์การนั้น ทำให้ระบบราชการมีขนาดเล็กลงและมีการกระจายอำนาจมากขึ้น แต่การกระจายอำนาจดังกล่าวขาดความเชื่อมโยงทางเครือข่าย ส่งผลให้ “ไม่สามารถเกิดผลในการอยู่รอดระยะยาวได้” เนื่องจากแนวคิดที่ต้องการให้เกิดการแข่งขันแบบธุรกิจ ซึ่งทำให้แต่ละหน่วยงานแข่งขันกันเอง รวมไปถึงการมองภาคส่วนที่ทำหน้าที่ใกล้เคียงกับตนเป็นคู่แข่งกันไปด้วย อีกทั้งเครื่องมือทางการบริหารที่หยิบยืมมาจากภาคธุรกิจมีข้อจำกัด เนื่องจากบริบทที่ต่างกันของภาครัฐและภาคธุรกิจ ซึ่งผู้บริหารมักจะเป็นผู้ริเริ่มนำเครื่องมือและแนวความคิดเข้ามาในองค์การโดยไม่ได้ศึกษาอย่างถ่องแท้ จึงประสบปัญหาในการใช้เครื่องมือที่ไม่ให้ผลลัพธ์ และอาจขัดแย้งกันเองในแนวทางการบริหารและคุณค่าเป้าหมายของสังคม รวมไปถึงเครื่องมือทั้งหลายมิได้มีเจตนาออกแบบมาเพื่อดำเนินงานในภาครัฐจึงไม่เกิดความสอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐและสังคม การใช้เครื่องมือจึง “สูญเปล่า” ข้อดีเพียงน้อยนิดกลับแลกมาด้วยการลงทุนมหาศาล รวมถึงผลต่อเนื่องไปยังการวัดการประเมินคุณค่าในการดำเนินงาน

การจัดการภาครัฐสมัยใหม่: ความไม่สอดคล้องกับความเป็นรัฐเพื่อประชาชน

ภาพรวมของการใช้ NPM ในการปฏิรูปนั้น สามารถเห็นผลได้ในหลายส่วน เช่น ขนาดรัฐบาลที่ลดลง การเพิ่มอำนาจภาคประชาสังคม รวมถึงประสิทธิภาพที่มากขึ้นในการดำเนินการกิจของรัฐ แต่ข้อกังวลสำคัญในการนำหลักการไปปฏิบัติ ผู้เขียนขอใช้คำว่า “เจตจำนงแห่งรัฐ” ซึ่งถือเป้าหมายที่เป็นกรอบสำคัญที่สุดให้เกิดความสงบสุขแบบยั่งยืนได้ขาดหายไป ซึ่งเป็นข้อกังวลที่สอดคล้องกับงานของ Rhodes (1996) ที่ได้เสนอว่าการมุ่งเอาวิธีคิดหรือค่านิยมทางธุรกิจมาใช้โดยไม่ลืมหูลืมตาโดยไม่คำนึงถึงลักษณะบางประการของความเป็นรัฐจะก่อให้เกิดจุดอ่อน 4 ประการ คือ

1. ผู้บริหารและนักจัดการ มุ่งเน้นที่การประเมินภายในองค์การ และมีแนวโน้มไม่ยอมให้องค์การภายนอกเข้าทำการประเมิน เนื่องจากอาจได้รับการประเมินที่เป็นผลเชิงลบต่อองค์การ ทำให้ขาดความโปร่งใสในการตรวจสอบได้จากภายนอกองค์การ อีกทั้งยังเน้นแต่ความคุ้มค่าเงินหรือประสิทธิภาพ ซึ่งไม่ใช่เป้าหมายที่แท้จริงของประเทศ ทำให้ขาดความเชื่อมโยงกับองค์การอื่น จากการแข่งขันที่ผิดเป้าหมาย ขาดการร่วมกันสร้างเป้าหมายที่แท้จริงเพื่อประชาชน

2. องค์การมุ่งที่จะทำงานสนองวัตถุประสงค์ที่จะต้องทำให้องค์การเป็นเลิศในผลการปฏิบัติงาน จนลืมความสำคัญของเครือข่ายซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เช่น การรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชน ความยืดหยุ่นผ่อนปรนต่อกัน ซึ่งไม่ใช่การมุ่งทำงานตามเป้าประสงค์หรือตอบสนองเป้าประสงค์เพียงอย่างเดียว

3. แนวคิด NPM นั้นมุ่งหมายอย่างเข้มข้นเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ (Results) แต่ไม่ได้คำนึงถึงผลลัพธ์ (Outcomes) เช่น กรณีการถ่ายโอนกิจการให้กับเอกชนที่เชื่ออย่างมกมายว่าจะสามารถลดต้นทุนได้ โดยการย้ายโอนกิจการให้กับเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับ Henry (2010) ที่อธิบายไว้ว่า แม้แต่รัฐที่มีประสิทธิภาพและมีประชาธิปไตยก้าวหน้าอย่างสหรัฐอเมริกา การแปรรูปรัฐวิสาหกิจก็ยังไม่สามารถลดต้นทุนได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยต้นทุนที่ลดลงนั้นเป็นอัตราส่วนที่น่าผิดหวัง สาเหตุสำคัญนั้นไม่ใช่ว่าภาครัฐหรือภาคเอกชนใครจะทำได้ดีกว่ากัน แต่แท้ที่จริงอยู่ที่กลไกตลาดและการแข่งขัน ซึ่งหากสินค้าหรือบริการสาธารณะที่สามารถทำกำไรได้ในขณะที่ภาครัฐมีศักยภาพการแข่งขันได้เท่าเทียมด้วยราคา และการหาทรัพยากร ภาครัฐก็ไม่จำเป็นต้องแปรรูป ดังนั้น “การแปรรูปไม่ใช่ทางออกเสมอไป” การที่ภาครัฐใช้มุมมองแบบ NPM อย่างไม่คำนึงบริบทแวดล้อม มักทำให้เกิดภาพมองที่มุ่งแต่ผลแปรรูปโดยมิได้คำนึงถึงผลลัพธ์ที่แท้จริงในระยะยาว ทั้งนี้ จุดเน้นดังกล่าวรวมไปถึงการปรับโครงสร้างรูปแบบอื่นด้วย ที่มุ่งเพียงแต่เห็นผลของการรื้อระบบปรับโครงสร้าง ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบต่อผลที่ตามมาของการปรับโครงสร้างได้ (Rhodes, 1996)

4. หัวใจสำคัญของแนวคิด NPM คือ การตลาดและการแข่งขันอย่างเสมอภาค ซึ่งมีความย้อนแย้งในหลักการเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในภาครัฐ กล่าวคือ หน่วยย่อยในภาครัฐนั้น ไม่สามารถทำให้เกิดการแข่งขันที่แท้จริงได้ เนื่องจากปัจจัยผู้มีส่วนได้เสียต่างไม่ได้เป็นอิสระอย่างแท้จริง การแข่งขันจึงไม่ได้เกิดขึ้นจริง รวมถึงเครือข่ายภาคประชาชนต่าง ๆ ยังคงต้องพึ่งพิงกันเพื่อก่อให้เกิดความสามารถดูแลตัวเองได้ ดังนั้นแท้จริงแล้วอำนาจการต่อรองจึงไม่มีความสมบูรณ์ นำไปสู่ความล้มเหลวของตลาดและกลายเป็นการผูกขาดอำนาจการแข่งขันให้กับหน่วยย่อยที่มีศักยภาพสูงในท้ายที่สุด

ผู้เขียนเสนอ *ข้อวิจารณ์หลักการ NPM เมื่อใช้ในการบรรลุเป้าหมายภาครัฐ* ดังนี้

1. “การบริหารภาครัฐไม่ใช่การบริหารธุรกิจ” อ้างอิงเชิงทฤษฎีจาก Rhodes (1996) ได้ชี้ให้เห็นช่องว่างของแนวคิด NPM คือ การพัฒนาบนเป้าหมายที่ผิดพลาด กล่าวคือ การนำหลักการทางธุรกิจมาตั้งเป็นเป้าหมายแห่งรัฐ ซึ่งแท้จริงนั้นมีความเหมือนกันเพียงส่วนน้อยกับการบริหารธุรกิจที่นำไปสู่ความล้มเหลวของการเป็นรัฐที่ดี ข้อดีที่ได้จากการใช้ NPM เช่น การลดขนาดภาครัฐ การเพิ่มประสิทธิภาพภาครัฐ หรือการสร้างการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นนั้น แม้มีผลให้เห็นในระยะแรก แต่แท้จริงแล้วไม่ได้ส่งผลดีในระยะยาวอย่างแท้จริง เนื่องจากสุดท้ายแล้ว เป้าหมายซึ่งเป็นที่มาของวิธีการนั้นไม่สามารถนำไปสู่ “เจตจำนงแห่งรัฐที่ดี” ได้อย่างแท้จริง “ประเด็นความมีประสิทธิภาพหรือความคุ้มค่าไม่ได้เป็นสิ่งขัดแย้งกับการเป็นรัฐที่ดี” อีกทั้งมุมมองแบบ NPM นั้น เป็นมุมมองที่เน้น “การควบคุม” ตามปรัชญาหลักการบริหารธุรกิจที่ควบคุมให้เกิดการทำงานที่ตอบสนองต่อเจ้าของกิจการอย่างที่สุด ในข้อเท็จจริงนั้น ผู้มีอำนาจในการกำหนดเป้าหมายไม่ได้อยู่ในมือประชาชน แต่ “อำนาจอยู่กับข้าราชการระดับสูง” ซึ่งสุดท้ายอาจหลงลืมคิดว่าตนเป็นเจ้าของหน่วยงาน ผิดไปจากคำจำกัดความว่า “ประชาชนคือเจ้าของอำนาจที่แท้จริง” ไปอย่างมาก รวมไปถึงการปรับปรุงองค์การที่ไม่ได้เป็นไปตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน แต่เป็นไปตามความต้องการของภาคการเมืองและข้าราชการระดับสูง ซึ่งสิ่งดังกล่าวสอดคล้องกับนักวิชาการที่มีความเห็นว่า NPM ในช่วงปี 1980 -

1990 นั้น มุ่งหมายที่จะเพิ่มความเชื่อมั่นในระบบราชการแก่ประชาชน แต่ไม่ได้สนใจความต้องการของประชาชน (Van de Walle, 2008)

ความต้องการปรับปรุงองค์การที่ได้รับการผลักดันจากข้าราชการและข้าราชการการเมือง ซึ่งไม่ได้มาจากประชาชนนั้น สะท้อนได้จากคำอธิบายการแพร่กระจายค่านิยม Management Tools ดังเช่นในประเทศไทยที่หน่วยงานภาครัฐได้หยิบยืมมาใช้แค่เพียงให้เป็น “เครื่องสำอาง” เพื่อแสดงให้เห็นความดูดีและทันสมัยเท่านั้น (Bowornwathana, 2006) โดยไม่ได้เข้าใจถึงแก่นแท้ และไม่ได้พิจารณาความเหมาะสมในการนำมาปฏิบัติ อีกทั้งอ้างความชอบธรรมในการนำมาใช้ด้วยการนำอง NPM มาอ้างในการปฏิรูประบบราชการ ประกอบกับการไม่ศึกษาถึงข้อดี-ข้อเสียของเครื่องมือ รวมถึงความเหมาะสมภายใต้บริบทประเทศไทย ทำให้สุดท้ายเครื่องมือที่ใช้ไม่ได้ให้ผลลัพธ์ที่น่าเสนอไว้หรือถึงขั้นล้มเหลวในบางกรณี ซึ่งในท้ายที่สุดการดำเนินกิจกรรมของรัฐจะนำพาประเทศให้ห่างไกลไปจากคำว่ารัฐที่ดีในระยะยาว

2. “การละเลยการเมืองในการพิจารณา” ระบอบประชาธิปไตยเป็นวิถีทางการปกครองที่มีการคานอำนาจซึ่งกันและกัน คือ อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ซึ่งระบบราชการนั้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประเทศขับเคลื่อนภารกิจของรัฐ อย่างไรก็ตาม “ระบบราชการเป็นระบบการเมืองระบบหนึ่ง” ที่ทำหน้าที่ประสาน ต่อรอง และขับเคลื่อนแนวทางที่ได้รับมอบหมายจากฝ่ายนิติบัญญัติ การที่หลักการ NPM ละเลยประเด็นการเมืองออกจากการพิจารณาในการสร้างและดำเนินบริหารรัฐกิจ จึงเป็นเรื่องที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง ทั้งนี้ หลักการของ NPM พยายามชี้ประเด็นว่าการเมืองในระบบราชการไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพส่วนเพิ่ม และก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ในประเทศที่ระบอบการเมืองยังไม่พัฒนาอย่างเช่นประเทศไทยที่มีการปรับองค์การเกิดขึ้นนั้น มีสาเหตุเนื่องมาจากความต้องการของกลุ่มที่ถืออำนาจ มีความต้องการ “เพิ่มอำนาจทางการเมืองให้กับนักการเมืองและเพิ่มอำนาจการบริหารให้กับข้าราชการ” ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายชิ้นในส่วนก่อนหน้าที่กล่าวว่า การกระทำของภาครัฐในโลก หลายกรณีตามหลักการ NPM มักเกิดจากความต้องการของระบบราชการเองที่ต้องการปรับปรุงให้ตนเองมีความน่าเชื่อถือหรือชอบธรรมขึ้นในสายตาพลเมืองของตน ดังนั้นเมื่อนำหลักการ NPM มาปรับใช้ในภาครัฐ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงมักพบว่า “การปรับปรุงระบบราชการจึงเป็นเครื่องมือของนักการเมืองและข้าราชการมากกว่าเป็นเครื่องมือของการปรับปรุงรัฐให้เป็นรัฐที่ดี”

สอดคล้องกับเหตุการณ์เชิงประจักษ์ ที่เมื่อพิจารณาการปฏิรูปการบริหารภายใต้หลัก NPM ของประเทศไทย มีความขัดแย้งและน่ากังขาด้วยกัน 4 ข้อ คือ 1) การต้องการลดขนาดรัฐบาล แต่ในประเทศไทยกลับพบว่า กระทรวงได้เพิ่มขึ้นจาก 13 กระทรวงเป็น 20 กระทรวง 2) การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เป็นไปเพื่อกลุ่มผลประโยชน์ เช่น การแปรรูป ปตท. 3) กลุ่มองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ โดนครอบงำและเป็นเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มการเมือง และ 4) การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเกิดขึ้น แต่อำนาจกลับไปตกอยู่ในมือเครือข่ายทางการเมืองที่เป็นฐานเสียงของนักการเมืองระดับประเทศทำให้ภาคประชาชนอ่อนแอ ดังนั้นผลประโยชน์ที่แท้จริงไม่ได้ตกอยู่กับประชาชน แต่

กลับตกอยู่กับกลุ่มการเมืองและข้าราชการ (Bowornwathana, 2006)

นอกจากนี้ ปรากฏการณ์ที่พบเห็นได้ทั้งในระดับสากลและในเชิงการวิพากษ์ของนักวิชาการ เมื่อนำแนวคิด NPM มาใช้กับภาครัฐ “มักถูกกระทบด้วยแรงกดดันทางการเมืองจากทุกภาคส่วน” โดยเฉพาะประเด็นที่ว่า การปฏิรูปจะต้องก่อให้เกิด “การเพิ่มความโปร่งใส” ให้กับระบบราชการ ดังนั้นจึงมักพบการจัดตั้งองค์การหรือหน่วยงานในการควบคุมตรวจสอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนา ที่ถูกมองว่ามีโครงสร้างสถาบันทางการเมืองอ่อนแอ แต่สุดท้ายด้วยโครงสร้างสถาบันทางการเมืองที่อ่อนแอเองที่ทำให้หน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ ไม่สามารถทำหน้าที่ได้ตามเป้าประสงค์จนต้องเอาตัวรอด โดยการเป็น “เครื่องมือทางการเมือง” ไปโดยปริยาย ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้น สอดคล้องกับ Waldo (1952) ซึ่งได้ให้ทัศนะจากการทบทวนวรรณกรรมว่า ระบบราชการนั้นมักจะเลือกคุณค่าหรือเลือกกระทำนโยบายโดยยึดประโยชน์ของตนเป็นหลัก และสร้างความเชื่อถือได้โดยการออกกฎหมายเพิ่มอำนาจให้ตน โดยกล่าวต่อไปว่า “การบริหารรัฐกิจนั้นสมควรที่จะนำการเมืองเข้าร่วมพิจารณาด้วย เนื่องจาก การบริหารรัฐกิจก็คือการเมือง” นั่นเอง

สรุป หลักการ NPM ได้ให้คุณประโยชน์แก่รัฐมากมาย ทั้งการทำให้ระบบราชการเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เกิดการกระจายอำนาจแก่ประชาชน และการแข่งขันในการให้บริการ แต่อย่างไรก็ตามหลักการ NPM นั้นมีข้อจำกัด คือ 1) ใช้หลักการทางธุรกิจ ซึ่งมีบริบทแตกต่างกับภาครัฐ 2) ละเลยการเมือง ซึ่งเป็นเหรียญเดียวกันเพียงแต่เป็นคนละด้านของการบริหาร ทั้งนี้ ผลจากความเชื่อที่แพร่กระจายนำไปสู่ข้อสรุปที่กระทบต่อการบริหารรัฐกิจ และท้ายที่สุดทำให้เกิดการประเมินผลที่ผิดพลาดเนื่องจากทิศทางการทำงานที่มุ่งเน้นอย่างผิดเป้าหมายที่ดีของรัฐ

การจัดการภาครัฐสมัยใหม่: ปัญหาต่อการประเมินในภาครัฐ

ในทางทฤษฎีนั้นความมุ่งหมายหลักของแนวคิด NPM ที่เกิดขึ้นในภาครัฐก็เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของภาครัฐให้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งต้องการสร้างความวางใจให้กับประชาชน กล่าวคือ มีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ของการบริหารการปกครองไปจากเดิม โดยพยายามลดบทบาทและจำกัดขนาดของรัฐบาล เช่น การโอนถ่ายไปสู่ระบบตลาดและภาคธุรกิจเอกชน การปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีความทันสมัย การจัดตั้งองค์กรอิสระหรือองค์กรมหาชน การกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น และการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง การเสริมสร้างบทบาทของชุมชนและองค์กรอาสาสมัครที่ไม่มุ่งแสวงหากำไร มุ่งหวังการควบคุมและลดขนาดของภาครัฐให้เล็กลง (State Minimalism) การแปรรูปกิจการของรัฐให้เป็นเอกชน การผ่อนคลายการควบคุม (Deregulation) การทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย (Legalization) รวมทั้งการลดขนาดและจำกัดบทบาทหน้าที่ของภาครัฐให้เหลือน้อยที่สุด

ด้วยความมุ่งหมายข้างต้นทำให้ความสำคัญของการวัดผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการ และความรับผิดชอบต่อผลงานของผู้บริหาร เป็นภารกิจสำคัญ (Doctrine) ตามหลักการ NPM (Rhodes, 1996) ซึ่งเป็นแนวคิดที่หยิบยืมจากความเติบโตและประสบความสำเร็จในภาคธุรกิจ ทั้งนี้ การวัดผลการ

ปฏิบัติงานในเชิงการจัดการเป็นเครื่องมือสำคัญในระดับกลยุทธ์องค์กรที่เป็นแนวทางให้เกิดการบริหารอย่างมีทิศทาง และเป็นการสื่อสารเป้าหมายขององค์กรลงไปยังระดับของบุคคล กลวิธีสำคัญของเครื่องมือ คือ การถ่ายทอดผลปฏิบัติงานที่คาดหวังลงไปยังระดับบุคคลที่จะสอดประสานกันทั้งองค์การ ทำให้การบริหารผลการปฏิบัติงานกลายเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในภาครัฐกิจ ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การและเป้าหมายของแต่ละบุคคลต้องชัดเจนในรูปตัวชี้วัดผลงาน (Key Performance Indicators: KPI) เพื่อทำการตรวจสอบและวัดผลสำเร็จและให้รางวัลตอบแทนตามผลงาน ในขณะที่เดียวกันจะพยายามให้ความมีอิสระและยืดหยุ่นทางด้านการบริหารจัดการ โดยเฉพาะเรื่องรูปแบบการจัดโครงสร้างองค์การและการใช้ทรัพยากรทางการเงินและบุคลากร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนภายใต้บริบท “ประชาธิปไตยในโลกโลกาภิวัตน์” ที่มีความแปรปรวนสูง ทั้งนี้ เมื่อนำเอาเครื่องมือมาใช้งานในภาคส่วนที่แตกต่างกัน ในที่นี้หมายถึงองค์การที่เป็นหน่วยงานภาครัฐมักพบปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยเมื่อนำ KPI มาใช้ (Hood & Dixon, 2015) อาทิ

ด้านผู้บริหาร ไม่เห็นความสำคัญในการนำเอาเกณฑ์ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ขาดความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดเกณฑ์วัดการดำเนินงาน ขาดการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในเกณฑ์ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง รวมทั้งมุ่งหวังคะแนนการประเมินตามเกณฑ์มากกว่าผลการปฏิบัติงานจริงเพื่อความก้าวหน้าทางอาชีพ โดยไม่ได้นำเอาผลการประเมินตามเกณฑ์วัดเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศไปปรับปรุงผลการดำเนินงาน เป็นผลสืบเนื่องมาจาก “กระแส NPM ในการรับเครื่องมือทางการบริหารมาใช้อย่างไม่ระมัดระวัง” ของผู้บริหารเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดเป้าหมายและเครื่องมือที่ใช้วัดผล ที่เป้าหมายของภาครัฐไม่ได้สอดคล้องกับเครื่องมือที่มาจากภาคเอกชน

ด้านนโยบาย ด้วยกระแส NPM หน่วยงานต่างก็ได้รับผลกระทบจากการหยิบเครื่องมือมาใช้มากเกินไปจนความจำเป็น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงเครื่องมือบ่อย หรือ “ความจริงใจในการใช้เกณฑ์วัด” เช่น มีการผ่อนปรนจนทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติทำให้บางหน่วยงานของยกเว้นการปฏิบัติ หรือไม่ได้ประเมินตนเองตามเกณฑ์ ซึ่งท้ายที่สุดผู้นำเอานโยบายไปสู่การปฏิบัติมองไม่เห็นประโยชน์ ขาดกลยุทธ์การนำไปสู่การปฏิบัติอย่างได้ผลและชัดเจน ผู้ตรวจประเมินขาดทักษะในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

ด้านบุคลากร ขาดความรู้ความเข้าใจเกณฑ์วัดเพื่อการดำเนินงาน รวมทั้งขาดประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติงานด้านการบริหารจัดการองค์กร ทำให้ไม่สามารถนำเอาเกณฑ์วัดไปสู่การปฏิบัติงานได้ รวมถึงขาดความรู้ ทำให้ไม่สามารถพัฒนางานด้านการบริหารได้ และการรับรู้เป็นแบบ Top-Down ผู้ปฏิบัติงานมักจะบ่นว่าไม่ใช้งานตนเอง เป็นงานผู้บริหาร ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนและมีการเปลี่ยนตัว ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้รับผิดชอบตัวชี้วัด ทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้รวมถึงขาดการ “วิจัยเครื่องมือหรือตัวชี้วัด” อีกด้วย รวมถึงผลกระทบจากปัญหาเชิงนโยบายที่เปลี่ยนเกณฑ์และเครื่องมือบ่อยจนเกิด “ภาวะงานล้น” เป็นต้น

ด้านงบประมาณ มีแต่แนวคิดและวิธีการ แต่ขาดงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน กิจกรรม รวมถึงการฝึกอบรมหรือการจ้างที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงานตามเกณฑ์ รวมถึงงบประมาณและวิจัยความเหมาะสมของการนำเครื่องมือมาใช้

ด้านตัวชี้วัด ปัญหาที่เกิดจากตัวชี้วัดซึ่งไม่ได้สร้างมาเพื่อการบรรลุเป้าหมายของรัฐที่ดี แต่หยิบยืมมาจากภาคธุรกิจ ทำให้การชี้วัดไม่สามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เหมาะสมได้ รวมไปถึงการกำหนดตัวชี้วัดที่ต้องมีความคงเส้นคงวาแบบกฎหมายในภาครัฐทำให้เกิดปัญหา ความไม่ยืดหยุ่นของตัวชี้วัด เช่น เกณฑ์มีเนื้อหาและข้อกำหนดในการดำเนินงานมากเกินไป เข้าใจได้ยากหรือต้องมีการตีความหมายของเกณฑ์ ทำให้สับสน บางข้อคำถามของเกณฑ์ไม่สามารถนำมาใช้ในการประเมินคณะและหน่วยงานได้ ขาดแนวปฏิบัติหรือตัวอย่างที่ดี ไม่มีแนวปฏิบัติที่ถูกต้องตามเกณฑ์ ไม่มีการเฉลยให้ทราบว่าสิ่งที่ดำเนินการสิ่งใดดีหรือไม่ดี

ด้านความแตกต่างของบริบทงาน ปัญหาที่มักพบบ่อยอีกด้านหนึ่ง คือ การสร้างเกณฑ์วัดที่มีความยุ่งยากเรื่องภาระและหน้าที่ของหน่วยงานย่อยต่าง ๆ สาเหตุหลักมาจากการกิจของรัฐนั้นมีความซับซ้อนและขอบข่ายของการบรรลุเป้าหมายที่กว้างกว่าเอกชนซึ่งมีการกิจเพียงมุ่งผลกำไร บางหน่วยงานจึงไม่สามารถใช้หลักเกณฑ์บางประเภทในการสร้างตัวชี้วัดได้ เช่น ประสิทธิภาพของครูผู้สอน หรือผลผลิตของตำรวจ เหล่านี้ไม่สามารถวัดได้ (Hood & Dixon, 2015) เป็นต้น

ประเด็นในสังคมไทย ความสำคัญของการประเมินแบบต่าง ๆ รวมถึง KPI นั้น สร้างมาเพื่อวัดผลความสำเร็จหรือล้มเหลวซึ่งถือเป็นสิ่งสามัญของการบริหารงานภาครัฐ โดยภาครัฐที่ไม่มี ความเข้มแข็งด้าน “เป้าประสงค์และจริยธรรม” มักนำการวัดประเมินไปใช้ในทางที่ผิด Sushman (1967, cited in Pathranarakul, 2000) ได้ให้คำจำกัดความการประเมินแบบบิดเบือน ดังนี้

1. “ผักชีโรยหน้า” เป็นการประเมินที่เลือกนำเสนอแต่แง่มุมที่ดี ปกปิดความล้มเหลวของแผนงานหรือนโยบายเอาไว้
2. “ย้อมแมว” ประเมินโดยเข้าข้างตนเอง ปกปิดความลับไว้เพื่อให้ดูดีในการนำเสนอ
3. “คลีนไต้ฝุ่น” ประเมินผลให้ไปในทิศทางที่ต้องการ มุ่งหวังเพื่อทำลายโครงการอื่นที่ขัดขวางช่องทางอำนาจหรือขัดผลประโยชน์
4. “พอเป็นพิธี” ประเมินให้ดูมีความชอบธรรมต่อสังคมหรือให้ดูทันสมัย แต่แท้จริงแล้วไม่มีเนื้อหาสาระที่เป็นแก่นสาร
5. “เตะถ่วง” ถ่วงเวลาไม่ดำเนินการ โดยอ้างเหตุผลว่าอยู่ระหว่างรอข้อมูลข้อเท็จจริงหรือรอการดำเนินการจากส่วนอื่น

ประเด็นการประเมินดังกล่าวที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นถึงความไม่โปร่งใส ขาดการมีส่วนร่วม สะท้อนให้เห็นความไม่เข้มแข็งของภาคประชาชน และความไม่จริงใจในการบริหารงานภาครัฐของข้าราชการ ทั้งนี้ สืบเนื่องจากความไม่เข้มแข็งของประชาธิปไตย ถือเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ

ผลลัพธ์ที่แท้จริง ข้อเท็จจริงในประเทศไทยที่เกิดขึ้นนั้น ตัวชี้วัดสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริหารราชการ ซึ่งได้ประโยชน์ในการมีอำนาจในการสั่งการ รวมไปถึงผู้มีอำนาจ

เพิ่มเติม จากการสร้างหน่วยงานใหม่เพื่อประเมินหน่วยงานอื่นขึ้นมาเพื่อประเมิน ในขณะเดียวกัน ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือประเมินชนิดต่าง ๆ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญในการสร้างเครื่องมือก็สามารถสร้างรายได้และชื่อเสียง อีกทั้งนักการเมืองก็สามารถเพิ่มอำนาจการต่อรองกับข้าราชการที่เป็นเครือข่าย รวมถึงสร้างเส้นทางการอาชีพให้กับข้าราชการระดับสูง

สำหรับข้าราชการระดับปฏิบัติงานนั้นมีภาระที่เพิ่มขึ้นจากการต้องทำประเมิน ทั้งระดับบุคคล และระดับหน่วยงาน อีกทั้งยังต้องหาความรู้หรือเรียนรู้เพิ่มเติมเครื่องมือต่าง ๆ ที่ผู้บริหารได้นำเสนอ และนำมาใช้ในองค์กร ซึ่งในท้ายที่สุด ประชาชนคือผู้ที่เสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการประเมินของภาครัฐ

ปรากฏการณ์ความล้มเหลวในการประเมินตามหลักการจัดการภาครัฐสมัยใหม่

ผู้เขียนเสนอการอนุมานสาเหตุของปัญหาการประเมินที่ได้รับผลกระทบจากหลักการ NPM โดยอาศัยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากแนวทฤษฎีและข้อเท็จจริงที่พบเห็นได้ในประเทศไทย ดังนี้

กรณีที่ 1 ตัวชี้วัดการประเมินมีมากจนไม่สามารถทำได้หมด เนื่องจากผู้บริหารนำเอาเครื่องมือควบคุมคุณภาพต่าง ๆ เข้ามาใช้ ซึ่งผู้ปฏิบัติทำได้บ้างทำไม่ได้บ้าง แต่ก็ผ่านการประเมินไปได้

สรุป ธรรมชาติของหลักการ NPM นั้น ก่อให้เกิดการแพร่กระจายของเครื่องมือทางการบริหาร จากภาคธุรกิจมาสู่หน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นการควบคุมผลอย่างเคร่งครัด ในขณะที่บริบทภาครัฐมีหลากหลายข้อจำกัด ดังนั้นการวัดผลจึงไม่สามารถทำได้ครอบคลุมทั้งหมด ซึ่งรวมถึงความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารที่ไม่ทำการศึกษาเครื่องมือบริหารต่าง ๆ ให้ครบถ้วน เลือกเอาเฉพาะมุมที่ตนจะมีอำนาจเพิ่มมาใช้ เป็นต้น

กรณีที่ 2 มีการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่จากภาครัฐ รวมถึงการสร้างเครื่องมือทางการบริหาร ที่ทันสมัยแต่ผลลัพธ์กลับไม่เกิดขึ้น ประชาชนไม่มีส่วนร่วม ไม่มีความเข้าใจ ที่สำคัญประชาชนไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองได้อะไรเพิ่มจากการปฏิรูปประสิทธิภาพระบบราชการ

สรุป ในเชิงลึกนั้น เครื่องมือต่าง ๆ มักจะ “เพิ่มอำนาจการควบคุม” เนื่องจากหน่วยทางธุรกิจนั้น ต้องการผลกำไรให้กับเจ้าของ ซึ่งหลักการและตัวชี้วัดที่นำมาใช้ประเมิน มุ่งเพื่อ “เพิ่มอำนาจควบคุมของเจ้าของกิจการ” แต่ในขณะเดียวกัน ความเป็นเจ้าของในภาครัฐนั้นแท้จริงแล้ว คือ เป็นของประชาชน แต่ในข้อเท็จจริง ผู้ที่ทำหน้าที่หรือมีอำนาจในการออกกฎเกณฑ์คือข้าราชการระดับสูงไม่ใช่ประชาชน ดังนั้นจึง “ไม่มีความชอบธรรมในเครื่องมือบริหารภายใต้หลัก NPM” เนื่องจากสะท้อนให้เห็นว่า หลักการ NPM ทำให้เจ้าของระบบราชการเป็นข้าราชการระดับสูงไม่ใช่ประชาชน อย่างที่ควรเป็นตามระบอบประชาธิปไตย ทำให้ “การประเมินทุกชนิดขาดความชอบธรรม” ไม่สามารถทำให้เกิดผลรูปธรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้

กรณีที่ 3 หลักการ NPM ก่อให้เกิดการปรับองค์การอย่างต่อเนื่องและเกิดผลกระทบวงกว้าง เช่น การปรับลดหน่วยงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ แต่ในความเป็นจริงการปรับองค์การมักล้มเหลวเสมอ เพราะไม่นำการเมืองเข้าไปพิจารณาด้วย กล่าวคือ “ทุกครั้งที่มีการปรับองค์การ จะมีผู้ได้เสียเสมอ”

(Bowornwathana, 2011) เช่น นักการเมืองได้เครือข่ายเพิ่มจากการสร้างหน่วยงาน ข้าราชการมีตำแหน่งเพิ่มหรือมีอำนาจสั่งการเพิ่มจากการปรับโครงสร้างอำนาจองค์การ เป็นต้น

สรุป ภาระหน้าที่การประเมินเช่น KPI นั้นเป็นภาระหน้าที่ที่เกิดมาจากการปรับโครงสร้างองค์การทั้งในระดับหน่วยงานและในระดับระบบราชการ จนอาจกล่าวได้ว่า “การประเมินไม่เอื้อต่อการตอบสนองคุณค่าของรัฐและประชาชน แต่เอื้อต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการเมือง”

กรณีที่ 4 มักพบเห็นอยู่เสมอว่า หลังการปรับโครงสร้างระบบราชการแล้ว ไม่มีการศึกษาผลที่ตามมา หรือเมื่อเกิดปัญหาแล้วก็ไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบได้ ซึ่งก็คือไม่มีการประเมินผลที่แท้จริงจากการปรับโครงสร้าง ซึ่งเป็นปัญหาการประเมินในระดับโครงสร้าง

สรุป จุดอ่อนประการหนึ่งของหลัก NPM นั้นมุ่งหมายไปที่ผลอย่างเข้มข้น แต่ไม่ได้คำนึงถึงผลลัพธ์ เช่น กรณีการถ่ายโอนกิจการให้เอกชนที่มองแต่ผลประโยชน์แต่ไม่ได้คำนึงถึงผลที่แท้จริงในระยะยาว ซึ่งจุดเน้นดังกล่าวรวมไปถึง การปรับโครงสร้างรูปแบบอื่น ๆ ด้วย ที่มุ่งเพียงแต่เห็นผลของการรื้อระบบปรับโครงสร้าง ซึ่งสุดท้าย “ไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบต่อผลที่ตามมาของการปรับโครงสร้างได้” (Rhodes, 1996)

กรณีที่ 5 การประเมินโครงการหรือนโยบายต่าง ๆ อย่างบิดเบือน เช่น การประเมินที่เลือกนำเสนอแต่แง่มุมที่ดี ปกปิดความล้มเหลวของแผนงานหรือนโยบาย ประเมินโดยเข้าข้างตนเอง ปกปิดความลับไว้เพื่อให้ดูดีในการนำเสนอ ประเมินผลให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ มุ่งหวังเพื่อทำลายโครงการอื่นที่ขัดขวางช่องทางอำนาจหรือขัดผลประโยชน์ ประเมินให้ดูมีความชอบธรรมต่อสังคม หรือให้ดูทันสมัย แต่แท้จริงแล้วไม่มีเนื้อหาสาระที่เป็นแก่นสาร รวมถึงถ่วงเวลาไม่ดำเนินการโดยอ้างเหตุผลว่าอยู่ระหว่างรอข้อมูลข้อเท็จจริงหรือรอการดำเนินการจากส่วนอื่น

สรุป แม้สาเหตุหลักของการประเมินที่บิดเบือนจะเป็นเรื่องของ “จริยธรรมข้าราชการ” แต่หลักการ NPM นั้นมีส่วนกระตุ้นให้เกิดอำนาจที่เพิ่มขึ้นของระบบราชการ เนื่องจากโดยหลักแล้วหลักการเน้นไปที่การควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นการเพิ่มอำนาจให้กับ “ข้าราชการระดับสูง” ที่คิดว่าตนเองเป็นเจ้าของหน่วยงาน ประกอบกับ “จริยธรรมที่เสื่อม” จึงเป็นผลให้เกิดการประเมินที่บิดเบือนได้บ่อยครั้ง

บทสรุป

หลักการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ (NPM) นั้นให้ประโยชน์อย่างมากกับระบบราชการทั่วโลกในการ “สร้างความเชื่อถือในระบบราชการ” จากประชาชนให้กลับมาอีกครั้ง แต่ในขณะเดียวกันผลระยะยาวกลับพบว่า การนำหลักการมาใช้ในภาครัฐมัก “ละเลยความต้องการที่แท้จริงของประชาชน” ทั้งนี้รัฐที่มีความคุ้มค่าไม่ใช่ว่าตอบของการเป็นรัฐที่ดีเสมอไป รัฐที่สนับสนุนพลเมืองและทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของน่าจะตอบโจทย์การปรับปรุงระบบราชการได้ดีกว่า นั่นคือการก่อตัวและสร้างรูปธรรมอันชัดเจนของหลัก Governance นั้นเอง ซึ่งหลักการดังกล่าวสามารถเสริมส่วนที่ขาดไปของหลัก NPM ได้อย่างลงตัว

หลัก NPM นั้นมีนัยถึงการเพิ่มอำนาจควบคุม และมองภาครัฐเป็นธุรกิจซึ่งขัดกับความเป็นจริง ดังนั้นการใช้เครื่องมือรวมทั้งการประเมินจึงไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่รัฐ ซึ่งหากสามารถตั้งเป้าหมายใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการอย่างแท้จริงของประชาชนได้ หลักการ NPM ก็สามารถหาที่ยืนได้ โดยอาจนำเอาหลัก Governance ที่เชื่อว่าโดยพื้นฐานนั้นโลกในปัจจุบัน กระแสโลกาภิวัตน์ และความเป็นประชาธิปไตยมีบทบาทอย่างยิ่งสำหรับทุกภาคส่วนในสังคม กระตุ้นให้เกิดความพยายามในการพัฒนาหลักในการบริหารประเทศที่ตอบสนองต่อความเป็นประชาธิปไตย ด้วยค่านิยมพื้นฐานที่ว่าประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ และควรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของภาครัฐ ซึ่งตลอดระยะเวลากว่า 100 ปี นักวิชาการทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ต่างมุ่งแสวงหาแนวทางเพื่อสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการภาครัฐที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงและความเจริญในระยะยาว ทำให้เกิดองค์ความรู้และหลักทฤษฎีในการบริหารจัดการภาครัฐนับตั้งแต่การบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิม การจัดการภาครัฐสมัยใหม่ การบริการสาธารณะแบบใหม่ จนมาถึงการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG) ที่ลักษณะของรัฐนั้นมีความยุ่งเหยิงวุ่นวาย ความต้องการของประชาชนที่หลากหลาย ปัญหาของโลกและสภาพแวดล้อมทางการบริหาร ต่างกดดันให้ภาครัฐอยู่ในสภาวะที่ไม่มีทางเลือกหรือไม่สามารถทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อีกต่อไป ดังนั้นหัวใจสำคัญคือ “ปัญหาที่แท้จริงระหว่างภาครัฐกับประชาชน ไม่ใช่การจัดสรรทรัพยากร ความสมดุลอำนาจ แต่หากเป็นการนำนโยบายที่ได้มาไปเพื่อปฏิบัติและการส่งมอบบริการสาธารณะที่เหมาะสมกับความต้องการของประชาชน” ดังนั้นการบริหารรัฐและการกำหนดเป้าหมายการประเมินจึงอาจตั้งต้นว่าภารกิจใดเป็นภารกิจที่ประชาชนต้องการให้รัฐทำ ภาพมองของรัฐและความจำเป็นที่จะต้องมีการอยู่จึงจะมีความชอบธรรม ซึ่งหลักการอย่าง NPG ไม่ได้ปฏิเสธแนวคิดแบบ NPM แต่มองว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจในลักษณะ “งานประจำ” เพื่อเป็นหลักประกันว่าข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพกับเงินภาษีที่จ่ายไป แต่ส่วนที่เป็นเป้าหมายขององค์กร บทบาทการมีส่วนร่วม เหล่านี้ต้องใช้มุมมองการประเมินในลักษณะอื่น ไม่ใช่การมองแบบมิติที่ภาครัฐกิจเอกชนใช้ (Osborne, 2010)

โดยธรรมชาติของเครื่องมือทางการบริหารนั้น มีข้อดีข้อเสียอยู่ในตัวเอง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือการศึกษาข้อมูลอย่างถ่องแท้ก่อนที่จะนำเครื่องมือมาใช้ในองค์กร ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารในการศึกษาเครื่องมือต่าง ๆ แม้การประเมินผลจะโดนกระทบจากกระแส NPM แต่ข้อดี คือ การใช้ผลสัมฤทธิ์เป็นหลัก (Result-Base) ซึ่งถือเป็นหลักประกันอย่างหนึ่งว่า ระบบราชการจะต้องมีผลงาน ไม่ใช่กินเงินเดือนประชาชนแบบเช้าชามเย็นชาม ดังนั้นการปรับทิศทางการประเมินให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่สอดคล้องกับสิ่งที่ประชาชนต้องการที่แท้จริงจึงน่าจะเป็นทางออกที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ปัญหาการประเมินในปัจจุบัน (Wegrich, 2009)

เอกสารอ้างอิง

- Barzelay, M. (1992). *Breaking through bureaucracy: A new vision for managing in government*. Berkeley: University of California Press.
- Bowornwathana, B. (2006). Transforming bureaucracies for the 21st century: The new democratic governance paradigm. In E. E. Otenyo & N. S. Lind (Eds.), *Comparative public administration* (15th ed., pp. 667-679). Bingley, UK: Emerald.
- Bowornwathana, B. (2011). *Reorganization: The international of encyclopedia political science*. California: SAGE.
- Christensen, T., Lægreid, P., Roness, P. G., & Røvik, K. A. (2008). *Organization theory and the public sector: Instrument, culture and myth*. London: Routledge.
- Denhardt, J. V., & Denhardt, R. B. (2007). *The new public service: Serving, not steering* (Expanded ed). Armonk, New York: M.E. Sharpe.
- Henry, N. (2010). *Public administration and public affairs* (11th ed.). New York: Pearson.
- Hood, C. (1991). A public management for all seasons?. *Public Administration*, 69(1), 3-19.
- Hood, C., & Dixon, R. (2015). *A government that worked better and cost less?: Evaluating three decades of reform and change in UK Central Government*. Oxford: Oxford University Press.
- Lynn, Jr., L. E. (1998). The new public management: How to transform a theme into a legacy. *Public Administration Review*, 58(3), 231-237.
- Osborne, S. (2010). *The new public governance?: Emerging perspectives on the theory and practice of public governance*. Oxon: Routledge.
- Ostrom, V., & Ostrom E. (1971). Public choice: A different approach to the study of public administrative. *Public Administration Review*, 31(2), 203-216.
- Painter, M. (2003). Policy capacity and the effects of new public management. In T. Christensen & P. Lægreid (Eds.), *New public management: The transformation of ideas and practice* (pp. 209-229). Aldershot: Ashgate.
- Pathranarakul, P. (2000). Open system evaluation: A challenge for good govern. *NIDA Development Journal*, 40(1), 3-15. [in Thai]
- Pollitt, C. (1990). *Managerialism and the public services: The Anglo-American experience*. Oxford: Basil Blackwell.
- Pollitt, C. (1995). Justification by faith or by works? Evaluating the new public management. *Evaluation*, 1(2), 133-154.
- Rhodes, R. A. W. (1996). The new governance: Governing without government. *Political Studies*, 44, 652-667.

- Van de Walle, S. (2008). What services are public? What aspects of performance are to be ranked? The case of 'services of general interest'. *Inter-national Public Management Journal*, 11(3), 256-274.
- Waldo, D. (1952). Development of theory of democratic administrative. *American Political Science Review*, 46, 81-103.
- Wegrich, K. (2009). Public management reform in the United Kingdom: Great leaps, small steps, and policies as their own cause. In S. Goldfinch & J. Wallis (Eds.), *International handbook of public management reform* (pp. 137-154). Cheltenham: Edward Elgar.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วารสารหาดใหญ่วิชาการ เป็นวารสารที่จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ นิติศาสตร์ และสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ รวมทั้งสถาบันและหน่วยงานอื่น ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งจัดพิมพ์เป็นราย 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ: ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม และ ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม) รับพิมพ์ผลงานที่ไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร รายงาน หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และ ไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนี้ ได้ผ่านการตรวจสอบเชิงวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิที่กองบรรณาธิการเรียนเชิญ จำนวน 3 ราย บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับวารสารฯ จำนวน 1 เล่ม

1. ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์

1.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นผลงานที่ได้มาจากการค้นคว้าและวิจัยด้วยตนเอง ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ การทบทวนวรรณกรรม และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง

1.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นผลงานที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยมุ่งเน้นการนำเสนอความรู้ใหม่ในเชิงวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา (เนื้อหาต้องชี้ถึงประเด็นของสิ่งที่ต้องการนำเสนออย่างชัดเจน) บทวิจารณ์หรือสรุป และเอกสารอ้างอิง

2. การจัดรูปแบบของบทความ

2.1 ชื่อเรื่อง มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 20 ตัวหนา

2.2 ชื่อผู้เขียน มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 ตัวหนา

2.3 บทคัดย่อ ระบุทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย โดยเป็นการกล่าวให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา วิธีดำเนินการ เครื่องมือในการศึกษา ผลที่ได้จากการศึกษา ความยาวของบทคัดย่อในแต่ละภาษาต้องไม่เกิน 250 คำ พร้อมระบุคำสำคัญ (Keywords) อย่างน้อย 3 คำ แต่ไม่เกิน 5 คำ

2.4 เนื้อหา บทความทั้งฉบับมีจำนวนไม่เกิน 16 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม) พิมพ์ด้วยตัวอักษร TH Sarabun PSK ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 กำหนดระยะห่างจากขอบซ้าย ขอบขวา ขอบบน และขอบล่าง 2.54 ซม. พร้อมระบุหมายเลขหน้าที่มุมบนขวา

2.5 หัวข้อหลักในบทความ เช่น บทนำ วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด วิธีวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล และเอกสารอ้างอิง พิมพ์ด้วยตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 19

2.6 ตารางและภาพประกอบ ควรมีเฉพาะที่จำเป็น มีหมายเลขกำกับ เช่น ภาพที่ 1 หรือ ตารางที่ 1 โดยต้องเป็นภาพที่มีลายเส้นคมชัด

2.7 เอกสารอ้างอิง ใช้ระบบอ้างอิงของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association: APA) โดยมีรายละเอียดทั่วไป ดังนี้ (รายละเอียดพร้อมตัวอย่างดูในเอกสารแนบท้ายหรือดูในเว็บไซต์)

- 1) การอ้างอิงภายในเนื้อหา ต้องตรงกับเอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม
- 2) การอ้างอิงควรใช้รูปแบบที่วารสารกำหนดโดยสม่ำเสมอทั้งบทความ
- 3) การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงให้เรียงตามลำดับตัวอักษรภาษาอังกฤษ

3. การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์

ผู้เขียนสามารถส่งบทความโดยเข้าสู่เว็บไซต์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/HatyaiAcademicJournal/index> ซึ่งมีคู่มือแนะนำการใช้งานอยู่ทางด้านขวามือ (For Author)

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลางผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อหนังสือ* (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ ตัวอย่างเช่น

Greenberg, J., & Baron, R. A. (2003). *Behavior in organization* (8th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

Lewe, W. (2009). *Orthopedic massage: Theory and technique* (2nd ed.). Edinburgh: Mosby Elsevier.

Martin, R. J., Fanaroff, A. A., & Walsh, M. C. (2006). *Fanaroff and Martin's neonatal - perinatal medicine: Diseases of the fetus and infant* (Vol. 1) (8th ed.). Philadelphia: Mosby Elsevier.

Stock, G., & Campbell, J. (Eds.). (2000). *Engineering the human genome: An exploration of the science and ethics of altering the genes we pass to our children*. New York: Oxford University Press.

2. บทความหรือบทในหนังสือ

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลางผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อบทความหรือบท*. ใน *ชื่อบรรณาธิการ* (บรรณาธิการ), *ชื่อหนังสือ* (เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ ตัวอย่างเช่น

Calico, P. A., Debisette, A. T., & Turbettaub, M. (2005). Nursing workforce: Challenges and opportunities. In M. M. Gullatte (Ed.), *Nursing management: Principles and practice* (4th ed., pp. 167-185). Pittsburgh, PA: Oncology Nursing Society.

Haybron, D. M. (2008). Philosophy and the science of subjective well-being. In M. Eid & R. J. Larsen (Eds.), *The science of subjective well-being* (pp. 17-43). New York, NY: Guilford Press.

3. บทความในวารสาร

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลางผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.
--

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ ตัวอย่างเช่น

Bakker, A. B., & Schaufeli, W. B. (2008). Positive organizational behavior: Engaged employees in flourishing organizations. *Journal of Organizational Behavior*, 29(2), 147-154.

Johnson, M. E., Dose, A. M., Pipe, T. B., Petersen, W. O., Huschka, M., Gallenberg, M. M., ... Fresh, M. H. (2009). Center prayer for women receiving chemotherapy for recurrent ovarian cancer: pilot study. *Oncology Nursing Forum*, 36, 424-428.

4. รายงานการวิจัย

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลางผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (รายงานการวิจัย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
--

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ ตัวอย่างเช่น

Chitnomrath, T. (2011). *A study of factors regarding firm characteristics that affect financing decisions of public companies listed on the stock exchange of Thailand* (Research report). Bangkok: Dhurakij Pundit University. [in Thai]

5. วิทยานิพนธ์

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลางผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต หรือ Doctoral dissertation หรือวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ Master's thesis). ชื่อสถาบันการศึกษา, สถานที่พิมพ์.

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ ตัวอย่างเช่น

- Kachornkittiya, N. (2012). *Antecedents and consequences of public service motivation of municipal employees in the three Southern Border provinces of Thailand*. (Doctoral dissertation). Prince of Songkla University, Songkhla. [in Thai]
- Caprette, C. L. (2005). *Conquering the cold shudder: The origin and evolution of snake eyes* (Doctoral dissertation). Ohio State University, Columbus, OH.
- Nickels, D. W. (2005). *The relationship between IT-business alignment and organizational culture: An exploratory study* (Doctoral dissertation). University of Memphis, Memphis, TN.

6. การนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการ

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลางผู้แต่ง. (ปี, เดือน). ชื่อเรื่องที่น่าสนใจ. ใน หรือ In ชื่อของประธานจัดงาน (ประธาน หรือ Chair), ชื่อการประชุม. ชื่อหน่วยงานที่จัดประชุม, สถานที่จัด.

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ ตัวอย่างเช่น

- Jankingthong, K. (2019, July 12-13). Confirmatory Factor Analysis of Organizational Citizenship Behavior of Personnel in Southern Border Provinces Administrative Center (SBPAC). In *The 10th Hatyai National and International Conference*. Hatyai University, Songkhla. [in Thai]
- Majid, S. (2005, July 11-13). Library and information education in Singapore. In D.P. Rachamanata (Chair), *Workshop on issues and challenges in developing professional LIS Education and Training in Indonesia within the ASEAN region*. Organized by National Library of Indonesia, Indonesia.

7. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลางผู้แต่ง. /หน่วยงาน. (ปีที่ปรับปรุงข้อมูล). ชื่อเรื่อง. จาก URL

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ ตัวอย่างเช่น

CNN Wire Staff. (2011). *How U.S. forces killed Osama bin Laden*. Retrieved from <http://www.cnn.com/2011/WORLD/asiapcf/05/02/bin.laden.raid/index.html>

Wong, A. W. (2009). Pregnancy postpartum infections. Retrieved from <http://emedicine.medscape.com/article/796892-overview>

8. บทความในนิตยสาร / หนังสือพิมพ์

ชื่อสกุล, อักษรนำชื่อต้น. อักษรนำชื่อกลางผู้แต่ง. (ปี, เดือน วัน). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, หน้า.

กรณีผู้เขียนเป็นคนไทย ให้ใช้รูปแบบเดียวกับชาวต่างชาติ และเพิ่ม [in Thai] ท้ายข้อความ ตัวอย่างเช่น

Boonnoon, J. (2011, April 28). Manufacturers flood Thai market. *The Nation*, p. 7A. [in Thai]

Evans, R. (2009, November 18). Nation sign “free sky” accord. *Bangkok Post*, p. B6.

Kluger, J. (2008, January 28). Why we love. *Time*, pp. 54-60.

Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. *The Washington Post*, pp. A1, A4.

การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนที่ประสงค์จะส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารหาดใหญ่วิชาการ สามารถส่งต้นฉบับ (ไฟล์ word) ได้ทางระบบวารสารออนไลน์ (<https://www.tci-thaijo.org/index.php/HatyaiAcademicJournal/index>)

รายละเอียดการส่งบทความสามารถอ่านเพิ่มเติมได้ที่คำแนะนำสำหรับผู้เขียนภายในเล่มวารสารหาดใหญ่วิชาการทุกฉบับ หรือที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/HatyaiAcademicJournal/index>

บทบาทและหน้าที่

บทบาทของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าบทความที่ส่งมาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์เป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน ไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น และไม่ซ้ำซ้อนหรือละเมิดลิขสิทธิ์จากผลงานเขียนของผู้อื่น
2. บทความที่มีชื่อผู้นิพนธ์หลายคน ต้องได้รับการยินยอมจากผู้นิพนธ์ทุกคน
3. ผู้นิพนธ์ต้องศึกษารายละเอียดคำแนะนำสำหรับผู้เขียน และเขียนบทความตามรูปแบบที่วารสารกำหนดให้วิชาการกำหนด
4. หากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในบทความที่ส่งมาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ ผู้นิพนธ์ต้องทำการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และทำรายการอ้างอิงท้ายบทความ (Reference) ตามรูปแบบที่วารสารกำหนดให้วิชาการกำหนด
5. กรณีผู้นิพนธ์เป็นนิสิตหรือนักศึกษา บทความที่ส่งมาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ต้องแสดงชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาเป็นหนึ่งในผู้นิพนธ์ร่วม
6. เนื้อหาทั้งหมดที่ปรากฏในบทความที่ส่งมาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ เป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์ หากมีการละเมิดลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว

บทบาทของบรรณาธิการ (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการต้องพิจารณาคุณภาพบทความเบื้องต้นก่อนเข้าสู่กระบวนการประเมิน โดยไม่มีอคติในทุกด้าน
2. บรรณาธิการต้องไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนที่อาจพึงมีหรือพึงได้ จากการตอบรับบทความให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของวารสาร
3. ตลอดช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความหนึ่ง ๆ บรรณาธิการต้องเก็บรักษาข้อมูลของการประเมินบทความนั้น ๆ โดยไม่เปิดเผยข้อมูลแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง อันอาจนำไปสู่ความเสียหายต่อผู้นิพนธ์และวารสาร
4. หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมินโดยทันที และดำเนินการติดต่อผู้นิพนธ์หลักเพื่อให้การชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อบรรณาธิการจะได้นำไปใช้ประกอบในการตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์บทความนั้นต่อไป

บทบาทของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ตลอดช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความหนึ่ง ๆ ผู้ประเมินต้องเก็บรักษาข้อมูลของการประเมินบทความนั้น ๆ โดยไม่เปิดเผยข้อมูลแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง อันอาจนำไปสู่ความเสียหายต่อผู้นิพนธ์และวารสาร
2. หากผู้ประเมินได้รับบทความซึ่งตนเองอาจมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ผู้ประเมินควรดำเนินการแจ้งให้บรรณาธิการทราบโดยทันที
3. ผู้ประเมินควรประเมินบทความภายในระยะเวลาที่วารสารกำหนด
4. ผู้ประเมินควรประเมินบทความด้วยความรู้ ความสามารถ เพื่อให้บทความที่ได้รับการประเมินมีคุณภาพทางวิชาการ และผู้นิพนธ์สามารถนำข้อเสนอแนะที่ได้รับกลับไปแก้ไข เพื่อให้บทความมีความสมบูรณ์ทางวิชาการ และก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อไป